

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
2020-YL-052

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ'NİN TASNİFİ (1905-1906)

HAZIRLAYAN
Görkem Can AYBAŞ

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Ayten CAN

AYDIN-2020

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

19/06/2020

Görkem Can AYBAŞ

ÖZET

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ'NİN TASNİFİ (1905-1906)

Görkem Can AYBAŞ

Yüksek Lisans Tezi Tarih Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr.Öğr. Üyesi Ayten CAN

2020,XIV+172 sayfa

Osmanlı Devleti'nde ziraat alanında yayın yapan gazetelerden biri de Resimli Ziraat Gazetesi'dir.14 Mart 1905 tarihinde yayın hayatına başlayan gazete her hafta Perşembe günleri yayımlanmıştır. Kitapçı Karabet Efendi tarafından çıkarılan gazetede Bursa Ziraat Mektebinden Kalfayan Efendi ve Halkalı Ziraat Mektebinden Bakyan Efendiler baş yazarlar olarak çeşitli yazılar kaleme almıştır. Ayrıca Halkalı Ziraat Mektebi Müdürü İsmail Rıfkı, Belçika da bahçıvanlık eğitimi alan Hüdaverdi, Halkalı Ziraat Mektebinden Mehmet Ali, Selanik Hamidi Ziraat Mektebinden Böcekçilik Muallimi İhsan, Mektebi Ziraatten Mithat, Mekteb-i Harbiye-i Şahane Sınıf-ı Baytariye'den Munis, Mekteb-i Harbiye-i Şahane Sınıf-ı Baytari'den Mustafa Nurettin, Mülkiye Baytar Mektebi Müdürü M.Nuri yazar kadrosu arasında yer almaktadır. Gazetede ziraat haricinde bağcılık, çiçekçilik, bahçıvanlık, ipekçilik, arıcılık, tavukçuluk gibi farklı konulara da yer verilmiştir. İlk nüshasından itibaren 12 sayfa olarak çıkan dergi 35.nüshasından sonra 8 sayfa olarak çıkmıştır. 41.nüshasından itibaren abonelerinin sorduğu sorulara cevaplar yazılan gazete 13 Mart 1906 tarihinde 46.nüshasıyla yayın hayatına son vermiştir. Ayrıca bu nüshada 46 nüshanın tamamına ait fihristte yayımlanmıştır.

Çalışmamız da ilk olarak Osmanlı Devleti'nde basın yayın faaliyetlerinin başlangıcından söz edilmiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi belgeleri ve Resimli Ziraat Gazetesinin sayılarının transkripsiyonundan yararlanarak Resimli Ziraat Gazetesi ile ilgili bilgi verilmeye özen gösterilmiştir. Resimli Ziraat Gazetesi'nde değinilen konular çeşitli başlıklar altında değerlendirilerek sunulmuştur. Hazırladığımız bu çalışma ile Osmanlı basın tarihi araştırmalarına katkı sağlamayı amaçlıyoruz.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Resimli Ziraat Gazetesi, Basın Tarihi, Gazete, Ziraat, İktisat.

ABSTRACT

CLASSIFICATION OF THE ILLUSTRATED AGRICULTURE NEWSPAPER (1905-1906)

Görkem Can AYBAŞ

Master's Thesis, Department of History

Thesis Supervisor: Faculty Member Dr. Ayten CAN

2020,XIV+172 pages

One of the magazines published in the field of agriculture in the Ottoman State is the Illustrated agriculture newspaper. The magazine, which started its publication life on 14 March 1905 was published every week on Thursdays. The magazine, published by the bookshop Mr. Karabet, also wrote various articles as the chief authors of Bursa Agriculture School Mr. Kalfayan and Halkalı Agriculture School Mr.Bakyan. Also, Ismail Rıfıkı Director of Halkalı Agricultural School, Hüdaverdi, who studied gardening in Belgium, Mehmet Ali from Halkalı Agriculture School, Instruction of Insectism of Thessaloniki Hamidi Agriculture School, Ihsan from School Agriculture, Mithat from military school of agriculture, Munis from military school of agriculture, Mustafa Nurettin from military school of agriculture, M.Nuri Director of military school of agriculture is among the writers of the newspaper. Apart from agriculture, the magazine also includes different subjects such as viticulture, floristry, gardening, silk making, beekeeping and poultry. The magazine, which was published as 12 pages from the frist copy, came out as 8 pages after the 35th copy. The magazine, which has been answered by the subscribers' questions as of its 41st copy, ended its publication life on 13 March 1906 with its 46th edition. In addition, this copy has been published in the directory of all 46 copies.

In our study, firstly, the beginning of the press activities in the Ottoman State was mentioned. Utilizing the transcription the Prime Ministry Ottoman Archive documents and the Illustrated agriculture newspaper, care was taken to provide information about the Illustrated agriculture newspaper. The issues mentioned in the Illustrated agriculture newspaper were evaluated under various headings. Whit this study, we aim to contribute to Ottoman press history researches.

KEY WORDS: Illustrad Agriculture Newspaper, Press History, Newspaper, Agriculture, Economy.

ÖNSÖZ

14 Mart 1905 tarihinde yayın hayatına başlayan Resimli Ziraat Gazetesi özellikle ziraat alanında yayımlanan yazıları ile Türk Basın Tarihinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Covid-19 küresel salgını sebebiyle tezimize kaynaklık eden eserin orijinal nüshalarının tamamına İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve E-Kaynaklar sistemi üzerinden ulaştık. Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi gibi kurum ve kuruluşlara Covid-19 küresel salgını nedeniyle gidilememiştir.

Tezimizin giriş bölümünde, Osmanlı Devleti'nde ilk basın yayın hareketlerinden bahsederek ziraat alanında yayımlanan dergi ve gazeteleride araştırmacıların dikkatine sunmaya çalıştık. Birinci bölümde, Resimli Ziraat Gazetesi'nin kırk altı nüshasının fihristini oluşturduk. İkinci bölümde ise bu kırk altı nüshada yayımlanan çeşitli haber ve makalelerin transkripsiyonunu yaptık. Bu yazılar Resimli Ziraat Gazetesi'nde ziraat, bağcılık, çiçekçilik, bahçıvanlık, ipekçilik, arıcılık, tavukçuluk gibi başlıklar altında yayımlanmıştır. Bizde bu tasnife uygun şekilde tezimizin ikinci bölümünde bu yazılara yer verdik. Resimli Ziraat Gazetesi'nde yayımlanan yazılar tezimize seçilirken, devamlılık arz eden yazılar olmasına ve disiplinlerarası araştırmalara konu edinilebilecek yazılar olmasına özen gösterdik.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana yardımcı olan kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Ayten Can'a teşekkür ederim. Ayrıca eğitim hayatımda maddi manevi desteklerini esirgemeyen annem Esmâ Aybaş ve Babam İsmail Aybaş'a teşekkürlerimi sunarım.

Görkem Can AYBAŞ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
EKLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	13
1. RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİNİN NÜSHALARI	13
1.1. 1.Nüsha	13
1.2. 2.Nüsha	14
1.3. 3.Nüsha	15
1.4. 4.Nüsha	15
1.5. 5.Nüsha	16
1.6. 6.Nüsha	17
1.7. 7.Nüsha	17
1.8. 8.Nüsha	18
1.9. 9.Nüsha	19
1.10. 10.Nüsha	19
1.11. 11.Nüsha	20
1.12. 12.Nüsha	21
1.13. 13.Nüsha	21
1.14. 14.Nüsha	22
1.15. 15.Nüsha	23
1.16. 16.Nüsha	23

1.17. 17. Nüsha	24
1.18. 18.Nüsha	25
1.19. 19.Nüsha	25
1.20. 20.Nüsha	26
1.21. 21.Nüsha	27
1.22. 22.Nüsha	27
1.23. 23.Nüsha	28
1.24. 24.Nüsha	28
1.25. 25.Nüsha	29
1.26. 26.Nüsha	30
1.27. 27.Nüsha	30
1.28. 28.Nüsha	31
1.29. 29.Nüsha	31
1.30. 30.Nüsha	32
1.31. 31.Nüsha	32
1.32. 32.Nüsha	33
1.33. 33.Nüsha	34
1.34. 34.Nüsha	35
1.35. 35.Nüsha	35
1.36. 36.Nüsha	36
1.37. 37.Nüsha	37
1.38. 38. Nüsha	37
1.39. 39.Nüsha	38
1.40. 40.Nüsha	38
1.41. 41.Nüsha	39
1.42. 42.Nüsha	40
1.43. 43.Nüsha	40

1.44. 44.Nüsha	41
1.45. 45.Nüsha	42
1.46. 46.Nüsha	42
2. BÖLÜM	44
2. RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİNDE YAYIMLANAN YAZILAR	44
2.1. Ziraat ile İlgili Yazılar	44
2.1.1. Ekin Hastalıkları –Tohumlukların İlaçlanması(Dördüncü Nüshadan Mabad) 47	
2.1.2. Patates Hastalıkları Phytophthora İnfestans(Sekizinci Nüshadan Mabad).....	50
2.1.3. Tarla Fareleri- Bunların Usulü İtlafı- Danis Aşısı ve Sureti İstimali(Dokuzuncu Nüshadan Mabad)	51
2.1.4. Keten Ziraati	53
2.1.5. Hububat Tohumluklarının Seçilmesi ve İyileştirilmesi	56
2.1.6. Yeniden Yetiştirilen Dutluk Muafiyet Nizamnamesinin Suretidir	58
2.1.7. Sazlık ve Bataklık Yerlere Mahsus Yeni Bir Patates Cinsi (Solanum Commersoni).....	60
2.1.8. Toprakların Ensarları ve Teşhisi Türeb(Otuz Beşinci Nüshadan Mabad).....	62
2.2. Bağcılık ile İlgili Yazılar	63
2.2.1. Mildiyö Hastalığı	64
2.2.2. Amerika Asmaları Hakkında	67
2.2.3. Delice Otu	72
2.3. Eşcar-I Müsmire ile İlgili Yazılar	73
2.3.1. Gars Edilecek Fidanın İntihabı- İhzarı-Gars Mevsimi- Toprağın İhzarı- Ameliyat-ı Garsiye	73
2.3.2. Gars Edilecek Fidanın İntihabı (Birinci Nüshadan Mabad)	75
2.4. Çiçekler ile İlgili Yazılar	79
2.4.1. Ortanca.....	81
2.4.2. Tütün Çiçeği – Nicotina.....	83
2.4.3. Jinerelya, Çuha Çiçeği ve Çanta Çiçeği	84

2.4.4. Fersiyeye, Akasya, Sporaks, Galasyol, Sıklamen	86
2.4.5. Susam Yahut İlkbahara Mahsus Soğan Çiçekleri.....	88
2.4.6. Açelya Çiçeği (Azalea).....	90
2.4.7. Şebboy (Girofle)	92
2.4.8. Çiçek Bahçesi (Mabad).....	94
2.5. Bahçıvanlık ile İlgili Yazılar.....	95
2.5.1. Enginar Bahçelerinde Görülen Hastalık – Sebebi- İlacı.....	95
2.6. Sanayi-İ Ziraiye ile İlgili Yazılar.....	98
2.6.1. Yoğurt ve Süt İmalı	99
2.6.2. Tereyağı İmal Etmek İçin Rehber Ameli.....	101
2.6.3. Tereyağı İmalı Hakkında Rehber Ameli(Yirminci Nüshadan Mabad)	103
2.7. İpekçilik ile İlgili Yazılar.....	105
2.7.1. Memalik-i Şahane de İpek Böcekçiliğinin Hal-i Hazırı ve Merakiz-i Hariyemiz de Tesis Olunan İpek Fabrikaları	106
2.7.2. Dut Fidanlarının İhdası	109
2.7.3. İpek Böceği Tohumunun Kışlaması- Kışlaklar- Böcekhanelerin Tezahürü..	112
2.7.4. Hararetin Böcek Üzerine Olan Tesiri ve Mösyö Lamir'in Tecrübeleri- Böcekleri Kümelerde Serin Tutmanın Muhassenatı ve Mösyö Lafo'nun Tecrübeleri	117
2.8. Arıcılık ile İlgili Yazılar	120
2.8.1. Arıcılık Hakkında Bir İki Söz.....	120
2.8.2. Arıcılık Hakkında Bir İki Söz (On Altıncı Nüshadan Mabad)	122
2.8.3. Arıcılık On Yedinci Nüshadan Mabad).....	123
2.8.4. Arıları Beslemenin Yolu (Otuz Sekizinci Nüshadan Mabad)	125
2.9. Tavukçuluk ile İlgili Yazılar.....	126
2.9.1. Kış Mevsiminde Kümes İşleri	126
2.10. Mevaşi Haberleri.....	128
2.10.1. Memalik-i Mahruse-i Şahane'nin Muhtelif Cins Keçilerinin Tavsifi- İslah ve Terbiyesi Usulü	129

2.11. Tıbbi Bayatı ile İlgili Yazılar	131
2.11.1. Hayvanat-ı Ahalide İmraz-ı Sariyeye Karşı Aşı ve Serumların İstihsal ve İstimali.....	132
2.11.2. Su-i Hazım Gazı, Had-i İntifaç-ı Batn Yani Gerginlik.....	134
2.11.3. Koç Katımı ve Neticeleri(Yirmi Üçüncü Nüshadan Mabad)	136
2.11.4. Buzağılarda Bağırsak İltihabı Hastalığı.....	138
2.12. Mütenevvi Yazılar	140
2.12.1. Mikroskop Yani Hurdabin(Yirmi Birinci Nüshadan Mabad)	140
2.12.2. Mikroskop Yani Hurdabin(Yirmi Yedinci Nüshadan Mabad).....	141
2.13. Tebrik-İ İd-İ Said.....	143
2.14. Abonelere Verilen Cevaplar	144
2.14.1. 41.Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar.....	144
2.14.2. 42.Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar.....	146
2.14.3. 43.Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar.....	148
2.14.4. 44.Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar.....	149
2.14.5. 45.Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar.....	151
2.14.6. 46. Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar.....	153
3. TARTIŞMA VE SONUÇ	154
4. KAYNAKLAR.....	156
5. EKLER	162
ÖZGEÇMİŞ	172

EKLER DİZİNİ

- Ek 1. Resimli Ziraat Gazetesi namı altında Dersaadet'te neşredilmekte olan risale-i mevkutenin tevsi-i daire-i intişarı zımmında tahsisat-ı ziraiyeden üç-dört bin raddesinde muavenet-i nakdiyeye mazhariyeti, mezkur gazetenin imtiyaz sahibi Karabet Efendi tarafından istida olunduğu. (Orman ve Maadin :193431). H-16-03-1323(M.21 Mayıs 1905)..... 162
- Ek 2. Resimli Ziraat Gazetesi namıyla neşr edilmekte olan risale-i mevkuteye Ziraat Bankası temettuatından bir miktarının tefrikinin mümkün olup olamayacağı.(Ticaret: 193431) H-01-05-1323(M.4 Temmuz 1905)..... 163
- Ek 3. Mekatib-i Askeriyye ve Mülkiye Kitapçısı ve Resimli Ziraat Gazetesi sahibi Karabet'in, gazetesine abone temini hususundaki istidası.H-7-05-1323.(M.10 Temmuz 1905)..... 164
- Ek 4. Karabet Efendi tarafından çıkarılan Resimli Ziraat Gazetesine, gelirlerinin yüzde onu mahalli mekteplere bırakılmak şartıyla, kolaylık gösterilmesi. H-19-07-1323.(M. 19 Eylül 1905) 165
- Ek 5. Yeni Ziraat usulleri ile alet ve edevatı hakkında faydalı bilgiler içeren Resimli Ziraat Gazetesi'nin tüm vilayetler de çiftçilere satışının teşvik edilmesi ve satış hasılatının yüzde onunun hayır kurumlarına verilmesi.H.19-07-1323(M.19 Eylül 1905). 166
- Ek 6. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.7 Muharrem 1323(M.14 Mart 1905) tarihli ilk nüshasının ilk sayfası. 167
- Ek 7. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.23 Muharrem 1323(M.30 Mart 1905) tarihli 3. nüshasından resimli böcek örnekleri. 168
- Ek 8. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.30 Muharrem 1323(6 Nisan 1905) tarihli 4.nüshasında Bursa Hamidi Ziraat mektebi öğrencilerinin dut fidanı dikimi. 169
- Ek 9. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.24 Cemaziyülevvel 1323(M.27 Temmuz 1905) tarihli 21.nüshasında İsveç ırkına mensup bir inek levhası. 170
- Ek 10. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.17 Muharrem 1324(M.13 Mart 1906) tarihli son sayısının ilk sayfası..... 171

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
BEO	: Bab-1 Ali Evrak Odası
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DH. MKT.	: Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemî
Ed.	: Editör
H.	: Hicri
M.	: Miladi
R.	: Rumi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TFR.I.ŞKT.	: Rumeli Müfettişliği Arzuhalleri

GİRİŞ

Matbaa faaliyetleri düşüncelerin yazı ile kitlelere ulaşmasının ifadesidir. Matbaacılık incelendiğinde boya ile makinelerden elde edilen metinlerin çoğaltıldığı görülür. Bu boyama tekniği ile insan gücünden daha fazla sayıda yazılı materyal ortaya konulacağı anlaşılmaktadır.¹

Juhannes Gutenberg ilk önce tahta üzerine oyma yazı yazıp bu yazıları kâğıtlara basmıştır. Daha sonra tahtaları kesip harf şekline getirerek anlamlı cümleler kurmaya çalışmış isede bu konuda başarısız olmuştur. Satır oluşturma fikrinin aklına gelmesi ile beraber günümüz matbaasına giden yol açılmıştır.²

Osmanlı Devleti'nde matbaacılık ise öncelikle dini alanda görülmüştür. David ve Samuel kardeşlerin Torah'ı 1494 tarihin'de yayınlaması sonrasında Rum ve Ermeni basımevleri de faaliyete başlamıştır.³ Bu dönemde Türkçe, Farsça ve Arapça yayınların haricinde üç tanesi İstanbul'da ve bir tanesi de Selanik'te olmak üzere dört matbaanın faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır.⁴ Bu dönemden Müteferrika'nın matbaa alanındaki çalışmalarını başlattığı devre kadar 392 adet matbaa kaynaklı eser üretildiği görülmektedir.⁵

III. Ahmet'in Said Efendi ve İbrahim Müteferrika'ya verdiği izin ile 1726 tarihinde Türk matbaasının temeli atılmıştır.⁶ İlk yayınlarda dini eser basmamaya özen gösterilmiştir. Bunun sebebinin ekonomik ve siyasi olduğu anlaşılmaktadır. Lügat, coğrafya, tarih ve gramer gibi çeşitli konularda yedi eser 1745 senesinden İbrahim Müteferrikanın vefatına kadar yayımlanmıştır.⁷ Bu matbaadan sonra 1795 tarihinde Mühendishane Matbaası ve 1802

¹ Ertuğ, H.R.(1970). *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, İstanbul, s.5-6.

² Nuhoglu, H.(1999). Müteferrika Matbaası ve Bazı Mülahazalar, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Ankara, C.VII,s.221.

³ Gevgilili, A.(1983). Türkiye Basını, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul, C.I,s.203. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ergürbüz, Ş.(1947). *Matbaacılık Tarihi*. İzmit, Ahmet Fevzi Matbaası, s. 19.Ersoy,O.(1959) *Türkiye'ye Matbaanın Girişi ve İlk Basılan Eserler*, Ankara, Güven Basımevi, s. 20-21.Kabacalı, A.(1998) *Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Matbaa ve Basın Sanayi*, İstanbul, Cem Ofset, s. 9. A.Kabacalı, A.(2000) *Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın*, İstanbul, Literatür Yayınları, s.70.

⁴ Parmasızoğlu, A.(1959). *Türk Gazetecilik ve Basın Tarihi*, İstanbul: Dünya Haberler Ajansı Neşriyatı, s.4.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Meral, Y.(2016) *İbrahim Müteferrika Öncesi İstanbul'da Yahudi Matbuatı (1493-1729)*, İstanbul, 2016, Divan Kitap, s. 28.

⁶ Akbulut, M.(2002) İbrahim Müteferrika ve İlk Türk Matbaası, *Türkler*, Ankara, 2002,C.XIV,s.922. İskit, S.R.(1939) *Türkiye'de Neşriyat Hareketleri Tarihine Genel Bir Bakış*, İstanbul,s.5-6. Sancaoğlu,F. – Yılmaz,C. (2008)*Müteferrika Basmacı İbrahim Efendi ve Müteferrika Matbaası*, İstanbul, Esen Ofset Yayınları, s. 53-55. Simonffy, A.V.(1945) *İbrahim Müteferrika Türkiye'de Matbaacılığın Banisi*, (Çev. Yener, F.) Basım Yeri Yok, 1945, Başbakanlık Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü Yayınları, s. 19. Toderini, G.(1990) *İbrahim Müteferrika Matbaası ve Türk Matbaacılığı*, (Çev. Kut,R.). İstanbul, Yayın Matbaacılık, s. 27,29.

⁷ Akbulut,M,a.g.m.,s.922 v.d.

tarihinde Üsküdar Matbaası kurulmuştur.⁸ II. Mahmut tarafından Takvim-i Vekayi-i çıkarmak için Takvimhane-i Amire basımevi faaliyete geçirilmiştir.⁹

1828 tarihinde Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın Vekayi-i Mısriyye gazetesini faaliyete geçirmesi akabinde, Osmanlı Devleti siyasi arenada Navarin Muharebesi'nin etkisi ile yalnızlaşmadan kurtulmak için Takvim-i Vekayi gazetesini yayın hayatına taşımıştır.¹⁰ Farsça, Rumca, Arapça, Ermenice ve Fransızca gibi çeşitli dillerde yayınlanan gazetede Osmanlı Türklerinin daha iyi anlaması için sade bir dil kullanmaya özen gösterilmiştir. II. Mahmut Osmanlı topraklarında yaşayan herkese ulaşmak için böyle bir politik yaklaşım sergilemiştir. Gazete devlet vatandaş ilişkilerinde arabulucu bir rol oynamanın yanı sıra Dünya siyasetine de Osmanlı bakış açısını yansıtmıştır.¹¹

Ceride-i Havadis gazetesinin 1840 tarihinde İngiliz vatandaşı Churchill tarafından yayınlanmasıyla Osmanlı basın hayatı çeşitlenmeye başlamıştır. Bu gazeteyi Tercüman-ı Ahval, Tasvir-i Efkar, Mecmua-ı Fünun, Ruzname-i Ceride-i Havadis, Muhibir gibi yayın organları izlenmiştir.¹²

Çeşitli meslek kolları tarafından çıkarılan gazete ve dergileri incelediğimizde şu bilgileri elde etmiş bulunmaktayız. Osmanlı'da tıp alanında Vaka-i Tıbbiye adlı dergi 26 Mart 1849 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Bu dergi ilk yayımlanan Osmanlı dergisi olma özelliğine sahiptir. Sayfa sayısının 2 ile 4 sayfa olarak belirlendiği görülmektedir. Ayrıca yazarların ne yazık ki yazıları imzasız olarak yayımlanmıştır. Dergide Süleymaniye akıl hastalıkları kurumu hakkında çeşitli raporlar ve tıbbi tedavi yöntemleri okuyucuya nakledilmiştir. Çeşitli tıbbi içerikleri neşr eden dergi 600 kadar aboneye sahip olmuş 1852 tarihinde yayım hayatına son vermiştir.¹³

⁸ Uçman, A.(1999). Tanzimattan sonra Basın ve Edebiyat, *Osmanlı*, Ankara, C.IX, s.753.

⁹Akbayar,N.(1985). Osmanlı'da Basın, *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul, C.VII, s.1683. Topuz, H.(1973). *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, İstanbul, Gerçek Yayınevi, s. 5.Topuz, H.(2018). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, İstanbul, Remzi Kitabevi, s. 13.

¹⁰Yazıcı, N.(1994). *Tanzimat Dönemi Basını Konusunda Bir Değerlendirme*, Ankara, 1994, s.56: Koloğlu, O. Osmanlı Basını İçeriği ve Rejimi, *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, C.I, s.69. Koloğlu, O.(2006) *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, İstanbul, Pozitif Yayınları, s. 24. Koloğlu,O.(2010). *Osmanlı Dönemi Basının İçeriği*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, s. 68, 93, 180. Koloğlu,O(2014). *İlk Gazete İlk Polemik*. İstanbul, Kaynak Yayınları.

¹¹ Yazıcı,N.(1983). *Takvim-i Vekai Belgeler*, Ankara, s.51.

¹²Demir, K. Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler, *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:5,s.57-88.

¹³ Varlık,B.(1985) "Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C.I, İstanbul, İletişim Yayınları, ss.112-125.

Tıp alanında başka bir dergi de 14 Mart 1910 tarihinde yayın hayatına başlayan Osmanlı Seririyat Mecmuasıdır.¹⁴ Aylık olarak yayımlanan dergi kırk sekiz sayfadan oluşmaktadır. Derginin yazı işleri müdürü Dr. Tefvik Salim(Sağlam) Bey'dir. Eylül 1912 tarihinde 1.Balkan Harbi sebebiyle derginin yayımlanmasına savaş bitimine kadar ara verilmiştir. Derginin yayın politikası yeni tıbbi gelişmelerden okuyucularını bilgilendirmek olarak belirlenmiştir. Dergide Seririyat Dersleri (Klinik Dersleri), Müşahadat-ı Seririye (Klinik Müşahadeler), Tıbbi araştırma ve incelemeler, askeri tıp, farmakoloji, teşhis ve tedavi, yabancı dilde çıkan makale özetleri, Şuun-ı Tıbbiye gibi çeşitli konularda yazılar yayımlanmıştır. Dergi Temmuz 1914 tarihinde Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması sebebiyle yayım hayatına son vermiştir.¹⁵

Hukuk alanında yayım yapan bir meslek dergisi olan Ceride-i Mahakim¹⁶ 1879 tarihinde yayımlanmaya başlamıştır. Haftalık olarak yayımlanan dergi adliye teşkilatı ile ilgili çeşitli raporlar, davalara ilişkin bilgiler, tayinler gibi çok farklı konularda zengin içeriğiyle okuyucusunun dikkatini çekmekteydi. 154. Sayısından itibaren Ceride-i Mahakim-i Adliye¹⁷ olarak yayımlanan dergi Cumhuriyet döneminde Adliye Ceridesi¹⁸ olarak yayımlandı. Bu derginin yazarları arasında Mustafa Hayrullah Bey, Raşid Bey, Abdulhak Kemal Bey gibi isimler sayılabilir. Dergi 1945 tarihinden itibaren Adliye Dergisi olarak yayım hayatını sürdürmüştür.

Osmanlı Devletin'de askerlik mesleğine yönelik dergi olarak Harbiye Nezaretince çıkarılan Ceride-i Askeriye dergisi karşımıza çıkmaktadır. 1864 tarihinde yayım hayatına başlayan dergi bu alanda çıkarılan ilk dergi olma özelliğine sahiptir.¹⁹ Bilimsel olarak askerlik mesleğinin incelendiği dergide ayrıca askeri taktik ve stratejinin yanı sıra o devre ait raporlar, fotoğraflar, resimler, haritalar okuyucunun dikkatine sunulmuştur.²⁰ 15 Kasım

¹⁴ Osmanlı Serriyat Mecmuası, Sayı :1, Mart 1326, s.1.

¹⁵ Cem Hakan Başaran, Osmanlı Seririyat Mecmuası/Revue Medicale Ottomane(1910-1914), *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Sayı:47, 2019, s.269-320.

¹⁶ Ceride-i Mahakim, Sayı 1, 19 Recep 1296, s.1.

¹⁷ Ceride-i Mahakim-i Adliye, Sayı 1, 29 Cemaziyülahir 1319, s.1.

¹⁸ Ceride-i Adliye, Sayı 1, 5 Kanunevvel 1325, s.1.

¹⁹ Ertuğ, H.R.(1959) "Türk Basımı Nasıl Doğdu ve Gelişti?", *Yeni Türkiye*, İstanbul, Nebioğlu Yayımevi, ss. 180.

²⁰ Tunalı, A.C.(2005). "Ceride-i Askeriyenin Tarih Araştırmalarındaki Yeri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.23, S:36,ss. 197-198.

1922 tarihinde yayım hayatına son veren dergi günümüzde Silahlı Kuvvetler Dergisi olarak yayım hayatına devam etmektedir.²¹

Emniyet mensuplarınca çıkarılan önemli bir meslek dergisinde Polis Mecmuası'dır. 1909 tarihinde yayım hayatına başlayan dergi yayın amacını ilk nüshasında şu şekilde belirtmektedir “*polisin tenvir-i ve fikrine ve mesleğin terakkisine hadim olmak*”.²² Derginin okuyucusuna sunduğu yazılar çeşitli adli ve idari suç kayıtları, polislik mesleği hakkında bilgiler, Avrupa polis teşkilatlarının tanıtımı vs. olarak sıralanabilir. 15 günde bir yayımlanan dergi 1924 tarihine kadar İstanbul merkezli olarak yayımlanmıştır. 1937 tarihinden günümüze kadar Polis Dergisi adı altında yayım hayatına devam etmiştir.²³

Ziraat alanında ise Vasıta-ı Servet adlı dergi ilk yayın olmak özelliğine sahiptir. 1880 yılında yayın hayatına başlayan dergiyi Mehmet Ali Efendi on beş günde bir olacak şekilde on altı sayfa içerikle kamuoyuna sunmuştur. Tıbbiye öğrencileri önderliğinde yayınlanan dergi dönem şartları ve yazar kadrosunun İstanbul dışına gönderilmesi sebebiyle yirmi birinci sayısından itibaren yayın hayatından çekilmiştir.²⁴

İlerleyen süreçte yazar kadrosu İstanbul'da tekrar bir araya gelerek bir denemede daha bulunur. Ancak 1888 yılında başlayan bu süreç on iki sayı yayımlandıktan sonra sona ermiştir. Vasıta-ı Servet dergisi ziraat alanının yanı sıra veterinerlik alanında da yayın yapmış bir dergidir. Konu başlıkları incelendiğinde ziraat, bahçecilik, çiftçilik, bağcılık, arıcılık, bitki ve hayvan hastalıkları, büyük ve küçükbaş hayvancılık, baytarlık gibi çeşitli alt başlıklarda içerik üretildiği görülmektedir. Derginin yayın politikası olarak birinci sayısında yer alan “*Vazife*” yazısında Osmanlı ülkesinde yaşayan tarım ve hayvancılık ile geçimini sağlayan büyük kitleleri yeni teknik bilgilerle aydınlatma amacı politika olarak belirlendiği görülmektedir.²⁵

²¹ Yerdoğan A.E.(2019) *Ceride-i Askeriyye Gazetesi'nin Tasnifi (1864-1870)*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, s.5. Ayrıca bkz.Yıldırım, A.(2008) *Askeri Bir Süreli Yayın : Ceride-i Askeriye* , Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

²² Polis Mecmuası, Sayı 1, 1 Temmuz 1329, s.1.

²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Yeşilturt,A.(2013) *Polis Mecmuası (1913-1928)'nda Polis ve Cinayet*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara. Korkmaz, E.(2019) *Polis Mecmuasına Göre Osmanlı'da Suçlar ve Adli Soruşturma(1913-1922)*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın,.

²⁴ Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, *Birinci Köy ve Ziraat Kongresi Yayını*, İstanbul, Devlet Basımevi, 1938, s.XI.

²⁵ Vasıta-ı Servet, Sayı:1, 19 Nisan 1296, 1 Mayıs 1880, s.2.

Ziraat Gazetesi 1881 tarihinde Salim Bey öncülüğünde yayın hayatına başlamıştır. On beş günde bir on altı sayı olarak yayın hayatına girişi planlanan dergi 1884 tarihinde yetmiş iki sayı yayımlayarak yayın hayatından ayrılmıştır. Derginin içeriğine bakıldığında Osmanlı coğrafyasının ziraa faaliyetlerinden başlayarak ziraat haberleri, ormancılık, çiftlikler, tütün üretimi, küçük ve büyükbaş hayvancılık, bitki ve hayvan sağlığı, yumurtacılık, meyvecilik, bağcılık gibi çok farklı konularda çeşitli yazılar kaleme alındığı görülmektedir. Dergi yayın hayatına başladığı ilk sayısında “*Mukaddime*” bölümünde ziraatin sanayi ve ticaretten önce bir ülkede gelişmesi gerektiği görüşünü savunmuştur. Bu amaçla derginin halkı ziraat alanında bilgilendirmek amacıyla çıkarıldığı anlaşılmıştır.²⁶

Orman Maadin ve Ziraat Mecmuası, Osmanlı Devleti’nin resmi yayın organı olarak devletin ziraat alanındaki görüşlerine yer veren bir dergidir. 14 Temmuz 1884 yılında kuruluşundan itibaren yetmiş yedi sayı Orman ve Maadin Mecmuası adını taşımış, 1893 yılında ise Orman ve Maadin ve Ziraat Mecmuası olarak yayım hayatına devam etmiştir. Derginin isim değişikliğinden sonra 144 sayı daha yayımlanmıştır. İlk dönem derginin yayın politikasını Salih Münir belirlemiştir. İkinci dönem de ise derginin başına Orman ve Maadin ve Ziraat Mektupçusu Abdüllatif Efendi getirilmiştir. Ayda bir yayımlanan dergi otuz iki sayfa sayısına ulaşmıştır.²⁷

Orman ve Maadin Mecmuası’nin ilk sayısındaki “*Mukaddime*” bölümünde yayım amacı Osmanlı topraklarındaki orman ve madenlerin teknik imkânlarının iyileştirilmesi ve özellikle ormancılıkta son gelişmelerin halka ulaştırılması olarak belirtilmiştir.²⁸ Yazar kadrosu incelendiğinde yayımlanan yazıların büyük bir kısmı resmi tebliğler olmakla birlikte çeşitli sebeplerle imzasız yazıların yayımlandığı görülmektedir. Yazarlara ilişkin bilgiler ise şunlardır; sorumlu müdür olarak Salih Münir ile Abdüllatif Efendi gösterilmiştir. Ayrıca Eduare Coulan, Bedros Kuyumcuyan ve Aram Efendi’nin çeşitli yazılar kaleme aldığı anlaşılmaktadır.

Devlet denetiminde yayım hayatına giren ikinci dergi Ziraat ve Sinaat Tercüme-i Fünun Odaları tarafından 1885 tarihinde çıkartılan Ziraat ve Sinaat Tercüme-i Fünun Odaları dergisidir. Yedi sayı olarak yayımlanan dergi on beş günde bir kırk sekiz sayfa olarak çıkmıştır. Derginin ilk sayısında “*İftitah-ı Kelam ve Tahdis-i Nimet*” bölümünde

²⁶ “Mukaddime”, Ziraat Gazetesi, Birinci Sene, Sayı:1, 3 Temmuz 1297, 15 Temmuz 1881, s.2-5.

²⁷ Orman ve Maadin ve Ziraat Mecmuası, Üçüncü Sene: Sayı:5, Temmuz 1312, Temmuz 1896.

²⁸ “Mukaddime”, Orman ve Maadin Mecmuası, Birinci Sene, Sayı:1, 1 Temmuz 1300, 13 Temmuz 1884, s.1-3.

yayım politikası olarak Osmanlı'da ziraat ve sınaat alanında bilimsel yazılar ortaya koymak olduğu belirtilerek halkın sadeleştirilmiş bir dil ile aydınlatılacağı hususunun altı çizilmiştir.²⁹

1894 tarihinde Çoşkunoglu Yosfaki liderliğinde yayımlanan Osmanlı Terakki-i Ziraat dergisi ise ayda iki defa olmak üzere on altı sayfa olarak çıkmıştır. Yirmi dört sayı çıkan dergi Rumca ve Türçe yayımlanmıştır. 1895 tarihinde yayım hayatına son vermiştir. İlk sayısında “Gazetemizin Mesleği Hakkında Birkaç Söz” bölümünde, yayım politikası olarak Osmanlı ziraatının ilerlemesi belirlenmiştir. Dergi halkı aydınlatarak filoksena hastalığı gibi hastalıkların yayılmasının önüne geçmeyi amaçlamıştır. İpek böcekçiliği, Amerika asma çubukları, ispirto imali gibi çeşitli konularda dergi de yazılar yayımlanmıştır.³⁰

6 Mayıs 1907 tarihinde İzmir'de yayım hayatına başlayan Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi³¹ çeşitli dönemlerde yayım hayatından çekilmesine rağmen 204 sayı çıkarmayı başarmıştır. 204 sayı incelendiğinde 1-178.sayılar haftalık, 179-199. sayılar on beş günde bir olmak üzere on altı sayfa şeklinde yayımlanmıştır. Derginin yayım politikası “*Vatanın umran ve servetine milleti refah ve saadetine çalışan resimli zırat ve ticaret fenni gazete*” olarak belirtilmektedir.³² Derginin imtiyaz sahibi ve başyazarı Halkalı Ziraat Mektebi mezunu Salih Zeki'dir.³³

Orman ve Maadin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası dergisi 13 Haziran 1908-13 Kasım 1911 tarihleri arasından on altı sayı olarak yayımlanmıştır. Dergi ilk senesinde üç aylık periyaotar halinde yayımlanmıştır. Beşinci sayısından itibaren ayda bir olarak 124 sayfa yayımlanmıştır. Derginin imtiyaz sahibi Orman, Maadin ve Ziraat Nezaretidir.³⁴ Derginin yayım politikası “Orman, maden, ziraat, baytar umuruna müteallik kavanin, nizam, talimat ve memurlara vazife ve muamelede yardımcı olmak” şeklinde belirtilmiştir.

²⁹ “İftitah-ı Kelam ve Tahdis-i Nimet”, Ziraat ve Sınaat Tercüme-i Fünun Odaları, S:1, 16 Cemaziyelevvel 1302, 5 Şubat 1886, s.2-4.

³⁰ “Gazetemizin Mesleği Hakkında Birkaç Söz”, Osmanlı Terakki-i Ziraat, Sayı:1, 1 Mart 1310, 13 Mart 1894, s.2-4.

³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz., Deligöz, O.(2008). *Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uçar, Y.(2017) *Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (Mayıs-Temmuz 1913)*, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kilis, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

³² Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi, Sayı:1, 23 Nisan 1323, 6 Mayıs 1907, s.1.

³³ *Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını*, a.g.e., s.XII.

³⁴ Orman ve Maadin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası, Sayı:1, 31 Mayıs 1324, 13 Haziran 1908, s. Kapak İç Sayfa.

İkramiyeli Ziraat Gazetesi, Ziraat-ı Osmaniye Cemiyeti tarafından 7 Haziran 1909-10 Mart 1910 tarihleri arasında on altı sayfa olacak şekilde otuz üç sayıdan oluşan bir külliyyat ortaya çıkarmıştır. Derginin imtiyaz sahibi Yusuf Sıddık olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁵ Dergi diğer ziraat dergilerinden farklı olarak üç bin adet ziraat dersleri risalesini köylülere on beş günde bir olacak şekilde ulaştırmıştır.³⁶ Dergi yayım politikası olarak Osmanlı ziraatinin ivedilikle ıslah edilmesi gerektiği savunmuştur. Ülke de yürütülecek ziraai faaliyetlerde en son teknolojik aletlerin kullanılması gerektiğinin altı çizilmiştir.³⁷

Resimli Çiftçi dergisi 12 Nisan 1909 tarihinde Osmanlı Ziraat Cemiyeti tarafından her Pazartesi on altı sayfa çıkarılmak üzere planlanmasına rağmen ilk sayısından sonra yayım hayatından ayrılmıştır.³⁸ Derginin imtiyaz sahibi Turşucuzade Ahmet Muhtar'dır. Yayım politikası olarak ileri teknolojik gelişmelerden ziraatla uğraşanları haberdar etmek ve ziraat ile uğraşanların deneyimlerini okuyucularına ulaştırmak olarak belirlemiştir.

Ticaret ve Ziraat Nezareti Mecmuası, 13 Nisan 1912 tarihinde yayım hayatına başlamıştır. 30 Haziran 1918 tarihinde 88.sayısıyla yayım hayatına son vermiştir. Ticaret ve Ziraat Nezareti koordinesinde yayımlanan dergi Osmanlı vatandaşlarına parasız olarak ulaştırılmıştır. Nezaretin çeşitli şehirlere ilişkin istatistik verileri dergide yer almıştır.³⁹

Toprak dergisi 1913 Mart'ından 1914 Haziran'ının 14'üne kadar yirmi bir sayı yayımlanmıştır. Derginin önemli isimleri müdür Ahmet Akif Bey, sorumlu müdür Edhem Nejat, başyazar A.Ferid'den oluşmaktadır.⁴⁰ Derginin yayım politikası daha mutlu ve üretken bir çiftçi topluluğu ortaya çıkarmaktır.⁴¹

Ekinci, 24 Nisan 1913-18 Nisan 1914 tarihleri arasında on beş sayı olarak yayımlanmıştır. Dergi on beş günde bir sekiz sayfa olarak okuyucularıyla buluşmuştur. Derginin yönetim kadrosu Hüseyin Bey ve Kasım Bey ile müdür Dünder Alp, sorumlu müdür Süleyman Tevfik'ten oluşmaktadır. Derginin yayım politikası "*fen ve ziraatın*

³⁵ *Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını*, a.g.e., s.XII.

³⁶ *Gazetemizin Mesleği Hakkında Bir İki Söz*, İkramiyeli Ziraat Gazetesi, Sayı:1-23, 23 Kanunievvel 1325, 5 Ocak 1910, s.1.

³⁷ *Gazetemizin Mesleği Hakkında Bir İki Söz*, İkramiyeli Ziraat Gazetesi, Sayı:1-23, 23 Kanunievvel 1325, 5 Ocak 1910, s.1.

³⁸ *Resimli Çiftçi*, S:1, 30 Mart 1325, 12 Nisan 1909, s.1.

³⁹ Demir, K. (2014). Osmanlı'da Ziraat Dergiciliğine Bir Bakış(1880-1923),*Turkish Studies*,v.9/8 s.390-391.

⁴⁰ Toprak, Sayı:1, Mart 1329, Mart 1913, s.Kapak Sayfası.

⁴¹ "Toprak'ın Sözleri",Toprak, Sayı:1, 1 Mart 1329, 14 Mart 1913, s.1-3.

faidesine çalışır mecmua” şeklinde tayin edilmiştir.⁴² İkinci dergisini çıkaranlar ülke ekonomisinin ana taşıyıcı unsurunun ziraat olduğuna inanmaktadır. Bu amaçla Osmanlı çiftçisini her türlü bilgiye ulaştırmak için derginin fenni ziraat alanında özel yayın yapması amaçlanmıştır.⁴³ Diğer ziraat dergilerinden farklı olarak ziraat sigortaları, ziraat cemiyetleri, ziraatın ilerlemesi ve zirai tecrübenin paylaşılması gibi çeşitli konularda dergide yazılar yayımlanmıştır.

Felahat dergisi 28 Mart 1913- Şubat 1919 tarihlerinde altmış yedi sayı olarak çıkarılmıştır. On beş günde bir yayımlanan dergi kırk dördüncü sayısından itibaren aylık olarak yayın hayatına devam etmiştir. Derginin sayfa sayısının on altı olduğu görülmektedir. Derginin yayın kurulu incelendiğinde imtiyaz sahibi ve başyazarı Sebuhan Stepanyan⁴⁴ sorumlu müdür Ahmet Talat ve Lemon olduğu bilgisine ulaşılmaktadır.⁴⁵ Derginin yayım politikası Osmanlı çiftçiliğinde modern teknolojinin kullanılması olarak belirlenmiştir. Bu amaçla teknik meselelerden bahsedilirken seçilen kelimelerin halkın anlayacağı şekilde olmasına özel önem gösterilmiştir.⁴⁶

Çiftçiler Derneği Mecmuası, Osmanlı Çiftçiler Derneği öncülüğünde 11 Eylül 1917- Mayıs 1919 tarihlerinde çıkarılmıştır. Derginin elimize yirmi dokuz sayısı ulaşmıştır. On altı sayfa olan dergi aylık olarak yayımlanmıştır. Her Osmanlı vatandaşının anlayacağı bir yazı ve dil kullanmaya dergi yazarları önem göstermiştir.⁴⁷ Yazar kadrosu incelendiğinde sorumlu müdürün Hamdullah Suphi ve Yunus Nadi olduğu görülmektedir. Derginin yayım politikasının Osmanlı çiftçisinin gelirlerini arttırmasına yardımcı olacak yazılar yayımlamak olduğu anlaşılmaktadır.⁴⁸

Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi Mecmuası, Halkalı Ziraat Mektebi muallimleri öncülüğünde Nisan 1917- Temmuz 1918 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Üç ayda bir seksen dört sayfa olarak yayımlanan dergi yedinci sayısında yayım hayatına son vermiştir.⁴⁹ Dergi kapak tasarımlarıyla dikkatleri üzerine çekmektedir. Asma yaprağı, kelebek, başak ve

⁴² İkinci, Sayı:1, 11 Nisan 1329, 24 Nisan 1913, s. Kapak Dış ve İç Sayfa.

⁴³ “İlk Söz: Men Sebat ve Nebat”, İkinci, Sayı:1, 11 Nisan 1329, 24 Nisan 1913, s.1-2.

⁴⁴ Birinci Köy ve Ziraat kalkınma Kongresi Yayını, a.g.e, s.XII.

⁴⁵ Felahat, Sayı:1, 15 Mart 1329, 28 Mart 1913, s.1: Sayı:5, 15 Mayıs 1329, 28 Mayıs 1913, s.1: Sayı:41-42, 15 Mart 1333-1917, s.1.

⁴⁶ “İfade-i Mahsus: İki Söz”, Felahat, Sayı:1, 15 Mart 1329, 28 Mart 1913, s.1-3.

⁴⁷ Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, a.g.e, s. XII.

⁴⁸ Hamdullah Emin, “Çiftçiler Mecmuası'nın Tutacağı Meslek ve Yolları”, Çiftçiler Derneği Mecmuası, Yıl:1, Sayı:1, 11 Eylül 1333-1917, s.2.

⁴⁹ Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi Mecmuası, Sayı:1, Nisan 1333-1917, s. Kapak Sayfası. Halkalı Ziraat Mektebi hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. Kadioğlu, S.(2002). “Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi Mecmuası Üzerine Bir İnceleme”, *Osmanlı Bilim Araştırmaları*, C.4, S:1,2002,ss.99-118.

orak derginin kapaklarını süslemektedir. Derginin yayım politikası ilk sayısında şu şekilde belirtilmiştir: İlk olarak Halkalı Ziraat Mektebine bağlı çalışan numune çiftliklerinden elde edilen sonuçlar halkla ayrıntılı bir şekilde paylaşılacaktır.

Dergide Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisinde yer alan farklı coğrafyalardan gelen toprak ve bitki örnekleri incelenecektir. Modern ziraat teknik ve usullerinden hangilerinin çiftçiler için faydalı olacağı belirtilecektir. Hayvan yetiştiriciliği üzerine çeşitli bilgiler verilecektir. Farklı zirai faaliyetler ve ziraat sanayi ilişkisi detaylı olarak okuyucuyla buluşturulacaktır. Meteorolojik durum çiftçilere günlük, aylık ve senelik cetveller şeklinde raporlanacaktır. Son olarak ülkenin iktisadi ve zirai sorunlarına çözüm önerileri getirilecektir.⁵⁰

Bağçevan, Haziran 1918- Mayıs 1919 tarihleri arasında yayımlanmıştır. On iki sayı olarak yayımlanan dergi imtiyaz sahibi Lütfi Arif, sorumlu müdür Cevad Rüştü liderliğinde okuyucuyla buluşmuştur.⁵¹ Bağçevan ilk sayısında “*Bağçevan Niçin Çıktı*” adlı bir yazıyla okuyucuya ne gibi yenilikler getireceğini anlatmıştır. Dergi günlük gazetelerin yer vermediği zirai bilgileri geniş halk kitlelerine ulaştıracaktır. Böylece savaş döneminde özellikle kendi bahçesinde ektiği ürünler ile hayatta kalma mücadelesi veren kitleye dönük içerik üretecektir. Dergi halka bahçe seçiminin önemi, bitki hastalıkları, meyvecilik, sebzeçilik gibi diğer konularda da aydınlatıcı bilgiler verecektir.⁵²

Bağçevan sadece bağçıvanlık alanında faaliyet gösterdiğini düşünerek isim değişikliğine gitmiştir. Yeni ismi ile Ziraat Hayatı olarak yayım hayatına devam eden dergi 1 Mayıs 1919- 1 Haziran 1919 tarihleri arasında okuyucu karşısına çıkmıştır. İmtiyaz sahibi Cevat Rüştü Beydir. Ziraat Cemiyeti'nin Yeni Ziraat Gazetesi çıkarılacağından kısa sürede kapanmıştır.⁵³ On beş günde bir okuyucuyla buluşan dergi on altı sayfadan oluşmaktadır. İmtiyaz sahibi olarak Cevad Rüşdi ve Lütfi Arif, sorumlu müdür Aşık Naili gösterilmiştir. Yayım politikası “*Ziraatın terakksine çalışır mecmua*” olarak belirlenmiştir.⁵⁴ Dergide zirai meseleler tartışılmıştır. Eski ve yeni zirai faaliyetler, çekirge zararları, zirai kabiliyet, bağcılık, tavukçuluk, eski Osmanlı ziraatı, İzmir'de yapılan zirai faaliyetler gibi çok çeşitli

⁵⁰ “*Mesleğimiz*”, Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi Mecmuası, Sayı:1, Nisan 1333-1917, s. Kapak Sayfası.

⁵¹ Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, a.g.e, s.XIII.

⁵² Lütfi Arif- Cevat Rüşdi, “*Bağçevan Niçin Çıktı*”, Bağçevan, Sayı:1, 1 Haziran 1334-1918, s.1-2.

⁵³ Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, a.g.e,s.XIII.

⁵⁴ Ziraat Hayatı, Sayı :1, 1 Mayıs 1335- 1919, s. Kapak Sayfası.

konulara dergide çıkan yazılarda değinilmiştir. Abonelere ucuz ziraat kitabı, kartpostal ve tablo verilmiştir.⁵⁵

Yeni Ziraat Gazetesi, Ziraat Cemiyeti kadrolarınca 1 Mayıs 1920- 1 Haziran 1924 seneleri arasında elli sayı olarak okuyucuya sunulmuştur. Ayda bir defa on altı sayı olarak çıkan dergi sorumlu müdür Cevad Rüşdi ve Ahmet Tevfik yönetiminde yayımlanmıştır. Yayımlar politikası derginin ilk sayısında yer alan “*Mesleğimiz*” bölümünde zirai faaliyetlerin geliştirilmesi şeklinde açıklanmıştır.⁵⁶

İncelemiş olduğumuz Resimli Ziraat Gazetesi ise yayın hayatına 14 Mart 1905 tarihinde başlamıştır. Perşembe günleri yayınlanan gazete toplamda 46 sayı olup 12 sayfa olarak yayınlanmaya başlansa da, 35. sayısından itibaren sekiz sayfa olarak çıkarılmıştır.⁵⁷ 13 Mart 1906 tarihinde yayın hayatına son vermiştir.⁵⁸ Halkalı Ziraat Mektebi mezunu Kalfayan Efendi'nin yönettiği gazetenin imtiyaz sahibi Kitapçı Karabet Efendi'dir.⁵⁹

Resimli Ziraat Gazetesi, Gazetemizin Mesleği adlı ilk sayıdaki yazı ile neden yayınlandığını halka anlatmıştır. Bilimsel bir ziraat faaliyetinden yoksun olan halk, gazete aracılığıyla edineceği bilgileri tecrübesi ile birleştirip yine bu alanda uygulayacaktır.⁶⁰ Gazetenin devlet tarafından desteklenerek halka daha kolay ulaşması amaçlanmıştır. Gazeteye abone kazandırılması ve nakdi yardım yapılması amacıyla Karabet Efendi bir istida yazmıştır.⁶¹ Ziraat Bankası da, Resimli Ziraat Gazetesi'ne nakdi yardım yapıp yapılamayacağını araştırmıştır.⁶² Bu araştırmalar sonucunda Resimli Ziraat Gazetesi'nin Osmanlı Devleti vatandaşı olan çiftçiler tarafından satın alınması istenmiştir. Buradan elde edilen gelirin yüzde onu kadarının hayır kurumlarına aktarılması hedeflenmiştir.⁶³ Bu durumun patrimonial devlet ve gazeteci arasında akçeli işlere Osmanlı Devleti'nde bir örnek teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

⁵⁵ Bağçevan, S:12, Mayıs 1335-1919, s. Kapak Sayfası.

⁵⁶ Cevat Rüşdi, “*Mesleğimiz*”, Yeni Ziraat Gazetesi, S:1, 1 Mayıs 1336-1920, s.1-3.

⁵⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:35, 12 Ramazan1323/27 Teşrinevvel 1321, s.413-420.

⁵⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:46, 17 Muharrem 1324/ 28 Şubat 1321, s.501-516.

⁵⁹ Kenan Demir, a.g.e.,*Turkish Studies*,v.9/8 2014 s.397.

⁶⁰ Gazetemizin Mesleği, Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:1, 5 Muharrem 1323/ 1 Mart 1321, s.6-8.

⁶¹ BOA, TFR.I.ŞKT. 68/6740. BOA, BEO 2580.193431.

⁶² BOA, BEO 2614/196046.

⁶³ BOA, DH.MKT. 2609/24.

Gazetede Halkalı Ziraat mektebi mezunu Kalfayan Efendi ve Halkalı Ziraat Mektebinden Bakyan Efendiler başyazarlar olarak çeşitli yazılar kaleme almıştır. Ayrıca Halkalı Ziraat Mektebi Müdürü İsmail Rıfkı, Belçika’da bahçıvanlık eğitimi alan Hüdaverdi, Halkalı Ziraat Mektebinden Mehmet Ali, Selanik Hamidi Ziraat Mektebinden Böcekçilik Muallimi İhsan, Mekteb-i Ziraatten Mithat, Mekteb-i Harbiye-i Şahane Sınıf-1 Baytariye’den Munis, Mekteb-i Harbiye-i Şahane Sınıf-1 Baytari’den Mustafa Nurettin, Mülkiye Baytar Mektebi Müdürü M.Nuri yazar kadrosu arasında yer almaktadır. Ziraat, Bağcılık, Eşcar-1 Müsmire ve Gayri Meşmure, Çiçek Bahçesi, Bahçıvanlık, Sanayi-i Ziraiye, İpekçilik, Arıcılık, Tavukçuluk, Mevaşi, Tıbbi Baytari, Hendese-i Ziraiye, Nizamât ve Talimat, Mütenevvi ve Abonelerimize Mahsus Cevaplar gibi çeşitli bölümlerden oluşan dergide çok farklı konular da alanında yetişkin bir yazar kadrosu ile eserler ortaya konulmuştur.⁶⁴

Gazete, ziraat alanından bilgilendirme faaliyetinin yanı sıra bir aracı kurum olarak faaliyet göstermiştir. Örneğin, kırk üçüncü nüshada Adana’dan Hüsrev Efendi’nin mektubuna cevaben yazılan yazıda, istenilen kitap ve ziraai aletlerin gazete tarafından temin edilebileceği belirtilmiştir. Yine aynı nüshada Ankara’da Ahmet Emin Efendi’ye cevaben yazılan yazıda 8 mecdiye karşılığında fiskiye tulumbası satın alınma işleminin gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır.⁶⁵ Bu ve benzeri örneklerle gazetenin Abonelerimize Mahsus Cevaplar kısmında sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu sebeple bu bölümde yayımlanan yazıların tamamının transkripsiyonunu tezimizin ikinci bölümünde araştırmacıların dikkatine sunuyoruz.

Resimli Ziraat Gazetesi’nde 206 haber ve haber mahiyetinde yazı yer almıştır. Bu yazılar başlıklar altında incelendiğinde şu şekilde bir tablo ile karşılaşılmaktadır. Ziraat başlığı altında çeşitli devam yazıları olmakla birlikte 30 haber ve haber mahiyetinde yazı yer almıştır. Bağcılık başlığı altında 10, Eşcar-1 müsmire başlığı altında 5, Çiçek Bahçesi başlığı altında 5, Bahçıvanlık başlığı altında 5, Sanayi-i ziraiye başlığı altında 10, İpekçilik başlığı altında 32, Arıcılık başlığı altında 10, Tavukçuluk başlığı altında 2, Mevaşi başlığı altında

⁶⁴ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

⁶⁵ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:43,H.10 Zilhicce 1323-R. 22 Kanunsani 1321, s.484.

10, Tıbbi Baytari başlığı altında 10, Mütenevvi başlığı altında 10, Abonelere Mahsus Cevaplar altında 14 yazı yayımlanmıştır.⁶⁶

İncelemiş olduğumuz Resimli Ziraat Gazetesine ait kırkaltı nüshadan yola çıkarak tezimizin birinci bölümünde hangi nüshalarda hangi yazının çıktığını aktarmaya çalıştık. Aşağıda Resimli Ziraat Gazetesi'nde yayımlanan kırkaltı nüshaya ait yazılara ulaşılabilmektedir. Transkripsiyonunu yaptığımız yazıları seçerken o konu başlığında ilgi çekici ve araştırmayı özendirici olmasını hedefledik. Bu yazılardan bazılarının transkripsiyonunu tezimizin ikinci bölümde Resimli Ziraat Gazetesi'nde yayımlandığı şekilde konu başlıkları altında sunmaktayız.

⁶⁶ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

1. BÖLÜM

İncelediğimiz Resimli Ziraat Gazetesi 46 sayı olarak yayımlanmış ve 46. Sayıdan sonra yayın hayatına son vermiştir. Giriş bölümünde de belirtmiş olduğumuz gibi 46 sayıda 206 haber ve araştırma makeleleri bulunmakta olup aynı zamanda 40-46 sayıları arasında okuyucuların gazeteye gönderdikleri zirai konulardaki sorularının da yanıtlandığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra gazete ziraat ile ilgili bazı yeni ürünlerin reklamını da yapmaktadır. Bu 46 sayıda aşağıda fihristte de belirttiğimiz gibi çeşitli konularda haber ve makaleler bulunmaktadır. Bunları tasnif edecek olursak Ziraat başlığı altında çeşitli devam yazıları olmakla birlikte 30 haber ve haber mahiyetinde yazı yer almıştır. Bağcılık başlığı altında 10, Eşcar-ı müsmire başlığı altında 5, Çiçek Bahçesi başlığı altında 5, Bahçıvanlık başlığı altında 5, Sanayi-i ziraiye başlığı altında 10, İpekçilik başlığı altında 32, Arıcılık başlığı altında 10, Tavukçuluk başlığı altında 2, Mevaşi başlığı altında 10, Tıbbi Baytari başlığı altında 10, Mütenevvi başlığı altında 10, Abonelere Mahsus Cevaplar altında 14 yazı yayımlanmıştır.

1. RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİNİN NÜSHALARI

1.1. 1.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.7 Muharrem 1323-R. 1 Mart 1321 Aded :1⁶⁷

SAYFA

S.1-5 Muvafakiyat-ı seniyye-i padişahi ve memalik-i mahruse-i şahanede icraat-i ziraiye.

S.5-6 Arz-ı şükeran ve ifade-i tabi. (Karabet)

S.6-8 Gazetemizin mesleği.

⁶⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:1,H.7 Muharrem 1323-R.1 Mart 1321, s.1-12.

S.8-11 Ziraat- Edvar⁶⁸ ve iklim-i ziraiye – Memalik-i Osmaniye'nin istadad-ı fevkalade ziraiyesi – Lezam⁶⁹ ve ehemmiyeti ziraiye. (Bakyan)

S.11-12 Eşcar-ı müsmire⁷⁰ - Gars⁷¹ edilecek fidanın intizamı. (İsmail Rıfkı)

1.2. 2.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.16 Muharrem 1323-R. 10 Mart 1321 Aded :2⁷²

SAYFA

S.13-16 Eşcar-ı müsmire- Gars edilecek fidanın intihabı.-İhzarı.⁷³ Gars mevsimi.- Toprağın ihzarı.-Ameliyat-ı garsiye. (İsmail Rıfkı)

S.17-19 Memalik-i Şahane de iplik böcekçiliğinin hal-i hazırı ve merakiz-i hariyemiz de tesis olunan iplik fabrikaları. (Kalfayan)

S.19-20 Sanayi-i ziraiye- Yoğurt ve süt imali. (Mehmet Ali)

S.21-23 Mart ameliyat-ı ziraiyesi. (Bakyan)

S.23-24 Mevaşi⁷⁴ - Merinos koyunları. (Bakyan)

⁶⁸Edvar: Devirler, zamanlar, dönemler, çağlar. Bkz. Develioğlu,F.Osmanlıca –Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara, 2013

⁶⁹ Lezam: Lazım ve gerekli olma . Bkz. Develioğlu, F. (2013),a.g.e., Ankara.

⁷⁰ Eşcar-ı Müsmire: Meyve ağacı. Bkz. Develioğlu, F. (2013),a.g.e., Ankara.

⁷¹ Gars: Ağaç fidanı dikmek. Dikilmiş fidan. Fidan dikme. Ağaç dikme. Bkz. Develioğlu, F. (2013),a.g.e., Ankara.

⁷² Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:2, H.16 Muharrem 1323-R. 10 Mart 1321, s.13-24.

⁷³ İhzar: Hazır etmek. Hazırlamak. Bkz. Develioğlu, F. (2013),a.g.e., Ankara.

⁷⁴ Mevaşi: Koyun, Keçi ve inek gibi hayvanlar. Bkz. Develioğlu, F. (2013),a.g.e., Ankara.

1.3. 3.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.23 Muharrem 1323-R. 17 Mart 1321 Aded :3⁷⁵

SAYFA

S.25-28 Mevaşi- Merinos koyunları. İkinci nüshadan mabad⁷⁶. (Bakyan)

S.28-31 Eşcar-1 müsmire- Gars edilecek fidanın intihabı.-İhzarı. Gars mevsimi.-
Toprağın ihzarı.-Ameliyat-1 garsiye. İkinci nüshadan mabad. (İsmail Rıfkı)

S.31-34 Bahçıvanlık. Gül fidanlarına zarar veren böcekler.

S.34-36 İpekçilik. Dut fidanlarının ihdası. (Kalfayan)

1.4. 4.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.30 Muharrem 1323-R. 24 Mart 1321 Aded :4⁷⁷

SAYFA

S.37-41 Ziraat. Ekin Hastalıkları- Tohumların İlaçlanması. (Bakyan)

S.41-46 İplikçilik. Dut fidanının ihdası. Üçüncü nüshadan mabad (Kalfayan)

⁷⁵ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:3, H.23 Muharrem 1323-R. 17 Mart 1321, s.25-36.

⁷⁶ Mabad : Sonrası. Sonraki. Bkz. Develioğlu, F. (2013),a.g.e., Ankara. Dergide devamlılık içeren yazılar için kullanılmıştır.

⁷⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:4, H.30 Muharrem 1323-R. 24 Mart 1321, s.37-48.

S.46-47 Bahçivanlık. Gül fidanlarına zarar veren böcekler. Üçüncü nüshadan mabad. (Kalfayan)

S.48 Baytari. Hayvanat-ı ahalide emraz-ı sariyeye⁷⁸ karşı aşısı ve serumların istihsal⁷⁹ ve istimali⁸⁰. (Osman Nuri)

1.5. 5.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.7 Sefer 1323-R. 31 Mart 1321 Aded :5⁸¹

SAYFA

S.49-55 Ziraat. Ekin hastalıkları- Tohumların ilaçlanması. Dördüncü nüshadan mabad. (Bakyan)

S.55-57 Tıbb-i Baytari Hayvanat-ı ahalide imraz-ı sariyeye karşı aşısı ve serumların istihsal ve istimali. Dördüncü nüshadan mabad. Hayvanat-ı ahalide şarbon(cemre) hastalığı. (Osman Nuri)

S.58-60 Bahçivanlık. Gül fidanlarına zarar veren böcekler. Dördüncü nüshadan mabad. Goncalara zarar veren böcekler. (Kalfayan)

⁷⁸ İmraz-ı sariye: Geçici, bulaşıcı hastalıklar. Bkz. Develioğlu, F. (2013),a.g.e., Ankara.

⁷⁹ İstihsal: Elde etmek. Üretmek. Bkz. Develioğlu, F. (2013),a.g.e., Ankara.

⁸⁰ İstimal: Kullanmak. Develioğlu, F. (2013),a.g.e., Ankara.

⁸¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:5, H.7 Sefer 1323-R. 31 Mart 1321, s.49-60.

1.6. 6.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.14 Sefer 1323-R. 7 Nisan 1321 Aded :6⁸²

SAYFA

S.61-64 Makalat-ı mahsusa. Zabıta-i sıhhiye-i baytariyenin tatbikinden hasıla gelen faideli neticeler. (M.Nuri)

S.64-71 Ziraat. Nisan ameliyat-ı ziraiyesi. (Bakyan)

S.71-72 Mevaşi. Memalik-i şahanenin muhtelif keçilerinin tavsifi- ıslah ve terbiyesi usulü (Munis)

1.7. 7.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.21 Sefer 1323-R. 14 Nisan 1321 Aded :7⁸³

SAYFA

S.73-76 Ziraat. Tohumların ıslahı. Tohum nedir- Tohumun tasnifi- Tohumların intizamı- Beşinci sayıdan mabad. (Bakyan)

S.76-78 Tıbbi baytari. Hayvanat-ı ahalide şarbon hastalığı.-2- Şarbona tutulan hayvanat- iraz- teşhis. (Osman Nuri)

⁸² Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:6, H.14 Sefer 1323-R. 7 Nisan 1321, s.61-72.

⁸³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:7, H.21 Sefer 1323-R. 14 Nisan 1321, s.73-84.

S.79-82 İpekçilik. İplik böceği tohumunun kışlaması- Kışlaklar- Böcekhanelerin tathiri. (Kalfayan)

S.79-84 Bahçivanlık. Begonya. Hüdaverdi.

1.8. 8.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.28 Sefer 1323-R. 21 Nisan 1321 Aded :8⁸⁴

SAYFA

S.85-88 Makalat-ı mahsusa. (Bakyan)

S.88-90 Ziraat. Patates hastalıklarından Phytophthora infestans. ⁸⁵ (Bakyan)

S.90-93 Tıbbi baytari. Hayvanat-ı ahalide şarbon hastalığı -3- Şarbon hastalığına karşı aşı ve tedabir-i sıhhiye. (Osman Nuri)

S.93-95 Bağcılık. Bağlara ziyan veren pebran ve koşilis böceklerine karşı ithaz olunan tedabir. (Kalfayan)

S.95-96 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imal etmek için rehber ameli. (İhsan)

⁸⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:8, H.28 Sefer 1323-R.21 Nisan 1321, s.85-96.

⁸⁵ Phtophthora infestans patates, domates, patlıcan, biber gibi ürünleri etkileyen bir hastalık etmenidir. Geç yanıklık(Mildiyö) hastalığına sebep olur. İrlanda patates kıtlığının sebebi olarak gösterilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Demir, B.(2019) *Bazı Patates Melez Klonlarının Phytophthora Infestans'a Karşı Reaksiyonlarının Belirlenmesi*, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bitki Koruma Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

1.9. 9.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.6 Rebiyülevvel 1323-R. 28 Nisan 1321 Aded :9⁸⁶

SAYFA

S.97- 99 Ziraat. Evsaf-1 hasaneyi haiz tohumların istihsal ve tedariki.

S.100-101 Patates hastalıklarından Phytophthora infestans. Sekizinci nüshadan mabad.

S.101- 104 Mayıs amaliyat-ı ziraiyesi. (Bakyan)

S.104-106 Tarla fareleri- Bunların usul-ü itlafı- Danis aşısı ve sureti istimali.
(Kalfayan)

S.107-108 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imal etmek için rehber ameli. Sekizinci nüshadan mabad.-2- (İhsan)

1.10. 10.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.13 Rebiyülevvel 1323-R. 5 Mayıs 1321 Aded :10⁸⁷

SAYFA

S.109-111 Tıbbi baytari. Hayvanat-ı ahalide şarbon hastalığı -3- Şarbon hastalığına karşı aşı ve tadabiri sıhhiye. Sekizinci nüshadan mabad. (Osman Nuri)

⁸⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:9, H.6 Rebiyülevvel 1323-R.28 Nisan 1321, s.97-108.

⁸⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:10, H.13 Rebiyülevvel 1323-R.5 Mayıs 1321, s.109-120.

S.112- 113 Bağcılık. Mildiyö hastalığı. (Bakyan)

S.114-116 Sanayi-i ziraiye. Yerli kaşar peynirinin sürat-i imali. (İhsan)

S.116-118 İlkbahar donuklarından müteessir olmayan bir nevi dut ağacı. Kravat üzerine ipek böceği beslemenin iyiliği. Böceklerin bir arada olması lüzumu. Çok ve sık kükürt yapmanın mahareti . (Kalfayan)

S.118- 120 Çiçek Bahçesi. Kasımpatı. (Hüdaverdi)

1.11. 11.Nüşa

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.20 Rebiyülevvel 1323-R. 12 Mayıs 1321 Aded :11⁸⁸

SAYFA

S.121-126 Bağcılık. Mildiyö hastalığı. Onuncu nüshadan mabad. (Bakyan)

S.127-128 Ziraat. Tarla fareleri.- Bunların usul-ü itlafi.-Danis aşısı ve sürat-i istimali. (Dokuzuncu nüshadan mabad.) (Kalfayan)

S.129- 130 Sanayi-i Ziraiye. Yerli kaşar peynirinin sürat-i imali. (Onuncu nüshadan mabad.) (İhsan)

S.130-132 Çiçek bahçesi. Kasımpatı. (Onuncu nüshadan mabad) (Hüdaverdi)

⁸⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:11, H.20 Rebiyülevvel 1323-R.12 Mayıs 1321, s.121-132.

1.12. 12.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.27 Rebiyülevvel 1323-R. 19 Mayıs 1321 Aded :12⁸⁹

SAYFA

S.133-136 Makalat-ı mahsusa. Bağ ve bahçelik hakkında. (Bakyan)

S.136- 140 Mevaşi. Hayvan yetiştirmeye mahsus çiftlikler hakkında bazı malumat.
M.Nuri

S.141-143 Bağcıvanlık. Enginar bahçelerinde görülen hastalık- Sebebi- İlacı.
(Bakyan)

S.143-144 Sanayi-i ziraiye. Yerli kaşar peyniri imalindeki noksan ve bunların çaresi.
(İhsan)

1.13. 13.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.4 Rebiyülahir 1323-R. 26 Mayıs 1321 Aded :13⁹⁰

SAYFA

S.145-148 Evsaf ve haseneye haiz tohumların istihsal ve tedariki. (Dokuzuncu nüshadan mabad)

S.148-155 Haziran ameliyat-ı ziraiyesi. (Bakyan)

⁸⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:12, H.27 Rebiyülevvel 1323-R.19 Mayıs 1321, s.133-144.

⁹⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:13, H.4 Rebiyülahir 1323-R.26 Mayıs 1321, s.145-160.

S.156-158 Sanayi-i ziraiye. (Dokuzuncu nüshadan mabad)-3- Sütün bozulup fenalaşması.(İhsan)

S.158-160 İpekçilik. Hararetin böcek üzerine olan tesiri ve Mösyö Lamir'in tecrübeleri- Böcekleri kümelerde serin tutmanın muhassenatı ve Mösyö Lafo'nin tecrübeleri. (Kalfayan)

1.14. 14.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.11 Rebiyülahir 1323-R. 2 Haziran 1321 Aded :14⁹¹

SAYFA

S.161-165 Bağcılık. Amerika asmaları hakkında. (Bakyan)

S.166-170 Mevaşi. Hayvan yetiştirmeye mahsus çiftlikler hakkında bazı malumat (On üçüncü nüshadan mabad) (M.Nuri)

S.170-171 İpekçilik. Hararetin böcek üzerine olan tesiri ve Mösyö Lamir'in tecrübeleri- Böcekleri kümelerde serin tutmanın muhassenatı ve Mösyö Lafo'nin tecrübeleri. (On üçüncü nüshadan mabad) (Kalfayan)

S.172 Aynı sene zarfında üç defa mahsul veren Bağdat cinsine mansıp ipek böceği tohumu. (İhsan)

⁹¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:14, H.11 Rebiyülahir 1323-R.2 Haziran 132, s.161-172.

1.15. 15.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.18 Rebiyülahir 1323-R. 9 Haziran 1321 Aded :15⁹²

SAYFA

S.173-175 Makalat-ı mahsusa. Ziraatte gübrenin ehemmiyeti. (Bakyan)

S.176-179 Bağcılık. Amerika asmaları hakkında. (On dördüncü nüshadan mabad)
(Bakyan)

S.180-181 Mevaşi. Hayvan yetiştirmeye mahsus çiftlikler hakkında bazı malumat.
(On dördüncü nüshadan mabad) (M.Nuri)

S.181-183 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imali için rehber amali (1) -5- Tereyağının
sürat-i istimali- Kullanılmadan- Krem yağı kullanmak. (İhsan)

S.183-184 Arıcılık. Arıcılık hakkında bir iki söz.(İhsan)

1.16. 16.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.25 Rebiyülahir 1323-R. 16 Haziran 1321 Aded :16⁹³

SAYFA

S.185-188 İmraz-ı nebatiye. Kömür hastalığı. (Bakyan)

⁹² Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:15, H.18 Rebiyülahir 1323-R.9 Haziran 1321, s.173-184.

⁹³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:16, H.25 Rebiyülahir 1323-R.16 Haziran 1321, s.185-196.

S.188-192 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imal etmek için rehber ameli. -5- (On beşinci nüshadan mabad) (İhsan)

S.192-194 Mevaşi. Hayvanat-ı ahalinin ıslahı. (İsmail Hakkı)

S.195-196 Tıbbi baytari. Su-i hafm-ı gazi, had-ı intifaç-ı batn yani gerginlik. (Mustafa Nurettin)

1.17. 17. Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.3 Cemaziyülevvel 1323-R. 23 Haziran 1321 Aded :17⁹⁴

SAYFA

S.197-200 Makalat-ı mahsusa. (Bakyan)

S.200-202 Ziraat. Tarla farelerinin itlafı. (Bakyan)

S.202-203 Mevaşi. Hayvanatı ahalinin ıslahı. (On altıncı nüshadan mabad) (İsmail Rıfkı)

S.203-206 Tıbbi baytari. Veba-i bakeri. -1- (Osman Nuri)

S.206-207 Arıcılık. Arıcılık hakkında bir iki söz. (On altıncı nüshadan mabad) (İhsan),

S.207-208 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imal etmek için rehber ameli. (On altıncı nüshadan mabad) (İhsan)

⁹⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:17, H.3 Cemaziyülevvel 1323-R.23 Haziran 1321, s.197-208.

1.18. 18.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.10 Cemaziyülevvel 1323- R.30 Haziran 1321 Aded :18⁹⁵

SAYFA

S.209-211 Ziraat. Keten ziraati. (Bakyan)

S.212-216 Temmuz ameliyat-ı ziraiyesi. (Bakyan)

S.216-218 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imal etmek için rehber ameli. (On yedinci nüshadan mabad) (İhsan)

S.218-220 Çiçek bahçesi. Karanfil, yetişilmesi ve envai. (Hüdaverdi)

1.19. 19.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.17 Cemaziyülevvel 1323-R. 7 Temmuz 1321 Aded :19⁹⁶

SAYFA

S.221-225 Ziraat. Keten ziraati. (On sekizinci nüshadan mabad) (Bakyan)

S.225-227 Mevaşi. Koç katımı ve neticeleri. (M.Nuri)

S.227-229 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imali hakkında rehber ameli. (On sekizinci nüshadan mabad) (İhsan)

⁹⁵ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:18, H.10 Cemaziyülevvel 1323-R.30 Haziran 1321, s.209-220.

⁹⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:19, H.17 Cemaziyülevvel 1323-R. 7 Temmuz 1321, s.221-232.

S.230-231 Tıbbi baytari. Veba-i bakteri. -2- Veba-i bakteri de görülecek alametler ve hastalığın anlaşılması. (Osman Nuri)

S.231-232 Arıcılık. (On yedinci nüshadan mabad) (İhsan)

1.20. 20.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.24 Cemaziyülevvel 1323-R. 14 Temmuz 1321 Aded :20⁹⁷

SAYFA

S.233-235 Mevaşi. Koç katımı ve neticeleri. (On dokuzuncu nüshadan mabad) (M.Nuri)

S.235-238 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imali hakkında rehber ameli. -9- (On dokuzuncu nüshadan mabad) (İhsan)

S.238-240 Tıbbi baytari. Su-i hafm itlafi. (Mustafa Nuralettin)

S.240-242 Arıcılık. (On dokuzuncu nüshadan mabad) (İhsan)

S.243-244 Çiçek bahçesi. Ortanca. (Hüdaverdi.)

⁹⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:20, H.24 Cemaziyülevvel 1323-R.14 Temmuz 1321, s.233-244.

1.21. 21.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.1 Cemaziyülahir 1323-R. 21 Temmuz 1321 Aded :21⁹⁸

SAYFA

S.245-247 Ziraat. Keten ziraati. (On dokuzuncu nüshadan mabad) (Bakyan)

S.248-250 Mevaşi. Koç katımı ve neticeleri. (On dokuzuncu nüshadan mabad)
(M.Nuri)

S.251-252 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imali hakkında rehber ameli. (Yirminci
nüshadan mabad) (İhsan)

S.252-254 Arıcılık. (İhsan)

S.254-256 Mütenevvi.⁹⁹ Karıncaların itlafı için kolay usuller. (İhsan)

1.22. 22.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.8 Cemaziyülahir 1323-R. 28 Temmuz 1321 Aded :22¹⁰⁰

SAYFA

S.257-258 Ziraat. Hububat tohumluklarının seçilmesi ve iyileştirilmesi. (Bakyan)

S.258-263 Ağustos amaliyat-ı ziraiyesi. (Bakyan)

⁹⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:21, H.1 Cemaziyülahir 1323-R.21 Temmuz 1321, s.245-256.

⁹⁹ Mütenevvi: Çeşitli. Develioğlu, F. (2013),a.g.e , Ankara.

¹⁰⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:22, H.8 Cemaziyülahir 1323-R.28 Temmuz 1321, s.257-268.

S.263-266 Tıbbi baytari. Hama-i kalai- Şap hastalığı. (Hasan Tahsin)

S.267-268 Sanayi-i ziraiye. Tereyağı imali hakkında rehber ameli.

S.268 Mütenevvi. Toz yoğurt mayası. (İhsan)

1.23. 23.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.15 Cemaziyülahir 1323-R. 4 Ağustos 1321 Aded :23¹⁰¹

SAYFA

S.269-273 Ziraat. Tohumlukların seçilmesi ve iyileştirilmesi.

S.273-275 Keten ziraati. (Yirmi birinci nüshadan mabad) (Bakyan)

S.275-277 Mevaşi. Koç katımı ve neticeleri. (M.Nuri.)

S.278-279 Arıcılık.Arıların oğul bırakması ve bunları toplamak usulü. (Yirmi birinci nüshadan mabad) (İhsan)

S.280 Mütenevvi. Mikroskop yani hurdabin (Yirmi birinci nüshadan mabad) (İhsan)

1.24. 24.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.22 Cemaziyülahir 1323-R. 11 Ağustos 1321 Aded :24¹⁰²

SAYFA

¹⁰¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:23, H.15 Cemaziyülahir 1323-R.4 Ağustos 1321, s.269-280.

¹⁰² Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:24, H.22 Cemaziyülahir 1323-R.11 Ağustos 1321, s.281-292.

S.281-285 Ziraat. Hububat tohumluklarının seçilmesi ve iyileştirilmesi. (Bakyan)

S.285-286 Keten ziraati. (Yirmi üçüncü nüshadan mabad) (Bakyan)

S.286-287 Mevaşi. Koç katımı ve neticeleri. (M.Nuri)

S.287-291 İpekçilik. Kara taban hastalığı ve tohumların muayenesi. (İhsan)

S.291-292 Mütenevvi. Mikroskop yani hurdabin. (Yirmi üçüncü nüshadan mabad)
(İhsan)

1.25. 25.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.1 Recep 1323-R. 19 Ağustos 1321 Aded :25¹⁰³

SAYFA

S.293-295 Cülus-u hümayun mesadet-i makrun cenab-ı padişahi.

S.295-296 Makalat-ı mahsusa. Muhasebe-i ziraiye.(Bakyan)

S.296-300 Ziraat. Tahlil ve teşhis-i türab¹⁰⁴.(Bakyan)

S.300-303 Arıcılık. Arıların meskeni yani kovan. (İhsan)

S.303-304 Çiçek bahçesi. Tütün çiçeği. (Hüdaverdi)

¹⁰³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:25, H.1 Recep 1323-R.19 Ağustos 1321, s.293-304.

¹⁰⁴ Türab: Toprak.Bkz. Develioğlu, F. (2013),a.g.e , Ankara.

1.26. 26.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.8 Recep 1323-R. 25 Ağustos 1321 Aded :26¹⁰⁵

SAYFA

S.305-310 Ziraat. Tahil ve teşhis-i ziraat- Toprağı ayırmak ve tanımak. (Bakyan)

S.310-314 Arıcılık. Arıların meskeni yani kovan. (Yirmi beşinci nüshadan mabad)
(İhsan)

S.315-316 Çiçek bahçesi. Jinerelya, çuha çiçeği ve çanta çiçeği. (Hüdaverdi)

1.27. 27.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.14 Recep 1323-R. 1 Eylül 1321 Aded :27¹⁰⁶

SAYFA

S.317-322 Ziraat. Tahlil ve teşhis-i ziraat- Toprağı ayırma ve tanımak. (Baynan)

S.322-324 Tıbbi baytari. Buzağılar da bağırsak iltihabı hastalığı. (Mustafa Nurettin)

S.324-326 Arıcılık. Arıların meskeni yani kovan. (Yirmi altıncı nüshadan mabad)
(İhsan)

¹⁰⁵ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:26, H.8 Recep 1323-R.25 Ağustos 1321, s.305-316.

¹⁰⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:27, H.14 Recep 1323-R.31 Eylül 1321/, s.317-328.

S.326-328 Mütenevvi. Mikroskop yani hurdabin. (Yirmi dördüncü nüshadan mabad)
(İhsan)

1.28. 28.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.21 Recep 1323- R.8 Eylül 1321 Aded :28¹⁰⁷

SAYFA

S.329-332 Ziraat. Keten ziraati. (Bakyan)

S.332-336 Eylül ameliyat-ı ziraiyesi. (Bakyan)

S.336-339 Çiçek bahçesi. Sümbül, Lale, Zerrin ve Şakayık çiçeklerinin yetiştirilmesi
usulü.(Hüdaverdi)

S.340 Mütenevvi. Mikroskop yani hurdabin.(Yirmi yedinci nüshadan mabad) (İhsan)

1.29. 29.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.28 Recep 1323-R. 15 Eylül 1321 Aded :29¹⁰⁸

SAYFA

S.341-344 Ziraat. Keten ziraati. (Bakyan)

S.345-347 Mevaşi. Memeden kesilen kuzuların beslenmesi usulü.(M.Nuri)

¹⁰⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:28, H.21 Recep 1323-R.8 Eylül 1321, s.329-340.

¹⁰⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:29, H.28 Recep 1323-R.15 Eylül 1321, s.341-352.

S.347-350 Bağçıvanlık. Meyve ağaçlarını budama usulü.

S.350-352 Çiçek bahçesi. Fersiyeye, akasya, sporaks, galasyol, sıklamen.(Hüdaverdi)

1.30. 30.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.5 Şaban 1323-R. 22 Eylül 1321 Aded :30¹⁰⁹

SAYFA

S.353-356 Ziraat. Teşhis-i türab. (Bakyan)

S.356-358 Keten ziraati.(Bakyan)

S.358-360 Mevaşi. Süt ineğinin intihabı. (M.Nuri)

S.360-363 Arıcılık. Arıları beslemenin yolu. (İhsan)

S.363-364 Çiçek bahçesi. Susam yahut ilkbahara mahsus soğan çiçekleri.
(Hüdaverdi)

1.31. 31.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.12 Şaban 1323-R. 2 Teşrinevvel 1321 Aded :31¹¹⁰

SAYFA

S.365-369 Veladet-i hümayun saadet-i makrun hazret-i padişahi.

¹⁰⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:30, H.5 Şaban 1323-R.22 Eylül 1321, s.353-364.

¹¹⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:31, H.12 Şaban 1323-R.2 Teşrinevvel 1321, s.365-376.

S.369-371 Ziraat. Toprakların insarları ve teşhisi. (Bakyan)

S.371-375 İpekçilik. Patör ve Mayui usulünün şerait-i esasiyesi.- Senenin şu mevsiminde tohum muayenesinden ne anlaşılabilir.- Memalik-i şahanenin bazı kıtalarına hariçten celp olunan böcek tohumlarının muayeneye tabi tutulması meselesi.- Kalbin keseciklerinin muayenesinde dikkat olunacak bazı mühim noktalar. (Kalfayan)

S.375-376 Çiçek bahçesi Açelya çiçeği.(Hüdaverdi)

1.32. 32.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.20 Şaban 1323-R. 6 Teşrinevvel 1321 Aded :32¹¹¹

SAYFA

S.377-380 İpekçilik. Dut bahçesi. Şu mevsimde dut bahçelerinde icra olunacak kazma ameliyatı. Yeni ihdas olunacak bahçeler hakkında ki muamele-i nizamiye.- Yeni dutlukların muafiyet nizamnamesi.- Karizma ameliyatı. (Kalfayan)

S.381-382 Yeniden yetiştirilen dutluk hakkında muafiyet nizamnamesinin suretidir.

S.382-384 Teşrinevvel ameliyat-ı ziraiyesi. (Bakyan)

S.385-387 Hayvanat-ı ahaliye. Süt ineğinin intihabı.(M.Nuri)

S.387-388 Bağcılık. Amerika asma çubukları.- Mukavemet ve imtizaç keyfiyetleri.- Filoksera¹¹²'nin memalik-i şahanede bidayet zuhurunda Fransa'da elde edilmiş olan neticelerden matlub derece istifade olunmadığı. Aşılı çubuklara şu mevsimde edilecek takayyüdatın ehemmiyeti (Kalfayan)

¹¹¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:32, H.20 Şaban 1323- R.6 Teşrinevvel 1321, s.377-388.

¹¹²Filoksera: Asma filizi biti.Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://kayseri.tarimorman.gov.tr/Belgeler/SOL%20MEN%C3%9C%20BELGELER%C4%B0/Z%C4%B0RAA%C4%B0%20M%C3%9CCAD ELE/Ba%C4%9F%20Zararlı%C4%B1lar%C4%B1/filoksera.pdf>. Erişim tarihi:26.04.2020.

1.33. 33.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.27 Şaban 1323-R. 13 Teşrinevvel 1321 Aded :33¹¹³

SAYFA

S.389-392 Ziraat. Toprakların insarları ve teşhis-i türab.(Bakyan)

S.392-395 Ziraat alet ve edavatı. Patates, pancar vesaire gibi yumru kökler mahsulatının topraktan kolaylıkla çıkarılmasına mahsus makineler. (Kalfayan)

S.395-397 Bağcılık. Amerika asma çubukları.- Mukavemet ve imtizaç keyfiyetleri.- Filoksera'nın memalik-i şahanede bidayet zuhurunda Fransa'da elde edilmiş olan neticelerden matlub derece istifade olunmadığı. Aşılı çubuklara şu mevsimde edilecek takayyüdatın ehemmiyeti. (Otuz ikinci nüshadan mabad) (Kalfayan)

S.397-398 Delice otu.(Bakyan)

S.398-399 Çiçek bahçesi. Açelya çiçeği. (Otuz birinci nüshadan mabad) (Hüdaverdi)

S.399-400 Mütenevvi. Mikroskop yani hurdabin.(Yirmi sekizinci nüshadan mabad)
(İhsan)

¹¹³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:33,H. 27 Şaban 1323-R.13 Teşrinevvel 1321, s.389-400.

1.34. 34.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.5 Ramazan 1323-R. 20 Teşrinevvel 1321 Aded :34¹¹⁴

SAYFA

S.401-405 Ziraat. Keten ziraati. (Bakyan)

S.406-407 Pamuk ziraati. (Faik)

S.408-410 Hayvanat-ı ahaliye. Süt ineklerinin intihabı.-2- Memelerin muayenesi.(M.Nuri)

S.410-412 Çiçek bahçesi. Şebboy.(Hüdaverdi.)

1.35. 35.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.12 Ramazan 1323-R. 27 Teşrinevvel 1321 Aded :35¹¹⁵

SAYFA

413-416 Ziraat. Toprakların insarları ve teşhisi türab.(Bakyan)

S.416-418 Sazlık ve bataklık yerlere mahsus yeni bir patates cinsi. (Solanum Commersoni) (Kalfayan)

¹¹⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:34,H.5 Ramazan 1323-R.20 Teşrinevvel 1321, s.401-412.

¹¹⁵ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:35, H.12 Ramazan 1323-R.27 Teşrinevvel 1321, s.413-420.

S.418-420 Eşcar-1 müsmire. Sarı sekud ağacı yahut sepetçi sekudu.- İstimali- Usul-ü teksiri- Tımarı.(Kalfayan)

1.36. 36.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.19 Ramazan 1323-R. 3 Teşrinsani 1321 Aded :36¹¹⁶

SAYFA

S.421-422 Ziraat. Toprakların insarları ve teşhisi türab.(Otuz beşinci nüshadan mabad) (Bakyan)

S.422-424 Teşrinsani ameliyat-ı ziraiyesi.(Bakyan)

S.424-428 İpekçilik. Dut bahçesi ihdası. Dutluğa tahril olunacak tarlanın ameliyat-ı istihzariyesi.- Fidanları hazırlamak ve dikmek usulü. Fidanlar büyüdüğünde terk olunacak mesafe ve garsiyatın eşkal-i muhtevası. İlk seneleri dutluktan başka bir mahsul almak keyfiyeti. (Kalfayan)

¹¹⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:36, H.19 Ramazan 1323-R.3 Teşrinsani 1321, s.421-428.

1.37. 37.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.26 Ramazan 1323-R. 10 Teşrinsani 1321 Aded :37¹¹⁷

SAYFA

S.429-430 Teşrinsani ameliyat-ı ziraiyesi. (Bakyan)

S.431-434 Eşcar-ı müsmire. Muz ağacı ve meyvesi. (Doktor Aleksandros)

S.434-436 Hayvanat-ı ahaliye. Kış mevsiminde kümes işleri.(Mithat)

S.436 Arıcılık. Arıları beslemenin yolu. (Otuzuncu nüshadan mabad) (İhsan)

1.38. 38. Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.1 Şevval 1323-R. 15 Teşrinsani 1321 Aded :38¹¹⁸

SAYFA

S.437-439 Tebrik-i id-i said

S.439-440 Ziraat. Keten ziraati. (Bakyan)

S.441-442 İpekçilik. İpek böceği tohumlarının muayenesi lüzumu.(İhsan)

S.443-444 Arıcılık. Arıları beslemenin yolu. (Otuz yedinci nüshadan mabad) (İhsan)

¹¹⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:37, H.26 Ramazan 1323-R.10 Teşrinsani 1321, s.429-436.

¹¹⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:38, H.1 Şevval 1323-R. 15 Teşrinsani 1321, s.437-444.

1.39. 39.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.1 Şevval 1323- R.15 Teşrinsani 1321 Aded :39¹¹⁹

SAYFA

S.445-447 Ziraat. Bazı nebatat tohumlarının çimlenme müddeti.(Kalfayan)

S.447-449 İpekçilik. Böcek tohumlarının muayenesi keyfiyetine dair cevap.(Kalfayan)

S.449-452 Amasya'nın ipek mahsulü. (Amasya A.K.)

S.452 Arıcılık. Arıları beslemenin yolu. (Otuz sekizinci nüshadan mabad) (İhsan)

1.40. 40.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.1 Zilkade 1323-R. 15 Kanunevvel 1321 Aded :40¹²⁰

SAYFA

S.453-454 Bağcılık. Pral ve Koşilis ve emsali böceklere karşı edilecek kış tedavisi (Kalfayan)

S.454-456 Kanunevvel ameliyat-ı ziraiyesi.(Kalfayan)

S.457-458 Eşcar-ı müsmire. Muşmula ağacı. (Doktor Aleksandros)

¹¹⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:39, H.17 Şevval 1323-R. 1 Kanunevvel 1321, s.445-452.

¹²⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:40, H.1 Zilkade 1323-R.15 Kanunevvel 1321, s.453-460.

S.458-460 İpekçilik. Böcek tohumlarının muayenesi keyfiyetine dair cevap.(Otuz dokuzuncu nüshadan mabad) (Kalfayan)

S.460 Çiçek bahçesi. (Mabad) (Hüdaverdi)

1.41. 41.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.1 Zilkade 1323-R. 15 Kanunevvel 1321 Aded :41¹²¹

SAYFA

S.461-462 Ziraat. Ekin tarlalarına ziyan veren nebattatdan tarla hardalı. (Kalfayan)

S.462-465 Sanayi-i ziaraiye. Zeytinlerin terbiye ve muhafazası. (Doktor Aleksandros)

S.465-466 Arıcılık. Arıları beslemenin yolu. (Otuz dokuzuncu nüshadan mabad)- Valide arıyı tebdil etmek usulü. (İhsan)

S.466-467 Çiçek bahçesi. Lobelia. (Hüdaverdi)

S.467-468 Abonelerimize mahsus cevaplar. Manisa'da(Aydın) Ahmet Efendiye(Kalfayan)- Mihaliç'de(Hüdavendigâr) Hristaki Efendiye (Mithat)- Bozdoğan(Aydın) belediye reisi izzetli Hasan Fehmi Efendiye (Kalfayan).

¹²¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:41, H.15 Zilkade 1323-R.29 Kanunevvel 1321, s.461-468.

1.42. 42.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.29 Zilkade 1323-R. 12 Kanunsani 1321 Aded :42¹²²

SAYFA

S.469-470 Ziraat. Ekin tohumlarının ilaçlanması.(Kalfayan)

S.470-473 Eşcar. Bir fidanlığı ziyaret.(Mithat)

S.474 Kanunsani ameliyat-ı ziraiyesi. (Kalfayan)

S.475 Arıcılık. Arıları beslemenin yolu. (Kırk birinci nüshadan mabad) (İhsan)

S.476 Abonelerimize mahsus cevaplar. Amasya'da bağcı Mehmet Efendiye(Kalfayan)- Adana'da Ahmet Ahmedî Efendiye(Mithat)-Bandırma'da bağcı Yuvanaki Efendiye(Kalfayan)- Harput'ta tohumcu Karabet Efendiye(Kalfayan).

1.43. 43.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.10 Zilhicce 1323-R. 22 Kanunsani 1321 Aded :43¹²³

SAYFA

S.477-479 Tebrik-i id-i adha.

S.479-480 Bağcılık. Çubukları ve köklü fidanları dikmek usulü.(Kalfayan)

¹²² Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:42, H.29 Zilkade 1323-R.12 Kanunsani 1321, s.469-476.

¹²³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:43, H.10 Zilhicce 1323-R.22 Kanunsani 1321, s.477-484.

S.481 Eşcar-1 müsmire.Kış mevsiminde meyve ağaçlarına edilecek ihtimam.(Mithat)

S.482-483 Arıcılık. Arıları beslemenin yolu.(Kırk ikinci nüshadan mabad) (İhsan)

S.483-484Çiçek bahçesi. Arslan ağzı. (Muflier)

S.484 Abonelerimize Mahsus Cevaplar.Ankara'da Mehmet Emin Efendiye(Hüdaverdi). Adana'da Hüsrev Efendiye.

1.44. 44.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.21 Zilhicce 1323-R. 2 Şubat 1321 Aded :44¹²⁴

SAYFA

S.485-486 Makalat-1 mahsusa. Matbuat-1 Osmanimiz'de neşr olunan makalat-1 ziraiye hakkında bir mütala. (Kalfayan)

S.486-489 Şubat ameliyat-1 ziraiyesi. (Kalfayan)

S.489-490 Çiçek bahçesi. Gloksinya.(Gloxinia)(Hüdaverdi)

S.491 Ziraat. Yabani yulaf. (Mithat)

S.491-492 Abonelerimize mahsus cevaplar.Dersaadet Ortaköy'de Giritli Ahmet Efendiye.- Bursa'da Filibeli Ahmet Efendiye.- Konya'da Dramalı Mahmut Efendiye. Bozdoğan'da İzzetli Hasan Fehmi Efendiye.

¹²⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:44, H.21 Zilhicce 1323-R.2 Şubat 1321, s.485-492.

1.45. 45.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.5 Muharrem 1324-R. 12 Şubat 1321 Aded :45¹²⁵

SAYFA

S.493-494 Bağcılık. Aş1 kalemlerinin suret-i intihap ve muhafazası.(Kalfayan)

S.494-496 Ziraat. Yer elması. (Mustafa Hulusi)

S.496-498 İpekçilik. Dut bahçelerinin gübre meselesi.(Kalfayan)

S.498-499 Hayvanat-ı ahaliye. Piliç ve tavuklarda zuhur eden bazı hastalıklar (Mithat)

S.500 Abonelerimize mahsus cevaplar. Trablusgarp'ta Baytar Refaatli Ali Bey'e.- Bolu'da Ahmet Efendiye.-İzmir'de Nikos Efendiye.- Tekfur dağında yumurtacı İdris Efendiye.

1.46. 46.Nüsha

Her Hafta Perşembe Günleri Neşr Olunur

RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİ

1323

Birinci Sene H.17 Muharrem 1324-R. 28 Şubat 1321 Aded :46¹²⁶

SAYFA

S.501-504 İpekçilik. Dut bahçelerinin gübre meselesi.(Kırk beşinci nüshadan mabad) (Kalfayan)

¹²⁵ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:45, H.5 Muharrem 1324-R.12 Şubat 1321, s.493-500.

¹²⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:46, H.18 Muharrem 1324-R.28 Şubat 1321, s.501-516.

S.505 Ziraat. Hububata arz olan hastalıklardan cavdar mahmizi ve buğday küfü.(Mithat)

S.505-508 Mevaşi. Hıfz-ı ılsahe-i baytariden bir nebze (M. Sandor)

S.508 Abonelerimiz mahsus cevaplar.Halep'te Rauf Bey'e.-İzmir'de üzüm tüccarı Kiribaki Efendi'ye.

S.509-516 Resimli ziraat gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi.

2. BÖLÜM

2. RESİMLİ ZİRAAT GAZETESİNDE YAYIMLANAN YAZILAR

Resimli Ziraat Gazetesin’de yayımlanan yazılar çeşitli başlıklar altında çıkmıştır. Bu konu başlıkları şunlardır: Ziraat, Bağcılık, Eşcar-ı Müsmire, Çiçek Bahçesi, Bahçivanlık, Sanayi-i Ziraiye, İpekçilik, Arıcılık, Tavukçuluk, Mevaşi, Tıbbi Baytari, Mütenevvi, Abonelere Mahsus Cevaplar.¹²⁷

2.1. Ziraat ile İlgili Yazılar

Resimli Ziraat Gazetesin’de çıkan yazılarda ziraat alanında şu konulara değinilmiştir: Mart ameliyat-1 ziraiyesi, Ekin hastalıkları-tohumlukların ilaçlanması, tohumların ıslahı, tohum nedir, tohumun tasnifi, tohumlukların intihabı, Nisan ameliyat-1 ziraiyesi, Patates hastalıklarından phytophthora infestans, Evsaf-1 hasaneyeye haiz tohumların istihsal ve tedariki, Mayıs ameliyat-1 ziraiyesi, Tarla fareleri, bunların sürat-i itlafi, danis aşısı ve sürat-i istimali, Haziran ameliyat-1 ziraiyesi, Ziraatta gübrenin ehemmiyeti, Tarla farelerinin itlafi, Keten ziraati, Temmuz ameliyat-1 ziraiyesi, Hububat tohumluklarının seçilmesi ve iyileştirilmesi, Hariçten tohumluk tedariki, Ağustos ameliyat-1 ziraiyesi, Tahlil ve teşhis-i türab, Toprakların ensarları ve teşhisi, Eylül ameliyat-1 ziraiyesi, Teşrinevvel ameliyat-1 ziraiyesi, Delice otu, Pamuk ziraati, Sazlık ve bataklık yerlere mahsus bir patates cinsi – solanum commersoni, Teşrinsani ameliyat-1 ziraiyesi, Bazı nebatat tohumluklarının çimenlenme müddeti, Kanunevvel ameliyat-1 ziraiyesi, Ekin tarlalarına ziyan veren nebatattan tarla hardalı, Ekin tohumlarının ilaçlanması, Kanunsani ameliyat-1 ziraiyesi, Şubat ameliyat-1 ziraiyesi, Yabani yulaf, Yer elması, Çavdar mahmuzu ve buğday küfü.¹²⁸

Bu yazı başlıkları incelendiğinde dergide her aya ait zirai faaliyetlere ilişkin bilgilendirici yazılar yer almıştır. Hangi tür ürünlerin ekilmesinin daha faydalı olacağı hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. Ayrıca yine yetiştirilen ürünlere bulaşan veya bulaşabilecek hastalıkların türleri ve bu hastalıklarla ilgili mücadele yöntemleri hakkında da detaylı bilgiler okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

¹²⁷ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

¹²⁸ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

Örneğin, Ekin Hastalıkları-Tohumlukların İlaçlanması¹²⁹ yazısında buğday gibi ürünlere bulaşan küflere karşı nasıl mücadele edileceği anlatılmıştır. Bu amaçla göz taşı ve kirecin kullanılması üreticilere önerilmektedir. Bu ilaçlama işleminden sonra ürünlerin tarlaya götürülmesinde küflü olmayan çuvalların kullanılması tavsiye edilmiştir. Üreticilere yapılan bir diğer önemli hatırlatma da ilaçlama işlemine diğer ekim-dikim dönemlerinde de devam etmeleridir.

Patates hastalıklarına dikkat çeken Patates Hastalıkları Phytophthora İnfestans¹³⁰ yazısında patatesin nasıl ekilip dikileceği ve bu hastalığın neden patates bitkisine bulaştığı anlatılmıştır. Patates üreticilerinin daha fazla ürün almak için kullandığı zararlı yöntemler üzerinde durularak daha iyi ve kaliteli ürün alma yöntemlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca hastalıkla mücadelede gelinen son aşamalar ve yeni tedavi yöntemlerinde de okuyucular haberdar edilmiştir.

Tarla fareleri ve bunların ürünlere verdiği zararlar Tarla Fareleri-Bunların Usulü İtlafı- Danis Aşısı ve Sureti istimali¹³¹ yazısında ele alınmıştır. Tarla farelerinin engellenmesinde kullanılacak yöntemler arasında tuzluklar, kükürt, kibrit gazı, kimyevi gazlar, ilaçlar gibi çeşitli yöntemler sıralanmıştır. Ancak bu yöntemler kullanıldığında ürünlere ve yararlı hayvanlara zarar verilebileceği belirtilmiştir. Bu sebeple Avrupa'da yeni bulunan bir aşı'nın kullanılması tavsiye edilmiştir. Bu aşığı bulan Mösyö Danis'in adını alan Danis aşısı kullanıldığında tarla farelerine karşı etkili olacağı anlatılmıştır. Aşı'nın nasıl uygulanacağı anlatılarak bu yöntemin hızlı bir şekilde Osmanlı Devleti'nde de uygulanması tavsiye edilmiştir.

Keten ziraati hakkında yazılan Keten Ziraati¹³² yazısında ketenin tarihi hakkında bilgiler verilmiştir. Beş bin yıllık bir geçmişinin olduğundan bahsedilerek geniş coğrafi bölgelerde kullanıldığı anlatılmıştır. Osmanlı Devleti'nde Selanik, Yanya, İşkodra, Bolu, Kastamonu, İnebolu, Taş Köprü, Safranbolu, Cide, Devrek, İzmir, Konya, Niğde, Ergani, Halep, Mamurelaziz, Amasya, Malatya, Hüdavendigar, Simav, Gemlik yerleşim yerlerinde keten üretimi yapıldığı belirtilmiştir. Ayrıca ketenin hem tohumundan hem de ipliklerinden ürün alındığının altı çizilmiştir. Bunun yanı sıra keten yağının boyacılık, matbacılık,

¹²⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:5, H.7 Sefer1323-R.31 Mart 1321, s.49-55.

¹³⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:9, H.6 Rebiyülevvel 1323-R.28 Nisan 1321, s.100.

¹³¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:11, H.20 Rebiyülevvel 1323-R.12 Mayıs 1321, s.127-128.

¹³² Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:18, H.10 Cemaziyülevvel 1323-R.30 Haziran 1321, s.209-211.

eczacılık, cila, vernik gibi farklı alanlarda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ketan küspesinin hayvanlar için yiyecek, toprak için de gübre olarak kullanıldığı eklenmiştir.

İyi ürün almak için kaliteli tohum kullanmaya dikkat çekmek amacıyla Hububat Tohumluklarının Seçilmesi ve İyileştirilmesi¹³³ yazısı yazılmıştır. Bu amaçla ürünleri yetişen tarlanın en iyi kısmının tohumluk olarak ayrılması önerilmiştir. Bu tohumlar düzgün bir şekilde zararlı bitkilerden, çöplerden vs. ayrılır. Aralarında en ağır, dolgun ve büyük taneleri özenle seçilir. Bu yöntemle çiftçilerin bir ay içerisinde yüz dönüme yetecek kadar tohum toplayacağı belirtilmiştir.

Yeniden yetiştirilen dutluklar ile ilgili çıkarılan nizamname, Yeniden Yetiştirilen Dutluk Muafiyet Nizamnamesinin Suretidir¹³⁴ başlıklı yazı ile okuyuculara sunulmuştur. Nizamname sekiz maddeden oluşmaktadır. Nizamnamenin birinci maddesinde mahsul alınmasından itibaren geçerli olmak üzere üç yıl süre ile aşar vergisinden muaf olduğu ilan edilmiştir. İkinci maddede bu muafiyetin nasıl olacağı anlatılmıştır. Üçüncü maddede mutasarrıfların dutluk yetiştirmesinin usulleri ve bunların nasıl kayıt altına alınacağı belirtilmiştir.

Dördüncü maddede yerleşim yeri dışarısında olup arazisindeki ürünleri toplamak isteyenlere nasıl bir yöntem izleyecekleri anlatılmıştır. Diğer maddelerde de kalan düzenlemeler yapılmıştır.

Sazlık ve bataklık yerlerde patates ekmek isteyenler için Sazlık ve Bataklık Yerlere Mahsus Bir Patates Cinsi (Solanum Commersoni)¹³⁵ yazısı yazılmıştır. Avrupa'da bulunan bu yeni yöntem hakkında ayrıntılı bilgiler yazıda yer almaktadır. Patateslerin bir yumrusunun bin beş yüz-bin altı yüz grama kadar ulaştığı belirtilmektedir. Bu patateslerin tohumlarının gazete tarafından deneneceği haberi okuyucuya verilmiştir.

Toprak türleri ve bunların incelenmesi Toprakların İnsarları ve Teşhisi Türeb¹³⁶ yazısında yer almıştır. Bu yazıda Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu toprakların çeşitli cinslere ayrılması gerektiği anlatılmıştır. Ayrıca bu toprakların zenginleştirilmesi için Avrupa'da kullanılan yeni tekniklerin getirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

¹³³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:22, H.8 Cemaziyülahir 1323-R.28 Temmuz 1321, s.257-258.

¹³⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:32, H.20 Şaban 1323-R.6 Teşrinevvel 1321, s.381-382.

¹³⁵ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:35, H.12 Ramazan 1323-R.27 Teşrinevvel 1321, s.416-418.

¹³⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:36, H.19 Ramazan 1323-R.3 Teşrinsani 1321, s.421-422.

2.1.1. Ekin Hastalıkları –Tohumlukların İlaçlanması(Dördüncü Nüshadan Mabad)¹³⁷

Buğday mahsulünü şu menhus küf illetinden kurtarmak için bir çok çareler düşünülmüş ve bir çok ilaçlar denenmiş ise de bunların bir takımı (isteriya yüzünden pahalı gelmiş) tarzında elverişli şeyler olmadığından tariflerinden vaz geçiyoruz. Bir takımı da tohumları kireç, hamz-ı kibrit (zac yağı), su veya kübra şerbeti gibi maddeleri ile muamele etmek, yahut tekrar tekrar kalburlamak gibi tesiri gayri kafi yani faideleri pek az olan usullerdir ki bunların tarifini de lüzumsuz görüyoruz. Bizim için en faideli, en ehven olmak ve en son tecrübelerle anlaşıldığı vech ile diğer bütün usullere merci bulunmak üzere çiftçilerimize tavsiye edeceğimiz buğday tohumluğunu ilaçlamak usulü şudur:

Zaten küflü yahut küf örmüş tarla mahsulü veyahut tamamıyla emin olmadığımız yani şüpheli bulunan tohumluğu ekmeden evvel miktarına göre alabilecek bir tekne içine kor ve üzerine yüzde yarım nispetinde göz taşı (doksan dokuz buçuk kıyye su yarım kıyye göz taşı) mahlulini tohumluk kabın içinde yirmi santimetre, bir karış yükselinceye kadar dökeriz. Tohumluğumuzun içinde bulunan çürük çarık tohumlarla sudan hafif bir takım yabancı maddeler derhal suyun yüzüne çıkar. Bunları toplar, bir tarafa koruz. Tohumluğun altında bu misüllü maddelerden daha kalmış varsa onları da suyun yüzüne çıkarmak için tekneyi bir odun ile güzelce karıştırır, yüzüne çıkanları tekrar toplar, evvelkilerle beraber yıkarız, Bu vech ile devam ederek yabancı ve işe yaramayan maddelerden temizlenmiş olan tohumluğu on iki saat kadar tekne de bırakırız. Sonra sudan çıkarıp düz ve temiz bir döşeme üzerine dökeriz. Hemen bi yanaşma tohum yığınını elleriyle kuvvetlice ve muntazaman karıştırmaya başlar başlamaz diğer bir yanaşmada tohumun üzerine hiç durmaksızın sönmüş kireç tuzu atmaya başlar. Bu kireç buğday tanelerinin her biri güzelce ve tamamıyla örtülünceye kadar atılmalıdır. Her yüz kıyye tohumluk için beş hatta dört kıyye kadar kireç yetişir.

Kireç kullanmak hem göz taşının taneler üzerinde kalabilmesi, hem de tanelerin ilaç ile bozulmaması içindir.

Tohumluk bu vech ile ilaçlandıktan ve kireçlendikten sonra bir müddet olduğu yerde bırakılır. Bu tohum eğer el ile savrulacaksa sekiz, on, nihayet on iki saat ve eğer tohum makinesiyle ekilecekse nihayet yirmi dört saat sonra her halde ekilmek lazımdır. Daha ziyade durursa tohum ilaçtan bozulur.

¹³⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:5, H.7 Sefer1323-R.31 Mart 1321, s.49-55.

Küf illetine karşı buğday tohumluğunu kibritiyet-i sud ile dahi ilaçlamak usulü var ise de göz taşı usulü bizce daha muşer ve daha ziyade müreccahdır.

Ancak bu usulünde tarifi faidesiz değildir. Şöyle ki: On kıyye su da bir kıyye kibritiyet-i sud eritilir. Böylece hazırlanan ilacı bir yanaşma süzgeçli kova ile tohumluk üzerine serperken başka bir yanaşmada tohum yığınınını karıştırır ve mahlûl yani ilaç bittikten sonra tohumun üzerine yukarıda söylendiği gibi kireç tuzu atılır ve tekrar karıştırılıp haliyle bırakılır. Bu kadar mahlûl hemen iki buçuk kile tohum için yetişir.

Ehemmiyetli bir ihtar: ilaçlanmış tohum tarlaya üzerinde küf illetinden eser bulunmadığına hiç şüphe etmediğimiz çuvallarla götürülmelidir. Küflü olduğu şüphesiz veya şüpheli olan ve ancak üstünden sene veya daha ziyade vakit geçmiş diye artık hastalıktan korkmaz zan olunan tohumları kezalik ilaçlanmaksızın tarlaya ekmek daha asla caiz değildir. Çünkü gerek küf, gerek cemre sporları senelerce kuvve-i intasyalarını muhafaza eder ve tekrar hastalıkların zuhuruna sebep olur.

Ekilecek Tohumlar Üzerinde Yapılacak Diğer Ameliyat

Nebatatın gerek tohumlarını ve gerek bu tohumlardan yetiştirilecek nebatatı bir takım zararlı hayvanat ve nebatattan korumak ve kurtarmak, yahut tohumların çimlenmesini ve yetişecek taze nebatatın güzel ve kuvvetli büyümesine yardım etmek için ekilecek nebatat tohumlarının üzerinde daha başka tedbirler daha yapılabilir.

Mesela tohumları su veya sulu gübre şerbetine gats etmek yani batırmak ile tohumlar daha çabuk intaş ettikleri gibi yetişecek nebatat dahi daha çabuk büyür ve toprakta bulunan meyr böcekleri ve kurtların hücumuna karşı daha ziyade mukavemet gösterir. Hatta tarlalarında bitecek meyr otları boğmasından kendilerini daha ziyade koruyabilir. Bu gats usulünün diğer bir iyiliği de şudur ki tohumlardan hafif ve bu sebeple pek de işe yaramayacak olanlar suyun yüzüne çıkar, iyi ve sağlamlarından ayrılır. Ancak tohumları uzun müddet gats etmemeli, yani suda çok bırakmamalı. Zira ekildikten sonra hava kurak giderse erkence intaş edebilecek olan tohumların filizlerinin yalnız büyüyemesinden değil, hatta kurumasından bile korkulur. Halbuki hava kurak gittiği halde gats edilmeyen tohumların intaş etmesi rutubet hâsıl oluncaya kadar geri kalırsa da her halde kurumasından korkulmaz. Bu tehlike en ziyade kurak ve ezcümle kumsal topraklarda zuhur edebilir. Hele ilkbaharlık olarak erkence ekilecek tohumlar uzun uzadıya suya gats edilirse toprakta çürüyebilir. Gats usulüne ait olmak üzere beyan ettiğimiz şu mülahazat yukarıda tarif olunan

ilaçlama usulüne dahi talik edeceğinden tohumların büyümemesi veya kuruması gibi tehlikelerin ilaçlamada dahi zuhuruna ihtimal kalmamak üzere tav-ı keyfiyet orada dahi nazar-ı dikkate alınmalıdır. Hububat tohumlarından buğday ve çavdar tohumları gats usulünün bu gibi fenalıklarına her ne kadar yulaf ve arpa tohumları kadar düşer olmazlarsa da gats ameliyatı ancak lazım olduğu zaman, oda birkaç saat için ve her halde dikkat ve itina yapılmalıdır.

Bu ameliyat tütün, havuç, yem pancarı, mısır gibi yavaş yavaş intaş eden ve yahut intaş etmek için ziyade suya muhtaç olan atbaklası gibi nebatat tohumlarına daha ziyade yarar. Yahut ekin tarlalarında her nasılsa boş kalmış olan yerleri doldurmak maksadıyla atılacak olan tohumları çabuk intaş ettirmek için her halde kabil tatbik olabilir. Halbuki garah, burçak, fin gibi gayet sert tohumları gats etmekle bile maksat hasıl olamaz. Avrupa'nın bazı cihetlerinde bunların çabuk ve kolay intaş etmeleri için ekmeden evvel zımpara kâğıdıyla yahut kum ile karıştırarak kabuklarını biraz aşındırırlar. Bu usul bizde pek yapılmazsa da henüz güzel tava gelmemiş olan yahut zaten rutubetli bulunan topraklarda patates ve yer elması gibi nebatat edranini (yumru) on beş yirmi gün ambarda havalandırmak usulünü hem güzel intaş ve tenbit olabilecek bir tedbir olmak üzere çiftçilerimize bilhassa tavsiye ederiz.

Bazı mahsullerde ekilecek tohumları kimyevi gübre denilen tuzları hava su mahlûllerine gats etmek usulü de vardır. Bizde şimdilik bu usul zaten tatbik olunmuyor ve pek de olunamazsa da tecrübe kabilinden olarak yapmak arzu edenlerin kullanacakları bu tuzun yüzde üç ve nihayet dördü geçmemesine kabi yonca ve keten tohumları için bilhassa dikkat etmeleri tavsiye ederiz.

Ancak böyle tatbikatta ve itinada bir güne kusur eder koymaktan ise tuz gübreleri gibi büsbütün zararsız maddeler mesela faydalanacak olan dikilecek edran üzerine hakikaten faideli bir tedbirdir.

2.1.2. Patates Hastalıkları Phytophthora İnfestans(Sekizinci Nüshadan Mabad)¹³⁸

Geçen nüshamızda beyan edilen izahattan dahi anlaşılacağı üzere:

1-Hastalığın bulaşıp yayılmasına sebep olan tohumlar toprağın içindeki patates edranına kadar gidemediğinden hasat, hastalık tohumları kuvve-i endişelerini zayi etmek olduğu halde yani geç vakit icra edilirse mahsul hastalığa tutulmak tehlikesinde pek de bulunmayacaktır. Hakikaten saklanılacak olan patates yumruları nebatın sap dal, yaprak vesiresi kamilen kuruduktan sonra hasat edilirse al'el ekser hastalıktan kurtulabilir. Daha iyisi bu sap, dal ve sairenin kurummasını bile beklemeyip toprakla beraber keserek hepsini yakmak ve beş altı gün sonra da edranın hasadına başlamaktadır. Ancak bu hasadı kurak havalı bir günde ve öğleden sonra icra etmelidir.

2- Patatesin hasadında tohumları edran üzerine yapışmış bulunsa bile havadar ve serin bir mahalde saklandığı halde intaş edemeyeceğinden ve intaş etmiş olanlarının tufeyleri tohum husule getirmeyeceğinden mahsul şu müthiş hastalıktan bir dereceye kadar kurtulmuş olacaktır.

3- Tohumluk patates, edranın kuvve-i intaşıyesine dokunmayıp ancak dikildikten sonra hastalığın tekrar baş göstermesine sebebiyet verecek olan tufeyli edran derininde mahv olacak kadar ısıtılacak olursa husule gelecek nebatat hastalıktan kurtulmuş olur. Fielvaki edranın kuvve-i intaşıyesi bozulmadığı halde hastalığın yeniden baş göstermesine sebep olan uzvun otuz beş derece hararete on altı saat, kırk derece hararete dört saat içinde bütün bütün mahvolduğu tecrübe ile meydana çıkmıştır.

Ancak bu ve buna benzer tedbirlerle hastalığın suret-i katiyede mahvı her vakit ve her yerde mümkün olamayacağından patates mezuratından hastalık baş gösterir göstermez hemen aşağıda tarif edilecek usul ile şu müthiş hastalığın önünü almak en faydalı, en müessir usuldür.

Bağlara arz ve memleketimizde dahi birkaç seneden beri bazı haşerata sebep olan Mildiyö hastalığına karşı kullanılan göz taşı mahlülü o tarz ve nispette yapıp kullanılırsa bahs eylediğimiz patates hastalığı için gayet faydalı bir ilaçtır. Bu cihetle yukarıda söylenen bu gaz doldurma, patatesleri ısıtma gibi tedbirlerden başka bu göz taşı mahlülü ile patates mazarratının tedavi edilmesi her halde mühim ve şayan-ı tabsiyedir. Bu mahlülün

¹³⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:9, H.6 Rebiyülevvel 1323-R.28 Nisan 1321, s.100.

nasıl yapıp kullanılacağı erbab-ı mutalaaca malum olduğundan ancak patates mazarratında ameliyatın çiçek açmazdan evvel bir kere yapıp çiçek açma mevsiminde tekrar edilmesi lazım geleceğini beyan ile intifa ederiz. Bazı yerler de aletin iki ameliyat ile patates mazarratından kâmilten defî olamayacağı görülür ve anlaşır ise çiçek açtıktan on, on beş gün sonra bir üçüncü kere daha tekrar edilmesi lazımdır.

2.1.3. Tarla Fareleri- Bunların Usulü İtlafı- Danis Aşısı ve Sureti İstimali(Dokuzuncu Nüşadan Mabad)¹³⁹

Tarla farelerinin verdikleri bu zararlardan kurtulmak için tıbbi düşmanlarıyla kar ve su tufeyni yetiştigiinden itlafi için bir takım çareler düşünülmüştür. En kolayı ve öteden beri kullanılanı şunlardır:

Tuzluklar, kükürttün yanmasıyla hâsıl olan hamiz kibrit gazı yahut kimyevi bir mayadan husule gelen gazlar, daha bazı ilaçlar. Ancak hiç birinden büyük bir fayda görülemez. Bir de bunlar ufak ve etrafı kapalı bahçelerde yapılabilir. Bundan başka bu ilaç kullanıldığı halde kümes hayvanları ve bir de mazar böcekleri öldürerek çiftçilere büyük hizmette bulunan kuşlar telef olabilir.

Paris'te Pastör Darülistihzarında yapılan Danis Aşısı kullanılırsa hem söylenilen mazaratlar olmaz, hem de tarlalarda, bahçelerde, hatta evlerde az masrafla farelerinin ziyanından kurtulmuş olur.

Danis Aşısı farelerde tifoya benzer gayet bulaşık bir hastalık husule getirir. Bu hastalığa tutulan bir fare yalnız kendi telef olmayıp yuvada bulunan diğer farelerin ölmesine sebep olur. Toprak altındaki yuvalardan birbirine geçilmezse de yuvalarından çıkıp da tarlalarda topladıkları sıralarda hastalığı birbirlerine bulaştırırlar.

Danis Aşısı hurdabin ile muayene olundukta bir takım muhtelif mikroplar müşahede olunur. Mikropların şekilleri bulunduğu mahallerin derece-i hararetine göre değişir ise de hepsi tifo hastalığının zuhuruna sebep olur.

Bundan evvel bir sene maktum Almanya'da meşhur bakteriyolog Mösyö Lofler (Mr.Loeffler) tarafından keşf olunup da Yunanistan'da tatbik olunan bu aş (Bacillus typhimurium) muharen Paris Darülistihzarı müdavimlerinden Mösyö Danis tarafından ıslah

¹³⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:11, H.20 Rebiyülevvel 1323-R.12 Mayıs 1321, s.127-128.

ve daha istifadeli bir hale vazi olduğu için Danis aşısı (Danysz Virus) ismiyle tanılmıştır. Şunu da ilave edelim ki bu tahvil istediği gibi süt de kesilir.

Pastör Dar'ülistihzarında yapılan bu aşı ufak ve dar şişelerde nevine göre yani o farelerine mahsus olanı birçok ve tarla farelerine mahsus olan nevi iki franga satılmaktadır. Danis aşısı karanlık, serin mahzen gibi bir yerde bozulmaksızın bir hafta kadar durabilir ise de getirtilir getirtilmez kullanılacak olur ise daha muserdir.

Bu aşının suret-i istimalini biraz etraflıca tarif etmek lazımdır: zemini tahta veyahut taş döşeli ve alaca karanlık bir yerde yüz kilo kadar ezilmiş veyahut değirmen taşında hafifçe kırılmış yulaf yayılır. Diğer taraftan yüz gram veyahut on iki kahve kaşığı ide toz otuz altı kilo suda eritildikten sonra bunun içine on iki şişe aşı dökülerek güzelce karıştırılır. Aşı tamamıyla eriyince yavaş yavaş yulafın üzerine dökülür. Bir taraftan da tahta kürek ile karıştırılır. Bu işte demir, bakır yahut çinko gibi alet kullanmamalı ve bir de tohumun kızmasına ve zayi görmesine meydan vermemelidir. Zira bunların tesiriyle aşının kuvveti zayıf olabilir. Hele bir günde ne kadar aşı sarf olunabilecek ise yalnız o kadarını hazırlamalıdır. Bu suretle hazırlanan yem el arabalarına doldurulur ve güneş dokunmamak için çuval ile örtülerek tarlaya götürülür. Orada kovalara veyahut sepetlere konarak işçilere dağıtılır. Yem tarlaya az vakit zarfında serpilmek için (15-20) yanaşmaya ihtiyaç vardır. Bu kadar işçiye bir de işbaşı elzemdir. İşbaşı işçileri üçer dörder adım aralıkla sıralayarak bir hizada ilerlemek işaretini verir. Tarlada istikameti muhafaza etmek için kazıklar istimal olunur.

Yem miktarı her dönemde görülen fare deliklerinin adedine göre değişir. Bir dönüm Yoncalık veyahut tabi çayır için 3-4 kilo lazım olduğu halde ekin tarlalarına ve bağlara yarısı yetişir. Bir işçi dört saatte on beş dönümlük tarlaya yem serpebilir. Rast gelinecek fare deliklerinin içine yem atmayı unutmamalıdır. Danis Aşısı ile ilaçlanmış yem bedeli ve yanaşma gündeliği dahil olduğu halde bir dönüm için edilecek masraf 2-3 guruşu geçmez. Nadasa bırakılmış olan tarlalar yem dağıtıldıktan 5-6 gün sonra kuvvetli bir pulluk ile 15-20 santimetre derinliğinde işlenir ise yuvalarında telef olan fareler meydana çıkar.

Yemi kullanmakta mevsim de gözetilmelidir. Sonbahardan itibaren ilkbahar ibtidasına kadar Danis aşısının her yerde iyi bir netice verdiği görülmüştür. İlkbahardan itibaren fareler tarlalarda yiyecek şeyler bulabildikleri için aşılı yeme sokulmayabilir. Bir iki gün güneşte ise aşı bozulacağından beyhude masraf etmemek için her halde mevsim

gözetmelidir. Bir de farelerin hücumuna uğrayan havalide yemler tarlalara hep bir zamanda serpilmelidir. Aksi halde ilaçlı yem serpilmeyen tarlaların fareleri bir az vakit sonra etrafa yayılır.

Avrupa'da birçok tecrübelerle hüsn-ü tesiri görülmüş olan bu Danis Aşısının bakteriyolojihane-i şahanede istihzarı mümkün olduğu ve aşı ne kadar taze olur ise faydasının dahi o nispette ziyade olacağı şüphesiz bulunduğundan sair aşılar gibi bundan da buraca istihzar ve tedarik edilmesi arzu olun

Bursa Hamidi Ziraat Mektebi ve Hariri Darültahsil Müdürü Sabık

Kalfayan

2.1.4. Keten Ziraati¹⁴⁰

Keteniye familyasına mensup olan keten nebatı eski zamandan beri, hatta İsviçre'nin şark-ı cihetin de göller üzerinde yapılmış adi meskenler de yaşayan en eski ahali ve kadim yerli İraniler zamanında bile bilinir ve hemen beş bin seneden beri ekilir biçilir bir nebattır. Bazı meşhur nebatat âlimlerinin Basra körfezi, Bahr-i hazar ve Karadeniz ile muhat kıtadan neşet etmiş olduğu zan olunur.

Keten memalik-i mahruse-i şahanede asırlardan beri ve bugün Avrupa-i Osmani'de en ziyade Selanik, Yanya, İşkodra vilayetlerin de ve Asya-i Osmaninin Bolu, Kastamonu, İnebolu, Taşköprü, Safranbolu, Cide, Devrek kazalarıyla İzmir, Konya, Niğde, Ergani, Halep, Mamuret'ü-laziz, Amasya, Malatya sancaklarında ve Hüdavendigâr vilayetinde Simav ve Gemlik kazalarında ve daha birçok yerlerde ekilir.

Keten hem tohumundan,, hem de elifinden (ipliklerinden) istifade olunur bir nebat olup bütün ziraat nebatatı arasında bir ehemmiyet-i mahsusayı haiz ve memleketimizde ziraatın ıslah ve tamim edilmesi lazım olduğundan memalik-i mahruse-i şahanede zaten mevcut olan keten ziraatı usullerinin şayan-ı ıslah cihetlerinden ve al'el umum usul-ü ziraatından bahs edeceğiz.

Keten tohumlarından çıkarılıp keten yağı denilen yağı boyacılık, matbacılık, eczacılıkla cila, vernik yapmakta ziyade kullanılır. Yağını çıkardıktan sonra kalan keten küsbesi hem hayvanat-ı ahaliye için gıda, hem tasmin-i turabda gübre olur. Ancak keten

¹⁴⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:18, H.10 Cemaziyülevvel 1323-R.30 Haziran 1321, s.209-211.

nebatının ziraatının en ziyade istifadeyi mevcut olan kısım elyafıdır. Bu elyaf ticaretde üç sınıfa taksim olunmuştur: biri kaba ketendir ki olurda bir takım kaba bezler dokunur.

İkincisi orta ketendir ki bununla güzel keten bezleri ve tere yapılı üçüncüsüne gelince bu, ketenlerin en güzeli, en incisi ve en pahalısıdır ve bununla bir takım narin ve nazik danteller ve mendiller yapılır.

Keten elifi renklerine göre dahi üçe ayrılır. Birincisi beyaz ketendir ki yumuşak, dayanıklı ve hariri olup rengi beyaz yahut beyaza çalar. İkincisi boz renkli ketendir ki birincisinden daha ince, yumuşak ve hariri olup rengi gümüşü ve bazen esmer boz olur. Üçüncüsü sert, kuru ve dayanıksız ketenlerdir ki renklerinin esmer köle olmasıyla diğerlerinden ayırt edilir.

Biz e yetiştirilen ketenler her ne kadar bazı mahallerde gayet nefis ise de suret-i istihsal ve istihzarında bilmezlikten dolayı mevcut olan noksanlar sebebiyle ticarete o kadar makbul ve pahalı olmadığı gibi hele bir takım mahallerde çıkarılan ketenlerimize hemen adi denilecek derecededir. Hâlbuki keten ziraatı tarif edileceği yolda icra ve ıslah edilirse memleketimizin en mühim ve en karlı menba ziraaiyesinden biri olacağına şüphe yoktur.

Ketenin suret-i imali- Keten üç dört ay zarfında yetişir, kemale gelir bir nebat olup evsaf-ı nebatiyesi şunlardır: memleketimiz de ekilen keten nebatının hemen hepsinde sap doğru ve sapın yukarı tarafı telli (müteferi) dir.

Yaprakları sapsız, birbiri ardınca, sık ve uzundur. Çiçekleri beşer parçalı ve birer kesesi vardır. Varikat-ı kesiyesi mahdub, varikat-ı teviciyesi kök renkli, mavi ve yuvarlaması ve yukarı tarafları müsanadır. Tavici kesinden hemen üç defa daha uzundur. İzzu tezakkürleri o adi ve yalnız beş anzilidir. Keten meyvesi ucu sivri üç beş meskenli bir alebe teşkil eder. Her mesken de ikişer tohum bulunur ki bunlar koyu, parlak renkte ve dahilen labi bir bağla tutulur.

Keten havadar ve aydınlık yerlerden hoşlanır bir nebatattır. Gölge yerlerde güzel yetişmez. Bizde keten sekiz on derece sıcaklıkta, ekildiğinden on beş gün sonra çimlenirse de daha sıcak havalarda ekilirse sekiz gün zarfında dahi çıkabilir. Keten ekildiği zaman ile çimlenmesine göre haziran ibtidasından temmuz ortasına doğru çiçek verir ve çiçeklenmesi on beş gün kadar sürer. On beş yirmi gün sonra da tohumları kemale gelebilir.

Keten daha ziyade mutedil iklimler ve hatta bir derece iklim-i şimaliye nebatı ise de toprağı ve havası serin ve hatta biraz rutubetli olan mahallerde hepsinden daha ziyade yetiştiğı gibi denizden bin metre ve daha ziyade yüksek yerlerde dahi ekilebilir. Keten birçok yerlerde elli altmış veya yetmiş santimetre kadar büyürse de güzel yetiştiğı halde bir metre ve bazen daha ziyade uzayabilir.

Keten nabatının envai- Ziraat olunan ketenler: Birincisi kışlık ve yazlık ve yazlık ketenlerden ibaret olarak senelik ve ikincisi mestmer yani daima namıyla ikiye ayrılır. Bizde ziraat olunanlar hep birinci yani kışlık ve yazlık keten sınıfındadır.

Kış keteni yaz keteni kadar kuvvetli ve menbit toprağı muhtaç olduğundan orta derece menbit topraklarda dahi güzel yetişebilir. Sapıyan keteninden daha kuvvetli ve yukarı tarafı daha dağınık ve yayılmış olmakla beraber o kadar büyümez. Çiçekleri daha büyük ve neyve dediğimiz ilaveleri daha iridir. Mahsuldarlıkça kış keteni yaz keteninden daha mahsuldardır. Lakin ilifi daha kaba ve daha serttir.

Bir çok yerlerde kış ketenini sıcak ve yaz ketenini soğuk yerlerde yetiştirirler. İlifi için ekilecek ketenler yaz ketenlerinden ki bunlar ziraat nokta-i nazarından başlıca altı cinse ayrılır:

1- Adi keten- Buna, bizde yaz keteni denilir ki çiçekleri mavi, ilifi oldukça ince hariri ve güzeldir.

2- Rifa keteni- Çiçekleriyle sapları diğerinden daha büyüktür. İlifi daha çok, daha uzun ve kuvvetli ise de birkaç sene bir yerde ekilecek olursa bozulur. Ziraatte buna soğuk keten, büyük keten denilir.

3 -Selanik keteni- Rifa keteni kadar mahsuldar değilse de ilifi onun kadar hariri ve yumuşaktır.

4- Peskov keteni- Rusya'nın Peskov cihetinden neşet etmiş, sapı yüksek, ilifi çok, en güzel ketenlerden biridir ve Rifa cinsi kadar çabuk bozulmaz.

5- Beyaz çiçekli keten- İlifi daha beyaz, daha ağırdır. Ancak rifa keteni kadar dayanıklı değildir. Nebatı kuvvetli, çabuk bozulmaz, hemen sair bütün keten cinslerinden daha ziyade tohum verir, sapı doğru e az dağınık ve tohumunun rengi kırmızımtırak.

6 -Ruvayan keteni- Biraz rifa ketenine benzer, çiçekleri beyazdır. Mavi çiçekli ketenlerin yetişemediği mahallerde oldukça yetişir. En iyi ketenler az yayılmış ve dağılmış, ilifi güzel ve dayanıklı, hariri, yumuşak ve nebatı ziyade mahsuldar ketenler olduğundan Peskov keteni en iyisidir denilebilir.

Mülâhazat- Sarı tohumlu keten denilip İrlanda'da ekilen muteber bir keten daha vardır ki ilifinin güzelliği ve yağının nefaseti için şayan-ı zikr ve tavsiyedir. Mestmer yahut halde denilen ketene gelince bu cins sabrıyadan neşet etmiş olup dayanıklı ve kolay yetişir olduğu gibi oldukça mahsuldar ise de ilifinin kaba olmasından rağbet bulamamıştır.

Keten ekilecek topraklar- Keten memleketimizde maalesef ziyade kurak veya ziyade rutubetli, topraklarda, keşf ve soğuk yahut gölgeli yerlerde veya bayırlarda yetiştirilip buralarda alınabilecek az mahsul ile iktifa eden çiftçiler dahi var ise de böyle yerlerle topraklarda keten ekmekten vaz geçerek yumuşak toprağın alt tabakası kabil-i nüfuz derin topraklar, al'el umum serin, menbit, dolma posalı yani meyili veya meyili evsafını andırır arazi keten ziraatına tahsis etmeli. Keten ekilecek yerler muvad-ı azviyece zengin, kabil-i nüfuz, pek az keşf topraklar, şiddetli rüzgârlara karşı muhafazalı, havadar arazi olmalı. Rutubeti ziyade olan yerlerde yetiştirilen ketenin ilifi kaba ve sert olur.

Halkalı Ziraat ve Baytar Mekteb-i Alisi Muallimi

Bakyan (Mabadı var)

2.1.5. Hububat Tohumluklarının Seçilmesi ve İyileştirilmesi¹⁴¹

Gazetemizin geçen nüshalarında al'el umum tohumluk hakkında yazdığımız makaleler aksamından olmak üzere bu gün tohumluğun seçilmesi ve iyileştirilmesinin ameli cihetlerinden bahis edeceğiz:

Memalik-i mahruse-i şanae de vaka-i çiftliklerin hemen kafesinde istimal edilen tohumluk ekseriyetle çiftçinin kendi ve bazen de başkasının mezruatından aldığı ve tohumluk için nebatati sürat-i hususiyede başkaca ve daha ziyade dikkat ve itina ile yetiştirmek usulünden henüz cari olmadığı herkesçe malumdur. Hâlbuki az bir gayretle iyi tohum yetiştirmek mümkündür.

¹⁴¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:22, H.8 Cemaziyülahir 1323-R.28 Temmuz 1321, s.257-258.

Farz ediniz ki bir çiftliğin sahibi yahut kiracısıyım veyahut kiraladığım tarlalarda ziraat eder bir çiftçiyim. Tohumluğu yetiştirdiğim meruattan alacağım. Bunu nasıl ayırmalıyım? Bakınız ne kadar kolay. Mesela hububat tohumluğu alacağım. Tarlaları dolaşırım, ekinleri yoklarım. En güzel yetişmiş olan parçaları ayırır ve bunlarda bulunan ekini tamamıyla kemale gelinceye kadar bırakırım. Sonra bu parçalardaki ekini başkaca biçer ve harman ederim. Mümkün mertebe temizce harman ettiğim mahsulü güzelce kalburlarım ve bu veçile içinde çör çöp, cılız, kavuz, tanaz, toz toprak ve mümkün olduğu kadar yabancı madde ve tohumlar bulunmayacak olan en ağır taneleri ayırır, tohumluk olarak saklarım. Kalbur makinem yoksa ilk ve adi kalburum var. Bunlar da yetişir.

Bu usul ile matlup derecede güzel tohumluk elde edemeyecek ve nispeten az tohumluğa muhtaç küçük bir çiftçiyim. Tohumluğu kalburdan geçirip ağırlarını ayırdıktan sonra çoluğumu çocuğumu toplar, tohumluğu bulgur ayıklar gibi yabancı madde ve tohumlardan ayıklarım.

En ağır tanelerin tohumluğa ayrılmasında ne fayda var? Çok, pek çok! Ayrı tohumlar daha sağlam daha güzel çimlenir. Daha güzel yetişir. Ayrı tohumların nebatatı daha ziyade kardeşlenir, samanı ve taneleri daha ziyade ve daha ağır olur. Patateste de böyle değil mi? Yumruları tam ve parça parça dikildiğine göre alınan mahsul çok, az, iyi, fena olabilir. Bütün bir yumrudan yetişen nebattan daha ziyade, daha mükemmel daha ziyade neşeli patates alınır. Çayır tırfılı tohumlarının ayrı olanlarından alınan mahsul ufaklarının mahsulünden üçte bir ziyadedir.

Hatta ayrı tohumlardan yetişen tırfıl nebatatı yedi sekiz gün evvel çiçeklenir ve bütün iri ve d olgun tohumlardan hâsıl olan nebatat daha kuvvetli olacağından havanın soğuk, sıcak, yağmur, kurak vesair gibi ahvaline ve hastalıklara daha ziyade dayanır.

Öyleyse hangi nebat olursa olsun tohumluk için en ağır, en dolgun ve ne büyük taneleri ayırmalıdır.

Ziyade tohumluğa muhtaç büyük bir çiftlik sahibi veya müstecri olmadığım için(olsam ve dahi yine birkaç sene zarfında tohumluğu matlub veçe ile iyileştirebilirim) yukarıda tarif edildiği gibi oraktan evvel ekinleri gözden geçirerek en güzel, hastaliksız, kuvvetli, iki üç saplı uzun ve dolgun başaklı olanları ayırır ve taneleri tamamıyla kemale gelinceye kadar bırakırım. Bunları biçeceğim vakit yalnız başaklarını alır ve bu başakların da iki üçünden yarım parmaktan ziyadecesine makasla keser ve yalnız orta yerindeki

taneleri çıkarıp yine yukarıda tarif edildiği üzere güzelce temizledikten sonra tohumluk olarak saklarım.

İşte bu suretle en küçük bir çiftçi bile yedi sekiz kilo kadar tohumluk elde edebilir. Hâlbuki bu küçük çiftçi ailesi biraz gayret etse nüfusun adedine göre bu usul ile günde 5-10-20 kilo ve 2-3-4 hafta içinde birkaç yüz dönüme yetişecek tohumluk toplayabilir.

Çiftçi şu az gayretle, şu küçük himmetle ne kadar büyük fayda hâsıl olacağını düşünürse şu tavsiye ettiğimiz usul ile tohumluk yetiştirmekte hiç tereddüt etmeyecektir zannederiz.

Halkalı Ziraat ve Mülkiye Baytar Mektebi Alisi Muallimlerinden

Bakyan

2.1.6. Yeniden Yetiştirilen Dutluk Muafiyet Nizamnamesinin Suretidir¹⁴²

Birinci madde- Yeniden yetiştirilen dutluklar mada atide beyaz olunacak ihkama tevfiken mahsul senesinden itibaren al'el iltiva üç sene aşardan maf olacaktır.

İkinci madde- dut fidanlarının gars olundukları seneden itibaren üç sene mürurunda, yani dördüncü senesi mahsul senesi bir dönemlik yaprağının mahsulü kırk kıyye yaş koza veyahut dört kıyye harir-i ham itibar olunup müceddeden dutluk yetiştirmekle aşar muafiyetine mazhar olan kesime mahsul senesinden itibaren üç sene al'el itivali her dönüm dutluk için kırk kıyye yaş kozanın veyahut dört kıyye harir-i hamik aşarından muaf olacaktır.

Üçüncü madde- her kim ki mutasarrıf olduğu bir hali mahalde yeniden dutluk yetiştirip de bir menval sabık muafiyete nail olmak ister ise dutluk ittihaz eylediği arazinin hali olduğunu ve hudut ve şöret ve miktarını mebin hükümet mahaliyeye bir kıta arzuhal ita edip keyfiyet meclisçe bil tahkik vaki mutabık olduğu halde yedine bir kıta alim ve haber verilecek ve meclis ceridesine dahi kayıt edilecektir.

Dördüncü madde- bir münvel sabık yeniden dutluk yetiştirip de muafiyet istidasında bulunan kimseler gars ettikleri dut fidanlarının birbirine olan bad ve mesafeleri ikişer arşundan az ve sekiz arşundan ziyade olmamak ve mahsul senesine kadar lüzumu ve cehli

¹⁴² Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:32, H.20 Şaban 1323-R.6 Teşrinevvel 1321, s.381-382.

tımar olunmuş olmak ve mahsul senelerinde hâsıl olan yaprağıyla ya sahibi ipek böceği tutmak veyahut böcek dutlanmak üzere başkasına satmak lazımdır. İşte bu şeraite riayet edenler mahsul senesi yedlerinde bulunan alim ve haberleri hükümet-i mahalliyeyi ibraz edip şerait mezkûreye riayet eylemiş oldukları mahali meclisince dahi sebat ve malum olduğu gibi ikinci madde de beyan olunan dönüm nispeti üzerine ne miktar koza veya harir-i ham aşarından muafiyete tezkireleri verilecektir.

Beşinci madde- muafiyet tezkireleri nakit makamında olarak ishap muafiyetinin eski dutlukları dahi olduğu halde husule getirdikleri bil cümle koza veyahut harir-i hamik aşarından muafiyet tezkirelerinde mahrir miktar tenzil olunacaktır.

Altıncı madde- Bir kimse bir veçe meşruh muafiyete nail olduğu dutluğunu ihrah satacak olduğu halde muafiyetini dahi beraber satacaktır.

Yedinci madde- bila da mezkûr olan muafiyet az çok yeniden dutluk yetiştirenlerin kâffesine şamil olup ancak saban girmemiş ve aşılammamış olan arazi-i haliyede elli dönüm kadar dutluk yetiştirenler mezkûr muafiyetten başka bakır ve yüz dönüm kadar yetiştirenler gümüş ve beş yüz dönüm yetiştirenler dahi altın madalya alacaktır.

Sekizinci madde- lahel el'tamir eski dutluklarında dut fidanları gars edenler veyahut bağ ve bahçelerinin etrafında keزالik dut fidanı dikenler veyahut bu nizama tevfikeyen yeniden dutluk yetiştirir ve bu da dördüncü madde de beyan olunan suretle lazım gelen tımarı etmeyenler iş bu nizamname hükmünce muafiyete kesb istihkak edemezler.

Arazi-i Haliliye Dut Miktarının Olduğu Hakkında Şerait Devlet-i Tanzimat Daire-i Aliyesinin Kırkıncı Havi Düyun-u Umumiye İdaresinin Emvamu

Fi 13 Şubat sene 307 tarihli tahrirat-ı umumiye ile irsal kılınan dutluk nizamnamesinin üçüncü maddesinde gösterilen hali mahaller tabiri bazı mahallerce yanlış telakki ve tabir olduğu bil haber anlaşılmasından dolayı düyun-u umumiye komiserliği vasıtasıyla hazine-i celileden istizah mada olunmuştur. Bir kere mezkûr komiserlikten meclis-i idare-i riyaset-i aliyesine yazılıp sureti idare-i merkeziyeye tebliğ olunan tezkirede arazi kanununun yüz üçüncü maddesi hükmünce arazi-i haliye ba tapu kimsenin tasarrufunda olmayan mahallere itlak olunup mezkûr muafiyet nizamnamesinin üçüncü maddesinde (her kim mutasarrıf olduğu hali mahalde) deyu mahrur olduğundan ve böyle mutasarrıf bulunmayan arazi-i haliyeden maksuda ise arazi kanununun tayin ve tayin ve tarif

ettiği arazi-i haliye olmayıp escar-ı meşmureden hali tarlalar demek olacağından işte bu makale arazide ishabın ihtas edeceği dutlukların aşar muafiyetinden müstefit olması ve elli dönüm kadar dutluk yetiştirenlere bu muafiyetten başka bakır ve yüz dönüm yetiştirenlere gümüş ve beş yüz dönüm yetiştirenlere altın madalya verileceğine dair olan yedinci madde de mahrir sapan girmemiş ve işlenmemiş arazi-i haliyeden maksat kimsenin uhde-i tasarrufun da bulunmayan arazi-i haliyeden memurinin izniyle açılıp dutluk ittihaz olunan mahaller olmak lazım geleceğinden bu veçhile muamele ifası tasdik samiye iktaren eden şurayı devlet tanzimat dairesinin mazbatasında gösterilmiş olduğu hazine-i celilenin işarına ifaen veyan ve ihbar olunmuş ve keyfiyetin tamamıyla işarına lüzum görünerek iş bu tahrirat senavarinin neşh matbasından miktar-ı kafi al'el usul tesir kılınmış olmağla biddema her taraftan mucebince muamele olunması tavsiye olunur.

Fi 11 Rebiülevvel sene 315

Fi 28 Temmuz sene 313

2.1.7. Sazlık ve Bataklık Yerlere Mahsus Yeni Bir Patates Cinsi (Solanum Commersoni)¹⁴³

Üçüncü nüshamızın havadis-i ziraiye kısmında sazlık ve bataklık araziye mahsus olmak üzere Fransa erbab-ı ziraatından Mösyö (Labrojiri)'nin dört senelik tecrübe neticesi olarak yeni bir patates cinsi bulmuş olduğu yazılmış idi.

Bu defa ilmi nebatat mütehasıslarından Mösyö Gaston Bunyönin bu yeni patates hakkında neşr etmiş olduğu mühim bir makaleyi hilaseten nakl etmek çiftlik sahiplerimiz için faydalı görüldü.

Patates yetiştirenlere malumdur ki bu mahsul hafif ve derin ve suların süzülmesine elverişli topraklara mahsus olup sulak, bataklık ve sazlık yerlere hiç gelmez. Böyle arazide patatesin yumruları yetişse bile sonradan çürüyüp mahv olur. Hele az nemli topraklarda bile patatese bazen sene(tifili) yani mantar nevinden bir hastalık arz olarak mahsulün kısm-ı azami ve bazen hepsi mahvolduğu görülmüştür.

Evvela cenubi Amerika'nın kıtasından celp olunan bu yeni cins patatese Fransız nebatiyesinden (filip komrusun) tarafından İspanya domatesi namı verilip evsaf nebatiyesi

¹⁴³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:35, H.12 Ramazan 1323-R.27 Teşrinevvel 1321, s.416-418.

mumi ile tarafından tarif olunduğu için bilahare inek ismiyle zikr olunmuştur. Marsilya darülfünunu muallimlerinden Mösyö Hakel bu nebatın bataklık ve hatta su altında bulunan arazi için güzel bir hayvan yemi olduğunu tecrübe ile ispat eylemiştir.

Mösyö Laborjiri Mumi ile Mösyö Hakelden numune olarak bir miktar yumru celp edip bunlardan ilk senesi hasıl olan yumruların diğerlerine nispeten lezzetçe daha az acı ve hatta hafifçe tatlı olup hoş bir raihası da olduğunu görmesi üzerine ancak 200 dirhemden ibaret olan bu yumruları dört sene bila fasıla tecrübe ederek geçen sene oldukça vasiğ bir makyas üzerine zira eylemiş ve bu suretle Amerika'nın orta kıtasında yabani bir halde ufak ve acımtırak olan patatesin yerine iri yumrulu, pembe kabuklu ve tatlı bir cins elde etmekle muvafık olmuştur.

Fransa'nın muhtelif mahallerinde garnd, vilmorin ve pirilyö gibi fenni ziraat mütehasısları tarafından bu yeni cins patates hakkında, adi patates cinsleriyle mukayeseli bir surette tecrübeler yapılarak kurak topraklar da bile daha çok mahsul verebilmekte olduğu görülmüştür.

Hayret edilecek diğer bir cihet daha vardır ki bu iki cins patates sonbaharda tekrar zari olduğu halde kış nihayetinde keklik yumurtası iriliğinde yumrular peyda ettiği ve şu suretle turfanda sebze yetiştirmek bahçıvanlar için dahi ehemmiyet mahsusuyi haiz olabileceği görülmüştür.

Bataklık arazi için gayet kıymetli olan bu yeni cins patates gerek toprak altında (şekil 1) gerek topraktan yukarı (şekil 2) yumrular peyda eder. Toprak içinde hâsıl olan yumrular ufak ve beyaz olup kemale erdikçe pembe, mor ve nihayet koyu mor rengini kesp eder. Ağırlıklarına gelince bazı yumruların 1500 ve hatta 1600 grama yani 500-550 dirheme kadar vasıl olduğu görülmüştür.

İşte hususilerini zikr ettiğimiz bu yeni cins patatesin usul-ü zirai adi patates gibi olup memalik-i şahanede tecrübe edilmesi için tohumluk olarak celp olunacak yumruların tedarikinde gazetemiz idaresi tarafından tahsilat lazıma ibraz olunacağı ilaveten beyan olunur.

Bursa Hamidi Ziraat Mektebive Harir-i Darülhasılı Müdürü Sabıkı Kalfayan

2.1.8. Toprakların Ensarları ve Teşhisi Türeb(Otuz Beşinci Nüshadan Mabad)¹⁴⁴

Mulahaza- toprağımızın ensarlarını birer birer ele alarak tetkik ve muayene ve her birinin evsaf-ı hususiyesini tarif ettik. Her birinin evsaf ve ahval-ı hususiyesini esas ittihaz ederek ona göre toprağı o misilli, kalkırlı, silisli ve killi diye birer birer ayırdık.

Gazetemizin birkaç nüshasında tahlil ve teşhiş-i türeb makalelerimizi kemal-i dikkatle mutela etmiş olan bir çiftçi mahdut ve ameli. Lakin şimdilik kafi ve nafi bir suret ve derece de olarak bir toprağı tahlil edebileceği gibi bunun başlıca Ensarlarını kendiliğinden tefrik edip birer birer tanıyabilecek ve bu ensarlardan her birinin teşkil ettiği toprağı, ibraz ettiği evsaf-ı hazire-i hususiyesine göre teşhis edebilecektir. Hulasa gelen çiftçi toprağında şu kadar rutubet,(şu kadarı ikaz ve şu kadarı humus halinde olarak) şu kadar muad-ı ünzuye (şu kadarı taş, şu kadarı çakıl, şu kadarı kaba kum ve şu kadarı ince kum halinde olarak) şu kadar silis, (şu kadarı taş, şu kadarı çakıl, şu kadarı kaba kum ve şu kadarı ince kum halinde olarak) şu kadar kalkar ve şu kadar da kil bulunur diyebilecek ve taşlı, çakıllı, humuslu, silisli, kalkarlı ve killi toprakları evsaf-ı hazire-i hususiyesine nazaran teşhis edebilmek iktidarını haiz bunların her birisi hakkında şimdiden bir takım malumat-ı amaliye kesb etmiş olacaktır.

Lakin şimdiye kadar evsaf-ı hususiyesini mütela etmiş olduğumuz bu topraklar hamdolsun memleketimizin ekseri mahallerinde safi taşlı çakıllı humuslu, kalkarlı, silisli veyahut killi bir halde olarak pek az bulunur. Bilakis memalik-i mahrusa-i şahanenin toprakları hemen al'el umum mahlût bir haldedir yani safi diye tetkik etmiş olduğumuz toprakların muhazir hususiyesi, al'el kesir ensar-ı turabiyesinin muhtelif nispetlerinde karışmasıyla mendif bir hal ve keyfiyette bulunur. Binalaleyh bu mahlut halinde olan topraklarımızı birer birer veyahut bir takım sınıflara taksim ederek kısım kısım tetkik ve muayene etmek icap eder. Halbuki ancak tedabir-i ciddiye-i umumiye ile muvaffakiyet verebilecek böyle bir teşbik-i müşkülât fevkaladesinden sarf-ı nazar, bir toprağın ensar-ı merkebesi hemen suret-i daimede hem kemiyetn hem keyfiyeten tehliif ede gelmesindedir. İleride tetkik ve ispat edebileceği veçe ile aynı nispette ve aynı ensarlardan merkeb olan yeni toprağın, selahiyet-i ziraiye derecesi ait oldukları tarlanın iklim, mıntıka ve zaiyat, mevki, irtifa, marz ve sairesine ve işlenmesine, ameliyat-ı ziraiyesinin icrasında istimal

¹⁴⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:36, H.19 Ramazan 1323-R.3 Teşrinsani 1321, s.421-422.

olunan alet ve edevat-ı ziraiyenin nev ve cinsine, usul-ü idaresine ve yetiştirilen nebatata göre tehlif eder. Binalaleyh bunları yakın yakın tetkik ederek main bir zaman ve mekânda bulunan bir toprağın kabiliyet-i ziraiye derecesi gösterebilecek bir müdalenin tanziminde ayrı ayrı nazar-ı itibara almak icap eder ki bu ise mahalinde bulunmaya mütevakkıftır. Şu halde şu makalelerin mütalaasından karımızı mümkün mertebe müstefit kılmış arzusuyla bir rehber talim olmak üzere makalatımıza devam ederek main bir toprağı ele alıp mevzii baht olan meseleler suret-i halini münakaşa edelim. Ve bunun için toprağımızın insar merkebesini numune-i talim makamında aynı tespit ve ahvalde olarak tekrar ele alıp ahval ve nispetleri cihetiyle mevzubahis olan şu toprağın selahiyet-i ziraiye derecesini münakaşa tarikiyle ve tatik vetayin etmeye çalışalım.

Halkalı Ziraat ve Mülkiye Baytar Mektebi Alisi Muallimlerinden Bakyan

2.2. Bağcılık ile İlgili Yazılar

Resimli Ziraat Gazetesin'de Bağcılık başlığı altında yer alan yazılar şunlardır: Bağlara ziyan veren pebran ve koşilis böceklerine karşı ittihaz olunacak tedbir, Mildiyö hastalığı, Bağ ve Bağcılık hakkında, Amerika asmaları hakkında, Emraz-ı nebatiyeden kömür hastalığı, Amerika asma çiçekleri- Mukavemet ve imtiçaz kifayetleri, Filoksera'nın memalik-i şahanede bidayeti zuhurunda Fransa'da elde edilmiş olan neticelerden matlub derece istifade olunmadığı- Aşılı çubuklara şu mevsimde edilecek takayyüdatın ehemmiyeti, Pebran ve Koşilis ve emsali böceklerle karşı edilecek kış tedavisi, Çubukları ve köklü fidanları dikmenin usulü, Aşılı kalemlerinin sürat-i intihab ve muhafazası.¹⁴⁵

Bu başlıklardan anlaşılacağı üzere dergi özellikle çiftçilerin bağlarına ve dolaylı yoldan ürünlerine zarar veren hastalık ve böceklerle ilişkin çeşitli bilimsel değerlendirme yazılarına sayfalarında yer vermiştir.

Üreticilerin büyük bir sorun kaynağı olarak gördüğü Mildiyö hastalığı Resimli Ziraat Gazetesin'de Mildiyö Hastalığı¹⁴⁶ başlığıyla yer almıştır. Mildiyö hastalığının başlangıç evreleri anlatılmıştır. Asma yapraklarında görülen lekeler ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Hastalığın nasıl bulaşacağı da üreticilere açıklanmıştır.

¹⁴⁵ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

¹⁴⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:10, H.13 Rebiyülevvel 1323-R.5 Mayıs 1321, s.112-113.

Bağcılık ile ilgili diğer bir yazı da Amerikan Asmaları Hakkında¹⁴⁷ başlıklı yazıdır. Bu yazıda Filoksera (Asma Biti) hastalığı sebebiyle Amerikan Asmaları'nın kullanılması gerektiği anlatılmaktadır. Amerikan Asma türleri kendi içlerinde birden yirmiye kadar numaralanmıştır. Yirmiye yakın olanlar Filoksera'ya karşı dayanıklı olduğu anlamını taşımaktadır. Toprak türlerine göre yirmi ile on altı arasında numara verilenler her cins toprak türünde Filoksera'ya karşı direnç göstermektedir. On dört ve on beş numaralı asma türleri kumlu ve rutubetli topraklarda Filoksera'dan az hasarla kurtulmaktadırlar. On üç ve daha az numara verilen asmaların Osmanlı Devleti'nde dikilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Sonuç olarak kirece dayanıklı, Filoksera'ya yakalanmayacak ve sarılık hastalığına karşı dirençli bir Amerika asmasının ithal edilmesi tavsiye edilmektedir.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin bağcılık bölümün de delice otu ile ilgili Delice Otu¹⁴⁸ başlıklı bir yazı yer almıştır. Delice otu'nun neye benzediği detaylı bir şekilde tarif edilmiştir. Delice otu'nun zararları anlatılmıştır. Hayvanların bu otu yemesi sebebiyle olabilecek sorunlar belirtilmiştir. Ayrıca keten tarlalarında yetişenlerinin ketenden yapılan ilaçlara karışmaması için gereken önlemlerin alınması gerektiğinin altı çizilmiştir.

2.2.1. Mildiyö Hastalığı¹⁴⁹

Bağının açılmış, filizlerin sürmüş, yaprakların büyümeye başlamış olduğunu görerek ve zevk ve ümit ile: (Elhamdülillah bahar geldi. Toz korkusu pek de kalmadı. Asma filizlilerini tahrip eden bitleri ayıkladık. Çapa vuracağız. Gülleme için kükürdümüz hazır. İnşallah bu sene mahsulümüz çok olur) diyerek Mayıs'ın rutubetli ve sıcak bir gününde bağında kütüklerin arasında dolaşırken bağcı ne görsün? Asma yapraklarından bazılarının altında damar ve damarcıkların uzunluğuna ince şeker tozu serpilmiş gibi birçok ufacak beyaz lekeler var. Buna, buda bir hastalık mı? Diyerek çaresini araştırır, yüzünü buruşturur.

Evet! Bu da bir hastalık, yeni bir bağ hastalığı ki geçen bir makalemizde bil-münasibe söylemiş olduğumuz üzere nebatat ile birlikte memleketten memlekete gezer durur. Buna, (Mildiyö) hastalığı, sebebi olan tufuyle de (Peronospora viticola) denilir.

¹⁴⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:14, H.11 Rebiyülahir 1323-R.2 Haziran 1321, s.161-165.

¹⁴⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:33,H.27 Şaban 1323-R. 13 Teşrinevvel 1321, s.397-398.

¹⁴⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:10, H.13 Rebiyülevvel 1323-R.5 Mayıs 1321, s.112-113.

Hastalığın Alameti

Mildiyö asmanın yaprak, çiçek, zeneb, süluk, filiz, salkım ve tane gibi bütün yeşil uzuvlarında, kısımlarında olur ise de en ziyade yapraklara musallat olduğundan görünür olan alametleri de kendini yapraklarda gösterir. Şöyle ki: hastalığa başlangıcında tutulmuş olan yaprakların altında görülecek olan beyaz lekeler bazen yavaş yavaş yaprağın altını bütün bütün örter. Evvela yaprağın üstünde çok kere bir şey görülmediği halde altındaki lekeler tam karşı olan noktalarda yaprağın rengi solmaya başlar, açık yeşil, açık sarı, koyu sarı, kırmızımtırak renklere girer ve nihayet kuru yaprak ve ekseriya da esmerimsi bir renk alır.

Yaprağın yüzünde ve altındaki lekeler daima bir vakitte görünmediği gibi bazen ve hele bazı cins asmalarda yaprağın altında olmadan üstünde ve hemen bir bakışta göze çarpacak derece- de teşkil eder ve hastalığın başlangıcında hasta yaprak güneşe tutulursa asıl yeşil renginden daha açık bir takım solgun lekeler görülür.

Hastalık bir hal tevkif-i kesb ederse yani durursa lekeler artık büyümeyerek üstündeki toz kuruyup düşer ve yaprağın üzerinde lekeler yerinde bir takım delikler hâsıl olur. Hastalık tekrar devam etmeye başlarsa delinmiş olan yaprak üzerinde bile sağlam yerlerde tekrar lekeler hâsıl olur ve yaprağı daha ziyade tahrip edeceğinden delikler de daha ziyade büyür. Hastalığa böyle bir mukat tevkif gelmeyip de zuhurundan sonuna kadar devam ederse her hasta yaprakta lekeler çoğalır, birbiriyle birleşecek kadar yayılır. Yaprak büsbütün delinir, kurur ve düşer.

Hastalık bazen filizlerin tepesinde dahi zuhur ederse de yeşil halinden çıkan ve çıkmaya başlamış olan dalların dış tarafında asla görünmez. Fakat hasta nebat dalları boğumlarına doğru bozulup gül manzarasını andırır bir renge girer ve bu renk git gide yayılır. Bazen de gül rengi kaybolarak esmerleşir ve bu halde düşer olan dalların üstündeki anaç düşer ve altında bir takım gayri muntazam yaralar bereler hâsıl olur.

Bu tahribata uğrayan dallar, çubuklar, kurur ve azıcık sarsılırsa kırılır düşer. Hasta olan taze filizler yapraklar hakkında tarif edilen tafirat neticesiyle mahv olabilir. Mildiyö hastalığı asmaların çiçeklerinde zuhur ederse çiçekler de silkmeyi mevcut olur. Hastalık asmaların çiçeklenmesiyle tanelerde ben düşme arasında zuhur ederse salkımlar da (Gül Küfü), taneler de ben düşeceği vakit baş gösterirse salkımlarda (Yumuşak Küf) denilen muzur tafirata sebep olur ki bunlar hemen iki gün zarfında üzüm hasılatının beşte dördünü

mahv edecek derecede müthiş hastalıklardır. Bunların haşeratına düçar olan üzümler çabuk kurur, dökülür. Salkımlarda kalmış olanların da şerbeti ekşi olur. Asma bunca tafirat ve tahribat yüzünden o kadar zayıflar ki ertesi sene hastalığa tekrar tutulması bile gayet kuvvetsiz, cılız, bir hal almış olur.

Yaprakları bu Mildiyö hastalığının tahrip etmesi ve bu sebeple de bütün nebatı yaprakların hayat bahş olan vazifelerinden mahrum bırakması, henüz kemale gelmemiş olan salkımların açıkta güneşe karşı kavrulmasına ve bazen çiçeklerin de silkmeye sebep olması, bütün nebatın hayatını müthiş bir tehlikeye koyması ve hele küf denilen tafirat-ı müthişe ile üzüm hasılatı hemen bütün bütün mahv edebilmesi yüzünden mevcut olacağı zaiyat ve haşarat-ı azimeyi düşünür isek Mildiyö'nün ne derece vahim ve müthiş bir hastalık olduğunu anlarız.

Mildiyö Hastalığının Bir Bağda Suret-i Zuhuru ve Tavsiye

Bu Mildiyö hastalığının cihet-i amilesi daha ziyade lazım olarak gazetemiz e bu cihetin izahı münasip ise de hastalığın sebebi olan (Peronospora citicola) denilen ufacık mantarın hayatına dair bir iki söz söylemek faydasız olmaz:

Bu mantar dahi kendi sporları yani tohumları vasıtasıyla bulaşır. Bu sporlar bir milimetrenin binde onu, nihayet on beşi kadar uzunlukta ve yine bir milimetrenin binde on yedisi, nihayet ellisi kadar genişlikte gayet ufacık, armut şeklinde, değil rüzgâr ile hatta kemale geldikleri vakit ufurma ile sarılabilecek kadar hafif bir takım yumurtalar, daha doğrusu tohumlardır.

İşte bu tohumlardan birinin hastalığı henüz tutulmamış bir asma yaprağının üst tarafına düşmüş olduğunu farz ederek hastalığın o asmaya nasıl arz olacağını biraz tetkik edelim.

Halkalı Ziraat ve Mülkiye Baytar Mektebi Alisi Muallimlerinden Bakyan (Mabadı var)

2.2.2. Amerika Asmaları Hakkında¹⁵⁰

Memleketimizde Amerika asmalarıyla yeni baştan, yahut yenileme suretiyle bağ yetiştirilmesi hakkında gazetemizin on ikinci nüshasındaki mülahazat nacizanemize mütemalik olark bu gün bu asmaların ahval-i mahaliyemizle imtizaçları meselesini mütala edeceğiz:

Amerika asmalarının yerli asmalarımıza tercih edilmesinin sebebi filoksera'ya daha ziyade tahammül etmeleri keyfiyeti olduğundan evvela bu tahammül keyfiyetine tetkik etmek icap eyler.

Evvəlki makalemizde daha söylendiği üzere Amerika asmalarının filoksera'ya derece-i tahammüllerini gösterir bir mukayese cetveli vardır ki tahammülü en ziyade olan yirmi, en az olan bir iki emsaliyle gösterilmiştir. Bu makalemiz e tahammülün yalnız cihet-i amelîyesinden bahs edilecek ise de şurasını söyleyelim ki :Bu babda yapılmış olan bir çok tetkikata göre cetvelde on altıdan yirmiye kadar emsal verilmiş olan asmaların hepsi her toprakta matlube muvaffak derece de filoksera'ya dayanır. On dört, on beş emsaliyle gösterilenler ise filo fısrının az hasarı mucip olduğu kumsal ve rutubetli topraklar için elverişlidir. Şu halde asma intihabında yalnız filoksera'ya olan tahammül nazar-ı dikkate alınacak ise on üç veya daha az emsal ile gösterilenlerin hiç biri memleketimizde bağ teşkiline yaramaz demek lazım gelir. Hâlbuki asma intihabında filoksera'ya tahammülden başka bir de dikileceği toprağın rutubet, kesafet, kuraklık, silisçe ve hele kireççe zenginlik dercelerini ve bunlardan başka aşılarının ne kadar ve nasıl tutacağını dahi her halde nazar-ı itibara almak lazım ve labdedir.

En iyi asma filoksera'ya en ziyade dayanmakla beraber toprağın ziyade rutubetiyle yahut bilakis ziyade kuraklığıyla, ziyade kil, kum veya kireçle imtizaç edebilecek, hangi toprakta dikilmiş olursa olsun, iklim ne kadar soğuk veya sıcak bulunursa bulunsun bunlardan müteessir olmayacak, nihayet dağda, bayırda, vadilerde, her nerde dikilmiş, yerli asmalardan hangisiyle aşılansın olursa olsun her sene hem iyi, hem bol mahsul verecek olan asmalardır ki bu kadar evsaf-ı hasaneyeye vesatadi hazi bir asma Dünya'nın hiçbir yerinde bulunamaz.

Mesela Rotundifolia denilen asma şimdiye kadar malum olan asmalar içinde filoksera'ya en ziyade tahammül edeni ise de :

¹⁵⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:14, H.11 Rebiyülahir 1323-R.2 Haziran 1321, s.161-165.

1, silisli, derin, gayet münbit ve ratib topraklarda yetiştiğine.

2, Sıcağı ve rutubeti ziyade olan iklimlerde yetiştiğine,

3, Zayıf ve kireçli topraklarda çabuk mahv olduğuna,

4, Aşısının çeliği gayet güç tuttuğuna,

5, Yerli asma cinsleriyle pek az imtizaç ettiğine,

6, Pek az mahsul verir olmasına binaen on dokuz buçuk tahammül emsalini haiz olmakla beraber memleketimizde dahi bağcılıkça hiçbir ehemmiyeti olamaz.

Bu sebeple memleketimizde gerek hükümet-i seniyye cenab-ı alisinden, gerek bazı ahali tarafından yetiştirilmiş ve yetiştirilmekte bulunmuş olan, yahut katalogların münderacatına ve bazı fidancıların şarlatanlığına aldanarak bazı bağcılar ve ashab-ı merak marifetiyle getirilen Amerika vesaire asmalarına ait olan aşağıki cetveli bir kere gözden geçirelim.

En ziyade maruf Amerika asmalarının filoksera'ya karşı derece-i tahammül emsali şöyledir :

Rotundifolia 19

19,5 yani hemen en ziyade:

V.Riparia, V.Rupestris, V.Cordifolia, Riparia-Rupestris, Cordifolia-Riparia, Cordifolia-Rupestris

Cinsleri:18

V.Berlandieri, V.Monticola, -Riparia-Berlandieri, Riparia-Monticola, Rupetris-Berlandieri

Cinsleri:17

Rupestris du Lot, Rupestris de Lezignan, Cinerea-Rupestris, Riparia-Aestivalis

Cinsleri:16

V.Cinerea,V.Aestivalis,V.Candicans

Cinsleri:15

Vialla,Solonis,Novo-Mexicana,Noah

Cinsleri:14

Talor,Michigan

Cinsleri:13

Jaquez,Herbemont

Cinsleri:12

York-Madeira,

Cinsleri:11

Elvira

Cinsleri:10

Othello,Autuchon,Concord,V.Labrusca,Senasqua,Black-defiance,Croton

Cinsleri dahi:10'dan az emsaliyle gösterilmiştir.

Şu cetvelde en ziyade filoksera'ya mütehal olmak üzere 19-18-17 ve hatta 16 emsaliyle gösterilenleri ayıracak olursak geçen makalemiz de yazılmış olan tecrübeler nazaren bazen yanılabiliriz muhakkaktır. Kumsal ve rutubetli yani filoksera'nın pek ziyade çoğalmasına bir dereceye kadar meydan verilmeyecek olan topraklarda filoksera'ya ziyade dayanan ve fakat böyle topraklarda zayıf kalacak olan asmaların yerine filoksera'ya daha az tahammül edebildiği halde böyle topraklarda kuvvetlenerek daha daha ziyade yaşayacak ve daha güzel nesv-ü nema bulacak olan asmaları yetiştirmelidir. Mesela asmalarını şu şimdi söyleyeceğimiz asmalar toprakların ziyade rutubet ve kesafiyetle imtizaç edeceklerinden böyle yerlerde bunları yetiştirmek ekseriya daha elverişli olur:

Cinerea, Mustang, Viniferfiloksera'yaa-Cinerea, Rupestris du Lot, Jacquez, Herbemont, Vialla, Solonis, Vinifera-Rupestris, Vinifera-Riparia, York-Madeira

Asmaları en ziyade ve bunlardan sonra:

Riparia, Rupestris, Othello, Canada, Autuchon, Cornucopia, Herbemont, Noah, Elvira vesaire gibi aşılı olmayarak doğrudan doğruya mahsul veren asmalar dahi ziyade kesf veya rutubetli topraklarda yetişir.

Ziyade silisli olan topraklarda ise:

Vialla, Rupestris du lot, Vinifera-Rupestris, Vinifera-Riparia, Jacquez, Herbemont, Rupestris, Solonis, Riparia, ve bunlardan başka filoksera'ya nispeten az müthal olan bir takım asmalar bile anca kumlu olan ve Vinifera-Rupestris, Rupestris du lot, Vinifera-Riparia, Rupestris, Riparia, Jacquez, Solonis gibi asmalar dahi kaba kumlu topraklarda elverişli surette yetişir ve mahsul verir .

Kurak topraklara gelince: bunlarda en ziyade Rupestris ve sonra sırasıyla: Vinifera-Rupestris, Jacquez, Herbemont, Vinifera-Riparia, Vialla, Cordifolia-Rupestris, Riparia-Rupestris, Solonis, Riparia vesaire gibi bir takım asmalar intihap olunabilir.

Yukarıda dahi söylendiği üzere Amerika asmalarının intihabında en ziyade nazar-ı itibara alınması lazım gelen bir keyfiyette bunların aşılmasındaki muvaffakiyet derecesidir.

Aşılı en ziyade kuvvetli olan Amerika asmaları sırasıyla şunlardır :

Vinifera-Rupestris, Rupestris du lot, Vinifera-Cordifolia, Vinifera-Riparia, Berlandieri, Rupestris, Jacquez, Herbemont, Vialla, Vinifera Berlandieri, Solonis, Riparia, York-Maderia, yerli ve bütün Vinifera asmalarıyla aşıldığı halde anaç ve kalem arasındaki imtizaca ve alakaya göre Amerika asmalarının başlıcaları yine sırasıyla şunlardır:

Vinifera-Berlandieri ve Vinifera-Rupestris ve sonra: Vinifera- Cordifolia, Berlandieri, Jacquez, Vialla, Herbemont, Vinifera-Riparia, Rupestris, Solonis, Riparia, York-Madeira Amerika asmaları içinde aşıldığı zaman mahsul darlıkça en ziyade meşhur olanları da şunlardır:

Berlandieri, Riparia, Rupestris ve bunlardan sonra: Vinifera-Berlandieri, Vinifera-Riparia, Vinifera-Rupestris, York-Madeira, Solonis ve daha sonra: Vialla, Herbemont, Jacques, Cunningham gibi asmalardır.

İşte gerek geçen hafta, gerek bu haftaki makalelerin mütalaasından anlaşılıyor ki : Filoksera'ya karşı yapılacak başlıca tedbir yerli bağlarımızı yavaş yavaş Amerika nev-i ve melezleriyle yeniden teşkil etmektir. Bu tedbirin ithazı ve sūrat-i mukavvele de tatbiki ise ıslah-ı ziraiyenin en mühimlerindenidir. Bunun hakkında geçen makalemiz de derman etmiş olduğumuz bazı muhteser izahati şimdilik kâfi görerek memleketimizde Amerika asmalarının intihabı hususunda en ziyade nazar-ı dikkate alınması lazım gelen diğer mühim bir ciheti tetkik edelim:

Chlorose yani sarılık denilen hastalık, Amerika asmalarıyla bağlarımızı yenilemek meselesi çıkmadan evvel başlıca müsebbip olan kireççe en zengin topraklarımızda bile kimsenin nazar-ı dikkatini celp edememiş olduğu halde bu gün yalnız bizde değil, bütün diğer memleketlerde dahi bağ yenilemenin en müşkil ve en nazik noktasını teşkil etmiştir.

Kireçli topraklarda bilade derman edilen evsaf-ı haseneyi haiz olan en güzel asma bile kireçten müteessir olarak sarılık hastalığına tutulursa bir şeye yaramaz. Bu cihetle asmanın kirece mütehammil olması filoksera'ya mütehammil olması kadar ehemmiyetlidir diyebiliriz.

İzmir körfezinin cenub-ı garbı tarafında artıra şaba ceziresini, Rodos, İstanköy Cezirelerinin kısm-ı azamini, Suriye vilayetinde arz-ı Filistinin muvaki besita-i murtefasını ve bütün Lübnan dağlarını, İskenderun körfezinin cenub-i sahilini ve Fırat nehri havzasını, Ceyhan nehrine mensup olan Aksu havzasını, Fırat nehri vasıta ve ciheti alisi havzasının kısm-ı izamını ve Urban ovasını, Yeşil ve Kızıl Irmakların cihet-i süflaları havzalarını, kalliyyat, Tozanlı ırmaklarının havza-i vasıtalarını, Arat ova-i arazisini, Sakarya ve İzmit körfezi havzalarının bir çok yerlerini, Çorak suyun vasıta ve cihet-i alisi havzasını ve Karasu havzasının kısm-ı azamini, Yanya, Berat, Ergari, Deriç sancakları arazisinin kısm-i kalisini, Debre, Körice,İşkodra sancaklarının bir çok taraflarını ve daha bir çok yerlerimizin teşkilat-ı arazisini esasen veya terkiibinin kısım-ı azamını teşkil eden kireçli topraklarımızda zaten mevcut olan on güzel ve mahsuldar bağlarımıza bir gün filokisra sirayet edecek olursa o vakit düşünmemek ve İstanbul civarında bir takım kireççe zengin ve hele Aydın vilayetinde hemen büsbütün kireçli olan Urla ve Çeşme gibi mahallerdeki emsalsiz bağlarımızı filokisra haşaratından şimdiden korumak için hem kirece, hem filoksera'ya mümkün mertebe tahammül ederek sarılık hastalığına tutulmayacak Amerika asmalarını intihap edelim.

İşte geçen on ikinci nüshamızda erbab-1 mutalaya takdim ettiğimiz renkli levhada gösterilen asma kireçli topraklar için en ziyade şayan-ı intihab ve tavsiye olan Amerika asmalarından Berlandieri denilen asmadır ki bunu biraz ve bilhassa tetkik etmek icap eder. Halkalı Ziraat ve Mülkiye Baytar-ı Mekteb-i Alisi Muallimlerinden Bakyan

2.2.3. Delice Otu¹⁵¹

Başakların da 3:8 santimetre ufacık çiçekler vardır. Çiçeklerinin zarfı başaktan uzun olup aşağıki zarfında sert bir kılçık vardır. Yaprakları sert ve buğdayinkiler kadar donuk renkli değil ve bilakis daha parlaktır ve yukarıki yaprakları aşağıkilerden uzunca, sapları tek veya toplu olup 45-50 santimetre ve bazen daha ziyade yüksek olur. Al'elumum ekin ve ez cümle buğday tarlalarında ekinlerle beraber çiçeklenip başak bağlar ve kemalini bulur. Ömrü bir senelik (teciliye) sınıfında bir ottur. En ziyade ekin tarlalarında yetiştiği için beraber ve ekseriya ekin ile beraber bulunur.

Eskiden beri malum olan delice otunda iki zararlı madde vardır ki biri suda, biri de lokman ruhunda eriyebilir. Bir hayvan bunun meyvesini yerse bütün isalatı yani balıketleri fena halde büzülür, vücudu titrer, dimdik ve kas katı olup kalır, ağzından bir salya akar, istifrağ eder, bu haller lokman ruhunda eriyen maddenin tesiridir. Sonra dalgınlık, sarhoşluk bir nevi kurulu hallere uğrar ki bunlar da suda eriyen maddenin tesiridir.

Delice otunun bu tesirleri, et yiyen hayvanlarda ot yiyenlerden ziyade görülür. Bu gıdayı danelerine az karıştığı için insanlara o kadar zararı dokunmazsa da her halde delice danelerini makine ile buğdaydan ayırmalıdır. Delicenin rengi ve şekli buğdaya oldukça benzerse de yukarı ki tarifimizle birbirinden tefrik olunabilir. Hatta ekin tarlasında güneşe doğru ve yürüyerek delice otu toplayan amile bunu renginin parlaklığından tefrik edebilirler delice daneleri biraz küçük olduğu gibi evsat kılçığı da kendine bitişik olduğu için kolay tanılır.

Keten tarlalarında dahi buna benzeyen bir nevi delice yetişir ki öteki gibi tehlikesi olduğundan dolayı ilaç için kullanılacak keten tohumunda varsa ayıklanmalıdır.

Halkalı Ziraat ve Mülkiye Baytar Mekteb-i Alisi Muallimlerinden

Bakyan

¹⁵¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:33,H.27 Şaban 1323-R. 13 Teşrinevvel 1321, s.397-398.

2.3. Eşcar-I Müsmire ile İlgili Yazılar

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Escar-ı Müsmire bölümünde şu yazılar yer almıştır: Gars edilecek fidanın intihabı- ihazarı- gars mevsimi, Meyve ağaçlarının budama usulü- budamanın şartları, Sarı sekud ağacı, Muz ağacı ve meyvesi- muşmula ağacı, Kış mevsiminde meyve ağaçlarına edilecek ehemmiyet.¹⁵²

Yukarıdaki konu başlıklarından da anlaşılacağı üzere genellikle meyve ağaçlarının yetiştirilmesi ve çeşitli hastalıklara karşı korunması konu edinilmiştir. Bu amaçla çeşitli bilgilendirici yazılar yayımlanmıştır.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Eşcar-ı Müsmire bölümünde yayımlanan Gars Edilecek Fidanın İntihabı- İhzarı- Gars Mevsimi- Toprağın İhzarı- Ameliyat-ı Garsiye¹⁵³ yazısında bu faaliyetin yapılacağı dönem için en uygun zamanın kış olduğu belirtilmiştir. Bu mevsimde hangi fidanların dikileceğine karar verilmelidir. Ayrıca toprak havalandırılmalıdır. Yine ağaçlar arasında bırakılacak mesafe bu mevsimde belirlenmelidir.

Gars Edilecek Fidanın İntihabı¹⁵⁴ yazısında bir önceki yazıda belirtildiği gibi kataloglardan bakılarak seçilen fidanın dikimi anlatılmaktadır. Kataloglarda fidanların hangi mevsimde yetiştirildiği ve bu fidanlara hangi aşı faaliyetinin uygulandığı görülebilmektedir. Fidan köklerinin durumu maddelerle anlatılmaktadır.

2.3.1. Gars Edilecek Fidanın İntihabı- İhzarı-Gars Mevsimi- Toprağın İhzarı- Ameliyat-ı Garsiye¹⁵⁵

Yeniden bahçe tanzim yahut mevcut bahçeyi ikmal veya tadil için en ziyade çalışılacak mevsim kıştır. Bahçenin mevkinin intihab, şeklini terasim, dikilecek icnasi tefrik, fidanları istar, ağaçların arasında bırakılacak mesafeyi tayin, toprağı ihzar gibi bir çok amaliyat-ı mühime hep nebatatda faaliyet-i hayatiyenin kesb-i sükun ettiği bu mevsimde icra olunur.

Eşcar-ı meşmure fenninin ihta ettiği mübahas-i mütenavayi ta mebdaniden başlayarak, bir tertip-i muntazam ile yazmayacağız. Rahle-i tedrisa yahut bir kitaba yakışık

¹⁵² Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

¹⁵³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:1,H.5 Muharrem 1323-R. 1 Mart 1321, s.12-13.

¹⁵⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:2,H.16 Muharrem 1323-R. 10 Mart 1321, s.13-16.

¹⁵⁵Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:1,H.5 Muharrem 1323-R. 1 Mart 1321, s.12-13.

olan bu tarz bir gazete de erbab-ı mutalaya kelal vereceğinden mevsime muvaffak ve derhal mevki-i tatbiki konulabilecek ve mümkün olduğu kadar ameli bir surette bahs edeceğiz:

-1-

Gars Edilecek Fidanın İntihabı

Bu mesele hakikaten mühimdir: Bahçemize gars edeceğimiz körpe ağaç nereden satın alınmalı? Ne gibi evsafa haiz olmalı?

Pek çok kimseler ağaçların mübaya edileceği mahle ehemmiyet vermezler. Hangi pazarda, hangi bahçede gözlerinin kestiği bir fidana tesadüf ederlerse hemen alıyordular. Bu doğru bir şey değildir. Bir kere Pazar alış verişini tamamıyla bir tarif etmelidir dersek mübalağa etmiş olmayız. Zira: pazarlara getirilen ağaçların hangi nüvelere mensup olduğu, topraktan kaç gün evvel çıkarıldığı bilinmez. Bunları bir görüşte anlayabilmek için pek çok tecrübe ve mümarasa sahip olmak lazımdır. Fazla olarak yalnız armut cinsinin Avrupa fidanlıklarında üç dört yüzü mütecaviz nevai bulunduğu nazar-ı dikkate alınırsa bir ağacın nevaini evsaf-ı zahiriyesiyle tayin etmenin ne kadar müşkül olacağı az bir mülahaza ile tezahür eder.

Zaten fidancılar iyisini pazara getirmezler. Kendilerini tanıyan ve itimat eden müşterilerine beğendiremedikleri izarlı fidanları sevk ederler. Bu cihetle erbab-ı zevk-i selime ucuza taammül pazar mallarına heves etmemelerini tavsiye ederiz. O halde ne yapmalı? Doğru sözlü bir fidancıya müracaat etmelidir.

Fidancılık Avrupa ve Amerika'da erbabına külli menfai temin eder bir zanaat-ı mergube olmuştur. Oralarda dört beş yüz dönümlük fidanlıklar nevadırdan değildir. Hatta fidancılık bir çok şubelere ayrılmıştır. Bazıları Çam ve emsali ağaçlardan başka bir şey yetiştirmez. Bazıları sırf orman veya tezinat ağaçları ve daha bazıları da yalnız eşcar-ı müsmire ve bağ çubukları yetiştirir.

Dersaadet civarında muhtelif fidan ziraatıyla meşgul hayli fidanlıklar mevcut olup say-i imranuriniye hazret-i hilafet penahide bunların adedi günden güne tezait ve mamuleleri tavsiye etmektedir.

Büyük ve mükemmel bir fidanlık tesis ve idare etmek külli sermayeye vasi bir iktidar-ı aliyi ve amaliye tevkif eder. Avrupa'nın şöhret kazanmış fidanlıklarının ne gibi

şeyler olduklarını basit ve temhit etmek bizi sadet-i haricine sevk edeceğinden yalnız şunu diyelim ki böyle fidanlıkların her sene birkaç yüz sahifelik koca bir kitap kalınlığında resimli katalogları neşr edilir. (Mabadı var)

Halkalı Ziraat Mektebi Alisi Müdürü Sanisi İsmail Rıfki

2.3.2. Gars Edilecek Fidanın İntihabı (Birinci Nüşadan Mabad)¹⁵⁶

Bu kataloglarda gösterilen her cinse ait yüzlerce nüveler, her nüve ait yüzlerce şekil ve cesametinde fidanlar nisbeten gayet cüzzi bir bedel mukabilinde satılığa çıkarılır.

Bir fidanlığın makamaliyeti: Fidanlığın hüsn-ü tertip ve intizamı, mevcut fidanların güzel neşv ve nema bulmuş olması, olmamış aşılarından güzel tutmuş ve iyi sürmüş olanlarının ziyadeliği, aşı kalemi alınan anaçların mevcudiyeti velhasıl fidanlığın planı, kütük defteri (damızlık ağaçların defteri demektir) aşı, satış, garsiyet cetvelleri gibi fidanlığın ömrüne talik eden fevedan mazbutiyati ve fidanların aşılandıkları nüveleri mübin çenkve veya tahta levhaların (itikat) istiamili ve emsali hususatin büyük dikkat ve itina ile icra ve idaresine mütevakıf olması bu babda bir fikir edinmemize hizmet eder.

Gars edeceğimiz fidanların sürat-i mükemmelede neşv-ü nema bularak mebzul ve nefis meyve vermesi için dikkat edilecek hususattan biri de o fidanın yetiştiği mahalin toprak ve iklimi ile büyüyüp mahsul vereceği bahçenin toprak ve iklimi arasında fark bulunmaması, hiç olmazsa bu farkın mümkün olduğu kadar ehemmiyetsiz ve cüzzi olmasıdır.

Soğuk veya rutubetli bir iklimde yetişmiş bir fidan sıcak veya kuru bir iklime nakil olunduğu vakit bu tahavvülün mevcudiyeti uzviyye ve faaliyet-i hayatiyesine tesir etmemesi kabil değildir. Bu fidan yüzde doksan ihtimal ile yetiştiği memleketteki arkadaşları derecesinde mükemmel bir ağaç olamayacağı gibi kemmiyet ve keyfiyet cihetiyle dahi o nispette mahsul veremez. İklim hakkında sahih olan bu mutala toprak hakkında dahi caridir: kumsal bir toprağın fidanı killi veya kireçli bir toprakta layıkıyla büyüyemeyeceği gibi, daima sulanılan veyahut esasen sulak ve rutubetli olan bir toprağın fidanı dahi kurak bir toprakta mamur olamaz. Bunun için ağaç mübaya edeceğimiz fidanlığın bulunduğu iklimi ve toprağı bahçemizin iklim ve toprağıyla mukayese ederek mütala eylemeliyiz. Aralarındaki fark ne kadar az olursa o kadar iyidir.

¹⁵⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:2,H.16 Muharrem 1323-R. 10 Mart 1321, s.13-16.

İklimleştirmek yahut imtizaç-ı iklim (toprak ve hava ile alıştırmaktır) keyfiyetinin insan ve hayvanlara göre ne kadar tesir ve ehemmiyeti var ise bütün nebatata göre dahi o kadar ve belki daha ziyade tesir ve ehemmiyeti vardır.

Avrupa ve Amerika'daki erbab-ı ziraat bunu o derece iyi takdir etmişlerdir ki mesela şimali Amerika'da vaki Kanada kıtası gibi cebelden ari ve gayet soğuk olan bir iklimde yetiştirilecek en iyi elma nüveanı bulmak için şimali Rusya ve İsveç taraflarında iki üç sene seyahat ederek tahriyat ile meşgul olmayı çok görmezler.

Fidanlıklarla tesir-i iklim hakkında vereceğimiz bu kadar malumat ile iktifa edelim de muvaffak gördüğümüz fidanlığa girdikten sonra iyi bir fidanı gövdesinden tefrik ettirecek evsafın ne gibi şeyler olduğunu mütala edelim:

Evvela: İyi bir fidan satın alınırken aşî yarasını örtmüş olmalıdır. Yaprak ve göz aşîlarında anaç tabir olunan ve üzerine istenilen nüve aşîlanan yabancı ağacın kabuğu yarıldığı cihetle bunun yaralarının bir iki sene kapanmamasında bahis yok ise de çifte veya tek yarma aşîsı yapıldığı vakit yabancı ağaç on on iki santimetre yani üç buçuk dört parmak derinliğe kadar yarılacağından aşî kalemi kuvvetli neşv-ü nema bularak hâsıl olan yaraya o sene nihayetinde örtmeyecek olursa yağmur suları anacın içine geçerek hava ve güneşin yardımıyla ağacın içeriden çürümesine sebep olur ve fidan ne kadar iyi muhafaza edilse bozular. Çünkü (Kaprikorin) zanfindan bir takım haşarat vardır ki müşekkipleri (delik açıcı agız) vasıtasıyla böyle içi özürülü ağaçların derinine yumurtalarını bırakır ve bu yumurtalardan hâsıl olan uzun beyaz kurtlar yavaş yavaş ağacın özünü yiyip delerek az vakit zarfında harap ederler.

Saniyen: İyi bir fidan gövdesi sağlam ve hastalısız olmalıdır. Kuvvet ve sıhhat-ı bünyeyi bildiren evsaf: yaprakların sonbaharda çok zaman dallar üzerinde kalması, fidan üzerinde meyve tomurcuklarının bulunması, dal ve filizlerin güzel savurmuş ve gözlerin iyi teşkil etmiş olması, yaşlı budakların kabukları parlak ve yosunsuz ve lekesiz bulunması, genç dalların kabuklarının yeşilimtırak ve tazeliği ve yara, bere, çatlak, kurt eniği gibi arizalardan eser bulunmaması ve nihayet köklerin vasi ve münsaib yani dağılmış, yayılmış ve çok saçaklı (ince kökler) olması ve emsali şeylerdir.

Bu evsafın ne dereceye kadar mevcut olduğunu anlamak için fidanlığa gayet erken yani Teşrinevvel ayında gidilmelidir.

Fidanlar bu suretle ve layıkıyla tetkik olunduktan sonra matlubu muvaffak olanları münasip bir tavda çıkarılmak üzere işaret edilir. Eğer toprağın tavi müsait ise yaprakalrın henüz tamamen dökülmemiş olması nazar-ı itibara alınmayarak derhal topraktan çıkartmakta bir bahis yoktur. Hatta bahçede karizma gibi, çukur açılması gibi ilk ameliyat bitmemiş dahi olsa böyle erkence topraktan çıkarılan fidanlar, ilerideki makalelerimizde tarif edeceğimiz vech ile, köklerini mahsusen açılması hendeklere gömerek de dikilme zamanına kadar mükemmelen saklamak kabildir. Bunun için fidanları mümkün olduğu kadar erken, yani ilk ayları başka müşteriler tarafından kaldırılmadan evvel almalıdır.

İyi ve sağlam bir fidanın evsafı arasında (üzerinde meyve tomurcukları bulunması)nı da söylemiştik. Eminiz ki bu söz ağaç meraklılarına garip gelecektir. O senenin ilkbaharında dikilmiş olduğu ufacak bir fidanın (Pıtrak) gibi meyve ile donandığını kemal-i memnuniyetle nakl ve hikâye eden kimselere pek çok tesadüf olunur. Hâlbuki bu sevinilip iftihar değil, bilakis teessüf ve endişe edilecek bir keyfiyettir.

Cenab-ı tertib-i fermayı kâinat bütün mukavenet gibi nebatatın dahi tuld, tebsim ve tenasüllerini öyle layitefir bir nizama rabt buyurmuştur ki onun hariç ve hilafında hareket mümkün olamaz. Her nebat mensup olduğu fasılaya, neva ve cinse nazaran ucun ve fakat mahdut ve mayin birer nesvunma, tekamil ve tenasil devrelerine maliktir. Tahsim ve tekâmül devrelerini bitirmeden yani ağaç denilebilir bir hale gelmeden tenasül yani meyve verme devrine atılan bir fidan kanu-u tabiye hilafında yaşıyor sayılacağından pek az vakit sonraya bütün bütün kurur yahut ilanihaye cayalız, seyf ve hastalıklı kalarak sahibine zarardan başka hiçbir şey getirmez.

Bir fidanın iyiliğine delalet etmek üzere saydığımız evsaf meyanında bir tanesi daha vardır ki ayrıca nazar-ı dikkatimizi celp etmeye şayandır. Hakikat halde: (Kökler vasi ve münasip yani dağılmış, yayılmış ve çok saçaklı olmak) başlıca aranılacak şeylerden biridir. Kökler nebatatın medar-ı irtinazi ve sebab-i kıyam ve hayatidir. Yani nebatat kökleriyle durabilir, kökleriyle yaşar. Kök ne kadar koyu olursa nebat da o kadar koyu olacağını söylemek zait gibi görünürse de gayet basit ve tabi olmasıyla her kesçe malumat edilen bu madde pek az kimse tarafından bi hak takdir edilmiştir. Bunun böyle olduğunu anlamak için satılığa çıkarılan fidanların köklerine göz gezdirmek yahut fidanlıklar da bir fidanın iki kazma torbasıyla çıkarıla verdiğini görmek kafidir. Bahçıvanlarımız kökün kıymet ve ehemmiyetini bilmedikleri ve anlamadıkları içindir ki dikecekleri ağaçların üzerinde kalabilmiş olan köklerini dahi hemen hiç kalmamış denilecek derece de kesip atıverirler.

İşte bunun için alınacak fidanların kökleri hakkında bir kaç söz daha söylemeyi fazla ad etmeyeceğiz:

1. İyi kök vasi olmalıdır. Yani fidanın cinsine göre az çok büyük bir daire şeklinde fidanın etrafında yayılmış bulunmalıdır. Vaka ahlat ve badem gibi bazı anaçlar vardır ki kökleri toprağın içine yukarıdan aşağıya uzanıp gider. Böylece bir iki metre derinliğe gitmiş köklerin zedelemeksizin çıkarılması ve sonra yine öylece dekilmesi mümkün olamayacağından fidancılar bu cins fidanların bidayet teşkillerinden yani tohum tahtasından söküldükleri zaman dikine kökleri keserek bunun yerine fidanın etrafına yayılacak olan köklerin büyümesine dikkat ederler. Bu sebeple aşılınmış ve terbiye edilmiş olaak alınan fidanların kaffesi kolaylıkla sökülüp kolaylıkla dikilmekle müsait kökleri havi olur yahut olması lazım gelir ki bu da fidancının vukufuna göre olur.

2. İyi kök dağılmış, yayılmış olmalıdır. Çünkü nebatatın su ve gıdasını topraktan emerek tedarik eden ve bahçıvanlar arasında saçak denilen ince kökler doğrudan doğruya, en kalın köklere değil, bunların dalları demek olan şabalaa merbut bulduklarından bir fidanın köklerinin şabatı ne kadar ziyade olur ise kuvve-i mesaiyesi yani gıdasını topraktan çekip alması da o nisbette ziyade olur.

3. İyi kökün saçağı yani gayet ince kökleri iyice çok bulunmalıdır. Yukarıda zikir ettiğimiz fiil imtizaz-ı çadver şarba yani kil gibi ince olan kökle vasıtasıyla icra olduğundan bunların nebatat-ı hayatiye üzerine olan tesir ve ehemmiyete muhtaç izah değildir. Bir fidanın garsı ensasında üzerinde sağlam olarak ne kadar ziyade cedvar şariye bulunursa – Ameliyat-ı garsiye hüsn-ü süratte cereyan etmek şartıyla – O fidanın gerek tutması, gerek büyümesi, gerekse meyve vermesi o nispette kolay ve kısa bir zaman zarfında temin edilmiş olur.

Ne gibi bir hata ve noksan neticesi olarak fidan köklerinin bozulduğunu gariz ve emek-i tetkik etmek fidancılık mübhasına ait olduğundan yalnız şunu söylemekle iktifa edelim ki fidancılar büyükçe olan fidanları güzel köklü olarak çıkarmak için zarfına mecbur olacakları fazla vakit ve masraftan kaçındıkları için fidanı kazma zorbasıyla topraktan çatır çatır kopararak sökmeyi tercih ederler. Buna mani olmanın yegâne çaresi, almazdan evvel fidancı ile söyleşip fidanların etrafı çatal bel ile açarak dikkat ve itinayi mahsus ile çıkarılmasını taht-ı karar almak ve mümkün ise başında bulunmaktır. Fidanın intihabı meselesine mütalik olarak iki mühim madde daha kalmıştır ki biri aşî örülen yabani yani

anaça diğeri de fidanın şekline ve büyüklüğüne aittir. Gelecek makalemizde dahi bunları ve alınacak fidanın sürat-i muhafaza ve ihzarını ve belki en münasip olan mevsim-i gars ile amaliyat-i garsiyeyi yazmaya muvafık oluruz.

Halkalı Ziraat Mektebi Alisi Müdürü Sanisi İsmail Rıfki

2.4. Çiçekler ile İlgili Yazılar

Resimli Ziraat Gazetesi'nde Çiçek bahçesi bölümünde şu yazılara yer verilmiştir: Gül fidanlarına zarar veren böcekler, Begonya-kasımpatı-ortanca-tütün çiçeği- jineralya-çuha çiçeği ve çanta çiçeği- Mezkur çiçeklerin envai ve yetiştirilmesi usulü, Sümbül- lalezerrin-şakayık-fersiye-akasya-sporaks-galasyol-sıklamen, Susam-Mezkur çiçeklerin envai ve yetiştirilmesi usulü, Açelya çiçeği-şebboy ve envai-lublin-arслан ağacı ve nahil çiçeği-gloksinya.¹⁵⁷

Yukarıda adı geçen yazı başlıklarından da anlaşıldığı gibi dergide çok farklı çiçek türleri incelenmiştir. Bu çiçekleri yetiştirmek isteyenlere yönelik aydınlatıcı bilgiler okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Çiçek Bahçesi bölümünde Ortanca ile ilgili Ortanca yazısı yayımlanmıştır. Bu yazıda Oratanca'nın funda toprağında yetiştirildiği belirtilmiştir. Ortanca'nın güneş ve kuraklığa karşı dayanıksız olduğundan söz edilmiştir. Koruluk kenarlarına, gölge yerlere dikiminin uygun olduğunun altı çizilmiştir. İlkbahar'da Nisan ayı geldiğinde yetiştirilmeye başlandığı anlatılmıştır. Bu çiçeğe su verilmesi tavsiye edilmiştir. Su verilmezse sarılık hastalığının görüleceği uyarısında bulunulmuştur. Mavi ortanca üretmek için alun dammoniaque adı verilen bir kimyevi madde ile sulanması gerektiği anlatılmıştır. Ortanca çeşitleri Pembe Ortanca, Alaca Yapraklı Ortanca, Jandarik (Jeanne d'are) Ortanca, Büyük Beyaz Çiçekli Ortanca, İstallata (Hidrangea Stellata) Ortanca olarak belirtilmiştir.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Çiçek Bahçesi bölümünde yer alan bir diğer çiçek türü yazısı da Tütün Çiçeği-Nicotina yazısıdır. Bu çiçeğin güzel çiçekler olması ya da geniş yapraklı olmaları sebebiyle çiçek bahçelerinde yer aldığı anlatılmıştır. Ekim faaliyetinin Sonbahar aylarında yapılması gerektiği belirtilmiştir. Tohumlarının toprak içerisine

¹⁵⁷ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

gömülünceye kadar süzgeçli kova yardımıyla sulama faaliyetine devam edilmesi gerektiği önerilmiştir. Fidanları iki üç yaprak olduğu zaman birbirinden bağımsız saksılara yerleştirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu işlemin ilkbahara kadar devam etmesi gerektiği anlatılmıştır. Bu çiçeğin küf hastalığına yakalanma olasılığı anlatılarak kuru ve havadar yerlerde saklanması gerektiği belirtilmiştir. Tütün çiçeğinin çeşitleri şu şekilde sıralanmıştır: *Nicotina Collosal*, *Nicotina affinis*, *Nicotina sander*.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Çiçek Bahçesi bölümünde yer alan bir diğer yazıda Jineralya, Çuha Çiçeği ve Çanta Çiçeği yazısıdır. Bu çiçeklerin Şubat ile Mayıs aylarında camekân ve salonlarda sergilenmesi tavsiye edilmiştir. Jineralya (*Cineraire Hybride*) çiçeği Ağustos ayı içerisinde gölge ve serin yerlerde funda toprağında ekilmelidir. Tohumlarının toprağın derinine inmesi için delikli bir sulukla sulanması tavsiye edilmiştir. Eylül ayı bitimine yakın fidan vermeye başlayan çiçeğin iki veya üç yaprağı olduğunda fidanlama işlemi yapılmalıdır. Kış mevsimi geldiğinde çiçeğin sıcak bir yerde korunması gerekmektedir. Bu çiçeğin beyaz, kırmızı, pembe, koyu ve havai mavi, katmerli türleri bulunmaktadır. Çuha Çiçeğinin jineralya çiçeği gibi yetiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ağustos ayında ekimi yapılmalıdır. İlkbahar geldiğinde farklı renkler de çiçek açtığı görülecektir. *Primula forbessii*, *Primula obconica*, *P.Sinensis* ve *P. Auricula* türleri vardır. Çanta çiçeği de jineralya gibi yetiştirilir. Çiçeklerinin şekli çantaya benzediği için bu isimle anılmaktadır. Bu çiçek yetiştirilirken küf hastalığına karşı dikkat etmek gerekmektedir.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Çiçek Bahçesi bölümünde yer alan bir diğer yazı da Fersiyeye, Akasya, Sporaks, Galasyol, Sıklamen yazısıdır. Bu yazıda bu çiçeklerin hangi mevsimlerde dikilmesinin uygun olduğu anlatılmıştır. Çiçekler için uygun olan toprak türlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca çiçek açtırma usullerinden de söz edilmiştir. Son olarak bu çiçeklerin kendi içlerinde ayrıldıkları türlerinden de okuyucular haberdar edilmiştir.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Çiçek Bahçesi bölümünde yer alan bir diğer yazıda Susam Yahut İlkbahara Mahsus Soğan Çiçekleri yazısıdır. Bu yazıda Osmanlı Devleti'nde yaygın olan Susam çiçeğinin yetiştiriciliğinden bahsedilmiştir. İngiliz susamı, İspanyol susamı, Alman susamı hakkında bilgiler verilmiştir.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Çiçek Bahçesi bölümünde yer alan bir diğer yazıda Açelya Çiçeği (*Azalea*) yazısıdır. Bu çiçeğin funda toprağında yetiştiğinden bahsedilmiştir. Açık havada yetişenlerine *Azalea de gand* denildiği belirtilmiştir. *Mollis* açelyası ve *Azalea*

rustica foreplemo diğler türleridir. Ayrıca Hindistan'da yetişilen açelya ve bu açelya'nın alt türleri hakkında da bilgiler verilmiştir. Fransa ya da Belçika'dan getirilmek istenilen Açelyalar ile ilgili nasıl bir yöntem izlenileceğı anlatılmıştır.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Çiçek Bahçesi bölümünde yer alan bir diğler yazıda Şebboy Çiçeğı yazısıdır. Şebboyların Yaz şebboy, Kasım şebboyu, Kış şebboyu ve Ağaç şebboyu olarak dört farklı türe ayrıldığı anlatılmıştır. Bu türleri açıklayıcı ayrıntılı bilgi verilmiştir.

2.4.1. Ortanca¹⁵⁸

Güzel renkli büyük top çiçekleriyle bahçelere zinet veren ortanlar funda toprağında yetişen fidanların en latifi ve dayanıklısıdır denilebilir. Ortanca güneşe ve kurağa dayanmaz. Koruluk kenarlarında, gölge mahallerde havuz başlarında dikilir, büyük tarlalar teşkil edilir.

Fidanı yalnız funda toprağında yaşar. Bazı bahçıvanlar bir ve üç nisbetinde kestane ağacı çürüğü kullanıp iyi netice alıyorlar. Çiçek açma zamanı mevkie göre değışir. Hatta İstanbul'da bile lodosa karşı olan sıcak yerlerde Haziran ayında çiçek açar. Poyraza karşı olan serin yerlerde bir, bir buçuk ay sonra yani ağustos ortalarında çiçeklenir.

Yetiştirilmesi ve Çoğaltılması – İlkbaharda Nisan ayında yedi sekiz santimetre uzunluğunda dalları kesilerek funda toprağında çelik usulüyle çoğaltılır. Çelikler iyice köklendikten sonra sonbahar da saksılara alınır yahut doğruca yere dikilir.

Ortancalar suyu ziyade seven çiçeklerdendir. Kuru kalırsa sarılık denilen hastalık fidanları mahveder.

Bazı ortanca tarlalarında sararmış yapraklı fidanlar göze hoşça görünür ise de bu hal hastalıktır. Bu yaprakları yüzde üç nispetinde kibritli hadit karıştırılış su ile sulamalıdır. Saksılarının toprağı Kasım'da yahut daha biraz sonraca değıştirilmelidir.

Mavileştirmek. – Bazı bahçelerde gördüğümüz mavi ortancalar ayrı bir çeşit değıldir. Kimyevi bir muameledir. Bunun pek çok usulü var ise de en iyisi nisan ayında başlayıp goncalar görününceye kadar yüz de nispetinde alun dammoniaque ile sulamaktır.

¹⁵⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:20,H.24 Cemaziyülevvel-R. 14 Temmuz 1321, s.243-244.

Bundan başka funda toprağına yüzde on nispetinde kara taş – mekteplerde kullanılıp taş tahta denilen ve damlara da konulan taş – tozu ve yüzde üç nispetinde kibritit hadid karıştırılarak yapılan mahlut toprakta dahi mavi çiçek açar ki böyle toprak (damarlı toprak Terr ferrugineuse) Avrupa’da ve şehrimizde Büyükdere’de tabi olarak mevcuttur.

Dikmekten evvel çiçek açtırma usulü

Bunun için bir sıcak soba elzemdir. Boruya iki senelik fidanlar sonbahar da büyücek saksılara dikilip bir gölge yere konulur. Suyuna dikkat edilmek üzere Kanunsani ve Şubata kadar dışarıda bırakılır. Bu zaman gelince fidanın dalları kuvvetlerine göre bir iki veyahut üç gözden yukarısı budanır ve yirmi derece sıcaklıkta bulunan bir sobaya alınır.

Sobada fidanları, toprağı iyice kurumayınca sulamamalıdır. Fakat sobada ortancaların bulunduğu mahalın zeminini nemli bulundurmalı ve fidanlara günde üç defa fıskiye ile su serpmelidir.

Fidanlar uyandığı gibi cama yakın raflara dizmelidir. Bu zaman sulamak nazik ve ehemmiyetli bir iştir. Devamlı sulanan fidanlarda güzel ve büyük dallar yetişir ise de goncalanmaz, dallar 20-25 santimetre kadar büyüyünce saksıları ara sıra kurakça tutmalıdır. Vaktinden evvel ortanca yetiştirmekte en güç ve en ziyade maharete muhtaç olan cihet budur. Bu zaman yukarıda söylediğimiz vech ile, fidanları sobanın camlarına yakın bulundurmak faide verir.

Dallar üzerinde goncalar görüldüğü gibi raflardan indirilir ve her gün sulamaya başlanılır. Fidanların kuvvetlenmesi ve her taraftan hava görmesi için çiçek açamayacak olan zayıf dalları kesmelidir. Vaktinden evvel çiçek açtırmak için Japonya’dan yeni getirilen pembe ortanca Hyarangea Hortensis Rosea en birinci ve en makbul bir çeşittir.

Çeşitleri: 1. Pembe Ortanca – Hydrangea Hor tansis Rosea Japonya’dan yeni getirilmiş vaktinden evvel çiçek açtırmak için iyi bir çeşittir.

2. Alaca Yapraklı – Hidrangea folliis argentees çiçekleri beyaz, yaprakları alacalı gayet güzel bir çeşittir. Fidanı güneşe dahi dayanır.

3. Jandarik – Jeanne d’are teknil-i beyaz çiçekli gayet makbul bir çeşittir ise de biraz naziktir.

4. Büyük beyaz çiçekli ortanca – Hyd rangea peniculata grandi flora bu çeşit en ziyade kuvvetli olduğundan bazı bahçıvanlar şekilde görüldüğü gibi bir dal üzerinde ağaç biçiminde ve bir büyük demet halinde yetiştirilir. Manzarası gayet güzeldir.

5. İstallata- Hidrangea Stellata büyük beyaz çiçekli bir çeşittir. Çiçeği solacağı sıralarda pembeleşir.

Belçika'nın Vanhovat Bahçıvanlık Mektebinden Mezun

Hüdaverdi

2.4.2. Tütün Çiçeği – Nicotina¹⁵⁹

Tütün çiçeğinin bir çok nüveleri güzel çiçekleri, yahut geniş yaprakları için çiçek bahçelerinde ziynet makamında dikilir.

Senelik fidanlar yetiştirilmesi usulü üzere nikotina sonbaharın nihayetinde yani Kanunsani'nin iptidasında yastığa ekilir. Tohumu gayet ince ve ufak olduğundan üstünü toprak ile örtmeli. Tohumları toprağa gömülünceye kadar gayet ince delikli süzgeçli kova ile sulamalı.

Fidanlar 2-3 yaprak kadar olduktan sonra ayrı ayrı küçük saksılara veyahut hususi sandıklara dörder yaprak aralıkla dikilerek ilkbahara kadar burada saklanılır. Tütün çiçeğinin küçük fidanları küf hastalığından ziyade zarar gördüğü için kuru ve havadar bir mahalde muhafaza etmek lazımdır.

Envar:

Nicotina Collosal.- Güzel ve geniş yapraklı tohumuna 5-6 metre irtifada gayet güzel manzaralı bir nüvedir. Muz fidanından sonra ve onun bulunmadığı halde bu nevi tütün çiçeği istimal olunur. Bunun gayet makbul ve hoş manzara olan alaca yapraklı nevi dahi vardır.

Nicotina affinis.- Bu nevi nikotina beyaz, nazik, letayf olup bir metre irtifai vardır. Haziran ayından itibaren sonbaharın iptidasına kadar devam eder.

¹⁵⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:25,H.1 Recep 1323-R. 19 Ağustos 1321, s.303-304.

Nicotina sander.- İş bu çiçek için gars olunan envanın en makbulüdür. Çiçekleri kırmızı olup manzarası gayet güzeldir.

Belçika'nın Vanhovat Bahçıvanlık Mektebinden Mezun

Hüdaverdi

2.4.3. Jinerelya, Çuha Çiçeği ve Çanta Çiçeği¹⁶⁰

Şu üç çiçeğin Şubat ayından Mayıs'a kadar camekân ve salonlarda ziynet makamında bulundurulacak en güzel çiçeklerdendir. Ve bunları yetiştirmek usulleri birbirinin aynı gibi ise de yeni yetiştirmeye başlayanlar için bir suhulet olmak üzere ayrı ayrı tarif etmeyi münasip gördük.

Jinerelya Cinaire hybride.- Bu çiçek Ağustos'ta gölge ve serin bir yerde ince funda toprağına ekilir. Tohumlar ne kadar serin ekilirse çıkacak fidanlar o kadar güzel ve kuvvetli olur. Bundan evvel defalarca söylediğimiz gibi tohumları pek ufacık olan sair bütün çiçekler gibi jinerelya ekildikten sonra tohumların derine gitmesi için gayet ince delikli bir sulukla sulamalı. Tohumlar Eylül nihayetine kadar çıkıp fidan olur. Tam iki üç yaprak peyda ettiği vakit fidelemaya başlamalı.

Bunun için sekiz on santimetre saksılar intihap edip saksının toprağına bir parça funda toprağı karıştırmak iktiza ettiği gibi bir miktar ketene ağacı çürüğü dahi ilave etmeli. Fidalmak için bazen cahil çiçekçilerin yaptıkları gibi güzel manzaralı fidanları intihap edip diğerlerinden sarf-ı nazar etmemeli. Zira evvelce zayıf kalan fidanlar ekseriyetle en güzel ve makbul bir nüve çıkar.

Kış soğukları başladığı zaman soba yakmalı yahut soba bulunmadığı takdirde hususi camekânlar içinde muhafaza etmeli. Fidanları serin ve aydınlığa yakın gölge bir yerde bulundurmali. Yoksa böyle giderek hepsi zayıf kalır. Hararet-i vaziyeti sevmeyen her nebati güzel yetiştirmek için böyle hareket etmeli.

Kanunvevel yahut Kanunsani aylarında saksıların içi muayene edildiği vakit fidan kökleriyle dolu dolu görülürse fidanları dikkatli çıkarıp daha büyük mesela karanfil saksılarına dikmeli. Mart'ta gonca verdiği vakit hafif şerbetle sulamalı. Goncalar Mart'tan

¹⁶⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:26,H.8 Recep 1323-R.25 Ağustos 1321, s.315-316.

bazen evvel ve bazen sonra açılır. Mart'tan evvel gonca veren fidanlar kışın sıcak yerlerde muhafaza olunanlardır.

Jinerelya'nın beyaz, kırmızı, pembe, koyu ve havai mavi ve katmerli nüveleri vardır.

Çuha çiçeği Primula.- Çuha çiçeği dahi tıpkı jinerelya gibi yetiştirilir. Ağustos ayında tohumu ekilip ilkbaharda türlü türlü renkte çiçekler açar.

Envai:

Primula forbessii.- Bu nüve çuha çiçeği yediveren olup camekân da veyahut kış bahçesinde dikkatle muhafaza edilmeli.

Primula obconica.- Bunun dahi beyaz pembe, koyu pembe esmer renkli envai bulunup evvelki gibi yediveren nüvesindedir.

P.Sinensis.- Bu nüvenin menşei Çin memleketi olup kırmızı, pembe, beyaz, mavi, ebruli ve katmerli envai mevcuttur öteki nüvelere nazaran güzel ve letayif olup çiçekleri gayet büyüktür. Mart'tan Mayıs'a kadar salonlara mahsus ziynet çiçeklerinin en makbulüdür.

P.Auricula.- Bu nüve diğerleri gibi itina mahsus ile muhafaza edilmez. Açıkta ekilebildiği gibi mevsim şetaik şiddetli bir vadetine dahi tahammül edebilir. Çiçek açma zamanı ilkbahar olup beyaz, pembe, koyu sarı ve kırmızı rengine envai mevcuttur.

Bunun başka nüveleri dahi var ise de onlar ilm-i nebatata ait olduğu için burada uzun uzadıya zikrine lüzum görmedik.

Çanta çiçeği. Calcealaire.- Bu dahi jinerelya gibi yetiştirilir. Çiçeklerinin şekli çantaya benzediği için bu isim verilmiştir.

En güzel cinsi kısa saplı olanıdır. Bunu her halde funda toprağında yetiştirmek şarttır. Küf hastalığına uğraması pek ziyade mahut olduğu için fidanları henüz küçük iken havadar bir yerde muhafaza etmeli. Rengi ve şekli gayet güzel ve tarif olduğu için her görene hayret ve zevk verir. Çiçeklerinin çoğu yaldızlıdır. İşte bu evsaf-ı haseneyi haiz çanta çiçeği yetiştirmek için fevkalade itina göstermek lazım geldiği gibi tohumlarını dahi sanata ve keşif tohumcularından satın almalı.

2.4.4. Ferskiye, Akasya, Sporaks, Galasyol, Sıklamen¹⁶¹

Ağustos ve Eylül ayları çiçekçilikle iştigal edenler için en ziyade iş görecektir zamandır. Bahçivanlar ve bahçe meraklıları bu aylarda görülecek işleri görmezlerse ileride zamanı zamanında çiçek yetiştiremezler.

1- Ferskiye.- Gül renginde ufak soğancıklardan ibaret olup bir dalında sekiz on çiçek bulunur. Hepsinin ortaları sarı ve etrafı beyazdır. Çiçekler şeklen boruya benzer ve koparılıp suya konduğu vakit dahi son goncalarına kadar açılır. Bu çiçeğin kokusu gayet güzel olup ekseriya buket yapmak için istimal olunur.

Ferskiye'yi yetiştirmek usulüne gelince evvelki nüshamız da sümbül için söylediğimiz funda toprağı terkisi ferskiye için de aynen kullanılmalıdır. Soğancıklar Ağustos nihayetinde veyahut Eylül'ün iptidasında birbirinden 18 santimetre uzak olmak üzere 4 santimetre derine dikilir. Bunları kışın şiddetli bürudetten muhafaza etmek için soğuk başladığı zaman iki parmak kalınlığında fişek yahut hasır ile iyice örtmeli. İlkbahar'ın iptidasında fişek veya hasır kaldırmalı. Bir müddet sonra yavaş yavaş büyüyerek sümbül çiçeğinden bir iki gün sonra arz-ı cehre-i cehre-i letafet edip gayet güzel kokusuyla havayı nesime-i teatir eder.

Ferskiye çiçeğini dahi sümbül gibi vaktinden evvel yetiştirebiliriz. Bunun suhuletle yapabilmek için bir camekân veyahut yastığının lüzumu vardır. Şöyle ki Ağustos'un iptidasından itibaren Teşrinevvel'in evasıtına kadar 12-15 santimetre mahiyetinde hususi saksılara bir parmak derinliğe beş soğancık dikip açık havaya bırakmalı ve yalnız toprağın kurumaması için sabah akşam sulamalı. Bu suretle hareket edildiği takdirde birkaç gün zarfında soğancıklar filizlenmeye başlar. Teşrinevvel'in evasıtından yani bürudet başladığı zaman saksıları aydınlık ve havadar bir yerde hususi camekânlara ve vazi ederek hararetin 12-15 derece santigradı geçmemesine dikkat etmeli.

Bütün kış ferskiye çiçeği ile salonlarını tazyin etmeye heves edenler hararetin derecesini ona göre tazit veya takdis etmeli. Yani Ağustos'un ibtidasından Teşrinevvele kadar ikişer hafta ile soğancıklar dikilip bir de ibtidai bürudette camekânlara alınarak

¹⁶¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:29,H.28 Recep 1323-R. 15 Eylül 1321, s.350-352.

muhafaza edilir ve erken yetişmesi arzu olunursa ziyade hararet verilir. Eğer hararetin derecat-ı mutedil olunursa geç açar. Bu suretle hararet muhtafasına göre her vakit mütevaliyen fersiyeye yetiştirilebilir. Şerait-i matlubeye muvafık surette hareket olunursa Ağustos ayında dikilerek sonra camekân içine alınan fersiyeler Kanunsani'de her halde çiçek açar.

Fersiyeye çiçek açtıktan sonra sulamayı azaltmalı. Nihayet yaprakları iyice kurduktan sonra soğancıkları saksıdan çıkarıp yabs bir mahalde muhafaza etmeli. Fersiyeye soğanlarından ekseriyetle küçük soğancıklar hâsıl olup bunlar dikkatle yetiştirildiği takdirde 2-3 sene nihayetinde çiçek verebilir. Çiçekde hâsıl olan tohumlar Teşrinevvel'de saksılara dikilirse üçüncü senesi çiçek verir. Bunlar hususi camekânlara ihtiyaç göstermez. Yazın açık havada, kışın ise sıcak odada muhafazza etmek kafidir.

2- Akasya.-(Ixia) Bu çiçek tıpkı fersiyeye gibi yetiştirilir. Manzarası gayet güzel ise de kokusu fersiyeye kadar hoş değildir. Bununla beraber gerek güzel şekli ve gerekse renklerinin envai sayesinde buket için daha elverişli ve daha makbuldür.

3- Sporaks.-(Sparaxis) Bu dahi fersiyeye gibi yetiştirilir. Çiçeğinin şekli akasyaya daha ziyade benzer. Kendisi kokusuz ve envai pek az ise de yine çiçek meraklıları indinde gayet makbuldür. Açık havada Mayıs iptidasında ve hususi camekan dâhilinde Kanunsani ve Şubat aylarında çiçek verir.

4- Glasyol kolibeli.- (Glaieul Colvillei) (Türkçesi koyun kılıcı) Gayet güzel manzaralı rengârenk bir çiçektir. Envai muhtelifesinden en güzeli İlbahar'da çiçek veren nüve olup soğancıkları Sonbaharda dikilir ve açık havada Mayıs'ın iptidasında çiçek açar. Beyaz, kırmızı ve ebruli renkleri olup hususi camekânlara vazi olduğu halde vaktinden iki ay evvel çiçek verir. Bu dahi ufak ufak soğancıklar peyda eder.

5- Sıklamen.- (Cyclamen) Bu çiçek ziyade makbul ise de pek az yetiştirilmektedir. Mamafi elyevm çiçek meraklıları bunu yetiştirmek için hususi ihtimam gösteriyorlar. Soğancıkları büyüektir. Mevcut olan on sekiz nüveden 3 nüveyi İstanbul'da açık havada yetiştirebiliriz. Sair nüveleri yetiştirmek için hususi camekânlarda içinde 12-15 derece-i hararete ihtiyaç vardır. Fersiyeye gibi vaktinden evvel dahi yetiştirilebilir. Açık havada yetiştirilen üç nüve şunlardır: Avrupa sıklameni, beyaz ve kırmızı sıklamen.

Bunları Ağustos iptidasından Teşrinevvel iptidasına kadar birbirinden 20 santimetre uzak dikmeli. İlkbahar iptidasından Haziran'ın nihayetine kadar gayet mapzul çiçekler verip bahçelerde kenar tarhaları yapmak için pek makbuldür.

Camekânlar da yetiştirilenlerin envaı.- 1 Beyaz sıklamen (Cyclamen ybericum album) gayet beyaz üzerileri kırmızı benekli mabzul çiçek veren nüvedir.

2-Pembe sıklamen (Cyclamen ybericum roseum) Evvelki nüvenin pembesidir.

Belçika'nın Vanhovat Bahçıvanlık Mektebinden Mezun

Hüdaverdi

2.4.5. Susam Yahut İlkbahara Mahsus Soğan Çiçekleri¹⁶²

3- Acem sıklameni (Cyclamen Persicum) en ziyade Acemistan'da yetişip sıklamen envaından en büyüğü ve en makbulüdür. Bunun beyaz, pembe, kırmızı, ebruli ve katmerli envaı var ise de en makbul ve şayanı tavsiye olanı menekşe renklisi ile kelebek şeklinde olan nüvedir. Çiçeklerin varakları dantel şeklinde olup kelebeğe benzer. Bunun dahi kıymetli renkleri vardır. Salonları tezyin etmek için en ziyade aranılan nüve budur.

Camekânlarda yetiştirilen sıklamenler için büyük dere funda toprağını, evasatından kış geçmiş eski gübre ile yüzde elli nispetinde karıştırıp soğancıkları büyüklüğüne veya küçüklüğüne göre 12-15 santimetre mahiyetinde saksılara yarım parmak derine dikmeli. Sonbahar'da yapılan bu ameliyattan sonra saksıları yabs bir mahalde muhafaza edip soğuklar başlayınca camekân içine almalı.

Sonbahar nihayetinde çiçekler solup yapraklar dahi sarımtırak bir renk kesp edince artık su hiç vermemeli ve sonbahara kadar hali üzere terk ederek sonbaharda saksıların toprağını yukarıda zikr ettiğimiz gibi değiştirmeli. Yazın sulamak hatadır zira soğancıklar çürüyerek artık gelecek sene için çiçek vermez olur.

Funda toprağı bulunmadığı vakit ağaçlardan yere düşüp kuruyan ve çürüyen yapraklarla karışık toprak da işe yarar. Toprağa kestane çürüğü de karıştırıldığı taktirde mukusda daha ziyade hizmet edilmiş olur. Mamafi her halde kumlu toprağı tercih etmeli.

Sıklamen tohumları Kanunsanide sobalı camekânlarda ekilir.

¹⁶² Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:30,H.5 Şaban 1323-R. 22 Eylül 1321, s363-364.

6- Susam.- (Jris) Bu çiçek memalik-i mahruse-i şahanenin her tarafında hâsıl olduğundan bunu tanımayan yok gibidir. Evvelleri bunun yalnız mavi renklisi yetiştirilmiş. Fakat elyavm çiçekçilik fenninin terk etmesi sayesinde 200 nüve vücuda getirilmiştir. İklimimizde bu çiçek kadar açık havada yetişen rengarenk ve güzel manzaralı çiçek yoktur. Bazıları kalın köklü olup bazıları ise soğancıklardan yetişir.

Susam çiçeği al'el umum her toprakta bila meşakkat yetişir. Susamı dikmenin en muvafık zamanı bürudetin henüz zail olduğu zamandır. Yani ilkbahardan evvel toprakların henüz sıcak olduğu zamanında dikilen soğancıklar hararet ve rutubetin taht-ı tesirinde kökleşir ve mevsim şitanın bürudetinden azade olup bahar gelince açılarak yeryüzünü tazeyin eder.

Susam'ın envayı muhtelifesi-1- İngiliz susamı. Bunun kökü ufak soğancıklar olup yarım metre kadar uzanan sakında 4-5 çiçek açar. Bunun yirmi nüve vardır. Güzel yetişmesi için daima güneşe karşı yerlere dikmeli.

İspanyol susamı.- Bunun da kökü soğancıktır. İngiliz susamı gibi çiçek açar ve güneşli yerlerden ziyade hazzeder. Kokusu güzeldir. Bunun yalnız 15 nüve vardır.

Almanya susamı.- Bu nüvenin kökleri büyük kökleri olup susamların en güzeli ve en makbulüdür. Güneşli ve güneşsiz her yerde nema bulur.

(Kampsferi) nüve- Bunun menşei Japonya memleketi olup elyevm her tarafında tamim etmiştir. Manzara ve reçinesinin letafeti herkese hayret ve zevk verir. Kışın bürudetine tahmil ettiği gibi ekseriya gölge yerlerden hazzeder. Bu nüve Alman nüvenden evvel dikmeli. Yoksa ilkbahar da güzel çiçek vermez.

Kısa susam.- Bu nüve başlıca bahçelerde kenar tarhaları yapmak için yetiştirilir. Saki küçük olduğuna göre çiçekleri büyüktür.

İran susamı namıyla kısa bir nüve daha vardır ki fersiye gibi camekânlar içinde mevsiminden evvel yetiştirmelidir. Fakat ilk soğuğu bir kere hissettirmek elzemdir.

Bunlardan maada suda yetişen beyaz, yeşil, ebruli susamlar da vardır. Alman, İspanyol ve İngiliz susamı tohumları bazen Nisan'dan Haziran'a kadar sobalı camekânlarda ekilir ise de bu iş mütehaslara mahsus olup şimdilik tarife hacet görmemiştir.

2.4.6. Açelya Çiçeği (Azalea)¹⁶³

Açelya çiçeği funda toprağında nema bulan çiçeklerin en mühimlerinden biridir. Mevcut olan muhtelif nüvelerinden bazılarını açık havada yetiştirmek kabul olmadığından iki kısma münkasımdır. Biri açık havada, diğeri hususi camekânlarda yetiştirilir.

Açık havada yetişen açelya, bahçelerde kenar tarhaları teşkiline ve duvar diplerinin gölgelerine ziyadesiyle elverişli olduğundan bahçivanlar indinde gayet makbuldür. Bunlar Nisan ve Mayıs'da mütevahiye izhar letafet ederek rengârenk envayı bulunduğundan dolayı hüsn-ü tabiyat erbabının hayretini mucip olur.

Açık havada yetişen açelyaların en meşhurları gand açelyası (Azalea de gand) olup altmış türlü renklisi vardır ve bunların başlıca renkleri sarı ile kırmızıdır.

2 Mollis açelyası (Azalea de mollis) olup ilkbaharın ilk günlerinde çiçek açar. Turuncu ve sarı renkleri, letafet fevkaladeyi haiz olduğu için gayet makbuldür.

3 Kanmarlı açelya (Azalea rustica foreplemo) olup uzun müddet dayandığı, renkleri mütenevvi, manzarası letayif ve kokusu gayet hoş olduğu için envayı saireye faiktir.

Kış mevsiminde hususi camekânlarda yetiştirilen açelya Hindistan'dan getirilmiş olduğundan buna (Hint Açelyası) namı verilmiştir. Bu çiçeklerin yerini tutacak hiçbir çiçek yok dense mübalağa edilmemiş olur. Hele ilkbaharda çiçek açan katmerli ve ebruli beyaz, kırmızı, pembe ve sarı renkli envayı gayet kıymetlidir bunlardan maada açelyanın ve nüve mütemadiyen dar otunu kaybetmez.

Hindistan açelyasının başlıca envayı şunlardır.

1-Hollanda açelyası (Azalea de Hollande) turuncu renkte olup sarı çizgileri vardır.

2- Bernard alba d'Andreas beyaz katmerlidir.

3- Albert koyu pembe renginde olup kenarları süt beyaz çizgili ve katmerlidir.

¹⁶³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:31,H.12 Şaban 1323-R. 2 Teşrinevvel 1321, s375-376.

4- Viktorya bu dahi koyu kırmızı olup kenarları beyaz çizgili ve katmerlidir.

5- Ojini dokrikof yarı katmerli olup beyaz ve kırmızı çizgileri vardır.

6- Doktor mor katmerli ve koyu pembe olup mor ve beyaz çizgileri vardır.

Yetiştirmek usulü.- Açelya fidanı yetiştirmek için ziyade ihtisas ve meleke ve hususi soba ve camekânlar lazımdır. İstanbul'un iklimi açelyanın yetişmesine müsait olmadığından Fransa ve Belçika bahçıvanlarından fidanlar satın alıp mümkün mertebe uzun müddet muhafaza etmek üzere ihtimam gösterildiği takdirde bu güzel manzaralı ve hoş bu çiçekten mahrum olmamış oluruz.

Açelya fidanları Belçika veya Fransa bahçıvanlarından sipariş olunacağı zaman mesafe nazar-ı dikkate alınıp kıştan evvel sipariş edilirse hem nefis fidan tedarik olur. Hem de yolda bürüdetten rehinadar olmaz.

Açelya kökleri çıkın şeklinde olup görmeyenler kök olduğunu hiç zannetmezler. Fidanlar yolda rutubetlerini zayi edip elimize kuru olarak vasıl olduğundan toprağa dikmezden evvel bir iki saat kadar behemehâl suya koymalı.

Yalnız köklerinin soğuktan müteessir olmaması için çiçek yetiştirmeye mahsus olan sobanın suyundan istimal etmeli. Sudan çıkardıktan sonra funda toprağı ile doldurulmuş saksılara dikkatle dikmeli. Bunun için Büyükdere funda toprağını istimal etmeli. Dışarılarda funda toprağı bulunmayan mahallerde ise bu toprağın tedarik edilmesi haseten tavsiye ederiz. Zira açelyayı muvaffakiyetle yetiştirebilmek için toprağının büyük tesiri vardır.

Saksıların çok büyük olmasına dikkat edip fidanların suhuletle girebilmesi ve serbestçe büyüebilmesi kâfidir. Yeni dikilen fidanları rutubetin tesirinden muhafaza etmek için saksının dibine ufak kömür parçalarından bir parmak kalınlığında ızgara yapmalı. Camekânın harareti 10-12 santigrad derecesinde bulunmak kâfidir.

Bundan mada güneşin hararetinden fidanları muhafaza etmek için camekân camları kireç suyu ile dış tarafından sıvanmalı. Fidanları saksıya diktikten sonra iki hafta mütemadiyen her gün sulayıp yaprakları dahi el fiskiyesiyle yıkamalı. Bunun için istimal olunacak su, camekân sobanın hazinesinden alınmalı.

Belçika'nın Vanhovat Bahçıvanlık Mektebinden Mezun

2.4.7. Şebboy (Girofle)¹⁶⁴

Şebboy çiçeğinin bütün nüvelerini netbiğ ettiğimiz senenin her mevsiminde bu hoş ve latif çiçeğe mütevali nasıl olabileceğimizi suhuletle anlarız. Binalaleyh bunu yetiştirmek usulünden bahis edeceğimiz vakit nüvelerine dair malumat sahibi ve müfide itası faydalı görülür.

Şebboylar başlıca dört kısımdır.

1 Yaz şebboyu. 2. Kasım şebboyu. 3 Kış şebboyu. 4. Ağaç şebboyu. Bunlar şekilce hep birbirine benzer ise de her biri çiçeklerinin şekli ve fidanlarının büyüklüğü cihetleriyle nüve nüve ayrılır.

1. Yaz şebboyu (Quar d'ete giroflee antaine) bunun başlıca beyaz, kırmızı, al, pembe, sarı açık ve koyu menekşe ve ebruli renginde başlıca 8-9 nüve var ise de en güzel ve celp olanları: İngiliz yaz şebboyu (anglais d'ete giroflee), (drezd) idi ve bunları. (Bemoutant de Dresde) (şekil 1) viktorya boduru.

Bemoutant d'er furte parlak yapraklı Kiris a famille lisse. Bu yedi ve bunların çiçekleri uzun müddet izhar latif edip durur.

Yaz şebboyunun bütün nüveleri açık havada Temmuz ve Ağustos aylarında ekilir. Kanunsani ve Şubat aylarında ise camekânlarda ekilir. Evvelkiler o senenin Nisan ve Mayıs aylarında ve sonrakiler ise daha sonra çiçek açar. Fidanları bir sene yaşayabilir.

2. Kasım şebboyu (gir.d'Automne) bunun nüveleri yoksa da zikr ettiğimiz nüvelerin bütün renklerini havi olduğu için ve al'el husus bu mevsim de mütenevvi çiçeklerin pek bulunmadığı için bahçıvanların nazarında büyük ehemmiyete haizdir.

Kasım şebboyu ekildikten bir sene sonra çiçek açar. Ağustos ve Eylül aylarında ekilen tohumlar ertesi sene aynı aylarda çiçek verir. İlkbaharda ekilenler ise ertesi senenin ilkbaharında çiçek açar. Fidanı ise bir sene dayanabilir.

¹⁶⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:34,H.5 Ramazan 1323-R. 20 Teşrinevvel 1321, s410-412.

3- Kış şebboyu (g.d'Hiver) boyunca diğerlerinden kısa olur ise de çiçekleri ve keseleri büyük ve renkli gayet parlaktır. Bunun yetiştirilmesi ziyade ehemmiyet ve dikkate muhtaç olduğundan aşağıda mafsul olarak izah olunacaktır. Bunun tohumu Ağustos iptidasında ekilir ve Şubat'dan itibaren Mayıs nihayetine kadar çiçek açar.

Başlıca envai.

1. Bodur kokard nevi (g'Cocarde auxnaing) her renge havi olup saksılarda yetiştirmek için emsalsizdir.

2. Glavar dabakard. Pembe renkte ve büyük keselidir.

3. Emperyal, yedi keseli ve rengarenk olur.

4 .Viktorya, süt beyazdır.

5. Biriyantrvaz, büyük keseli ve gayet parlak pembe renkli bir nüvedir. (Şekil 3)

4. Ağaç şebboyu (g.Ravanelle) (Şekil 2) ekseriya çok seneler açık havada hararet ve bürudete tahmil edip yaşayabilir. Manzarası ufak bir ağaca benzediği için bu isim verilmiştir. Yetiştirilmesi tıpkı yaz şebboyu gibidir. Gerek ilkbahar ve gerek Ağustos'ta ekilir. Dibinde başka bir çiçek yetiştirmek kabil olmayan duvarları teziyin etmek meziyeti haiz bulunduğundan dolayı gayet makbuldür. İlkbaharda yumurta sarısı renginde çiçek açar. Kokusu gayet latif olur. Bu nüve umumiyetle yalın kandır. Bundan başka koyu karanfile benzer bu tür bir nüve daha vardır ki kokusu gayet hoştur.

Bir de (mahven) şebboy denilen bir nüve daha vardır ki yalın kat olup rengi beyaz ve pembe, kokusu gayet hoştur. Temmuz ve Ağustos aylarında ekilir ve ilkbaharda çiçek açar. Otuz santimetre irtifada tarç yapmak için elverişlidir.

Saksılarda yetiştirilmek istenilen kış şebboyu ve diğer nüveler için şu terkipler istimal olunur. Bir araba adi tarla toprağı, yarım araba eski inek gübresi, yarım araba dere kumu yahut kömür tozu, bunları iyice harman ettikten sonra fidanları dikmeli.

Şebboyları yetiştirmek. Şebboylar umumiyetle her bahçede çiçek açabilir. Bununla beraber serin ve nemli toprak sairelere mercihtir. Şebboyu yalnız tohumu ekilmeye tekşir edilebilir. Tohumların mümkün olduğu kadar iyisini intihap etmeli. Tohum ne kadar iyi olur ise husule gelecek çiçek dahi o kadar iyi ve güzel kokulu olur.

Katmerli nüveler tohum yapmayıp yalnız yalın katlar yapar. Binalaleyh şebboy tarlalarında birkaç tene yalnız kat bulundurmak katiyen lazımdır. Sene geçtikçe şebboy tohumları çimlenme kuvvetini zayıf etmeyip bilakis daha katmerli ve sağlam fidanlar hâsıl eder.

Tohumları kalburdan geçirilmek bahçe toprağıyla dolu sandık veya saksıya ekip serin ve gölge bir yerde muhafaza etmeli. Tohumları serin ekmeli sık ve derin ekilirse fidanlar zayıf ve solgun olur. Tohumlar filizlenip çıkıncaya kadar derine gitmemek için her gün ince bir sulukla sulamalı.

Fidanları 4-5 yaprak hâsıl ettiği vakit hususi olarak ihzar edilmiş mahallere faydalanır bu esnada köklere yapışık toprağın düşmemesine dikkat etmeli. Yoksa fidanlar tutmaz. Tutsa bile gayet zayıf olur. Fidanlamak işini ekseriya diğer çiçekler hakkında söylediğimiz gibi kuru havalı bir günde yapıp sonra fidanları iyice sulamalı.

Belçika'nın Vanhovat Bahçıvanlık Mektebinden Mezun

Hüdaverdi (Mabadı var)

2.4.8. Çiçek Bahçesi (Mabad)¹⁶⁵

Kış şebboyu rutubetten ziyade mütessir olup kışın açık havada dayanamaz. Fidanları umumiyetle kısa olup suhuletle faydalanır. Yani tohumlardan yetişen fidanlar 3-4 yapraklı olunca 15 santimetre mahiyetinde saksılara en çok beşer fidan dikilir ve yağmurlardan muhafaza olunmak için hususi mahallerde nüfuz edilir. Bunun için lodosa karşı olan duvar altlarında(şekil 4)de görüldüğü gibi bir, bir buçuk metre yükseklikte hususi çardaklar yapılır bunların altına vazi olunur.

Böyle yapıldığı halde Şubattan ilkbaharın sonuna kadar hepsi çiçek açar. Nisan'da saksılardan çıkarılıp hercai menekşe, tahl gibi çiçeklerle birlikte tarlalara dikilir. Yukarı da dediğimiz gibi kış şebboyları rutubetten pek korktuğu için sulanırken yaprakların ıslanmamasına dikkat etmeli.

Şebboylara bir nevi beyt'ül arz olur ki bunun en kolay ilacı tütün suyu serpmektir.

Hüdaverdi

¹⁶⁵Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:40,H.1 Zilkade 1323-R. 15 Kanunevvel 1321, s.460.

2.5. Bahçivanlık ile İlgili Yazılar

Resimli Ziraat Gazetesinin Bahçivanlık bölümünde Dersaadet enginar tarlalarında görülen hastalık-sebebi-ılacı yazısı yer almıştır, Gül fidanlarına zarar veren böcekler, Begonya, Meyve ağaçlarını budama usulü.¹⁶⁶ Bahçivanlık bölümünde farklı alanları da ilgilendiren yazılara yer verilmiştir. Örneğin çiçek bahçesi bölümüne girebilecek olan Begonya yazısı Bahçivanlık bölümünde yer almıştır. Ya da mevaşi bölümünde okuyucuya sunulabilecek Meyve ağaçlarını budama usulü yazısı bu bölümde karşımıza çıkmaktadır.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Bahçivanlık bölümünde yer alan Enginar Bahçelerinde Görülen Hastalık-Sebebi-İlacı yazısında önemli bilgilere yer verilmiştir. Yaz aylarının gelmesi ile beraber enginar üreticilerinin tırtıl böcekleri sebebiyle ürünlerinin zarar gördüğü anlatılmıştır. Nisan ayından itibaren Yedikule civarında görülen tırtılların giderek daha fazla bir alana yayıldığı bilgisi okuyucunun dikkatine sunulmuştur. Bu tırtılların yok edilmesi için kullanılacak ilaç formülü ve bu ilacın ne şekilde tarlada kullanılması gerektiği anlatılmıştır.

2.5.1. Enginar Bahçelerinde Görülen Hastalık – Sebebi- İlacı¹⁶⁷

Yaz geldi, şehrimizin çiçek ve sebze bahçeleri gayet güzel bir halde. Sahipleri de, müstecirleri de intifa edecek. Hatta şöyle bir temaşa edenler dahi bu latif manzaranın bahs eylediği zevki ruhani ile neşveder.

Bahçivanların da biraz endişesi var. Sebepsiz de değil. Senelerden beri bir çok imkânlarla, fedakârlıklarla yetiştirilmiş olan binlerce enginar nebatatı havi tarlalarda, bahçelerde ve hala bazı yerlerde nebatın yalnız saki kalmış, bütün yaprak kısımları harap olmuş, sanki tarlanın, bahçenin üzerinden harap eden müthiş bir afet geçmiş.

Sebebi: Yedikule, Samatya, Topkapı, Makriköy, Ayestefenos, Safaköy civarlarında yalnız enginar bahçelerinde değil, hatta çayırlarda , diğer tarlalarda, bazı yollar üzerinde binlercesi görülen bir tırtıl. İcra eylediği tahribatı devam ederek bu günlerde dut-u hadit-Chry salide (Kelebek olmazdan evvel kozasına sarılmış kurt) haline geçmeyecek olursa diğer nebatata, hatta ağaçlara bile zarar vermesinden korkulur.

¹⁶⁶ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

¹⁶⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:12,H.27 Rebiyülevvel 1323-R. 19 Mayıs 1321, s.141-143.

Birçok yerlerde icra eylediğimiz tahkikata nazaran bir defa kırk dokuz, bir defa da on dokuz sene evvel zuhur etmiş ise de ne bu kadar ziyade imiş, ne de bu kazar zararlı.

Bunlar hurşuf-i icnah, yani kelebeklerin niharı güruhunun nimaphaliens tabakasına ve vanessa cinsine mensup phyrameis cardui denilen kelebeklerin tırtıllarıdır.

Tahkikatımızla anlaşıldığına göre geçen Nisan ayı içinde Yedikule civarında gayet ufak, henüz yumurtalarından çıkmamış olarak zuhur eden bu tırtıllar bazı tarla ve bahçelerde ilk önce yollar üzerinde buldukları diken, ısırgan vesaire nebatat üzerinde yaşayıp yavaş yavaş büyüyerek enginar tarla ve bahçelerine hücum etmiş ve enginar yaprakları yiye yiye bu gün her biri hemen dört, beş, hatta bazıları yedi santimetre kadar büyümüşür. Açık veya koyu esmer renktedir. Yan taraflarında kesik kesik sarımtırak çizgiler vardır. Şimdiye kadar böyle tahkikat için gezip dolaştığımız yerlerde hemen hiç tesadüf olunmadığı diyebileceğimiz derecede tetik, ariz, obur, olur olmaz ilaç ile telef olunmaz bir takım hayvancıklardır ki harap etmiş oldukları yerlerden başka henüz gördükleri enginarlara dahi hasar vermekte iseler de bazı yerlerde gördüklerimizden anladığımızı göre yakın bir zamanda dut hadit haine geçeceği ümit olunur. Hatta bir kaçının enginar dalları arasında dağınık olarak ördükleri kozalarına yani adeta örümcek ağı gibi olan yuvalarına çekilmiş olduğunu gördük. Bütün tırtıllar bu hale gelecek ve bu kozaları içinde ikmal ederek kelebek olacaktır.

Bu tırtılların kelebeğini, yani pyrameis cardui kelebeklerini şöyle tarif edebiliriz:

Bu kelebeklerin evsat-ı kanatlarının zirvesi siyah, beyaz lekelidir. Evsat-ı kırmızı, kırmızımtırak yahut köle kırmızısıdır. Bu kanatlarının üzerinde biri nokta ve sairleri dağınık halde olarak bir takım siyah lekeler vardır. Alt kanatlarına gelince yine köle kırmızısıdır ve etrafı yuvarlak beş siyah lekeye havidir. Bu evsaf ile diğerlerinden ayırt edilen bu kelebekler kanatlarının altı siyah, beyaz, sarı, buz renklerde mermere benzeyen manzarasıyla merkezi siyah, bu siyahlığın etrafı sarı, ve dış tarafı simsiyah göz gibi beş adet lekesiyle diğer kelebeklerden bütün bütün ayrılır. Bu kelebekler diğerlerine nispeten şiddet-i mizaç, arsız, dayanıklı olduktan başka hele kavgacıdır ve nihari – gündüz yaşar – olmakla beraber akşamları geç vakte kadar uçar.

Bu hayvancıkların en zararlı devresi işte bu kelebek oldukları zamandır. Bu zamanda erkek ve dişi çiftleşir. Ertesi sene yine bu tahribatı, fakat daha şiddetli, daha ziyade icra edecek tırtılların çıkacağı binlerce, belki milyonlarca yumurta bırakır.

Tırtılların sürat-i itlafı- Nebatat hastalıklarına mutlak hususatta şimdiye kadar ithaz ve takip ettiğimiz, talebemize dahi tefhime çalıştığımız meslek icabatından olarak bu tırtılların telef edilmesi için dahi nebata mümkün merteye dokunmayacak, yayılması kolay, uçan bir usul aramak üzere tırtılların harap ettikleri bazı yerlerde gerek nebatat, gerekse hayvancıklar üzerinde bir çok tecrübeler yaptık ve nihayet aşağıda tarif edeceğimiz usulü matlube en ziyade muvaffak olduk. Şöyle ki:

Şekilde görüldüğü üzere tenekeden - enginar nebatatın büyüklüğüne ve aralıklarına göre büyüyüp küçülmek üzere – alınmış veya doksan santimetre katarında ve kenarı sekiz, on santimetreye keskinliğinde bir tabla yaptırılır. Tabakanın yine şekilde görüldüğü üzere ortasına kadar eksizce kesilip açılmış olan yeri nebatatın altına geçirilerek öbür el tutulur yahut yere konulur ve nebatatın üzerine de ne olduğunu şimdi söyleyeceğimiz ilaç bolca serpilir. Tırtılların bir kısmı ilacın tesiriyle kendi kendine tablaya dökülürse de nebati silkererek mümkün olduğu kadar ziyade tırtıl dökmek icap eder.

Nebatın üzerinde kalabilecek tırtılların ilaç tesiriyle birden bire telef olmasıyla hastalanır, mecalisiz kalır, vereceği hasar azalır, nebatattan nebata geçmeleri bir dereceye kadar alıkonulur ve bu veçhe ile zararlarının da haylice önü alınmış olur.

Ameliyat dikkatli icra edilecek olursa tırtılların bir çoğu teneke tablada toplanmış olacağından bunlar ezilerek yahut hepsi birden bir çukura gömülerek telef edilir. Fakat yalnız bu kadarı yetişir deyip de ilaçtan vazgeçmemelidir. Zaten ilaç kullanılmaktan maksat yukarıda söylenildiği üzere tablaya düşen tırtılları mecalisiz bırakmak ve ameliyat yapılırken telef olan dikkatsizlik sebebiyle ilaçsız sağ kalabilecek tırtılların zararlarının önüne kesmektir. Bunun için bu tırtılları telef edebilecek birçok ilaçlar içinde yapılması ve kullanılması en kolay ve bil tecrübe en ucuz olanı tavsiye ediyoruz.

İlaç işte budur:

Yüzde bir nispetinde Lysol yani doksan dokuz su, bir lysol. Bu maya her eczanede bulunur. İlacın en idareli kullanılması usulü poloveriztor ile sıkılmasıdır. Ancak poloveriztor yok ise ilaç tahtadan veya tenekeden bir kovaya dökülür ve bir hasır süpürgesiyle nebatı güzelce ıslatacak surette tırtılların üzerine serpilir.

Şekilde görüldüğü üzere tablonun altına yine tenekeden bir kap geçirilecek olur ise burada birikecek ilaç alınır ve tekrar kullanılabilir. İlaç serpilirken elde çizik yara gibi şeyler olmamasına, ilacın ağıza sürülmemesine bilhassa dikkat etmelidir.

Bilhassa icra ettiğimiz tecrübelerle anlaşıldığına göre bu ilaç tırtılları öldürecek, fakat nebatata zarar vermeyecektir. Tarifinde de görüldüğü üzere yapılması da, kullanılması da hem ucuz, hem kolaydır. Bunun için her halde bu ilacı yapmalı ve henüz tutulmakta olan enginar fidanlarını muhafaza, tutulup olan her nebat üzerinde bu gün yüzlerle sayılan tırtılları telef, hele bu tırtılların telef husule gelecek kelebeklerin yukarıda söylendiği üzere dökecekleri yumurtalardan çıkacak tırtılların gelecek sene verecekleri pek büyük zarardan nebatatı kurtarmalıdır.

Halkalı Ziraat ve Mülkiye Baytar Mekteb-i Alisi Muallimlerinden

Bakyan

2.6. Sanayi-İ Ziraiye ile İlgili Yazılar

Sanayi-i Ziraiye başlığı altında şu yazılara yer verilmiştir: Yoğurt ve süt imali, Tereyağı imal etmek için rehber-i ameli. – Süt ve terkibi.- Sütün keyfiyet ve kemiyetine tesir eden başlıca ahval. – Sütün bozulmasının sebepleri ve mani için tedbirler, Tereyağının sürat-i istihsali.- kullanılan mevaid, Kaymak – Kaymak ayran makinelerin faydaları. – kaymaktan tereyağının çıkarılması ve bunun muhafazası, Kaşar peynirinin sürat-i imali. – Kaşar peyniri imalindeki noksan ve bunların çaresi, Yoğurt imali için tuz maya, Zeytinlerin terbiye ve muhafazası.¹⁶⁸

Bu başlıklara bakıldığında genellikle süt ve süt ürünlerinin üretimine yönelik çeşitli yöntemler anlatılmıştır. Üreticilerin bu yöntemleri kullanarak daha fazla ürün elde etmesi amaçlanmıştır.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Sanayi-i Ziraiye bölümünde yer alan Yoğurt ve Süt İmalî yazısında üreticilerin daha iyi ürün üretmelerine yönelik bilgilendirici yazılar yer almaktadır. Sütten yoğurt üretme yöntemi aşamalarıyla beraber açıklanmıştır. Ayrıca bu üretilen yoğurdun lezzeti hakkında da detaylı bilgiler verilmiştir.

¹⁶⁸ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

Resimli Ziraat Gazetesi'nin Sanayi-i Ziraiye bölümünde Tereyağı İmal Etmek İçin Rehber Ameli yazısında üreticilerin nasıl tereyağı elde edecekleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler mevcuttur. Tereyağının üretim aşamaları sırasıyla anlatılmıştır. Ayrıca üreticiler için tereyağı üretimini anlatan bir formülde yer almaktadır.

2.6.1. Yoğurt ve Süt İmali¹⁶⁹

Gayet lezzetli ve nefis olan yoğurt, şarka mahsus süt mamulatındandır. Sıhate faydasını tecrübe ile anlayarak hemen her günkü yemeklerimiz arasında bulunması ve hatta hayli zamandan beri hastalara yedirilmesi için verdiğimiz ehemmiyetin ne kadar doğru olduğu tabip-i şehir (Meçinikof) tarafından icra edilen tetkikat ile meydana çıkmıştır. Yoğurdun kuvvet ve ferah verici bir gıda olduğunu ispat eden (Meçinikof) şimdi de bu tesiratın esbabını aramakla meşguldür.

Bu faydasından dolayı pek kıymetli bir gıda olan yoğurt dikkat edilmeyerek geliş güzel yapıldığı cihetle satıcılarda halisi pek az bulunur. Bazen de muvad-i zaptiyesinden tamamiyle tecrit edilmiş sütlerden yapılır. Vakıa hazmı saf maddeye düçar olanlar muvad-i zaptiyeyi hazm edemeyeceklerinden bunlara yağsız sütlerden yapılan yoğurt tavsiye oluna bilip ancak bunda da ve hiddet-i kabiliyet hasmiyeyi temin eden nisbet-i şehmiyenin bir dereceye kadar muhafazası lazımdır. Yoksa yağı tamamiyle alınarak yalnız kazan, süt şekeri ve imlahtan ibaret kalan sütlerden yapılan yoğurtlar da ne hâsıl yoğurtta bulunacak olan lezzet, ne de kolaylıkla hazm edilmek hususu vardır.

Sürat-i imaline gelince: yoğurt manda, inek, koyun sütlerinden yapılabilir. En güzeli koyun sütünden olur. Fakat satıcılarda bulunan yoğurtların hemen hepsi inek sütündendir. Çünkü manda sütünden kaymak yapmak, koyun sütünü öyle satmak yahut lor peyniri çıkarmak daha ziyade kazanç bırakır.

Yoğurt yapılacak süt taze ve gayet hasıl olmalıdır. İnce salaşpurdan süzöldükten sonra tencereye konulup kaynatılır ve kabın dibiyile kenarı tutmamak için bir kepçe ile daima karıştırılır. Süt ne kadar çok kaynatılırsa suyu o kadar ziyade tehcir edeceğinden yapılacak yoğurtta o kadar katı olur. Katı yoğurt yapmak için konulan süt yarı yarıya gelinceye kadar kaynatılmalıdır. Süt güzelce kaynatıldıktan sonra hemen ağzına kadar saman içine oturtulmuş içi zarlı toprak kaplara boşaltılmalıdır. Derece-i harareti ara sıra

¹⁶⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:2,H.16 Muharrem 1323-R. 10 Mart 1321, s.19-20.

yoklanarak elli, elli beş santigrat derecesine indiği zaman maya konulur ki sütün sıcaklığı yazın elli, kışın elli beş derece olmalıdır.

Bu maya evvelce yapılmış iyi bir yoğurttan alınır ve bir bardak içinde su ile karıştırılarak ayran kıvamına geldikten sonra yoğurt yapılacak suda konulur. Maya'nın iyice karışmasına dikkat olunmalıdır. Maya'nın miktarı alındığı yoğurdun iyiliğine göre azalıp çoğalır da bir okka süt için iki, üç çorba kaşığı her halde yetişir. Ancak maya ekşimiş yoğurttan ise az, ekşimemiş yoğurttan ise ziyadece konulmalıdır.

Bundan sonra kaplara, içlerindeki yoğurt olacak sütün mümkün olduğu kadar geç soğuması için tahtadan birer kapak kapanıp üzerine de bir keçe atılır ve haliyle bırakılır. Altı yedi saat sonra yoğurt olur. Ancak henüz sıcak bulunacağından soğumak ve daha ziyade katılaşmak için kaplar samandan çıkarılarak serin bir yere götürülür ve burada dahi iki üç saat kalır. Bu süratle gayet lezzetli bir yoğurt yapılmış olur.

Yoğurt daima toprak kaplarda yapılmalıdır. Teneke, yahut ara sıra kalay görmeyen bakır kaplarda yoğurt yapmak asla caiz değildir. Derece-i hararete bilhassa ehemmiyet verilmelidir. Çünkü yoğurttu hâsıl eden hamirelerin yukarıda söylenildiği üzere elli beş derece hararete neşv-ü nema bulup çoğalacağı ve bundan ziyade hararete kesb-i faaliyet edemediği ve hatta altmış beş yetmiş derecede tamamiyle mahv olduğu tecrübelerle anlaşılmıştır.

Yoğurtçular ekseriyetle sütün sıcaklığına tecrübe ile peyda eyledikleri bir mülkiye itimaden parmaklarıyla bakmakta olup fakat parmağın her zaman layıkıyla temiz olmayacağından başka hassasiyetli şahsa ve mevsime göre değişerek yanıtılabileceği ve Halkalı Ziraat Mektebi Alisi Numune Süt Hanesinde bu babda dahi yapılan bir çok tecrübelerle en muvaffak derece-i hararetin (50-55) olduğu tabin eylediği cihetle lezzetli bir yoğurt yapılmak için hararetin mizan-ül harare ile tayin edilmesi lazımdır.

Yoğurtçuların şu tarif ettiğimiz usule pek az riayet ettikten başka yoğurdu ekseriyetle yağsız ve içine nişasta, şab, soda gibi mevad karıştırılmış sütlerden yapılır ve bu mevadı hâsıl yoğurdun katılığını hâsıl etmek üzere süt kaynarken karıştırırlar. Bu ecdam ziyade olduğu zaman anlaşılabilirse de azı ancak bil-kimya tahlil ile tahkik eder.

Halkalı Ziraat Mektebi Alisi Muallim-i Muavinlerinden Mehmet Ali

2.6.2. Tereyağı İmal Etmek İçin Rehber Ameli¹⁷⁰

Sütçülük ve bilhassa tereyağcılık zanaatı şu son birkaç sene zarfında pek büyük ıslahat ve terkiyata mazhar ve keşf edilen yeni usuller ile, alet ve edavat-ı mükemmele ile süt daha güzel mamule edilerek ziyade ve nefis hasılat almaya muvaffakiyet hâsıl olmuştur. Sütçülüğün ve tereyağı imali zanaatı memalik-i mahruse-i şahane için henüz pek yeni bir zanaat ad olunabilir. Hazret-i Padişahi'de Memalik-i Osmaniye'nin ekser cihetlerinde tesis ve küşat edilmiş olan ziraat mektepleriyle numune çiftliklerinde ziraatın her şubesinde olduğu gibi sanayi-i ziraaiyenin en mühimlerinde madut bulunan sütçülüğe ve tereyağı ile envai peynir imaline dahi bir ehemmiyet-i mahsusa verilerek nazarı ve amali talim vari olunmaktadır. Ancak bu istifade ziraat mekteplerinden küşat etmiş olanlara mahsus gibi kalıyor. Birçok çiftlik sahipleri ile kayıtlı miktarda sütlü hayvanata malik kâhyalar bu zanaattan mahrumdurlar. Çünkü şehir ve Pazar yerlerinin uzaklığı hasebiyle sütü aynen satmak usulü cari olmayıp yerlerde ekseriye sütü tereyağına tahvil ederek o yolda istifade edilmektedir. Hâlbuki tereyağı hemen her yerde gayet adi ve naks usuller ile imal edildiğinden elde edilen tereyağı gayet adi ve bu sebeple Pazar ticaretinde değeri pek zor bulunur.

(Tereyağı imal etmek için rehber ameli) sarluhasıyla erbab-ı mütalaya bu haftadan itibaren takdime başladığımız makalelerle gayet nefis, makbul ve ticarete her zaman yüksek fiyatta satılabilir en iyi tereyağı imali usulünü ilan edeceğiz. Her yerde iyi ve nefis tereyağı imali usulleri bilinecek olursa memleket istifade eyler.

-1-

Süt ve Terki

Tereyağcılık zanaatında kullanılan madde-i ibtidaiye süt olduğundan tereyağının nasıl yapılacağı tarif etmezden evvel sütün havasını, terkisini vesairesini gözden geçirelim:

Herkesin malumu olduğu üzere süt, hayvanat-ı sadiyenin (Memeli hayvanların) dişilerinin doğurmalarını mütakip gadid-i sadiyelerinden (Memelerinden) gelen bir mayadır. Hasıl ve en makbul tereyağı inek sütünden yapıldığından, bizde inek sütünün havis ve terkiibinden bahs edeceğiz.

¹⁷⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:8,H.28 Sefer 1323-R. 21 Nisan 1321, s.95-96.

İnek sütü, şerait-i tıbbiye tahtında yani hayvan doğurduktan 8-10 gün sonra muayene olunduğunda, biraz sarıya meyil beyaz renkte, lezzetli tatlı ve hoş olup kokusu ahır yahut inek kokusunu andırır.

Sütün terkibine bakılırsa mükemmel bir gıdadır, yani sütte genç hayvanların beslenmesi için elzem olan ensar-ı esasiyenin kaffesi vardır. Sütte ziyade miktarda su ile madde-i şahmiye yani tereyağı, madde-i azotiye yani kazain yahut peynir maddesi, madde-i sekriye yani süt şekeri ve emlak-ı madeniye bulunur.

Bu maddenin miktarı bir çok ahvale göre değişir. İnek sütünün bir kilogramında vasıta olarak bir veçe ati maddeler bulunur:

Su	873 gram
Tereyağı	35 gram
Kazain(peynir maddesi)	40 gram
Süt şekeri	45 gram
Emlak-ı madeniye	7 gram
	1000

Yani bir kilogram: sütte 873 gram su,127 gram muad salbe bulunur.

Sütün takalıt-i azafiyesi suyun takalıt-i azafiyesinden biraz ziyadedir, bir litre su 15 derece hararete takriben 1000 gram geldiği halde yine o miktar süt o derece hararete 1033-1029 gram gelir, yani her litresinde süt sudan 33-29 gram daha ağırdır.

Sütte tereyağı maddesi hal-i malikte yani gayri münhal olarak irili ufaklı birçok yağ yuvarlacıklarından müteşekkirdir ki bunların en büyüklerinden yüz adedi ve daha küçüklerinden 200 adedi yan yana getirilecek olursa ancak bir milimetre kadar uzunluk peyda edebilir.

Keryavit şahmiye, içinde buldukları süttten daha hafif olduğundan süt, bir müddet haliyle bırakılınca yavaş yavaş sütün yüzüne çıkıp ince bir tabaka teşkil eder.(Krem) yani kaymak denilen bu tabaka-i keryavit-i şahmiye yenileriyle birleşerek tereyağı meydana gelir.

Tereyağının rengi bazen beyaz, bazen de az çok sarıdır. Bu fark ise hayvanın cinsi, şahsiyeti, mevsiminden ileri gelir. Yazın yeşil çayır otlarıyla beslenen ineklerin sütünden yapılan tereyağının rengi kışa nispetle sarıdır.

Sütte tereyağı maddesinden muadi kazain denilen bir madde-i azotiye vardır ki peynirlerin terkinde bulunan maddelerin başlıcasıdır. Kazain sütte iki halde yani ziyade miktarı(altıda beşi) gayri münhal ve cüzi bir kısmı (altıda biri) münhal olarak bulunur. Sütte bazen hamzat mesela hamiz kavurma (tuz ruhu) yahut sirke ve peynir mayası katılırsa gayri münhal kazain tesir edip yani pıhtılaşıp ayrılır.

Selanik Hamidi Ziraat Mektebi Sanayi-i Ziraiye ve Böcecilik Muallimi

İhsan

2.6.3.Tereyağı İmali Hakkında Rehber Ameli(Yirminci Nüshadan Mabad)¹⁷¹

Tereyağının terkinbi bir çok ahvale ve başlıca yapıldığı usule göre değişir. Kaymaktan çıkarılmış olan bir yağın terkinbi aşağı yukarı şöyledir :

	Tuzlanmış yağ	Tuzlanmamış yağ
Su	12,50	14
Muvad-ı şahimdiye	84,00	83,50
Kazain	0,50	0,80
Süt şekeri	0,60	1,50
Emlak-ı madeniye	0,10	0,20
Tuz	1,80	0
	100	100

Al'el umum ekşi kaymaktan yapılan yağlar da, taze ve tatlı kaymaktan çıkarılan yağlara nispetle ziyade ayran ve kazain bulunduğu gibi yüksek derece hararete yayıklanmış olan kaymaktan alınan yağlarda dahi su ve kazain ziyade olur.

¹⁷¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:21,H.1 Cemezayülahir 1323-R. 21 Temmuz 1321, s.251-252.

İyi bir yağda en az yüzde 85 nispetinde muvad şahmiye bulunmalıdır. Su yüzde 10-15, kazain ile süt şekeri ve emlak-ı madineyinin yekûnu vesatiyesi 1,5 veyahut daha ziyade olur. Bir yağ da emlak-ı madeniye 0,20 den ziyade olur ise tuzlanmış olduğuna delalet eder. Tuzlanmış olan yağlarda miktarı 5-1 kadar olur.

Tereyağında aranılacak başlıca evsaf: lezzet, koku, kıvam ve renktir. İyi bir yağın lezzeti taze ceviz içi lezzetinde, kokusu hoş ve letayif kıvamı ne pek sert, ne pek yumuşak, rengi altın sarı olmalıdır. Yağın hamurunun ince olması ve bıçakla şerit gibi kesilebilmesi iyiliğine bir alamettir.

Bir yağın orta yahut fena olması birçok sebeplerden ileri gelebilir. Başlıca sebepler şunlardır:

Evvela, hayvanlara verilen gıdanın cinsi.- bozulmuş, çürümüş, ihtimara yani kızmağa yüz tutmuş olan gıdalar ve yeşil otlar ile beslenen ineklerin verdikleri süttten yapılan yağlar fena olur ve çabuk bozular. Yaz mevsiminin yağışlı gitmesi yağın nefaseti için faydalı olacağı gibi yüksek yaylaların ince otları dahi yağın nefis olmasına yardım eder sarımsak, pırasa, lahana, nane gibi kokulu nebatat ile beslenen hayvanların sütünden yapılan yağlar da nebatatın kokusu az çok duyulur. Saman yağa donuk, havuç ise kırmızıya çalar sarı bir renk verir. Keten küsbesi yağa hususi bir koku verip kıvamını sertleştirir. Kovaza küsbesi ise yumuşak bir kıvam verir. Birahaneler ile şeker fabrikalarından çıkan bakiyeyi hayvana yedirmekten bir zarar gelmez. Bilakis nişasta istihsal edildikten sonraki bakiyeyi hayvanata vermekten sakınılmalıdır. Zira yağı bozar.

Saniyen, davar-ı erzağ, (emzirme devri).- Emzirmenin son devrelerinde ineklerin sütü ekseriya acımtırak bulunduğundan bu acılık yağa da geçer. Bu gibi sütlerden alınan kaymak yayıkta geç dökülür.

Salisen, kaymağın keyfiyeti.- Taze ve tatlı kaymaktan yapılan tereyağı, matlub derece de ekşimiş kaymaktan çıkarılan tereyağı kadar kokulu olmaz. Ziyade ekşimiş yahut pıhtılaşmış bir süttün yüzünden alınmış olan kaymaktan çıkarılan yağ hem pek adi olur, hem de çabuk bozular.

Rabien, yağın mamule derecesi.- Ayranı layıkıyla çıkarılmış olan yağlar ilk günü gayet hoş ve letayif olur ise de ayranın ziyadeliğinden sonraları ekşilik artıp fena bir koku ve lezzet alır.

Hamisen, havanın tesirir.- Taze bir yağ bir müddet açık havada ve zaiyeye karşı bırakılırsa yavaş yavaş bozulup fena bir lezzet ve koku peyda eder. Hele yağ fena suretle hazırlanmış yani ayranı layıkıyla ayrılmamış ise daha çabuk bozulup acılaştır. Bu cihetle yağı, bozulmamak için hava ve zayiden mahfuz serin yerler desaklamak lazımdır.

Sadisen, esbab-ı saire.- İneklerin ve ahırların kokusu süte ve süten dahi yağa geçeceğinden süt sağıldıktan sonra uzun müddet ahırda bırakılmayıp hemen dışarıya çıkarılmalıdır. İs ve küf gibi kokular yağa pis bir koku vereceğinden kaymağın ve yağın bulunduğu yerlerin havası saf ve rutubetsiz olmalıdır. Tereyağının iç yağı gibi bir manzara alması yağın eski altı altında çok muamele edilmiş olmasından yahut hayvanata ziyade miktar da yağlı küspe verilmesinden ileri gelir. Bazen tereyağında balık kokusu duyulur ki bu hal ineklere ziyade miktar dayağlı küspeler (keten küspesi gibi) verilmesinin neticesidir. Yağın acı olması sütün acılığından ve yağ çıkarılırken temizliğe dikkat edilmemesindedir, yağda mermer gibi damar damar lekeler bulunması bu yanık yağa iyi karıştırılmamasından olur. Her tarafı bir derecede tuzlanmış yağlar da dahi renkçe fark görülür, bir tarafı açık, diğer tarafı sarı olur.

Şu saymış olduğumuz tahvilata meydan vermemek için bunların sebebi ne ise onu ortadan kaldırmak lazımdır. Bir de hayvanları iyi gıdalarla beslemeli, temizlikle son derece dikkat ederek süt, kaymak ve tereyağına tarif etmiş olduğumuz usul ile muamele etmelidir.

Selanik Hamidi Ziraat Mektebi Sanayi-i Ziraiye ve

Böcekçilik Muallimi ve Hariri Darültahsil Müdürü

İhsan

2.7. İpekçilik ile İlgili Yazılar

Resimli Ziraat Gazetesin'de İpekçiliğin başlığı altında şu yazılar yayımlanmıştır: Memalik-i Şahanede ipek böcekçiliğinin hal-i hazırı ve müzekker haririyemiz de tesis olunan fabrikalar. –Bunların sene başına kadar işleyebilmesi için yerli kozanın kifayet etmediği, Dut fidanlığı ihtası- fidanlığı hazırlamak ve tahkim etmek mevsimi-Usulü- Fidanlığın tımarı.- fidanları sökmek ve dut yapmak, İpek böceği tohumunun kışlaması- Kışlaklar- Böcekhanelerin tathiri, İlkbahar donuklarından müteessir olmayan bir nevi dut ağacı. Kravat üzerine ipek böceği beslemenin iyiliği, Böceklerin bir arada olması lüzumu. Çok ve sık kükürt yapmanın mahareti, Hararetin böcek üzerine olan tesiri ve Mösyö

Lambirinin tecrübeleri. Böcekleri kunelerde serin tutmanın muhassenatı ve Mösyö Lafo'nun tecrübeleri, Aynı sene zarfında üç defa mahsul veren bağdat cinsine mansıb ipek böceği tohumu, Kuru tabak hastalığı ve tohumların muayenesi, Patör ve Mayui usulünün şerait-i esasiyesi. Senenin şu mevsiminde tohum muayenesinden ne anlaşılabilir. Memalik-i şahanenin bazı kıtalarına hariçten celp olunan böcek tohumlarının muayeneye tabi tutulması meselesi. Kalbin keseciklerinin muayenesinde dikkat olunacak bazı mühim noktalar. Dut bahçesi. Şu mevsimde dut bağçelerinde icra olunacak kazma amaliyatı. Yeni ihdas olunacak bahçeler hakkında ki muamele nizamı. Yeni dutlukların muafiyet nizamnamesi. Karizma amaliyatı, Dut bahçesi ihdası.- Dutluğa tahvil olunacak tarlanın ameliyat-ı istihzariyesi.- Fidanları hazırlamak ve dikmek usulü. Fidanlar binende terk olunacak mesafe ve garsiyatın eşkal-i muhtelifası . İlk seneleri dutluktan başka bir mahsul almak keyfiyeti. İpek böceği tohumlarının muayenesi lüzumu, Böcek tohumlarının muayenesi keyfiyetine dair cevap, Amasya'nın ipek mahsulü, Dut bahçelerinin gübre meselesi. – Hayvani ve madeni gübrelerin tedarikin de tesadüf olunan müşkülât.¹⁷²

Bu yazılar incelendiğinde ipekböceği yetiştirilmesi ve böcek yetiştiriciliğinde dikkat edilmesi gereken hususlara yönelik çok detaylı bilgilerin verildiği görülmektedir. İpek böcekçiliğinin gelişmesinin teşvik edilmesi istenilmektedir. Ayrıca kaliteli ve yıl'da üç defa ürün alınabilmesine yönelik yazılar okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

2.7.1. Memalik-i Şahane de İpek Böcekçiliğinin Hal-i Hazırı ve Merakiz-i Hariyemiz de Tesis Olunan İpek Fabrikaları¹⁷³

Memalik-i mahrusa-i şahanenin gerek Avrupa ve gerek Asya kıtalarında bulunan bazı vilayet-i ahali için koza mahsulünün ehemmiyetli bir münbeç varidat teşkil eylemekte olduğu erbab-ı mütalaya malumdur.

Bu mahsul-ü ziraai indinde bi -hak büyük bir kıymet ve ehemmiyete haizdir. Zira hasılat-ı saireye nispeten daha az vaktinde ve büyük küçük bütün efrat-ı ailenin elinden gelebilen sayı ve gayret oldukça az bir masraf ile meydana gelen mahsul suhuletle nakte tahvil olunabildiği gibi ekseriya zirain en ziyade parasız bir zamana tesadüf ederek ihtiyacat zaruriyesini def ve temin eylemek gibi büyük bir menfaat dahi vardır. Kozacılık ile iştilgal olunan vilayet-i şahane de zirai borçlarının hemen birçoğunu koza bedeliyle tadiye ve ifa

¹⁷² Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

¹⁷³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:2,H.16 Muharrem 1323-R. 10 Mart 1321, s.17-19.

ederek çapa, orak, harman gibi meşguliyat daima vasılasına daha ziyade istirahat-i kalb ile devam ve takip edebilir.

Ehli ziraatın tezyit servet ve saadetine ve hazine-i devletin menfaatine hadım olacak menbağ varidatın tehiri ve tetkiki zamanında şerif- sudur buyurulan iradat-ı seniye-i hazret-i padişahiye de ipek böcekçiliği zanaat-ı mahmusenin terkisi için dahi tedabir lazıma ithazi emr-ü ferman buyurulmuş olmağla ziraat nezaret-i celilesiyle düyun-u umumiye idare-i merkeziyesi ihtalalarına bu babda tertip eden vazife-i mühimme: memalik-i şahane ziraat mekatib-i alisi ve ameliyesiyle Bursa harir-i daraltılımlında nazari ve ameli olarak tedris-i virane ve pastör ve mayyo usulüyle tehim istihzarını talim ettirmekle ve bundan başka ipek böcekçilerini terkiben yeniden yetiştirilen dutlukların ve koza mahsulünün üç sene aşardan muaffiyatı ve işçar-ı saireye olduğu gibi dut ağaçlarına arz olan (poridiye) hastalığının münaseratı ve ipek böceği tohumunun istihsal ve fūruhatının temin ve tanzim edilmesi ve en muntazam böcekhanesine olan ve dutluk yetiştiren ve en güzel usül ile böcek besleyenler meyanında her sene müsabakalar tertibiyle mükafat-ı münasebe itası hakkında bir takım nizam ve talimat ve zayi sūratleriyle hüsn-ü ifa edilmiş ve bu sayede az bir vakitte husule gelen terki cidden şayan-ı takdir ve mahmut bir dereceye vasıl olmuştur.

Bundan mübada İrade-i Hükümet-i Hazret-i Padişahi Bursa ve Selanik Hamidi Ziraat Mekatibi'ne marbut numune çiftliklerinde ve Adana ve Halep numune tarlalarında ihtas edilen dut fidanlıklarından her sene zirayi mücane yüz binlerce dut fidanı, dut tohumu ve ipekçiliğe yeni soluk edenlere sağlam ipek böceği tohumu tuz yağı gibi hadsiz hesapsız fedakarlıklar neticesi olarak memalik-i şahaneye Fransa ve İtalya'dan mukaddema vuku bulmakta olan tohum ithalatına tamamıyla istifna ve bilakis tohum ihracatına muvaffakiyet hasıl olmuştur. Fi el vaki on beş yirmi sene makdum memalik-i şahaneye yalnız Fransa'dan senede vasıta olarak seksen bin doksan bin liralık ipek böceği tohumu ithal olunmaktayken elyev-i Hüdavendigar Vilayetiyle İzmit ve Tekfurdağı sancaklarında ve tohumculuk zanaatıyla kesb-i şahrıt eylemiş olan diğer bilad-ı mukadde de pastör usulü üzere istihsal ve istihzar olunan tohum ihtiyacat mahaliye bilga mübağ keyfiyet eyledikten maada Rumeli-i Şarki Vilayetiyle memalik-i ecnebiyeye ve ez cümle Rusya, İran, Afganistan ve Yunanistan ehemmiyetli bir mukayesede tohum ihracatı vuku bulmaktadır. Bu ihracatın on sene mukaddem ancak kırk iki bin kotadan ibaret iken elyevm-i beş yüz bin kotaya tecavüz eylemekte olduğu nazar-ı itibare alınır ise bu hususta elde edilen muvaffakiyetin ne derece izam olduğu tezahür eder.

Rusumat-ı emanet-i celiliyesinin 1314 sene-i maliyesine mahsus olarak tertip ve neşr eylediği istatistik cedavil-i resmiyesine atıf-ı nazar olunursa sene-i mezkure de memalik-i şahane limanlarından memalik-i ecnebiyeye sevk ve ihraç olunan :

İpek böceği tohumunun miktarı 414,480 kotaya, kıymeti 3,818,506 guruş

Kuru ve delik kozanın miktarı 1,491,230 kiliye, kıymeti 75,838,556 guruş

Ham filotora ipek miktarı 836,169 kiliye 151,300,766 guruş

Münsevicat-ı haririyein miktarı 130 mikroya kıymeti 2000 guruş

Ve bunların mecmu-i kıymetii dahi 230,959,334 guruşa bila olduğu görülür.

Memalik-i şahane de husule gelen koza miktarı tezaüt eyledikçe düyun-u umumiye varidat-ı mahsusa idaresi marifetiyle cibayet olunan aşar dahir biltiba tazayit eylemiş ve 1307 senesinde yirmi yedi bin küsür lira-i Osmaniden ibaret iken geçen 1319 sene-i maliyesinde yüz bin lirayı tecavüz etmiştir.

Memalik-i şahanede husule gelen kozanın tarz ve cihet-i istalinde dahi eser-i terki müşahade olunmaktadır. Fi elvaki vasıta olarak on milyon kilo yaş kozaya baliğ olan hasılat-ı dahiliye mazik takriben beş buçuk altı milyon kilosu Bursa havalisiyle İzmit sancağında istihsal olunup bunun dört milyon kilosuna bu havalide tesis ve küşat olunan harir-i fabrikalarında ham iken tahvil olunmakta ve bir buçuk iki milyon kilosu dahi tohumcular tarafından mübaya olunarak tohum istihsaline tahsis edilmektedir. Elde bulunan istatistik cedavilinde irane ve tasarih olunduğu üzere 1307 senesinde Bursa ve İzmir civarından memalik-i ecnebiyeye ihraç olunan kuru koza miktarı 147,468 kiloya baliğ olduğu halde bu miktar 1316 senesinde 14,706 kiloya tenzil eylemiştir ki bu keyfiyet memleketimiz de hâsıl olan ve miktarı peyder pey tezayüt eylemekte bulunan koza mahsulün kısm-ı galisi yerli fabrikalarımızda sarf ve istimlak eylediğini isbat eylemekte ve bu havalı ahalisinden bir çokları da bu sayede temin muayişat etmektedir.

Memalik-i şahanede koza mahsulünün tezayidi neticesi olarak ipek fabrikaları dahi teksir etmek ve düyun-u umumiyenin 1316 senesi istatistik cedavillerinde görüldüğü üzere yalnız Bursa vilayeti celilesi merakiz haririyesinde seksen sekize ve bu fabrikaların havi olduğu davaların adedi beş bin dört yüz altıya baliğ olmuştur.

Bu fabrikalar şimdiki halde senede bahrı yüz kiloluk 2900 balya ham ipek hasil bütün sene bila fazla işleyecek olursa 8000 balya ham iplik husule gelecek erbab-ı vukufun tasdik ve itirafındadır. Şu halde yalnız bu fabrikalar için senede lakıl daha beş milyon kilo yaş kozaya ihtiyaç vardır. Bu cihetle memleketimizde koza hasılatı tezayüt eyledikçe bunları sarf ve istihlak edebilecek iplik fabrikalarımız ve bunların meydana getirdiği ham ipine ibraz rağbet edecek Avrupa muhariçleri mevcuttur.

İpek böceği ile mahsulatının saye-i şahanede iktisab eylediği terkiye tavsihen yazılmış olan şu makale kozacılığın ve iplikçiliğin terakkisine ve koza mahsulünün tezayüdüne hadim olmak üzere mevsime göre gazetemizle peyder pey neşr edilecek makalatın bir mukaddemesidir.

Bursa Hamidi Ziraat Mektebive Harir-i Darülhasılı Müdürü Sabık Kalfayan

2.7.2. Dut Fidanlarının İhdası¹⁷⁴

Dut bahçesi tesisi için dut fidanı tedarik etmek icap eder. Dut fidanı iki suretle tedarik olunabilir. Ya satın alınır yahut tohumdan yetiştirilir. Memalik-i Şahane'de dut fidanı yetiştirmek hususunda Bursa havalisi kadar şöhret kazanmış bir havali yoktur. Bursa civarında su seğirlik ve kezaik karyeleri bu hususta büyük bir ehemmiyete haizdir. Bu karyeler fidan dikme mevsiminde Bursa'da Şubat'tan bida ile haftada iki defa kurulan fidan pazarını yüz binlerce fidan demeti ile doldurdukları gibi memalik-i şahane'nin her tarafına dahi fidan göndermektedir. Bu köyler dut fidanı yetiştirdikten başka dut tohumu alış verişiyle dahi meşguldür.

Bir senelik dut fidanının bin adedi senesine göre kırk guruştan iki yüz guruşa ve dut tohumunun veyahut yerli tacirince dut derisinin bir kıyyesi on beşten yetmiş seksen guruşa kadar satılmaktadır. Senenin kurak yahut yağmurlu olmasına ve fidan taleplerinin azlığına çokluğuna göre bunların bahsi değişir.

Dut bahçesi tesis etmek için en idareli usul fidanı satın almaktır. Zira bir bahçeye lazım olan fidanı yetiştirmek için evvelce bir fidanlık yapmak, orada hâsıl olan fidanları güzelce tımar etmek icap eder ki bunların kâffesi fidancılık denilen zanaat bilmekle olur.

¹⁷⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:3, H.23 Muharrem 1323-R.17 Mart 1321, s.34-36.

Bunun ile beraber fidanlık yapmak arzusunda bulunan böcekçilere bir rehber olmak üzere bazı malumat ita etmek mevsimi itibariyle faydadan hail değildir. Dut fidanlığı yapılmasına dikkat olunacak hususattan biri dut tohumu, diğeri fidanlık olacak tarlanın toprağıdır. Tohum, aşılı ve oldukça yaşlı ağaçlardan alınmalıdır. Böyle ağaçların tohumundan yetiştirilen fidanlar az vakit içinde güzel büyüdükleri gibi ileride hasbel icap kısmen aşısız kaldıkları halde bile bol güzel yaprak verirler. Aşısız yani yabani dut ağaçlarından toplanan tohumdan hâsıl olan fidanlar güzel ve düzgün büyümezler bunların çilesi çok olur. Bu cihetle ileride sökülmesi güç olduğu gibi boyları da nispeten kısa kalır. Bundan başka fidanlığın tımarı güç olur. Fidancılar yabani ağaçların tohumuna çalı tohumu ve diğesine ise aşılama tohumu isimlerini verirler.

Bu iki tohumun renginde ve şeklinde dahi fark vardır: aşılama tohum iri, yuvarlak ve fakat iki tarafı basık ve rengi sarımtırak kırmızı olur. Çalı tohumu dahi yuvarlakça olarak gül rengine çalar. Şurası dahi bilinmelidir ki aşılı dut yabani dut kadar tohum vermez. Birincisinin bir kıyyesinden ancak 30-40 dirhem tohum alınabildiği halde ikincisinin yine bir kıyyesinden hemen iki misli tohum elde edilir.

Duttan tohum almak için meyvenin tamamıyla olması elzemdir. Güzel olmamış meyvelerden alınacak tohumlar bir iki tohum olamayacağından ekildiği zaman güzel çimlenmez.

İlm-i zanaat lisanınca böyle ham tohumlar kuvve-i endişeleri noksandan denilir. Bu gibi tohumlardan hâsıl olan fidanlar kuvvetsiz olur. Cılız kalır. Ekilen tohum bayat olur ise yine o hal vuku bulduğu gibi tohumun birçoğu da çimlenmeksizin toprakta çürür. Dut tohumu iki senelikten ziyade olur ise bayat sayılır. Makbul değildir. Bayat dut tohumu renginden anlaşılır. Tazesinin rengi parlak olduğu halde bayatının rengi donuk olur.

Tohum satanlar müşteriyi aldatmak için bayat dut tohumunu zeytinyağı ile yağlanmış ufak bir kürek ile karıştırırlar ve bir az da toz kükürt katarlar. Bu suretle tohum mecale yani parlak bir renk alır. Müşteri bu renkten aldanabilirse de hileyi meydana çıkarmak gayet kolaydır. Satın alınacak tohumdan iki parmak arasına az bir miktar alınır da temiz bir kâğıt üzerine sürülecek olursa kâğıdın üzerinde derhal yağ lekesi görülür. Yine böyle hileli tohumdan bir miktarı su dolu bir kaba atılır ve parmak arasında ovalanırsa suyun üzerinde sarımtırak bir madde görülür. Bu da kükürtün bulunduğunu gösterir.

Tohum satın alınacağı vakit evvelce biraz numune almalı ve azar azar bir sanduka ekilmeli. Sanduka da sıcak bir mahale mesela bir odaya koymalı ve ara sıra sulamalı. On on beş gün içinde çimlenmeye başlar. Çıkan fidanlar sayılacak bir hale gelince dikkat ile sayılır. Bu tohum ekilmezden evvel dahi sayılmış olduğu için her ilişi arasında olan fark meydana çıkar ve tohumun kuvve-i endişiyesi yani çimlenmek kuvveti anlaşılmiş olur. Ziraatta gayet elzem olan şu usul Avrupa'da hemen bütün tohumlar için yapılır. Hatta şunu dahi ilave edelim ki oralarda hükümet tarafından tesis olunmuş bir takım fenni idarehaneler vardır ki çiftçinin satın alacağı tohumu gayet az bir ücret ile tecrübe ederek ne derece saf yani temiz ve ne kadar taze olduğunu bildirir.

Satın olunacak dut tohumunun taze, sağlam ve aşılı ağaç meyvesinden alınmış olduğu anlaşıldıktan sonra fidanlık olacak tarlayı hazırlamak lazımdır.

Ancak bu tarla nasıl arazide yani toprakta olmalıdır. Bunun için şunlara dikkat edilmedilir:

- 1, Tarlanın ovada ve suya yakın olması
- 2, Toprağın mümkün olduğu kadar kumsal bulunması
- 3, Mezar ve yabani otlar bulunmaması.

1- Bayırlarda mesela dağ eteklerinde dut fidanlığı olamaz. Böyle yerlerin toprağı esasen kuvvetsiz olduğu gibi sulanması da mümkün olamaz. Hâlbuki dut fidanına pek çok su lazımdır. Suyun tesiriyle bir sene zarfında bir buçuk iki metre yükselir ki dut tohumunun gayet ufak olduğu göz önüne getirilirse hayrette kalmamak mümkün olamaz. Bir de şurası dahi vardır ki dağ eteklerinde bayırlarda yapılmış olan fidanlığı yağmur suları selleri harap edebilir. Bunun için yağmur çok yağan yerlerde bu fidanlıkların bozulacağından her zaman korkulur.

2-Fidanlık toprağı kumsal olmasıdır. Dut tohumu kumsal araziden hoşlanır. Killi ve ağır topraklar dut fidanlığı için asla elverişli değildir. Bu, o derece ehemmiyetlidir ki toprağı az ağır olan fidanlıklar için fidancılar kum getirerek toprağı ıslah ederler. Yani elverişli bir hale getirirler kum denilince deniz kumu hatıra gelmemelidir. Fidanlık için dere kumu lazımdır. Zira dere kumu ufak taneli ve meyillidir. Bu cihetle toprağı gübre gibi kuvvetlendirir.

2.7.3. İpek Böceği Tohumunun Kışlaması- Kışlaklar- Böcekhanelerin Tezahürü¹⁷⁵

İpek böceği tohumu sonbahardan fişkırma mevsimine yani ilkbahara kadar soğuk bir yerde saklanmalıdır. Soğuğun büyük ve faydalı tesiri vardır. Üzerinden kış geçmemiş olan böcek tohumu ne kadar ziyade bir mahalde tutulsa yine fişkırmaz.

Yalnız senede birkaç defa uyanan(Races polyvoltines) ve en ziyade iksayı şarkta beslenen cinsler böyle değildir. Bunlar kış görmeden senesi içinde birkaç defa fişkırıp mahsul verir.

Dişi kelebek erkeğiyle çiftleşip de tohum döktüğü zamandan ilkbahara kadar olan müddeti üçe ayırmak lazımdır:

- 1, Kışdan evvel,
- 2, Asıl kış,
- 3, Kıştan sonra.

Kıştan evvel tohum küçük keselere konularak, hurdabin ile seçilmiş ise kutulara yayılarak güneşe karşı olmayan havadar bir odada farelerin dokunmasına meydan verilmeyecek surette saklanmalı ve daima az çok poyraz rüzgarına karşı bulunmalıdır.

Asıl kış zamanında soğuk ne kadar ziyade olur ise olsun tohum müteessir olmaz. Ancak dikkat edilecek bir şey var ise o da soğuğun gayri mütehavvil olması yani azalıp çoğalmamasıdır. Soğuğun, tabir-i ilmiyesiyle derece-i hararetin tahavvülü tohumun içinde ki rüşeymde dahi tebdile yani başkalaşmaya sebep olur. Sıcak ziyadeleştikçe rüşeym bir derece-i faliyete girer, yani canlanır. Hararet düşünce rüşeym de faaliyetten kalır. Bu hal birkaç defa olursa rüşeym bozulur, kâmil vuku olur. Yahut ileride zayıf bir kurt hâsil eder ki böyle zayıf kurtlarda baygınlık denilen gayet müthiş bir hastalık zuhur edebilir.

Kışlak tabir olunan hanelerde soğuğun derecesi sifıra yakın olmalıdır. Hatta ipek böceği tohumu sıfırdan aşağı bir soğuktan bile zarar görmez. Rutubete gelince kışlağın

¹⁷⁵ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:7, H.21 Sefer 1323-R.14 Nisan 1321, s.79-82.

havası kurak olursa tohum için daha iyidir. Ancak pek ziyade kuraklık da muzırdır. Kışın gayet kurak bir hava gören tohum için tamamıyla kurumak tehlikesi vardır. Bunun aksi olarak havanın nemliliği ziyade olursa tohumun üzerinde nebatat-ı tufeyliyeden olan bazı yosunlar peyda olur. Yani tohum küf bağlar ve nihayet çürür. Tohum için en münasip rutubet (mizan'ül rutube) denilip havada ne kadar nem bulunduğunu bildiren aletin gösterdiği 40-45 derecedir.

Kıştan sonraki zamana gelince: Bu zaman tohum için ziyadesiyle ehemmiyetlidir. İlkbahar başlagıcında derece-i hararet çok ve ziyade değişebilir. Tohum soğuk bir yerde yani tam bir kışlakta bulunmuyor ise bu harareten müteessir olup havi olduğu canlı kısım yani rüşeym haylice ilerler. Bazen adeta fişkırarak dereceye gelir. Havanın soğumasıyla tekrar faaliyetten kalır. Bu halin tekrarı yukarıda söylenen fenalıklara sebep olur.

Tohumun erken yani zamanından evvel fişkırması da iyi değildir. Zira ağaçlarda yapraklar henüz pek ufak olduğundan böceklerin beslenmesinde güçlük çekilir. Bizim iklimlerde tohumu Nisan'ın on beşinden evvel fişkırtmak kar-ı akıl değildir. Vakayı birçok yerlerde daha evvel dahi dut ağaçları uyanmış ve yaprakları dahi sıçankulağı kadar büyümüşür. Ancak yapraklar kırağıdan yanacak olursa böcekler birkaç gün aç kalır, mahsul de az olur. Tohumu istenilen mevsimde fişkırtmak için söylendiği üzere derece-i harareti sıfıra yakın bir yerde yani kışlaklarda saklamalı ve istenildiği zaman kuluçka odasına kaldırmalıdır.

İpek böcekçiliği ile kesb-i şöhret eylemiş olan Fransa ve İtalya'da yüksek dağlar eteklerinde suret-i mahsusada bina olunmuş kışlaklar vardır. Tohumcular az bir ücret tohumlarını burada saklarlar.

Memalik-i şahane'nin birçok yerlerinde koza mahsulünün bozulmasına en birinci sebep tohumların sağlam yani fen dairesinde yapılmaması değil, kış mevsiminde ve ezcümle kıştan sonra lazım olduğu gibi muhafaza edilememiş olmasıdır. Bu yüzden hâsıl olan zarar gayet ehemmiyetlidir. Bu keyfiyet daire-i aidesince layık olduğu ehemmiyetle telakki olunarak münasip yerlerde muntazam kışlaklar inşa edilirse ipek böcekçiliğine ve varidat-ı aşırıyenin çoğalması yüzünden hazine-i devlete pek büyük hizmet edilmiş olur.

Tohumun bir dece-i bürudette saklanması için bazı yerlerde kar sandıkları bulunur ise de bundan büyük bir istifade hasıl olamıyor. Bu sandıkların en büyük fenalığı ufak

olmasından başka konulduğu odada havanın değişmesiyle bürudet dahiliyesi yani sandığın içinde karın husule getirdiği soğukluk dahi değişerek tohumun zarar görmesidir.

Bazı yerlerde böcekçiler tohumları kışın fasulye içinde saklamakta ve bu suretle kuye havanın tesirinden kotarmış olduklarını zannetmekte iseler de hiçbir zaman tavsiye edilemeyecek olan şu eski usulün dahi tohumların havasızlık sebebiyle baygınlık hastalığına düşer olması tehlikesi vardır.

Böcek tutulan memleketlerde şu mevsimde böcekhanelerin tezahürüne yani yıkanıp temizlenmesine başlamak usulden ise de bu husus her yerde tamamıyla yani fennin icap ettiği surette yapılmadığı malum olduğunun tarifi faydasız görülmeyecektir.

Böcekhanelerin tezahürü yani fenni temizlenmesinde iki fayda vardır: Bulaşık hastalıkların önünü almak, böceklerin en büyük düşmanı olan fareleri telef etmek.

İpek böceklerinde zuhur eden sari yani bulaşık hastalıkların başlıcaları şunlardır:

Kara taban. Pebrine.

Baygınlık. Flacherie.

Sarılık. Grasserie.

Kireç. Muscardine.

Bu hastalıkların hepsi kendilerine mahsus olan tohumlardan (spores) zuhur eder ki böcekhanenin duvarlarına, döşemelerine, tavanlarına yapışıp kalan bu tohumlar ekseriya bir seneden ziyade yaşadıkları için ertesi sene yine o hastalıkların zuhuruna sebep olurlar. Şu halde böcekhanede tohum açmazdan evvel hastalık tohumlarını münasip bir suretle mahv etmek pek ziyade elzemdir. Böceklerde bir sene evvel hastalık eseri görülmemiş olsa bile yine tezahüratın lüzumu vardır. Zira böcekçi tarafından farkına varılmayacak derece hafif olarak mevcut olan hastalık sporları ertesi sene rüşeym elverişli olursa kuvvetli bir surette meydana çıkabilir.

Böcekhanelerin temizlenmesinde kullanılan maddeler:

Kükürt, göz taşı, kireç, hamiz fenik, kireç kaymağıdır. En evvela böcekhanenin kapısını ve pencerelerini açtıktan sonra tavana varıncaya kadar her tarafı güzelce süpürmeli

ve ondan sonra hamiz fenin, yahut göz taşı karıştırılmış kireç ile makmul badana etmelidir. Bir gaz tenekesi badanaya yüz dirhem kadar göz taşı yahut 40-50 dirhem hamiz fenin elverir. Göz taşı şoğuk suda pek güç eridiği için evvelce sıcak suda erittikten sonra badanaya karıştırılır. Badana fırça ile yapılır ise de iyisi polverintor kullanmaktır. Bu alet badanayı gayet kuvvetli ve toz gibi ince olarak serptiğinden duvarların bütün delikleri tamamıyla kapanır ve böylece oradaki(sporlar) mahvedilmiş olur. Ancak polverintor kullanılacak ise badananın hafifçe yapılmış ve sürülmüş olmasına dikkat edilmelidir. Bir sene evvel böcekhanede bulaşık hastalıklardan biri zuhur eylemiş ise duvarları iki ve hatta üç defa badana etmek mecburdur. Badanadan sonra odaların tavanlarını yüzde iki nispetinde göz taşı suyu ile ve yine polverintor ile ıslatmalı ve döşemeleri, merdivenleri ve hulusa böcekhanenin bütün ağaç kısımlarını bu sıcak mahlûl ile kuvvetlice silmelidir.

Badana ve göz taşı ile böcekhanenin duvar ve döşemelerindeki sporlar mahvedilmiş olur ise de tavan aralıklarında gizlenmiş olan sporlara faydası olmayacağından bunlar için dahi kükürt kullanılır. Şöyle ki: Odanın ortasına bir mangal (mankal) koyarak ateşe biraz kükürt atılır. Bunun sönmeyerek yanması için kolay tutuşur ve yanar maddeler mesela bir gaz yağı dökülür. Ve derhal odanın kapı ve pencereleri örtülür. Kükürttün yanmasıyla hâsıl olan gaz (hamiz kibriti) tavan aralarına girerek oradaki sporları tamamıyla telef eder. Böcekhaneden içeri girildiği vakit gayet kuvvetli kükürt kokusu duyulur ki böcekhanenin gayet güzel temizlendiğini gösterir.

Kükürtten daha kuvvetli bir madde vardır. Bu da kireç kaymağıdır. Toprak bir kaba bir kıyye kadar kireç kaymağı konarak üzerine 40-50 dirhem zaç yağı dökülüp karıştırılır ise yeşilimtırak bir gaz çıkar. Bunun kuvveti hamiz kibritten ziyadedir. Ancak kükürt ve göz taşı hemen her yerde bulunduğu halde kireç kaymağı taze olarak daima bulunamaz ve taze olmaz yani kesik olur ise kuvveti dahi haylice azalmamış olacağından faydası görülmez.

Böcekhanelerin alet ve edavatından olan kerevet, eğerti merdiven, yaprak sepetleri ve sair eşyayı dahi kaynar su ile yıkadıktan sonra göz taşı banyosuna sokmalı veyahut göz taşı mahlûlü ile yıkayıp temizledikten sonra içeriye almalı ve tekrar kükürt tütsüsünden geçirmelidir.

Farelerin itlafına gelince bu hususta bazı ilaçlar kullanılmakta ise de en ilmi ve kuvvetlisi danis aşısı (Virus Danysz) dır ki Paris'te Pastör Darülistihzarı'nda yapıp satılmaktadır. Farelerin itlafı için kullanılan bir çok ilaçların yalnız bin büyük farelere tesiri

olduğu halde danis aşısı farelere mahsus ve kollarıyla benzer gayet bulaşık bir hastalık peyda eder ki binanın içinde ve hatta civarında bulunan fareler birbirine bulaştırarak bir haftada hemen hepsi öleceğinden bir iki farenin yemesi kâfidir.

Ancak gazetemizin beşinci nüshasının havadis-i ziraiye kısmında dahi yazıldığı üzere aşının taze olmasına dikkat etmelidir. Bir de ecza mağazalarında taklidi satılmakta olan bu aşığı doğrudan doğruya Pastör Darülistihzarı'ndan getirtmelidir.

Bu aşının kullanılması gayet kolay olduğu gibi hiçbir tehlikesi de yoktur. Ufak, dar ve uzun şişelerde bulunan ve bu aşığı az tuzlu ve ılık su içinde eriterek bir parça ekmek, yahut peyniri bu suda ıslatmalı ve tavan arasına, sıçanların gezdiği sair yerlere koymalı.

Bir böcekthane için bir ve nihayet iki şişe aşı yetişir. Şu halde edilecek masraf on ve nihayet yirmi guruştan ibarettir.

İş bu makalemiz de kullanılması tavsiye olunan maddelerin hepsi ihvan ve tedariki kolaydır. Polverintora gelince (8-9) mecdi'ye değerinde olup bağlarda (Mildiyö) hastalığının zuhurundan beri Orman ve Maadin ve Ziraat Nezaret-i Celilesi'yle Duyun-u Umumiye İdaresi tarafından getirtilerek mal olduğu paha ile satılmaktadır.

Böcekthane tarif ettiğimiz usul ile temizlenir ve açılan tohum sağlam yani pastör ve mayyu usulüyle keselenmiş ve hurdabin ile seçilmiş olur ise böcekleri harap eden ve mahsulün az olmasına sebebiyet veren hastalıkların bir dereceye kadar önünü almış olacağından şu makalenin mütalaasını ipek böcekçiliklerine ve bilhassa böcekçilik zanaatına yeni heves edenlere menfaatleri namına tavsiye ederiz.

Bursa Hamidi Ziraat Mektebi ve Harir-i Darül'tahsili Sadr-ı Sabıkı

Kalfayan

2.7.4. Hararetin Böcek Üzerine Olan Tesiri ve Mösyö Lamir'in Tecrübeleri- Böcekleri Kümelerde Serin Tutmanın Muhassenatı ve Mösyö Lafo'nun Tecrübeleri¹⁷⁶

Böcekhanelerde sıcaklığın böceklere olan tesiri böcek besleyenlere malumdur. Sıcak ne kadar ziyade olur ise böceklerin faaliyeti o nispette artar. İştahları çoğalır ve az vakitte çok yaprak sarf ederler. Bundan dolayı alelade 45-50 günden ibaret olan müddet-i ömürleri dahi kısalmış ve çok defa 20-25 gün içinde koza sarmaya başlarlar. İpek böceği beslemeye yeni heves edenler böceklerin bu istidadından bila istifade böcekhanede daimi surette ziyade sıcak bulundurarak böylece az vakitte koza mahsulünü elde etmeyi bir hüner ve muvaffakiyet ad eylemekte iseler de bu, bir hatadır. Her hususta itidal gözetmek ve mümkün merteye tabiatın kuvve-i umumiyetine riayet etmek ehim ve elzem olduğu gibi böcek beslemek zanaatında dahi bu ciheti daima göz önüne getirmek böcekçi için faydalıdır.

Harareti sıfır veyahut sıfıra karip bir derecede muhafaza edilmiş olan tohumu en münasip bir vakitte çıkarıp harareti yavaş yavaş arttırılan bir odaya nakil eylemekteki muhasenat malum ise de bu hararetin miktarında farklar oluşturur. Böcekler için en muvaffak hararetin santigrad 18 ile 25 derece arasında bulunduğu umumiyetle kabul olunmuş bir keyfiyet ise de ikisi arasında yedi derece kadar bir fark bulunduğundan bu babda birçok tecrübelerle sabit olup böcekçiler için bir hat-ı hareket olabilecek bazı nasihat ve izahatte ehemmiyet verilmesi tavsiye olunur.

Avrupa ile memalik-i şarkiye de beslenen ipek böceği cinsleri bütün ömürlerinde dört defa uykuya yatarlar ve her defasında derilerini değiştirerek uyanıp yeni bir devr-i hayata girerler. Buna kavlama namı verilmiştir. Böcekhanenin sıcaklığı terbiye esnasında 24 derece olduğu halde böceklerin uykuda bulunduğu zaman ve bütün kavlama müddeti 20 dereceyi geçmemelidir. Şu halde uyku zamanlarında sıcaklığı azaltıp kavlamadan sonra tekrar ve fakat yavaş yavaş arttırmalıdır. Böcek uyumak ve muntazam surette kavlamak için istirahat ve mutedil bir hararete muhtaçtır. Uyumak ve kavlamak sıcaklığın ziyadeliğiyle az vakitte olur ise böceğin sıhhati su-i tesiri olacağından bundan koza mahsulü dahi müteessir olur.

Dördüncü yani son kavlamadan sonra yahut böcekçilerin dediği gibi büyük alette sıcaklığı her halde azaltmalıdır. 24-25 derece hararetle son kavlamaya gelen böcekleri bundan sonra 21-22 derece hararete bulundurmakta ki iyilikleri Mösyö Lamir bir çok

¹⁷⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:13, H.14 Rebiyülahir 1323-R. 26 Mayıs 1321, s.158-160.

tecrübeler ile isbata muvafık olduğu gibi iki üç derece bir fark koza mahsulünün kıymeti ve keyfiyeti üzerine güzel tesir eylediği Bursa Harir-i Darülistihali'nde tarafımızdan dahi bil tecrübe görülmüştür. O vakit halka-i dersimizde bulunan talebeden maada bu babdaki tecrübeleri yakından takip edenler bizim ile beraber atideki hakikate vakıf olduklarından böcekçiler için kali menfaati mucip olan bu tecrübelerin netayiç-i amaliyesini tadad edelim.

01- Büyük alette yani böceklerin kemale varıpta askıya çıkacaklarına yakın zamanda hararet evvelkinden 3 derece kadar aşağı olur ise koza mahsulü yüzde 10 raddesinde fazla olur.

02- Koza mahsulü artmak ile beraber daha nefis ve ekseriya daha iri ve örgüsü daha sık ve ince olmuş ve çekilirken ipek miktarınca yüzde 1-2 nispetinde fazla bulunmuştur.

03- Kozası renkli olan cinsler az solgun, fakat yanaşık olmuştur.

04- Sıcaklığın azaltılması sebebiyle askı dikmek keyfiyeti üç gün kadar geri kalmıştır.

Şu dört iyi neticeden birinci ve ikincisinin ne derece ehim olduğunu izah etmek zaidir. Üçüncüsünün büyük bir ehemmiyeti yoktur. Dördüncüsünün ise bazen iyiliği olabilir. Askı mevsiminin yağmurlu gitmesiyle askı bulmak güçleşeceğinden şu birkaç gün geri kalmış böcekçi için faydalı olabilir.

Böcekhanede kara taban veyahut karınca hastalığı zuhur edecek olur ise askı mevsimini geriletmek zararlı olacağından bu hastalık müstesna tutulmak üzere yukarıda söylenildiği gibi dördüncü kavlamadan sonra harareti 2-3 derece kadar azalmaktaki iyiliği göz önünde bulundurmak ve o suretle hareket etmek elzemdir.

Bir kutu tohumdan mümkün olduğu kadar çok mahsul almak için bir takım şerait mevcut olup bunlardan böcekleri serin tutmanın büyük bir ehemmiyeti vardır. İpek böceği tırtılı iki tarafında bulunan ve istifaat tabir olunan on sekiz ufak hava deliği vasıtasıyla teneffüs eder. Bütün hayvanat ve nebatatta olduğu gibi bu teneffüsün ipek böceklerinde dahi derece-i ehemmiyeti büyüktür. Bu delikler mesela bal mumu ile kapanırsa böcek telef olur. Kümelerde böcek lüzumundan ziyade sık olur ise birbirlerini rahatsız etmek şöyle dursun birbirinin istifaatlerini kapayacağından teneffüs hal tabiyesi olamaz. Dut yaprağı ile beraber vücuda giren ve tırtıla mazaratı olan su, tırtılın derisi üzerindeki hurdabini deliklerden kolaylıkla çıkmak için böceklerin kümelerde serin yayılmış olması lazımdır.

Bir cinse ait ve fen dairesinde bir dikkat ile hazırlanan iki kutu böcek tohumunun bir kutusu bidayetinden nihayetine kadar serin ve diğeri sık olarak beslenecek olur ise birincisinin kutusundan çok defa ancak 25-30 kilo yaş koza alındığı halde ikinci kutudan en ziyade yani 75-80 kilo koza alınır.

Fransa'da en ziyade ipek böceği besleyen beş eyalet için yapılan aşağıdaki cetvele sık ve seyrek beslemekteki fark gayet açık görülür:

Fransa ziraat nezaretinin on senelik (1885-1894) koza cetvelinden mahuttur

İsmi eyalet	Böcekçiliğin yüzde nispeti	Bir kutuya isabet eden vasatı hasılat
Arras	100	31
Digne	93	30
Ardenes	90	32
Alpes	58	37
Vesoul	39	46

Ancak yalnız kümelerin serin olması kâfi değildir, böcekler, tutulan mahallin büyüklüğüne göre dahi serin olmalıdır. Yirmi beş gramdan ibaret olan bir kutu böceğin tırtılları için her halde 25 metre yer lazım olduğu gibi oda dahi 100 metre mukabilinden aşağı olmamalıdır.

Avrupa'da ipek böcekçiliğinin henüz intizar ettiği zamanlarda bu cihete ehemmiyet verilmediği için bir kutu tohumdan 20-25 kilodan ziyade yaş koza alan pek az bulunur idi. Böcekleri kümelerde serin tutmanın iyiliği şu izahat ile anlaşılabilir olup ancak bu babda her yerde kabul edilmiş bir usulün biltecrübeye gelmiş olduğunu söylemek de lazımdır.

Şöyle ki: böcek besleyenler seyrek tutmaktaki iyiliği inkâr etmemekle beraber bunu yalnız üçüncü ve hatta dördüncü kavlamasından sonra yapıp ilk derilerde ehemmiyeti olmadığı zannına düşmüşlerdir. Bu, yanlış ve böcekleri birinci ve ikinci kavlama arasında seyrek tutup sonra mecburi olarak sık tutmak ibtida sık ve yün alette seyrek tutmaktan daha iyidir.

Bursa Hamidi Ziraat Mektebi ve Hariri Darültahsil Müdürü Sabık

2.8. Arıcılık ile İlgili Yazılar

Resimli Ziraat Gazetesin'de Arıcılık başlığı altında şu yazılara yer verilmiştir: Arıcılık hakkında bir iki söz. Arıların oğul bırakması ve bunları toplamak usulü. Arıların meskeni yani kovan.- Müttehalk gümeçli kovanların istimali.- Arıcıhane.- Arıları beslemenin yolu.- Valide arıyı tebdil etmek usulü.- Balın kovandan alınması.¹⁷⁷

Yukarıdaki yazı başlıkları incelendiğinde arıcılık hakkında hiç bilgisi olamayan bir kişiyi temelden alarak iyi bir arı yetiştiricisi yapmaya yönelik planlı ve programlı bir yazı dizisi hazırlandığını görmekteyiz. Bu bölümü okuyan üreticiler kaliteli bal üretmek için gerekli bilgileri edinebileceklerdir.

2.8.1. Arıcılık Hakkında Bir İki Söz¹⁷⁸

Arıcılık, eğlenceli olduğu kadar az çok kar bırakan bir zanaattır. Arılar bal ve balmumu gibi mahsulattan başka ziraata dahi pek çok hizmet ederler. Nebatattan pek çoğunun arılar vasıtasıyla aşılandığı bulunan tarla, bağ ve bahçenin mahsulatının, arılıktan uzak bulunan mahallerin mahsulatından pek ziyade olduğu buna delildir. Ziyade hububat mahsulü alan bir çiftçiye bu kadar güzel ve bereketli mahsulü nasıl alıyorsun diye sorulunca: arılar vasıtasıyla cevabı vermiştir.

Çiçekten arıların fael talikçe aşya nasıl vasıta oldukları görülür. Arılar bal yapmak için nebattan başlıca iki madde toplarlar. Biri gubar tal erkek çiçeğin tohumuna sarı bir tozdur diğeri nektardır. Gubar tal toplamak üzere bir çiçeğe konan arı vücudunda mevcut kollar vasıtasıyla topladığı talı arka ayaklarında bulunan sabit şekilde iki çukura doldurur. Bir çiçekten kalkıp diğere gittiği zaman evvelce vücuduna yapışmış olan gubar talı ikinci çiçeğin istikameti dışı çiçek üzerine bilmeyerek düşürür ve bu sütlü talı çiçekten çiçeğe götürerek fael talikçe vasıta olur. Bir de, arılar çiçeklerden tatlı maddeleri toplar ki çiçeklerin dibinde bulunup guded-i nektariye denilen ve içinden tatlı bir madde çıkan bir gıdaya kadar hortumunu uzatabilmek için çiçeğin dibine kadar sokulur. İşte bu sırada vücuduna yapışmış bulunan gubar talı bir çiçekten diğere geçer ve aşya vasıta olur.

¹⁷⁷ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

¹⁷⁸Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:15,H.18 Rebiyülahir 1323-R. 9 Haziran 1321, s.183-184.

Arılar bu hizmetlerinden başka bazı haşeratı çoğalmaya bırakmamaları da şayan-ı zükurdur. Hele elmalara arız olup meyve bağlamadan çiçeklerin dökülmesine sebep olan bir nevi kurdu arılar tesirsiz bırakır. Çünkü elma kurdu (Anthonome) denilen bu kurdun yumurtası tam çiçekler içinde ve bilhassa çiçeklerin azot zehri arasında bulunduğu arı talı toplarken yumurtayı yere düşürüp bırakır. Kurt, ilk gıdası oldukça talıdan mahrum kaldığı cihetle tabiiyetiyle telef olur. Bu cihetle bazı yerde elma ağaçlarına pek büyük zarar veren bu kurtlardan kurtulmak için arı beslemelidir.

Fakat arı besleyerek hakkıyla istifade etmek için tarih-i tibbiyesini öğrenmek yani arıların ahval ve âdetini tanımak ve bir sürüyü güzel idare yolunu bilmek lazımdır. Binalaleyh evvela biz de bir arı sürüsünün azasını, her birinin vazifesini usul ve adetlerini gözden geçirdikten sonra usul idarelerini muhtasar ve müfit surette anlamaya çalışacağız.

Arıların tarih-i tibbiyesi – Arılar sürü ile yaşar. Bir sürünün ahvali yakından muayene olunursa fevkalade bir intizam, gayret, faaliyet görülür. Arılar hayvanat-ı saire gibi erkek ve dişi olarak iki cinstir. Fakat bunların erkek ve dişiliği bütün bütün garip ve insanı hayrete bırakacak surette acayıptir.

Bir arı sürüsü iki bin adet kadar erkek ve bir adet mükemmel dişiden ve sürünün kuvvetine göre 30,000-20,000 kadar da işçi kısır dişilerden mürekkebirdir. Erkeğin boyu daha hacimli olup uçtuğu zaman gürültü çıkarır. Bunun hizmeti yalnız ana ile çiftleşmektir. Erkek, bu işi görür görmez telef olur. Bir de her erkek ana ile çiftleşmez, zira ana çiftleşmek için erkekler arasında istediğini seçer. Erkekler sürünün en ağır olup çiçeklerden bal toplamaz.

Her sürüde yalnız bir tek mükemmel dişi vardır. O sürüde bulunan arıların anasıdır. Sürüden olanlar validenin şayan-ı hayret olan çok doğurmak istadıyla yerine gelir. İlkbahar'da bir ana bir günde iki bin veya üç bin kadar yumurta yumurtlayabilir. Bazen de daha ziyade olur. Şurası da var ki ana gece dahi gündüz gibi yumurtlamakta devam eder. Ve bu ana diğer arılardan vücudunun bir az daha uzunca, karnının daha hacimli ve kanatları karın kısmını örtmüş olmasıyla arılar, iğnesini var ise de bu iğneyi insana karşı kullanmaz. Bu halde ana tıpkı bir erkek gibi tutulabilir. İğneyi yalnız diğer bir ana ile kavga ettiği zaman kullanır. Böyle bir kavgada anaların biri telef oluncaya kadar uğraşılır. Çünkü bir arı sürüsünde iki ana bir arada yaşayamaz. Ana doğduktan bir hafta sonra kovandan dışarı çıkar kendini beğendiği bir erkeğe talkih ettirir. Bu amaliyat kovan dâhilinde icra olunmaz. Ana

ekseriya kendi kovanından olmayan bir erkeği seçer ve bununla havada çiftleşir ve bir müddet sonra kovanına döner. Fakat erkek azayı tenasilyesi ananın vücudundan sarktığından kısır işçiler bunu çıkarırlar ki bu hal ananın aşılınmaz olduğuna alamettir. Ana aşılandığı zaman aşı maddesini bir kesecik içinde saklar ki müddet-i hayati olan üç dört sene zarfında yumurtlayacağı üç dört yüz bin yumurtayı hep bunun ile talkih eder. Ana çiftleştikten üç dört gün sonra yumurtlamaya başlar. Yalnız Teşrinevve'lden Kanun-u saniye kadar bir müddet yumurtlamayı keser.

Selanik Hamidi Ziraat Mektebi Sanayi-i Ziraiye ve Böcekçilik Muallimi İhsan

2.8.2. Arıcılık Hakkında Bir İki Söz (On Altıncı Nüshadan Mabad)¹⁷⁹

Ana demek en doğru olan bu mükemmel dişi doğduktan sonra yirmi güne kadar çiftleşmezse bütün ömründe artık çiftleşmeyeceği anlaşılır. Bununla beraber bekâr olduğu yani çiftleşmediği halde yumurtlar. Fakat yumurtalardan bütün erkek arı meydana gelir. Buna (tenasil-i mütevali) yani (Parthenogenese) denilir ki birçok haşeratta vakidir.

Diğer dişilere amele yahut işçi denilir. İşçiler ne kadar ziyade olursa sürüde o kadar mükemmel olur. Bir kovanın en ehemmiyetli kısmı işçiler olduğu gibi kovandaki arıların hemen hepsi işçilerden müteşekkildir. İşçiler sürünün en küçükleri, fakat en çalışkanlarıdır. Çiçekten çiçeğe uçar, bal yapmak için nektar toplar. Pek çok zamanlar işçi arıların ne erkek, ne de dişi olduklarına kanaat hâsıl olmuştur. Bugün tamamıyla anlaşılmıştır ki bunlar dahi dişidir. Fakat dişilikleri mükemmel değildir.

Ba husus izahı tenasaliye cihetince asıl dişi olan anadan farklıdır. Bunu ispat etmek için şu kadar söylemek keyfiyet eder ki işçilerin çıktıkları yumurtalar, ananın çıktığı yumurtanın aynıdır. Bir de ana telef olur ise işçiler hücrelerinde yani yuvalarından birini büyüterek oraya üç nihayet dört günlük işçilerden birini yahut bir dişi yumurtayı yerleştirerek bu suretle çıkan dişiyi daha güzel ve bol gıda ile beslerler. Bu, ana olur. Demek ki ana dahi bir adi işçi arı ise de yuvası geniş olduğundan hacmi lüzumu derece dekesb-i mükemmeliyet etmek ve daha iyi beslendiğinden bu mükemmeliyet matlub veçe ile olmuştur.

Kovanın dâhili ve harici her türlü hizmetleri işçiler görür. Bal kovancılarını işçiler yığıdığı gibi yumurtadan çıkan kurtların beslenmesi, bal toplanması, balın muhtaç olduğu

¹⁷⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:17, H.3 Cemaziyülevvel 1323-R. 23 Haziran 1321, s.206-207.

mamulenin icrası işçilere aittir. Ufak bir tehlike vukuunda iğnelerini kullanırlar ki bu iğneler bal topladıkları zaman pek nadir kullanılır.

İşçi arıların başka başka vazifeleri olur bir takımları-ki bunlar çoğudur- tarlalarda nektar (çiçekler de bulunan tatlı bir madde) ve gibar tali (çiçekler de bulunan sarı bir toz ki erkeklik tohumu makamına kaimdir) toplanıp yuvalarda bulunan kurtları beslerler. Bunlara besleyici yahut (süt ana), diğer bir takımı, hâsıl ettikleri bal mumu ile kovancıları yaptıklarından bunlar da (mumcu) denilir. Nihayet bir kısmı da kovani temizleyip dâhili hizmetlerle meşgul olur. Saka denilen diğer bir takım işçilerin vazifesi de su taşımaktır.

Bu malumat-ı iptidaiye ve esasiyeyi bildikten sonra yumurtanın ne suretle açılıp bundan erkek, işçi ve ihtiyaç varsa ananın nasıl husule geldiğini gözden geçirelim.

Selanik Hamidi Ziraat Mektebi Sanayi-i Ziraiye ve Böcekçilik Muallimi

İhsan (Mabadı var)

2.8.3. Arıcılık On Yedinci Nüşhadan Mabad)¹⁸⁰

Bir ana ile beraber az da arının bir kovan içine konulduğunu farz edelim. Kovan temiz, geniş ve fakat hücretsiz, hiçbir damla bal da yok, tamamıyla boş. Ana yumurtalarını nereye koyacak? Merak etmeyiniz! Bu arıların asıl büyük kovandan ayrıldıkları zaman ihtiyat olarak biraz balları ve hücreleri yapmak, kovanın içinde lazım gelen ameliyatı icra etmek için yapı malzemeleri bulunduğu gibi içlerinde mamulleri, duvarcıları da vardır. Bunlar kovan içine girdikleri gibi köşe ve bucağı muayeneye başlarlar. Bir takımları kovan derinindeki çıkıntıları dudaklarıyla düzelterek oturulur ve durulur bir hale getirirler. Diğer bir takımları da (Pervpolis) ile (çam ağaçlarında hâsıl olan yapışkan bir madde) en ufak yarıkları bile kapatırlar. Diğer bazıları da kumcuları yaparlar.

Arılar kovanın üst tarafında iki üç santimetre genişliğinde bir mahalde toplanır ve beyaz bir madde ile orasını doldururlar ve sonra da yukarıdan aşağıya bir takım perdeler yapmaya başlarlar. Bu madde bal mumudur ki arıların madde-i gıdasıyeyi hazım ettikten sonra kalan maddedir.

¹⁸⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:19,H.17 Cemaziyülevvel 1323-R. 7 Temmuz 1321, s.231-232.

Arılar bal mumunu istihsal için ayaklarını karınlarına götürerek oradaki dört çift halkanın arasından ifraz olunan maddeyi dudaklarıyla yoğurduktan sonra ağızlarıyla boş bırakılan mahale koyarlar.

Çoktan beri arılar bal mumunu nebatattan toplarlar zan olunurdu. Hâlbuki arıların bal mumunu doğrudan doğruya nebatattan toplamayıp evvelce yemiş oldukları tatlı maddelerin hazmindan sonra meydana geldiği tamamıyla anlaşılmıştır.

İşçi arılardan, mumcu denilen kısmı bal mumu yapmak isterler ise kendi vücutlarının beslenmesine lazım olan miktardan kat kat ziyade bal ve gibar tali yerler ve su ile karıştırarak hazım ettikten sonra yüksek derece-i hararete karınlarındaki halkalarından bal mumunu çıkarılır. Yapılan birçok tecrübelerden anlaşıldığına göre bir kilogram bal mumu husule getirmek için arılar aşağı yukarı 10-12 kilogram bal sarf ederler.

Tabaka tabaka birbirine yapıştırılan bal mumu perde halini aldığı gibi her iki taraftan, sathinde altı köşeli gayet muntazam ve biraz çukurca şekilleri meydana getirebilmek üzere arılar orasını doldurmaya başlarlar. Bu şekiller yuvaların esasını teşkil eder. Bu yuvaların mecmuğuna (gümç) denilir. İş ileri gittikçe işçilerin miktarı da artar yuvaları yapan işçilerin bal mumu bittiği gibi çekilir, yerine başkası gelir. Bal mumunu bitiren yine eski yerine giderek ifraza başlar. Birkaç bin hücre hazırlandığı gibi kumcuların başında ve kenarındaki hücreler mağaza hizmetini görür. Ötekilerde de arı yetiştirilir. Arıların bir takımı henüz yetmeyen inşaat için kovan içinde kalır. Diğerleri de çiçeklerden bal toplamak üzere işlerine gider.

İşçi arıların yaptıkları kumcular birbirinden farklı üç nuadır: Biri işçi arılara, ikincisi erkek arılara, üçüncüsü de ana arıya mahsustur. Bu kumculardan en çoğu işçi arı mumcu olup yumurtalarının uyandırılmasına, bal ve gibar talin muhafazasına mahsustur. Bunlar diğer iki nevi kumcudan daha ziyade küçük olmalarıyla ayrılır.

Erkek arı kumcuları şeklen işçi arı kumcularına benzer ise de daha büyük, fakat daha azdır. Bunlar erkek arı yumurtalarının uyandırılmasına ve balın muhafazasına hizmet edip içlerinde hiç gibar tali bulunmaz.

Ananın hücresi ötekiler gibi altı köşeli olmayıp meşe palamudunu andırır. Adedi pek az olup işçi arılar lüzum gördükçe yaparlar. Bu hücreler ana arı yumurtasını uyandırmaya hizmet edip içinde bal ve gibar tali asla bulunmaz.

2.8.4. Arıları Beslemenin Yolu (Otuz Sekizinci Nüşadan Mabad)¹⁸¹

Bu iki hücreden ilk çıkacak valide diğerini telef ederek kovan halkına valide olur. Başka yere nakil edilmiş olan asıl kovan zaten valideye malik bulunduğundan yumurtlamaya devam ve bu suretle ana kovanın arısı suretle tezaid eder.

İkinci usul.- Kuvvetli bir kovandan yumurtaları ve muhtelif boyda kurtları havi iki çerçeve tek mil arılar ve valide ile birlikte alınıp boş bir kovana konulur ve bu iki çerçevenin sağ ve soluna, boş işçi arı hücrelerini havi ikişerden dört çerçeve ilave olunarak kovan kapanır ve asıl ana kovan yerine ve ana kovan dahi yanındaki başka bir kovan yerine vazî olunur. Şu suretle boş kovana koymuş olduğumuz çerçeve de zaten valide ve muhtelif boyda yumurta ve kurt bulunduğundan bu kovan kendi cemiyetini itimam etmiş olur. Validesini almış olduğumuz kovan ise diğer bir kovan yerine vazî edilmiş olduğundan bu kovanın dışarıda bulunan tek mil işçileri, kovana girdiklerinde validesiz olduklarını anlayarak hemen birkaç valide arı hücresi meydana getirip iki üç günlük bir arı kurtunu vazî ile valide vücuda getirilir. Bu suretle bu kovan dahi kendi kaybını kazanmış olur. Eğer bu esnada kovanda kâfi miktar da bal bulunmazsa sekiz gün kadar şurupla beslemek lazımdır. Asıl validesini almış olduğumuz kovanda işçiler birçok valide arı hücresi yapacağından eğer bunların hepsi bırakılacak olursa bu kovanın tabî oğul bırakacağı mamul olduğu için buna meydan vermemek üzere ameliyattan dokuz gün sonra valide arı hücrelerinden yalnız ikisini bırakıp diğerlerini telef etmek lazımdır.

Sani oğul bıraktırmanın faidesi: Evvela kovanın adedini çoğaltmak, saniyen arzu olduğu kadar valide arı yetiştirmektir. Fi'el hakika bu suretle birçok valide arı elde edilebilip bunlar, bir kovanda yaşlı ve işe yaramayan veya telef olan valide arı yerine konularak istifade olunur. Fakat şunu da bilmelidir ki bir kovandan sani oğul alındıktan sonra o sene o kovandan bal beklememelidir, zira arılar ne kadar oğul bıraksalar o kadar az bal verirler. Binalaleyh bal almak arzusunda bulunan arıcılar çok sani oğul bırakmamalıdır yahut aldığı sani oğul bal yerine saymalıdır.

¹⁸¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:39,H.1 Şevval 1323-R.15 Teşrinsani 1321, s.452.

Selanik Hamidi Ziraat Mektebi Sanayi-i Ziraiye ve Böcekçilik Muallimi ve Harir-i Darültahsili Müdürü İhsan (Mabadı var)

2.9. Tavukçuluk ile İlgili Yazılar

Resimli Ziraat Gazetesi'nin bu bölümünde şu yazılara yer verilmiştir: Kış mevsiminde kümes işleri, Piliç ve tavuklarda zuhur eden bazı hastalıklar ve bunların sürat-i tedavisi. Bu yazılar incelendiğinde tavuk yetiştiriciliği ve burada daha fazla verim alma konularına dikkat çekilmektedir. Ayrıca tavukların karşılaşılabileceği çeşitli hastalıklar hakkında faydalı bilgilere yer verilmiştir.¹⁸²

2.9.1. Kış Mevsiminde Kümes İşleri¹⁸³

Kış mevsimi yaklaşmakta olduğundan kümeste yapılacak işleri şimdiden gözden geçirmek faydasız değildir. Bu mevsimin uzun gecelerinden bila istifade kümese ait olan muhtelif alet ve edevatı tamir ve lüzumu takdirinde bazılarını yeniden tedarik etmek lazımdır. Kuluçka makinelerini, sanayi-i anaları suret-i mahsusa da muayene ederek muhtaç-ı tamir olanların icabına bakılır. Suhuletle tamiri mümkün olan var ise peyder pey tamir edilir.

Saf tavuk yetiştiren bir çiftlik sahibi kendisinin bir ehli zanaat ve ticaret olduğunu daima ve ezcümle sene-i nihayetinde der hatır edip idare ettiği kümes mevcudunun ne halde bulunduğunu bilmeli ve sene içinde etmiş olduğu masrafın bir muvanesini tertip etmelidir. Mevcut tavukların ve kümes alet ve edevatlarının bir demirbaş defteri tanzim edip tekml sene kümes mamulatının neticesi olan istatistik cedavilinin tertibi için icab eden rakamları toplamalı ve sene-i atide bunları kendisine esas ve rehber ithaz etmelidir.

Bu suretle mukaddeme edilmiş olan hataları tashih ve yaşlı ve işe yaramayan tavukları feruhat etmek ve böylece kümes idaresine hüsn-ü intizam vermek, zayıyatın önünü almak ve kar için yeni yeni menbalar bulmak mümkün olur.

Tavukların ve hindilerin kuluçka oturmasına mahsus olan eşyanın temizliğine bilhassa dikkat etmek icap ettiği gibi onları güzelce gözden geçirerek tavuk beyti, tavuk

¹⁸² Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

¹⁸³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:37,H.26 Ramazan 1323-R. 10 Teşrinsani 1321, s.434-436.

güvesi gibi haşarat-ı müzaradan eser kalmadığına emin olmalıdır. Hindilere yuva makamında kullanılan sandık ve sepetler ve yumurtalıkları sodalı sıcak su ile yıkayıp kuruttuktan sonra onlara kükürt tozu serpmeli ve yahut daha iyisi Cresyl geys tamir olunup ecza depolarında ihvan-ı bir fiyat ile feruhat olunan mahlûlden birkaç defa geçirmelidir. Bu suretle evvelce alet ve edavat-ı mezkurenin delikleri arasında bulunan kurt ve muhtelif böcek yumurtaları telef edilmiş olur.

Elzemeti birinci derece lan amaliyat-ı mezkure kış ameliyatından madut olup hatta karlı, yağmurlu ve rüzgârlı günlerde böyle sivant altında icra olunabilir. Bunlardan maada bazı amaliyat hariciyle daha vardır ki bunların icrası kezalik şu kış mevsimine tesadüf eder. Bu kabilden olmak üzere kümes enbiyasının çatı vesaire aksamını daima gözden geçirmek, kümeslerin havasını hıfz-ı sıhhaya muvaffak bir halde koymak, durgun suların ceryanı temin için bunlara lazım olan akımı vermek, uzun müddet orada tutuşmuş veya hor yumuşamış olan toprağın kabuğunu kaldırmak ve yerine akıllı kum tabakası fers eylemek lazımdır. Ancak aslında çayır halinde bulunan kümes havalisinin bu amaliyata ihtiyacı olmadığı şüphesizdir.

Kış mevsiminde tavuklara verilen yem mağdı ve mebzul yani kuvvetli ve bol olmalıdır. Zira tavuklar kış mevsiminin geceleri uzun ve gündüzleri kısa olması hasebiyle yaz mevsiminde mebzulen bulabildikleri kurtları, böcekleri vesaire bu gibi tabi gıdaları bu mevsimde bulamazlar.

Bundan maada haslet cihetine dahi derhatır eylemek icap eder. Kış mevsimi nihayetlerinde erkenden yumurtlamak için bilhassa beslenen tavuklara sıcak hamurlu, kemik kırıntısı ile karışık sebze çorbası verilmelidir. Kümes havalisine yaprak ile karışık gübre yaptırılır ise tavuklar erkenden yumurtlamaya başlarlar. Velhasıl turfanda sebze ve çiçek yetiştirmek için sıcak yastık ve camekânlar hususunda edilen ihtimal mezkûr tavuklar için dahi icra olunmalıdır.

Zikr olunan yaprak tabakası havalinin tekmil sathı üzerine ve açık bir yer bırakmamak şartıyla yapılmalıdır. Açık kalmış az bir mahal, soğuk ve nemanik bir köşe tavukların erkenden yumurtlamasına mani olduğu gibi bazılarının teatiline bile sebep olur. Şurasını dahi ilave edelim ki ferş olunacak gübre tabakası az çok samanlı gübreden ibaret olmalıdır. Binalaleyh gübre kovalarının dama teşkil eden maddeleri bu iş için kullanmak caiz değildir.

Yukarda tarif olunan temizlik sayesinde yumurtalarda fena bir koku ve hoş gitmeyecek bir lezzet asla peyda olmaz. Yumurtaların hoş bir lezzet kesb eylemesi için yumurtlayan tavuklara buğday yulaf ve kuru buğday tanesi gibi kızdırıcı yemler vermek ve ezcümle temiz su bulundurmak şart-ı azamdır.

Semizletmek veyahut az bir müddet sonra satmak için ayrılmış olan piliçlere verilmesi lazım gelen yemler başkaca tertip olunur. Bunların tanesi mürekkep olan yemlerine un ve pişmiş patates ilavesi elzemdir. Tasmin yani semizletmek keyfiyeti bu işe mahsus olan makine ile veya adi usul üzere icra olunabilir ise de hamura yavaş yavaş tuz katmak ve son yemi mütakip yani kesmezden evvel piliçlere her halde kaymakaltı sütüyle karışık tuzlu su vermek icap eder. Bu süratle onların eti daha beyaz ve leziz olur.

Mektebi Ziratten Mithat

2.10. Mevaşi Haberleri

Resimli Ziraat Gazetesi'nin bu bölümünde şu yazılara yer verilmiştir: Merinos koyunları, Memalik-i mahrusa-i şahane'nin muhtelif cins keçilerinin tavsifi.- Islah ve terbiyesi usulü, Hayvan yetiştirmeye mahsus çiftlikler hakkında bazı mütalat.- Vahşi hayvan çiftlikleri. Yarım vahşi hayvan çiftlikleri. Mahsur çiftlikler. Hayvanat-ı ehliyenin usulü. Koç katmayı ve neticeleri. Memeden kesilen kuzuların beslenmesi usulü. Süt ineğinin intihabı. Hıfz-ı ılsahe-i baytariden bir nebze.¹⁸⁴

Bu başlıklar incelendiğinde daha iyi ve nitelikli hayvan yetiştirmek için bilgilendirici yayınların yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca hayvan hastalıklarına da dikkat edilmesi konusunda üreticiler uyarılmıştır. Bu hastalıklarla mücadele yöntemleri detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

¹⁸⁴ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

2.10.1. Memalik-i Mahruse-i Şahane'nin Muhtelif Cins Keçilerinin Tavsifi- Islah ve Terbiyesi Usulü¹⁸⁵

Frenkler keçiyeye fukara ineği derler. Pek doğrudur. Çok masraf edilmeyen keçi kendini besleyen fakir aileleri sütüyle besler. Ne çare ki keçi lazım geldiği kadar itibar ve teveccühe layık görülmemektedir. Vakıa keçinin kusurları yok değilse de kıymetli hasalarıda vardır. Fakir aileler için keçi kadar ihvan bir hayvan daha bulunamaz. İnsanın gidemeyeceği, sokulamayacağı yerlere çıkar, yiyecek bulur. Bolca ve oldukça besleyici süttten başka sanayide hizmeti vardır. Kunduracılıkta gayet makbul bir deri hâsil eder.

Keçi koyundan daha çabalıdır. Koyun, dağ keçisi, geyik gibi hayvanlara pek ziyade karabatı bulunan keçi sıcağı ve kuraklığı sever. Asya-i vesati, Himalaya dağları, mıntıka-i Hira dağları keçinin hoşlandığı yerlerdir. Keçinin menşei, yani çıktığı yer buralardır. Avrupa'ya da buradan yayılmıştır. Bir de keçinin en güzel yetiştiği mahal Akdeniz etrafındaki memleketlerle Şimali Afrika, Cenubi Avrupa'dır. Taula ve Monte Kristo adaları pek çok vahşi keçiyeye havi olmakla meşhurdur. Buralara keçi avına giderler. Korsika adasında doksan bin keçi tahmin olunur. Malta adasında maltiz keçisi namıyla meşhur bir keçi bulunduğunu herkes bilir. Yunanistan ile Yunan adaları Avrupa'nın en ziyade keçi bulunan yerleri olup yüz kişiye tahminen yirmi keçi düşer.

Keçiler yalnız sıcak memleketlerde bulunmayıp en soğuk memleketlerde dahi insanlar gibi gitmişlerdir. Gine'de Afrika'nın kumlu arazisi ile merkezinde bulunduğu gibi İsveç'in şimali taraflarında Alp ve Himalaya'nın yaz kış karlı dağlarında dahi vardır.

Doğruluğuna inanılan bir hesaba göre Avrupa'da tahminen yirmi milyon keçi vardır.

Keçi pek eski zamanlardan beri bilinen ehil bir hayvandır. Eski Yunanlılarla Romalıların, beni İsrail'in keçiyi ehil olarak tanıdıkları hakkında delalet tarihte vardır. Eski zamanlarda keçi bilhassa sütü, eti, derisi için yetiştirilir idi. Sütünden peynir, derisinden seyahat esnasında içilecek su konulacak tulum yaparlardı.

Keçi derisinden sahtiyan, telatin, kurtube sahtiyan vesair ince meşinler ve hatta terse yapılır. Bunlar en ziyade Amerika'da yapıp Avrupa'ya senede yüz otuz milyon franklık kadar gönderilir.

¹⁸⁵ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:6,H.14 Sefer 1323-R. 7 Nisan 1321, s.71-72.

Eskiler ve hususiyle şark ahalisi keçi dersinden elbise giyerler idi. Şimdi bile Kırgızların bir kısmı böyle elbise giyerler. Çin’de keçi derisinden bir nevi kürek yapılır. Keçi kılı dahi faydalı bir mahsuldür: Elbise, boya fırçaları ve kapula yapılır. Ve hala herkesin dahi bildiği üzere Keşmir ve Ankara keçileri tiftiğinden en güzel sevfe ve şallar yapılır.

Evvelleri Avrupa’da deve gibi meşhur olan şimdilerde dahi Asiyada kullanılan panzehir (pedezher) taşı (Beozard) Kafkas dağlarında, İran’da, Kırgız memleketinde, Tataristan’da ve civar memleketlerde yaşayan panzehir taşlı keçiden (Chevre bezoard) hasıl olur ki keçilerin bağırsaklarında teşkil eden taşcıklar olup hiçbir hassa-i devaiyesi yoktur.

Keçiler ehil ve yabani olmak üzere ikiye ayrılır. Yabaniden istifade edilemediğinden burada yalnız faydası olan ehillerden bahsedeceğiz. Ehil keçinin çok nevaları vardır Bunların başlıcalarını aşağıda zikr eyleyeceğiz.

Ehil keçinin adsanı – Beyaz, kara, kestane renginde veya alacalı olur. Bazılarının kılları sert ve uzun, bazılarının gayet kısa hemen deri ile beraberdir. Ve yine bazılarının kılları arasında ayva tüyüne benzer ince ve ipek gibi kıllar var ise de hem pek az, hem de gayet kısa olduğundan işe yaramaz.

Yabanisinden farkı pek azdır. Boylarına, boynuzlarının varlığına ve yukalığına, sütünün miktarına göre envai vardır. Tıbben koyundan hislidir. İnsana kolaylıkla alışır. Koyundan daha kuvvetli, daha çeviktir. Yavrularına kemal-i şefkat ile bakar. Hatta diğer hayvanların yavrularına ve çocuklara bile sütninelik eder. Adi keçinin bünyesi kavi ve beslenmesi kolaydır. Hemen her rast geldiği otu yer.

Ehil keçinin kara renkte olanları hepsinden kuvvetli ve ziyade dayanıklı olmak üzere kabul edilmiştir. Az masraf ile beslenen keçi çok hasılat verir. Eti, yağı, kılı, tiftiği, derisi, sütü satılarak istifade olunur. Sütü oldukça besleyici ve bolcadır ve bir de kolaylıkla kesildiğinden gayet ali peynir yapılır. Avrupa’da keçiler tiftik veremediğinden sütlerinin çoğalmasi cihetine gidilerek pek çok süt veren ehil keçiler yetiştirilmektedir. Memalik-i Mahrusa-i Şahane’de keçilerin kılından, tiftiğinden, etinden dahi istifade olunur.

(Ehil Keçinin Envai)

1 , İsviçre Keçisi - Merkezi Avrupa'nın başlıca keçi nevaini teşkil eder. İsviçre'de Sarin ve Simon vadisinde yetişir. Bunlar renginin büsbütün beyaz olması, boynuzlarının bulunmaması, pek ziyade süt vermesiyle diğerlerinden ayrılır. Kılı alelumum sert, kısa, sakalı oldukça uzundur. Boyca dahi farkı vardır. Hatta bir metre yüksekliğinde tekeleri az değildir. Boyunları ince ve uzun, başları narin, bedenleri uzun, sırtları doğru, bacakları narin, sağrıları hafifçe meyilli. Memeleri büyük ve yumuşak ve kılsızdır. Yemleri iyi olursa günde vasat olarak dört litre süt verir. İçlerinden 5,6 hatta 7 litre süt verenleri de vardır. Bir sene zarfında verdikleri sütün miktarı vasat olarak 160-800 litredir.

İşte sütünün bu kadar çok olması sebebiyledir ki 1778 sene-i miladiyesinde bu keçiler Fransa'ya, Almanya'ya, Belçika'ya, Flemenke, İngiltere'ye ve hatta cenubi Afrika'ya götürülmüştür. Ekseriyet dahi bunların yalnız tekeleri götürülerek yerli dişi keçiler ile çiftleştirilir. Bu tekelerden her biri senede iki yüz kadar keçiye aşabilir.

İsviçre'nin Sarin vadisinde bu beyaz keçilerden başka koyu dori renğinde bulunan keçiler dahi yetiştirilir. Bu renkte bulunanlarında, beyazlarında olduğu gibi, kıllar metalik kısa olmayıp uzun olanları da vardır.

Mekteb-i Harbiye-i Şahane Sınıf-1 Baytariye Ders Nazırı Miralay

Munis (Mabadı var)

2.11. Tıbbi Baytari ile İlgili Yazılar

Bu bölümde şu yazılar yer almıştır: Hayvanat-ı ahalide imraz-ı sarıyaye karşı aşısı ve serumların istihsal ve istimali, Hayvanat-ı ahalide şarbon (cemre) hastalığı.- Aşısı ve tedabir-ı sıhhiye, Zabıta-i sahıbe-i baytariyenin tatbikinden husule gelen faideli neticeler, Su-i hazm-ı azi, had-i intifaç-ı batın yani gerginlik.- Alametleri.- Tedavisi, Vebayı bakri ve menşei. Bakteriyoloji evsafı. Bulaşması sebepleri, Su-i hazm-ı imtilai. Alametleri. Tedavisi, Hamayı kalai. Şap hastalığının alametleri. Bu hastalığın devam ve neticesi. Tedabir. Tedavi. Zabıta-i sıhhiye, Buzağılarda bağırsak iltihabı hastalığı.¹⁸⁶

¹⁸⁶ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

Bu yazı başlıkları incelendiğinde özellikle çeşitli hayvan hastalıkları ve bunların tedavilerine yönelik bilgilendirici yazılara yer verildiği anlaşılmaktadır. Hayvan yetiştiricilerinin daha iyi ürün alması ve hayvan sayılarını arttırmasına yönelik yazılara da yer verilmiştir.

2.11.1. Hayvanat-ı Ahalide İmraz-ı Sariyeye Karşı Aşı ve Serumların İstihsal ve İstimali¹⁸⁷

-1-

Aşı ve Serumlar Hakkında Malumat-ı Hakikat

Hayvanat-ı ahaliye ziraatın erkan-ı asliyesinden olmak hasebiyle birinci nüshada münderiç (gazetemizin mesleği)nde hayvanat-ı ahaliye hastalıklarıyla bazı müdavatından bahs olunacağı zikr edilmiş idi. Gazetemiz deruhte eylediği vazifeyi peyderpey ifaya çalıştığı gibi bu haftadan itibaren hayvanat-ı ahaliye'ye mutlak olan bu taahhüdünü ifaya gayret eyleyecektir. Ancak hayvanat-ı ahaliye hastalıklarıyla tedavilerinin sürati keşf ve tedavileri hakkında bir fikir acele peyda edilmesine hizmet etmek üzere bu nüshamızda aşı ve serumlara dair malumat-ı mutakadimeye havi bir makale derç ediyoruz:

Aşıların keşfi ahval-i maraziyede müşahede olunan netayiç üzerine mevstuttur. Fielvaki hayli zamandan beri nev-i beşerde bazı hamiyet-i indigaya yani çiçek, suçiçeği, kızıl, kızamık ve kaba kulak gibi hastalıklara düçar olup da şifayab olanlar da merzan ikinci bir tesirine karşı bir mukavemet, tıbbi bir muafiyet hasıla geldiği bilinmekte idi.

Ba husus insanlarda dehşetle hükm-ü ferma olan çiçek hastalığı olan biri pek çok nüfusun zayine bida olduğu cihetle, her memlekette bu gün müstamil olan aşı kadar makbul olmasa bile, bir tarz-ı iptidaisinden ibaret bir nevi usul-ü istimal olunmakta idi.

İlk zamanlarda çiçek aşısı yapmak için hastalığın en hafif ve bir nevi sağlam tabir olunan şekline düçar olmuş hastadan alınan madde-i veresiye istimal olunurdu. Bu aşı ile takîç olunan sağlam bir insan altı yedi güne müteakip hafif bir çiçek hastalığına tutularak bida şifayab olur ve bu suretle vücudu, bedeni bir muafiyet kesb eylerdi. Fakat bu suret tamamıyla mahzurdur sağlam değil idi, yani bazen vahim bir hastalıkla nihayetlenirdi.

¹⁸⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:4, H.30 Muharrem 1323-R. 24 Mart 1321, s.48.

İngiliz hekim Jennerboni, insanlardan alınan madde yerine ineklerin çiçeklerinden tedarik edilmiş aşı istimal ve tatbik eyledi. Ve ilk tecrübesi 14 Mayıs 1796 tarih-i miladisinde bir inek çiçeğinden topladığı madde-i melkahayı yani aşığı sekiz yaşında John Phılıp namında bir çocuk üzerinde icra etti. Ve netayıç-i ameliye de muvaffakiyet pezir oldu.

İmraz-ı sariyeye karşı vücutta mukavemet tevlid edilmek için iki tarik vardır. Biri tarik-i tabiyedir ki bir maraz-ı sariye ker futar olan bir uzviyyet şifayab olduktan sonra kesb ettiği (muafiyet-i tıbbiye-i kesbiye)dir. Mesela çiçek çıkarıp da kesb-i afiyet edenlerin haiz oldukları muafiyet gibi diğeri muafiyet-i sanaiyedir. Bu da iki tarzda tevlid edilir.

Birinci tarzda maraza hâsıl eden mikrobun kuvveti azaltılarak madde-i sâriye aşığı tahvil olunur. Bu aşı vüzıda zerk olununca hafif bir hastalık tevlid eder. Bu hastalığın tesiriyle uzviyyet-i intibah gelerek mikrop muzadi bir madde imal eder. Bu veçhe ile muafiyet kesb eyler. Bu nev-i muafiyet sanaiye bizzat vücudun imal eylediği muad faile sayesinde tahsil ettiğinden muafiyet-i sanaiye faile veya zatiye denilir.

İkinci tarafta bir maraz hâsıl eden madde-i sâriye tedricen miktarı çoğalmak üzere bir hayvana şırınga edilir. Hayvan öyle bir hale gelir ki ziyade miktar da kuvvetli ve virüse mukavemet eder. Bu zamanda dem-i hayvani artık virüse karşı mikrop muzadi hasasını havi muvad ile meşbu olur. Şimdi bunun dayi alınıp tefrik eyleser bu muayede dahi hayvanın amel eylediği mikrop muzadi olan muad mahlûl halinde bulunur. İşte bu vecile istihsal olunan serum yani vaki tesire malik olacağından başka bir şırınga edilirse havi olduğu muad ve insanca yapılır ve bir muafiyet bahs etmiş olur.

Osman Nuri

2.11.2. Su-i Hazım Gazı, Had-i İntifaç-ı Batn Yani Gerginlik¹⁸⁸

Bu hasatlığın ne olduğu ve nasıl zuhur ettiği hakkında ki izahatın daha güzel anlaşılması için evvela gayet kısa olarak hayvanat-ı mecturen (Geviş getiren) madelerini tarif edeceğiz.

Karasıgır, manda, koyun ve keçi gibi geviş getiren hayvanların madesi dört gözden ibarettir ki en büyüğüne kerş (işkembe) en küçüğüne(çeriye) ve içinde bir takım yapraklar buluna (kırkbayır) ve uzunca olup bağırsaklarla birleşen dördüncüsüne de şırdan (katana) derler. Asıl hazım bu şırdanda olur. Öteki üçü ve başlıca işkembe anbar makamında olup hayvanların yarı çiğneyerek yahut hemen hiç çiğnemenen yuttukları şeyler orada toplanır. Hayvan bu çiğnemenen yuttuğu yemekleri ağzına getirip çiğnedikten sonra bir daha yutar ki bu, geviş getirmektir. İşte bu lokma doğruca şırdana gider, orada hazım olunur ve bağırsaklara geçer.

Geviş getirmek işkembenin kendine mahsus olan bir hareketiyle olur.

İşte nasıl bir sebeple olursa olsun işkembe hareketten kalırsa hayvan geviş getiremez, şu halde yediği şeyler işkembede dura dura bozulur, kokar, bir çok gazlar hasil olur. Hayvanın karnı şişer yani bir nevi su-i hazma uğrar ki buna intifaç-ı batın had yani gerginlik derler. Gayet vahim bir alettir. Birkaç saat zarfında hayvanı helak eder. Şişkinliğin bazen o kadar çabuk olur ki ilaç yapmaya bile vakit kalmaz.

Bu hastalık kara sığırlarda ve koyunlarda çok, keçi de azdır.

Esbabı- Hayvanların iş görmesinden, korkmasından, üşümesinden hasta olmasından işkembe hareketten kalır ve su-i hazım gazı hâsıl olur. Tokken zorlanmasından, hızlı yürümesinden, yağmurla ıslanmış ve çiğli otlar yemesinden dahi olur. Başlıca en çok sabahleyin erken yaylaklara götürülen hayvanlarda zuhur eder. Bunun için hayvanları, otlar güneşle ısınıp üzerindeki çiğ gittikten sonra, meralara göndermeli, mümkün olamazsa evvelce biraz kuru ot vermekle işkembe boş bulunmasın ve hayvanlar birden bire yaş ve çiğli otları yiyip de hastalanmasın.

¹⁸⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:16,H.25 Rebiyülahir 1323-R.16 Haziran 1321, s.195-196.

Alametleri- Hastalık ahırda beslenenlerden ziyade yaylaklarda bulunanlar a olur. Hayvanın karnının şişmesi birinci alamettir. Başlangıçta hayvan o kadar rahatsız olmaz, yine yemekte devam eder.

Gazlar ziyadeleştikçe hayvanın karnı büyümeğe başlar, şişer, gerilir, yan taraflarının boşlukları görülmez olur. Bazen sol boş bukur o kadar kabarı ki hayvanın bel ve sağrısını aşan bir tümseklik peyda eder. Bununla beraber işkembe henüz hareket edebilirse yani hayvan geviş getirmekte devam ederse bu dolgunlukta biraz sonra geçer. Fakat ekseriya işkembe harekitten kalır, gerginlik artar, hayvanın karnı davul gibi olur. Artık yem yemez, bir köşeye çekilir, kederli kederli durur, geviş getirmez. Önceleri biraz tersler ise de gerginlik arttıkça terslemez olur. Nefes sıklaşır ve küçülür ve iniltili olur. Burun delikleri açılır. Boynunu uzatır, başını yukarı kaldırır, beli çukur, ayaklarını ya toplar veya açar. Yürüyemeyecek bir hale gelir. Nefesi ziyade darlaşır. Tepinir, gözleri korkunç bir hal alır. Soluğu duyulmaz, ağız açık dil sarkık olur ve ağzından köpük akar. Kulaklarının dibi, dirsekleri ve boş bukurları terler. Hayvan inlemeye başlar, yere düşer ya çabalayarak telef olur veya hiç çabalamaz, gözleri mavileşir ve gittikçe koyulaşır, nihayet birden bire helak olur. Bu hastalıktan hayvan birkaç saatte ya telef veya iyi olur. Tedavi edilmezse birkaç saatte şiddeti artar ve hayvanı helak eder.

Hasta hayvanın bazı kere kusup çokça geçirmesi ve bu sebeple şişik azalması. Yellenip bolca terslemesi, şenlenmesi, bukurların çukurlaşması, iştahının açılması, geviş getirmesi iyi olduğu alamet etse de yine birkaç gün güzel yiyecek vermek ve iş gördürmemek lazımdır.

Tedavisi- En büyük ve iyi tedbir hayvanı hasta etmemeye çalışmaktır. Hayvanlara iyi bakmak, işkembenin hareketini kaçırarak işlerden hayvanları korumak lazımdır. Islak ve yığın halinde olan otları yedirmemeli. Islak ve çığ ile ıslanmış olan yaylaklara hayvanları göndermemeli. Çaresiz gönderilecek ise gitmeden evvel biraz kuru ot vermeli, kuru ot verilemezse yaylaklara hayvanları daima yürütmeli, ağır ağır yedirmeli ve ilk yediklerine maddeleri alışincaya kadar otlanmayıp biraz vakit geçirmeli. Birden bire kurudan yeşile ve yeşilden kuruya geçirmeyip yavaş yavaş alıştırmaya bilhassa dikkat etmeli. İhtiyar ve zayıf hayvanlara güzel ve hazmı kolay yiyecek vermelidir.

Bunlar yapılamayıp da hastalık gelmiş ise iyi etmeye çalışmalıdır. Evvela işkemenin hareketi uydurmaya, gazların çoğalmasıyla şişkinliğin artmasının önünü almaya gayret etmelidir.

Hayvanları evvela adeta yürüyüş ile gezdirmeli. Ve bir ot tutamıyla vücutlarını ovuşturmalı. Olmadığı takdirde hayvanın karnına basarak geçirtmeye çalışmalı, yahut ovmalı veyahut hayvanın dilini birbiri ardınca dışarı çekip bırakmalıdır. Bunlar da fayda vermezse vakit geçirmeden işkembeye dalmalıdır. Bunun için mahsus bir alet varsa da bıçak vesair bir münasip şeyle de delinebilir. Bu deliğe kamış yahut marur dalı gibi içi bol bir boru koymalıdır. Gaz oradan çıkar, hayvan da kurtulur. İşkembe sol bukur çukurunun tam ortasından delinmeli ve boru birkaç saat, yani hayvanlar geviş getirinceye kadar işkembe bırakılmalı. Bu zamanda ilaç dahi yapılır, içirilir veyahut o borudan doğru işkembeye dökülür. Bunun için içinde bir müddet ada çayı, kimyon, rezine, yalın bırakılmış ispiroto azar azar kullanılır. Sirkeli su dahi faydalıdır. Veyahut bir litreye 60-100 gram tuz konulmuş su dahi içirilir.

Mekteb-i Harbiye-i Şahane Sınıf-1 Baytari İmraz-1 Dahiliye Muallimi Muavini
Baytar Kolağası Mustafa Nurettin

2.11.3. Koç Katımı ve Neticeleri(Yirmi Üçüncü Nüşadan Mabad)¹⁸⁹

Kuzularda kuyruk kesimi.- Kuzuların kuyruğu daha memedeyken kesilir. Bu kuyruk kesme iyi idare edilen bütün koyun sürülerinde yapılır ve hayvanlar idare nokta-i nazarından fazla bir uzuvdan yani kuyruktan kurtarılır. Tabi karaman cinsi kuzularda kuyruk kesilmek mümkün olamaz ve kesilmemelidir, çünkü bunlarda kuyruk lüzumlu bir uzuv, bir yağ mağazasıdır.

Karaman cinsinden başka kuzularda kuyruk kesilirse koyunların etlerinin iyi olacağı kabul ediliyor, fakat daha doğru bir şey varsa o da kuyruğu kesik olan koyunların yünlerinin daima temiz durmasıdır.

Bundan başka kuyruğu kesilmiş dişi koyunlar da çiftleşme daha kolay olur ve koç beyhude yere yorulmaz, kuvvetten düşmez. Her halde kuzularda kuyruk kesmenin faydası çoktur. Bu cihetle koyun ve sürü sahiplerinin bu ameliyatı tecrübe etmeleri, yapmaları arzu olunacak bir şeydir.

¹⁸⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:24,H.22 Cemaziyülahir 1323-R. 11 Ağustos 1321, s.286-287.

Kuzu doğduktan on beş gün veyahut üç hafta sonra iyi bilenmiş bir bıçak veya makasla kuyruğunun dibinden dört beş santimetre bir buçuk parmak kadar uzaktan kuyruk kesilir, atılır, hâsıl olan küçük yara kendi kendine iyi olur.

Kuzuların iğdiş edilmesi- Kuzular ileride kuvvet sarf edecek bir iş (araba vesaire) göremeyecekleri için taylardan ve buzağılardan daha erken iğdiş edilmelidir.

Kuzularda hayala (hasıya) tutulabilecek bir hale gelince yapılacak olan bu iğdiş ameliyesi bu hayvanlarda mümkün olduğu kadar zararsızdır, usulleri de pek sade ve basittir. Hayâların torbalarına küçük bir şok(yarık) yapılır, bu yarılan yerden hayâların ikisi de çıkarılır ve pek çok çekmeksizin koparılır. Hâsıl olan yara pek kolay ve kendi kendine iyi olur ve kapanır.

Kamçılama, vurma kasa usulü denilen diğer usuller bu söylediğimiz usul kadar sade ve bunun kadar zararsız olmadıkları gibi yalnız büyümüş kuzulara tatbik olunabilir.

Hâlbuki böyle oldukça büyümüş kuzuların hayâlarını çıkarmak zaten iyi değildir, zira gerek hayvanların bu ameliyattan duydukları acılar, gerek ameliyatın neticeleri kuzuları zayıflatır, kazanılmak istenilen kıymeti de kaybettirir.

Zaten çobanlar kuzularını kendi ön dişleriyle iğdiş ederler ki bu en sade bir usuldür ve şimdiye kadar da bu usulden zarar görülmemiştir. Mülkiye Baytar Mektebi Alisi Müdürü

M.Nuri

2.11.4. Buzağılarda Bağırsak İltihabı Hastalığı¹⁹⁰

Olur ki bir buzağı doğduğu gün yahut üç dört gün sonra birden bire hastalanır, karnı şişer, sancılanır, öğürtü ve tutkunluk gelir, içi severir. Memeyi almaz. Bir yatar, bir kalkar. Beli kamburlaşır. Ağzını açıp diline baksanız yeşildir. Hayvancağız pek çok su içer ve daima ağzı sulanır. Sancıdan tepinir, bağırır karnında bir gurultu iştilir. Pislği evvela sulu ve sonra bütün bütün su gibi olur. Pislğini muayene ederseniz içinde az çok safra ve sıyrıntı görürsünüz. Rengi de sarı veya yeşilimtıraktır. Fena kokar, kanlı olduğu da vardır.

İşte bu haller bağırsak iltihabı hastalığının alametidir. Eğer çaresine bakılmazsa buzağı gide gide pislğini tutamaz olur ve içi su gibi severir, arksası ve kalçaları pislik içinde kalır. Nihayet kuvvetten, mealden düşer. Vücudu hararetili ve kılları delik, gözleri kanlı ve yaşlı olup çukurlanır, böğürleri çekilir, yürürken sendeler, daima yatmak ister. Ateşi kırk bir ve kır bir buçuk dereceye bile çıkar. Nabzını tutsanız ziyade ve zayıf attığını anlarsınız. Nefesi gayet fena kokar.

Buzağı ne kadar küçük ise hastalıkta o kadar çabuk ilerler ve birinci günden nihayet dördüncü gününe kadar yavruyu alıp götürür. Bu hastalığa tutulan eğer bakılmazsa yüzde seksen telef olur. Eğer havyan kendi kendine iyi olacaksa ateşi geçer, iştahı açılır, keyfi yerine gelir, ishal azalır ve pislği koyulaşır. Gide gide bir şeyi kalmaz. Fakat artık kurtuldu diye kendi haline bırakılmak olmaz. Çünkü hastalık bir daha gelmekten korkmaz. Bunun için yavruya gayet iyi bakılmalı.

Eğer buzağının zayıflığı artar ve olduğu yerde yatıp kalırsa nihayet kendini kaybederek ya sessizce yahut çırpınarak ölür gider. Şimdi hayvancağız telef olmasa sonradan iyi bakıp büyütmede pek güçtür. Bunun için evvelce hasta olmamasının çaresine bakılmalı. Çünkü hastalık sebepsiz olmaz. Mesela yavru anasının karnında iyi beslenmeyip zayıf doğar yahut doğduktan sonra bağırsakları iyi boşalamaz, bunlar hastalığı davet edecek şeydir. Yahut sağlam anasının sütü yorgunluktan, zayıflıktan dolayı bozuk olur veyahut sütü lüzumundan ziyade veya eksik yağlı ve peynirli olur. Kezalik anasının pek ziyade besili ve semiz olması ve buzağının zararlı şeyler yemesi, üşmesi, terlemesi hep bu hastalığı davet eder.

Mamafı bu illetin asıl sebebi makrubeleridir. Bunlar en ziyade göbek yarasından girer. Bunun için hastalık yalnız bağırsaklarda kalmaz, çok vakit bütün uyanık yerler

¹⁹⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:27,H.14 Recep 1323-R.1 Eylül 1321, s.322-324.

iltihaplanır. Bazen kan irinleşir. Göz ağrı ve hatta bir veya ikisi de kör olur. Sarılık ve ak çeker iltihabı gibi hastalıklar da geldiği görülmüştür.

Bunun için evvelce tedbirli davranılmalı. Hem ananın hem yavrunun yiyeceğine dikkat ederek buzağının süt hazımsızlığına uğramamasına çalışılmalı. Ananın da yavrusunun da ağırlarını değiştirmeli, havadar, temiz, ve rahat yataklığı bulunan başka bir ahıra götürüp orada doğurtmalı. Çünkü doğurmazdan evvel ağırları değiştirilen ineklerin yavrularında böyle hastalık hiç görülmemiştir.

Ağırları her vakit temiz tutmalı ve binde bir ak saman mahluli ve yüzde beş lizul ve karazil mahulleriyle yıkamalı. İneklerin memelerini dahi yüzde üç nisbetinde hamiz fenin (asit fenin) veya hamiz bur (asit burin) mahlûlleriyle yıkamalı.

Bu hastalık pek çabuk ilerler bir maraz olduğu gibi hastalar da gayet taze yavru olduğundan tedavi etmek gayet güçtür. Bunun için bir çok ilaçlar verilirse de biz en kolay ve en elverişli olanları söyleyeceğiz:

Hastaya unlu çorba ve 4 : 6 yumurta sarısı verilmelidir.

Hazımsızlık var ise ağızdan azar azar şu amil ilacını vermelidir:

20-30 gram tartar, bir çorba kaşığı hint yağı.

30-40 gram altın kökü şurubu.

15-30 gram kadar havası da gayet iyidir.

(1-2) gram afyon ile beraber İngiliz tozu dahi verilir. İshal kesmek için ilk önce kızarmış ekmeğe, suda pişmiş yumurta, bakla unu verilir ve nişasta ve pirinç unlu hukneler yapılır. Bu zamanda karnın altına termenti ruhu dahi sürülür.

Katran suyuyla ihtikanlar yapılır. İshal kesilince bırakılır. İki gün kadar da dörtte biri kadar katran suyu karıştırılmış süt içirilir.

Mekteb-i Harbiye-i Şahane Sınıf-ı Baytariyesi

Emraz-ı Dahiliyesi Muallimi Baytar Kolağası

Mustafa Nurettin

2.12. Mütenevvi Yazılar

Bu bölümde şu yazılara yer verilmiştir: Karıncaların itlafı için kolay usuller, Mikroskop yani hurdebin. Tarifi. Envai. Aksamı. İstimali. Tathiri. Bir fidanlığı ziyaret (Üsküdar da yeni tahsis olunan), Gazetenin 321 senesine mahsus umum-i makalat fihristi. Gazetenin 321 senesine mahsus eşkal-i muhtelifa ve renkli levhalar fihristi, Arz-ı teşekkür ve ihtar, Her nüshada Havadis-i ziraiye.¹⁹¹

Bu bölüm başlığının çeşitli anlamına gelen mütenevvi kelimesi olması sebebiyle birbiriyle her hangi bir bağ kurulamayacak çok farklı alanlarda çeşitli yazılara yer verildiği anlaşılmaktadır. Örneğin, karıncaların itlafından mikroskobun incelenmesine kadar farklı konu başlıkları okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

2.12.1. Mikroskop Yani Hurdabin(Yirmi Birinci Nüshadan Mabad)¹⁹²

4- Üstüvani ve menşei- Evvelce tarif etmiş olduğumuz sütün ünubenin istikametinde konulmuş olan sütüna (sütün istivanı) denilir. Şekil-1: Şekilde olan bu sütün içinde menşur meşalesi şeklinde diğer bir sütün daha vardır. Bu sütün menşuru, sütün üstüvaninin içinde mahfuz olup onu tamamıyla doldurmaz. Bu menşurun nihayetinde şişelerin mantarını çıkarmak için kullanılır (tirbuşon) aletine benzer bir yayı vardır.

5.- Vis microme trique- Sütün menşurunun nihayetindeki yayı (mikrometre vidası) denilen bir vida ile sütün üstüvaninin nihayetine vidalanmıştır. (Şekil:1- v) bu vida sağa yahut sola c-çevrildikçe yayı gevşer, yahut sıkışır ve bu halde sütün istivanı yukarıya doğru çıkar, bu zaman da sütün üstüvani alet tarafından sütün menşurunun bir kısmı görünür (Şekil 1 – ş).

Sütün istivanı yukarıya doğru çıktıkça hurdabin katameti meriyesini hamil bulunan ünubeye dahi heyet-i mecmuasıyla yukarı kalkar. Esnai ameliyende bu mikrometri vidası soldan sağa çevrilip de sütün menşuru dört beş santimetre kadar görüldüğü zaman vidanın birden bire fırlamaması ve bu suretle bir kazanın husule gelmemesi için ara sıra mikrometri vidasını sağdan sola rek yani sıkarak sütün üstüvanini aşağı indirmek lazımdır.

¹⁹¹ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

¹⁹² Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:23,H.15 Cemaziyülahir 1323-R. 4 Ağustos 1321, s.280.

Mikrometri vidası muayenesi arzu olunan cismin hayalini bulmak için kullanılır. Bazen büyük hurdabinlerde bu vidanın üzeri bir daire gibi taksimetli olup bu taksimetin bir de meşuresi vardır. Bu meşure ile made-i meriyenin kalınlığı tayin olunur.

6.- Cremaillere vidası. Tarif etmiş olduğumuz sütun üstüvane deve boyunu şeklinde merbut bir ünbube üstüvane daha vardır. Deve boyunu şeklinde olan kıtaya (ank hurdabin) Collier du microscope yani hurdabinin boyunu denilir (şekil – 1 : a). Bu ünbube üstüvani yukarı kaldırmak yahut aşağı indirmek için her iki tarafta birer adet dişli vida vardır ki bunlara. (kara mayir vidası) denilir (şekil-1: k) bazı hurdabinler de iş bu kar mayir vidası bulunmadığından üstüvane-i meriyeyi el ile yukarı hareket ettirmeye mecburiyet vardır. Hâlbuki mükemmel olan hurdabinlerde bu vazifeyi kara mayir vidası görür. Kara mayir vidası arasında ön tarafa doğru bir yuva vardır ki bu yuva dâhilinde dişli bir kısım madeni mevcut olup bunun dişleri kara mayirin dişlileri arasına geçirilmiştir. (Şekil-1: y) Kara mayir iki el ile çevrilince üstüvane meriye heyet-i mecmuasıyla yukarı çıkar. Eğer kara mayir haddinden ziyade çevrilecek olursa dişlilerin kırılmasına sebebiyet verileceğinden bundan sakınmak lazımdır.

Selanik Hamidi Ziraat Mektebi Sanayi-i Ziraaie ve

Böcekçilik Muallimi ve Harir-i Darüлтаhsili Müdürü

İhsan (Mabadı var)

2.12.2. Mikroskop Yani Hurdabin(Yirmi Yedinci Nüşadan Mabad)¹⁹³

Hurdabin samanının daha ziyade sağ tarafına doğru yerleştirildikten sonra yüz pencereye müteveccih olmak üzere sağlam bir iskemle üzerine oturup evvela hurdabinin aynasından bakarak ve iki el ile aynaya yukarı aşağı, sağa yahut sola hareket ettirerek parlak bir zayi görünce aynayı bulunduğu vaziyette bırakmalı, bir de cam üzerine muayene edilecek maddeden bir cam çubuk ile gayet az miktarda yani bir damla konulur bunun üzeri (satr madde) denilen ince cam ile örtülür. Hazırlanmış olan iş bu cam üzerine konulduktan sonra hadm namını vermiş olduğumuz iki adet yay ile tutturulur ve sağ el ile yavaşça üstüvane-i meriye aşağıya indirilip adese-i meriyenin nihayeti cama dokundurulur. Eğer hurdabin gram ayarlı nevinden ise üstüvane-i meriye gram ayar vasıtasıyla yavaş yavaş indirilip cam üzerine temas ettirilir. Bir de göz ile adse-i aynadan bakılıp cismin hayali

¹⁹³ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:28,H.21 Recep 1323-R.8 Eylül 1321, s.340.

berrak ve parlak görününceye kadar mikrometre vidasını, vida söker gibi ters çevirmelidir. Cisim berrak görüldüğü vakit merak-ı hakiki denilen nokta tayin edilmiş demektir.

Bir Hurdabinin Büyütücü Kuvvetini Tayin Etmek

Hurdabinlerin hepsi cismin hayalini aynı derecede büyütmez. Hasemet ve ehemmiyetine göre adeselerin büyültücü kuvvetleri pek ziyade değişir. Evvelce zikr olunduğu üzere adese-i aynanın 1,2,3,4,5,6,7,8,9 numaraları mevcut olup bunların tebdil edilmesiyle hurdabin kuvveti değişir.

Suret-i umumiyyede denilebilir ki büyük numaralı adese-i ayna ve meriye kullanıldığı vakit büyültücü kuvvet ziyadeleşip bilakis ufak numaralı adeselerle küçülür. Muhtelif numaralı adeseler kullanıldığı zaman büyültme kuvvetinin ne nispette değişeceği hakkında bir fikir hâsıl etmek için şu cetvele nazar etmek kâfidir.

Adese-i meriye	Adese-i aynanın numarası			
Numarası	1	2	3	4
	Büyültme kuvveti			
1	2	12	20	
2	30	40	60	
3	70	90	120	150
4	100	150	190	220
5	180	260	350	420
6	300	400	550	625
7	360	550	780	900
8	500	700	900	1060
9	600	800	1100	1250

İpek böceği tohumu istihsal etmek için kullanılan hurdabin de ekseriya üç numaralı adese-i ayna ile 7 numaralı adese-i mersiye kullanılıp bu takdirde cismin hayali 780 defa büyümüş olur.

Selanik Hamidi Ziraat Mektebi Sanayi-i Ziraaiye ve

Böcekçilik Muallimi ve Harir-i Darültahsili Müdürü

İhsan (Mabadı var)

2.13. Tebrik-İ İd-İ Said¹⁹⁴

Cenab-ı rabbi müstem, hululiyle müşerref olduğumuz id-i mümin bidad-ı fitri, emir'ül müminin, halife-i resul-ü rabbülalemin, velinimet bi müntemin padişah-ı diyanetpenah efendimiz hak-ı ahk cenab-ı hilafet penahilerinde baas-ı envayı yim-ü mesadit ve her sene hilal- şehri siyam ve gazze-i şevvali şerif incam eyledikleri mütakip münur saz ayın hilal-i islam oldukça zat-ı akds-i hümayunlarını bi kemal iz-ü afiyet zeynt bahs-i urunun saltanat ve nice emsalini idaran ile veyamand mecd bi nihayet buyursun amin.

Kafe-i müslimin için baas geferan olan şehri ramazan la'el hamd'ül mana bu sene dahi saye-i refet ve inayet-i şahanelerinde kemal-i şevk ve şadi ve refah ve huzur mütemadi ile kezeran olduğundan ceride-i nacizanemiz dahi umum-u islamin ve Osmanin ile hemzbaz şükran olduğu halde her an züyur-u natakan-ı müsadikati olan davet-i müfruzan hazret-i veli namet izamiye bu vesile ile dahi tekrar ve eda-ü min gayr had ifayı vecibeyi tebrik ve tehniye ictira eyler.

Hak-ı idini müsavat ide sultan cihana

Sultan cihan padişah dür-ü zamana

İkbal ile idraka muvaffak ide zatin

Böyle nice id-i, şehri ramanaza

¹⁹⁴ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:38,H.1 Şevval 1323-R.15 Teşrinsani 1321, s.437-438.

2.14. Abonelere Verilen Cevaplar

Bu bölümde şu yazılara yer verilmiştir: Manisa'da Ahmet Efendiye, Mihaliç'de Hristaki Efendiye. Bozdoğan(Aydın) Belediye Reisi İzzetli Hasan Fehmi Efendiye. Amasya'da bağcı Mehmet Efendiye, Adana'da Ahmet Ahmedi Efendiye. Bandırma'da bağcı Yuvanaki Efendiye, Harput'ta tohumcu Karabet Efendiye. Ankara'da Mehmet Emin Efendiye, Edirne'de Hüsrev Efendiye. Dersaadet Ortaköy'de Giritli Ahmet Efendiye, Bursa'da Filibeli Ahmet Efendiye. Konya'da Dramalı Mahmut Efendiye, Bozdoğan Belediye Reisi izzetli Hasan Fehmi Efendiye. Trablusgarp'ta Baytar Refaatli Ali Bey'e, Bolu'da Ahmet Efendiye.¹⁹⁵

Yazı başlıklarından da anlaşıldığı gibi bu bölümde okuyucuların yazdığı mektuplara gazetede cevap yazıları yayımlanmıştır. Çok farklı vilayetlerde farklı din ve etnik kökenlerdeki okuyucu kitlesi ile gazetenin geniş kesimlere ulaşabildiği sonucuna varılabilir. Ayrıca okuyucuların yazdığı mektuplardan anlaşıldığı kadarıyla o bölgedeki zirai sorunlar hakkında da bilgi sahibi olunabilmektedir. . Bunun yanı sıra okuyucuların temin edemedikleri mal veya hizmetler gazete aracılığıyla okuyucuya ulaştırabilecektir. Örneğin, 43. Nüshada Adana'dan Hüsrev Efendi'nin istediği kitap ve zirai araçlara aracı kurum olunabileceği belirtilmiştir. İlk olarak kırk birinci nüshada yer verilen bu bölüm kırk altıncı ve son sayıda da kendine yer bulmuştur. Aşağıda bu bölümlerin tamamının transkripsiyonunu araştırmacıların dikkatine sunuyoruz.

2.14.1. 41.Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar¹⁹⁶

Manisa'da (Aydın) Ahmet Efendiye.- Yaz mevsiminde bağlar güzde(gülleme) ve (mildiyö) hastalıklarının zuhur etmiş olduğundan bahisle onlara karşı kükürt ve kireç ile karışık göztaş bulamacı istimal edilmiş ve bunlardan hüsn-ü netice görülmüş olduğunu ilave etmekle beraber kış mevsiminde mezkur hastalıklara karşı tedabir-i ihtiyariye makamında ne yapmak mümkün olabileceğini sual ederseniz.

Bu hususta Fransa'da ve ezcümle (Monpilya) ziraat ve bahçıvanlık mektebi alisinde bahçıvanlık muallimi meşhur Mösyö Ravoş tarafından son seneler zarfında birçok

¹⁹⁵ Resimli Ziraat Gazetesinin 321 senesine mahsus umum-i fihristi, Resimli Ziraat Gazetesi, sayı:46, 17 Muharrem 1324/28 Şubat 1321 s.509-516.

¹⁹⁶ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:41,H.1 Zilkade 1323-R.15 Kanunevvel 1321, s.467-468.

tecrübeler icra edilmiş ise de henüz bir netice-i madiye elde edilememiş olduğu beyan olunur.(Kalfayan)

Mihaliç'de(Hüdavendigâr) Hristaki Efendiye.- Yer elması insan için gıda makamında kullanıldığı gibi hayvanat için dahi makbul bir yemdir. Bunun 200 kilosu 100 kilo kuru ota mesevi ad olunur. Yıkayıp pancar doğrar makine ile doğradıktan ve bir miktar samana veyahut hububat kavuzuna karıştırdıktan sonra çiftlik hayvanatına tevziğ ederler. Koyun ve cenver yer elmasından çok hoşlanır. Zayıf ve ıslahı maddeten gayr-i mümkün olan topraklar için yer elması ziraatının gayet elverişli ve muhafazası dahi o nispette kolay olduğunu ilave ederiz. (Mithat)

Bozdoğan (Aydın) Belediye Reisi İzzetli Hasan Fehmi Efendiye.- Kaza-i kezan menabi varidatından başlıcası incir olup senevi bir, bir buçuk milyon kıyye karib mahsul meydana gelmekte ve nefasatça civar kazalar mahsulüne faik bulunmakta ise de incir ağaçlarına arz olan (kök uyuzu) bahçe sahiplerini haylice izrar etmekte olduğundan sebep-i marazın neden ibaret olduğunu ve buna bir çare mevcut olup olmadığını anlamak arzu ediyorsunuz.

Bu illet yalnız incir ağaçlarına münhasır olmayıp ba umum meyve ağaçlarında da zuhur eder. Dut ağacı dahi bu illete müptela olur. Kök uyuzunun ismi fennisi (Pourridie)dir. Nasıl ki kazakez dâhilinde müşahede olunmuştur bu illet hemen ekseriya taban yerlerde tesis olunan bahçelerde peyda olup kâğıt üzerine dökülen bağ lekisi gibi az vakit zarfında etrafına sirayet ile tekmil ağaçları mahveder. Bu illet tefile yani mantar fasılasına mensup bir nebattan ileri gelir ve ağaçların kökleri üzerinde nema bulur. Rutubetin tesiriyle çoğalır. Kökten köke sirayet eder. Bir ağacın bütün köklerini ve saçaklarını istila etmesiyle ağaç zayıflaşır ve nihayet kurur. Dağ eteklerinde ihtas olunan bahçelerde bu illet müşahede olunmaz. Bu cihet tarafınızdan dahi tasdik olunmaktadır.

Ba umum ağaçlarını bu illetten kurtarmak için şu tenbihata tamamıyla dikkat ve riayet etmek lazımdır.

1- Taban yerlerde tesis olunan bahçelerde mutlaka takfiye ameliyatı(drainage) yapılmalıdır. Bu sayede toprağın fazla rutubeti açılan hendeklerde toplanıp oradan bir dereye veya büyük bir kuyuya cereyan ettirilir. Bu takfiye ameliyatının suret-i icrası Selanik Ziraat Mektebi Müdür-ü Muavini Avodanis Efendi tarafından tertip olunan 10 gurus paha ile furuhat olunan (hendese-i milhiye) kitabında mahrurdur.

2.- Bir bahçe de (kök uyuzu) peyda olur ise hastalığa tutulan ağacı tek mil kök ve saçaklarıyla çıkarıp cümlesini birden orada yakmak ve kuyunun etrafına bir buçuk iki metre derinliğinde ve bir metre arasında bir hendek içini sönmemiş kireç ile doldurmak ve oraya ise 3-4 sene ağaç dikmemek icap eder.

3.- Yaz mevsiminde sulanmak üzere taban yerlerde ihtas olunacak bahçeleri daima serin bir surette tertip edip bu suretle illetin ağaçtan ağaca sirayetine meydan vermemek lazımdır.

İş bu tedabir sayesinde incir bahçelerinizde (kök uyuzunun) zuhur etmeyeceğine emin olabilirsiniz.

Gazetemiz oraca tamim ve intişari hususundaki latif ve himmetinizden dolayı bilhassa arz-ı teşekkür olunur.

(Kalfayan)

2.14.2. 42.Nüşhada Abonelerimize Mahsus Cevaplar¹⁹⁷

Amasya'da bağcı Mehmet Efendiye. Bağ kütükleri ve meyce ağaçları için istimal olunan herin ve kazıkların uzun müddet yani hiç olmaz ise 3-4 sene dayanması için bunları 10-15 gün kadar göz taşı banyosunda bulundurmak icap eder. Yüz kıyye su için dört kıyye adi göz taşı lazımdır.

Büyükçe bir fıçı içinde göz taşı erittikten sonra kazıkları (evvelce kabukları soyulmuş olmak şartıyla) içine daldırırlar. Bir hafta kadar böylece bıraktıktan sonra diğer uçlarını çevirip yani bir hafta bırakılır. Bu suretle muamele görmüş olan herin ve kazıklar 3-4 sene dayanır. (Kalfayan)

Adana'da Ahmet Ahmedi Efendi.- Reçine tabir olunan nebatın çekirdeklerinden çıkan yağ tabakatında hint yağı, ismiyle maruftur. Bu nebat esasen sıcak memleketlere mahsus olduğu için serin havalide dahi güzelce neşv-ü nema bulur bu seneden itibaren tecrübesini icra etmek üzere size 8-10 kilo tohum tedarik edebiliriz. (Mithat)

Bandırma'da bağcı Yuvanaki Efendiye. (1)- Filofistranın zuhuru resmen tahkik etmemiş olan yerlere Amerika çubuğu dâhil etmek menudur. Ancak Amerika üzümü

¹⁹⁷ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:42,H.29 Zilkade 1323-R. 12 Kanunsani 1321, s.476.

çekirdeği celp ile bunları ekmek ve bu suretle Amerika çubuğu tedarik etmek mümkün ise de iyice zahmetlidir. Amerika çekirdeği celp etmek için Fransa'da tohum furuhat eden mağazalara müracaat olunmalıdır. Bunun 100 gramı 8-10 guruşa satılmaktadır.

(2)- Ziraatta matluk olarak Türkçe yazılmış bazı kitaplar edinmek arzu ediyorsanız.

Çitçilik, Mısırcılık, 3 Kibar Cilt, Resimli Yaşam 4 guruş, Bağlar Arasında, Kazım Bey, 5 guruş, Çiftlik İdaresi, Zakaryan Efendi, 15 guruş, Hendese-i Ziraat, Aram Efendi, 15 guruş, Sığır Beslemek Usulü, Mısır, Emin Bey, 4 guruş.

Bu kitapların cümlesini gazetemizin idarehanesi size tedarik edebilir. (Kalfayan)

Harput'ta tohumcu Karabet efendiye. (1) İpek böceği beslemek ve dut ağacı yetiştirmek zanaatından bahis Fransızca en iyi kitaplar şunlardır.

Le ver a soie. Son elevage, son cocon. De Loverdo. 15 guruş. Mısır.

La sericiculture. Vieil. 25 guruş.

Traite sur le ver a soie et sur le murier Maillot et Lambert. 54 guruş. Mısır

Le muriet et l'olivier. Guillard. 15 guruş Mısır.

Bunları tedarik için idarehanemize müracaat edebilirsiniz.

(2)- Dut tohumu tedarik etmek için Bursa'da ecza tüccarı Kordikyan biraderlere mektupla müracaat edilmelidir. Dut tohumun bir kıyyesi bazen 20 guruşa furuhat edildiği gibi 70-80 guruşa kadar çıkar.

(3)- Böcekhanelerde ve anbarlarda bulunan farelerin itlafi için gazetenin 9,11 numaralı nüshalarına müracaat edebilirsiniz. (Kalfayan)

2.14.3. 43.Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar¹⁹⁸

Ankara'da Ahmet Emin Efendiye (1)- Harput'ta Karabet Efendiye hitaben gazetemizin geçen nüshasında muharrer olan cevabımızın bir kısmı size dahi aittir.(2)- İlbahar'da gelen fidanlar güzde peyda olan bitleri telef etmek için bunların üzerine katı tütün suyu ile karışık yüzde dört nispetinde siyah sabun mahlûlü serpmek icap eder. Bu ameliyat icabına göre birkaç defa tekrar edilmelidir. Muntazam serpmek için fiskiye tulumbası istimal olunabilir bunun fiyatı sekiz mecdiye kadar olup tedariki için gazetemizin idaresine müracaat edebilirsiniz.

Daha fazla malumat almak için gazetenin 3,4 ve 5 numaralı nüshalarına müracaat edilmesi mercudur. Mezkûr nüshaların birinde buna dair renkli güzel bir levha mevcuttur.(Hüdaverdi)

Adana'da Hüsrev Efendiye.(1)- Tavuk yetiştirmek zanaatı hakkında Türkçe yazılmış kitaplar yoktur. Bir iki risale mevcut ise de gayet eski olduğundan mucip istifade olamaz. Fransızca yazılmış çok kitaplar vardır. Bunlar mayanında size en ziyade elverişli olan şudur. La basse-cour pratique. Par E. Lemoine. Mısır. 327 sayfa. Fiyatı 20 guruş. Vuku bulacak talep üzerine celp olunacaktır. (2) – Ne gibi nüvasıl ziraat makinelerine ihtiyacınız olduğunu bildirdiğiniz taktirde dersaadet piyasasında size emniyetli bir tacir aranacaktır.

(3)- Dersaadet Galata'da Perşembe Pazarı'nda (Keseriyen Tomas) Efendi'nin mağazasına müracaat olunduğu halde arzu olunan usul üzere imal olunmuş güzel bir tulumba tedarik olunabilir.

(4) Dut fidanı tedariki için Selanik Zriaat Mektebi'ne müracaat edebilirsiniz. Mektep fidanlığında mecanen dut fidanı dahi tevzi olunmaktadır.

¹⁹⁸ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:43,H.10 Zilhicce 1323-R. 22 Kanunsani 1321, s.484.

2.14.4. 44.Nüşhada Abonelerimize Mahsus Cevaplar¹⁹⁹

Dersaadet Ortaköy'de Giritli Ahmet Efendiye. Ağaçlara talik olunan çinko itikat üzerine uzun müddet devam edecek tarzda isim yazmak için ihtira olunmuş olan muhtelif mürekkeplerin en iyileri suret-i atıye de tertip ve imal olunur.

Dirhem

(1)-Göztaşu (Sulfate de cuivre) 1

Klor kalsiyum.(Chlorure de calcium) 1

Su 32

Bu mürekkep evvelce yeşilimtırak, ancak mavi olur ise de çinko üzerine yazıldığı halde koyu siyah bir renk kesp eder. Toy kalem istimal olunmalıdır. Yazı kuruduktan sonra adi su ile yıkamalı ve bilahare hafif bir surette bağlanmış bez ile kurutulmalıdır.

Dirhem

(2)- Yeşil boya tozu. (Vert de gris) 1

Neşet yer tozu. (Sel ammoniac) 1

Ocak kormu. (Noir de fume) 1

Su 10

Bu tozları cam veyahut porselen havanda dövdükten sonra suyu bir taraftan doldurmalı ve bir taraftan dahi karıştırmalıdır. Hayn-i istimal de mürekkep şişesine sallamak lazımdır.

Dirhem

(3)- Klorsani platin (Bichlor de platine) 10

Adi zamk (Gomme arabique) 10

Ocak kormu (Noir de fume) 8

¹⁹⁹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:44,H.21 Zilhicce 1323-R. 2 Şubat 1321, s.491-492.

Esnai istimalde adi demir kalem kifayet eder. Ancak çinko etekleri evvelce hamiz klor ma (Acide chlorhydrique) ile ıslatmak icap eder. İş bu mürekkep kullanıldığı vakit şişeyi sallamak lazımdır.

Bu mürekkeplerden maada bir nevi kurşun kalem dahi mevcuttur ki bahçe etiketi satan mağazalarda ekseriya bulunur.

Bursa'da Filibeli Ahmet Efendiye. Bakla, mısır ve bir de henüz ekilmemiş hububat tarlalarına kargaların büyük ziyan verdiklerini beyan ile bu babda musser bir çare aranasını talep edersiniz. Tarlalarda ince kanat germek, birer korkuluk yapmak ve kuru sıkı tüfek ile onlar ürkütmek usulü mevcut ise de bunlardan daha kolay ve muşr bir çare vardır ki öteden beri Amerika çiftçileri tarafından tatbik olunmaktadır. Bu usul tarafımızdan dahi tecrübe edilmiş olduğundan kemal imtiyat ile tavsiye ederiz.

Karga katran kokusundan asla hoşlanmaz. Bundan bil-istifade tohumları ekmezden evvel yüz kilo suda erimiş yedi kilo katran. İki kilo kadar sarı sabr (Aloes) mahlûlünde 4-5 saat kadar bırakılır. Bilahare çıkarıp yere serdikten sonra göztaşı ile ilaçlama keyfiyeti (gazetenin 42nci nüshasına müraccat edilmesi) icra olunur. Bu suretle mamule olunmuş tohumlara karga asla dokunamaz. Bu kuşun kuvve-i saması yani koku almak hissi gayet kuvvetli olduğu için toprağı eştığı esnada derhal katran kokusunu alarak tohuma ilişmeksizin savuşur. Ufak bir makyiş üzerine tecrübesini yaptığımız halde sizin dahi kani olacağınız muhakkaktır.

Konya'da Dramalı Mahmut Efendiye. Mürakkazların istimal ettiği verniç şu suretle imal olunur.

	Gram
Komalaka (Gomme laque)	75
Beyaz sakız (Mstic en larmes)	25
İspirto (Derecesi 90)	1000

Komalaka ile sakız havanda dövülüp bilahare ispirtonun içine atarlar ve güzelce çalkalar. Eridikten sonra içine bez veyahut pamuk ile sürerler.

Bozdoğan'da İzzetli Hasan Fehmi Efendiye. İncir ağaçlarında peyda olan diğer bazı hastalıklar hakkındaki suallerinize dair olan cevabımız gelecek nüshada ayrıca bir makale tarzında ita olunacaktır.

2.14.5. 45.Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar²⁰⁰

Trablusgarp'ta Baytar Refaatli Ali Bey'e. Hayvanat-ı ahaliye hastalıklarından bahis en yeni ve mükemmel eser şudur.

Traite des maladies du betail. Par le D G. Moussu, professeur a Alfort.

Bu eserin ikinci tab'ı bu defa neşr olunarak 898 sayfa ve 280 eşkil ile 10 adi gayet nefis renkli levhaya havi olup 90 guruş mukabilinde tarafınıza irsal olunabilecektir.

Bolu'da Ahmet Efendiye. Meyve ağaçlarında esbap muhtelifadan dolayı peyda olan yaraları kapamak elzemdir. Bunun için Avrupa'da bahçıvanlar tarafından istimal olunan safvık macun şöyle yapılmıştır.

Dirhem

270 Hasıl çam sakızı

5 Siyah zift

15 İç yağı

8 Elenmiş gül

30 İspirto

Eski bir dökme kap içinde sakız ile zifti ve iç yağını ateşte erittikten sonra gülü ilave ederek bir taraftan dahi yavaş yavaş karıştırırlar. Bilahare ateşten aşağı alarak az ılıyacak bir hale geldikten sonra ispirto azar azar doldurarak yine güzelce karıştırılır. Bu suretle imal olunan macun bir teneke kutuda hafz edilerek lazım oldukça safvuk olarak istimal olunabilir. Gül yerine toz halinde aşı boyası kullanılır ise hasıl olan macun esmer olacak yerde kırmızımtırak olur.

²⁰⁰ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:45,H.5 Muharrem 1323R. 12 Şubat 1321, s.500.

İzmir’de Nikos Efendiye. Fabrikalarda ipek keşidesinden sonra kalan böcek (şifre Chrysalide) kuru olduğu halde bile yine yüzde on nispetinde suyu havidir. Yaş halinde yüzde iki nispetinde azota havi olup kuruduğu taktirde muad atiden mürekkeptir.

Azot	Yüzde	9,46
Hamiz fosfor	Yüzde	1,86
Potasyum	Yüzde	1 ,08

Şu halde azotlu gübrelerden madut olup toprakta yavaş yavaş icrai tesir eder. Yalnız olarak dut bahçelerinde istimali haiz ise de çiftlik gübresine karıştırmak suretiyle kullanıldığı taktirde daha güzel netice hasıl olur.

Dut bahçelerine verilecek gübre hakkındaki sualinize iş bu nüshada ayrıca bir makale tarzında cevap bulunmaktadır.

Tekfur Dağında Yumurtacı İdris Efendiye. Yumurtanın taze olup olmadığını anlamak için atideki usule müracaat olunur.

Taze yumurta suyu batırıldıkta aftı beri zaiyette kalır.

3 - 5 Günlük yumurta afk ile 20 derece biraz teşkil eder.

8 " " " " 45 " " " " .

14 " " " " 60 " " " " .

20 " " " " 75 " " " " .

30 " " seyri ölçü altında olarak umumi bir vaziyette kalıp bundan daha bayat yumurta ise suyun üzerinde yüzer.

Bilade zikir olunan zaviyeleri ölçmek sizin için kolay değil ise de birkaç defa tecrübe olunduğu halde yumurtanın su içinde aldığı veziyete nazaran tazeliği anlamak güç değildir.

2.14.6. 46. Nüshada Abonelerimize Mahsus Cevaplar²⁰¹

Halep'te Rauf Bey'e. Alet ve edevat-ı ziraaiyenin uzun müddet dayanması için bunların aksam-ı muhtelifasını ve ezcümle ağaç kısmını manada hiç olmaz ise bir iki defa bu bakmak elzemdir. Bu hususta istimal olunan boyanın terkibi o kadar basittir ki sizin gibi meraklı bir zat tarafından nahiye'ye bir defa ameli olarak gösterilecek olur ise kâfidir. En ziyade istimal olunan boyanın terkibi şudur.

Dirhem

250 Toz ustoc

40 Bezir yağı

40 Neft yağı yahut tırametin ruhu

10 Zencefil

Demirden olup da evvelce boyanmış yerlerde eski boyayı zımpara kağıdı yahut sünger taşı ile kazımak ve bade solgun havi yağlı boya ile boyadıktan sonra yukarıda terkibi gösterilen boyayı istimal ederler.

İzmir'de Üzüm Tüccarı Kiribaki Efendi'ye. Kış mevsiminde üzümü taze olarak muhafaza eder usulden bahis en yeni kitap şudur:

L'art de conserver les raisins de table: par M.Charmeux 175 sayfadan ibaret olup kişisine makdum neşr edilmiş 56 şekilde havi ve fiyatı dahi 15 guruştur.

²⁰¹ Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:46,H.17 Muharrem 1324-R. 28 Şubat 1321, s.508.

3. TARTIŞMA VE SONUÇ

Ziraat alanında çıkarılan gazete ve dergiler XIX. yüzyıl'ın son çeyreğinden itibaren önemli bir artış göstermiştir. Vasıta-ı servet dergisinin yayın hayatına başlaması ile iktisadi, siyasi ve sosyal karakterli yayınlar ziraat alanına da girmiştir. Ziraat gazetesi, Ziraat ve Sınaat Tercüme-i Fünun Odaları, Orman Maaadin ve Ziraat Mecmuası, Umur-ı Nafia ve Ziraat Mecmuası, Osmanlı Terakki-i Ziraat, Resimli Ziraat Gazetesi, Osmanlı Ticaret ve Ziraat Gazetesi, Resimli Çiftçi, Ticaret ve Ziraat Nezareti Mecmuası, Felahat, Toprak, Ekinci, Çiftçiler Derneği Mecmuası, Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi Mecmuası, Bağçevan, Ziraat Hayatı, Yeni Ziraat Gazetesi bu yayınların başlıcalarıdır.

Resimli Ziraat Gazetesi içeriğinde çeşitli levha ve resimler ile ziraat konusunda vatandaş daha fazla bilgilendirmeye çalışması bakımından bu yayın organlarından ayrılmaktadır. Bu çalışmamızda Resimli Ziraat Gazetesi'nin 14 Mart 1905 ile 13 Mart 1906 tarihleri arasında yayınlanmış olan kırkaltı nüshasını inceleyip, haberleri konularına göre on dört başlık altında ele alarak tasnifini oluşturduk. Tasnif oluşturduktan sonra haber çeşitliliğine özen göstererek net ve anlaşılır bir şekilde bu haberleri vermeyi uygun gördük.

Resimli Ziraat Gazetesinin kırkaltı nüshasında, sadece ziraat ile ilgili haberlere yer verilmemiştir. İpekçilikten sütçülüğe arıcılıktan nişastacılığa şekercilikten bağcılığa ve hatta sebze ve meyve konserveleme üretimine kadar çok çeşitli bir yelpazede haber ve içerik üretilmiştir. Yazılar çeşitli şekil, levha ve fotoğraflar ile desteklenerek Osmanlı Çiftçi ve üreticisinin daha iyi ürün üretmesi amaçlanmıştır. Resimli Ziraat Gazetesi farklı zamanlarda yayımlanan yazılarında okuyucularına ilgili konu hakkında yardımcı olabileceğini söylemiştir. Örneğin, Amerika'dan asma getirmek isteyenler ya da farklı patates türleri yetiştirmek isteyenler dergiye ulaşarak bu mal ve ürünleri temin edebileceklerdir. Bir başka örnekte, 43.Nüshada Adana'dan Hüsrev Efendi'nin istediği kitap ve zirai araçlara aracı kurum olunabileceği belirtilmiştir. Yine aynı nüshada Ankara'da Ahmet Emin Efendi'ye cevaben yazılan yazıda 8 mecdiye karşılığında fiskiye tulumbası satın alınma işleminin gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır. Bu durumun dergiye ve dolayısıyla yazar kadrosuna bir iktisadi fayda sağladığını düşünmekteyiz.

Resimli Ziraat Gazetesi ve okuyucuyu kitlesi arasındaki bağı anlayabileceğimiz bölüm Abonelerimize Mahsus Cevaplar bölümüdür. Abone olan kişilerin yazdığı mektuplara Resimli Ziraat Gazetesi'nin kırk birinci sayısından itibaren bu bölüm başlığı

altında cevap yazıları yayımlamıştır. Ayrıca abonelerin zirai ürünlerine gelen çeşitli zararlara karşıda çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Örneğin, Aydın/Bozdoğan Belediye Reisi Hasan Fehmi Efendi'nin incir ağaçlarına zarar veren kök uyuzuna yönelik alınacak tedbirler kırk birinci nüshada açıklanmıştır. Bu yazılardan ortaya çıkan sonuç gazetenin abonelerinin kitap, zirai ürün vs. gibi satın alma işlemlerinin bir aracı kurum olarak yapabileceğidir. Bu işlem üzerinden Resimli Ziraat Gazetesi'nin yukarıda belirttiğimiz gibi iktisadi fayda elde ettiği açıktır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde incelediğimiz belgelere göre Resimli Ziraat Gazetesi ile ilgili kişi ve kuruluşları ayrıca devletin Resimli Ziraat Gazetesine bakış açısını da tespit etmeye çalıştık. Resimli Ziraat Gazetesi'nin halka daha kolay ulaşması için devlet tarafından desteklenmesinin istendiğini tespit ettik. Örneğin, 19 Eylül 1905 tarihli belgede ziraat alanında yeni bilgiler içeren Resimli Ziraat Gazetesi'nin tüm Osmanlı vilayetlerinde çiftçilere satışının özendirilmesi istenmektedir.²⁰² Ekler kısmında bu belgeleride sunuyoruz. İncelemiş olduğumuz belgeler ışığında yukarıda anlattığımız üzere Resimli Ziraat Gazetesi hem okuyucularına çeşitli mal ve ürünleri ulaştırarak bir aracı kurum olmakta hem de aynı zamanda devletten çeşitli kredi ve destekler ile kendisine bir iktisadi fayda sağlamaktadır. Bu durumun patrimoniyal devlet ve gazeteci arasında akçeli işlere Osmanlı Devleti'nde bir örnek teşkil ettiği sonucuna ulaşmaktayız. Dil ve üslup açısından Resimli Ziraat Gazetesi'nin yazarları arasında bir değişiklik görünmektedir. Kalfayan ve Bakyan adlı yazarlar daha sade bir Türkçe kullanırken diğer yazarların alanlarında yetkin kimseler olduğunu anlatmak istemeleri sebebiyle terminolojik ve yabancı kelime ağırlıklı yazılar kaleme aldıklarını anlaşılmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde özellikle iktisadi, sosyal, ticari ve zirai tabloyu araştırmak isteyenler için ziraat gazete ve dergileri büyük önem taşımaktadır. Yukarıda ismini verdiğimiz dergi ve gazetelerin bazıları ya tamamen ya da kısmen çalışılmıştır. Biz bu çalışmamızda Resimli Ziraat Gazetesine ait sayılar ve bu sayıların içeriğinin neler olduğunu inceleyerek aktarmaya çalıştık. Bu çalışma ile iktisat tarihi, basın tarihi, ziraat ve hayvancılık alanlarında çalışma yapacakları teşvik ettiğimizi inanıyoruz.

²⁰² BOA, DH.MKT. 2609/24.

4. KAYNAKLAR

Osmanlı Arşiv Belgeleri

BOA, BEO 2580/193431.

BOA, BEO 2614/196046.

BOA, DH.MKT. 1007/13.

BOA, DH.MKT. 2609/24.

BOA, TFR.I.ŞKT. 68/6740.

Gazeteler

Bağçevan, Lütfi Arif- Cevat Rüşdi, “Bağçevan Niçin Çıktı”, Sayı:1, 1 Haziran 1334-1918, s.1-2.

Bağçevan, S:12, Mayıs 1335-1919, s. Kapak Sayfası.

Ceride-i Adliye, Sayı 1, 5 Kanunevvel 1325, s.1.

Ceride-i Mahakim, Sayı 1, 19 Recep 1296, s.1.

Ceride-i Mahakim-i Adliye, Sayı 1, 29 Cemaziyülahir 1319, s.1.

Çiftçiler Derneği Mecmuası, Hamdullah Emin, “Çiftçiler Mecmuası’nın Tutacağı Meslek ve Yolları”, Yıl:1, Sayı:1, 11 Eylül 1333-1917, s.2.

Ekinci, Sayı:1, 11 Nisan 1329, 24 Nisan 1913, s. Kapak Dış ve İç Sayfa.

Ekinci, “İlk Söz: Men Sebat ve Nebat”, Sayı:1, 11 Nisan 1329, 24 Nisan 1913, s.1-2.

Felahat, “İfade-i Mahsus: İki Söz”, Sayı:1, 15 Mart 1329, 28 Mart 1913, s.1-3.

Felahat, Sayı:1, 15 Mart 1329, 28 Mart 1913, s.1: Sayı:5, 15 Mayıs 1329, 28 Mayıs 1913, s.1: Sayı:41-42, 15 Mart 1333-1917, s.1.

Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi Mecmuası, “Mesleğimiz”, Sayı:1, Nisan 1333-1917, s. Kapak Sayfası.

Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi Mecmuası, Sayı:1, Nisan 1333-1917, s. Kapak Sayfası.

İkramiyeli Ziraat Gazetesi, Gazetemizin Mesleği Hakkında Bir İki Söz, Sayı:1-23, 23 Kanunievvel 1325, 5 Ocak 1910, s.1.

Orman ve Maadin Mecmuası, “Mukaddime”, Birinci Sene, Sayı:1, 1 Temmuz 1300, 13 Temmuz 1884, s.1-3.

Orman ve Maadin ve Ziraat Mecmuası, Üçüncü Sene: Sayı:5, Temmuz 1312, Temmuz 1896.

Orman ve Maadin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası, Sayı:1, 31 Mayıs 1324, 13 Haziran 1908, s. Kapak İç Sayfa.

Osmanlı Serriyat Mecmuası, Sayı :1, Mart 1326, s.1.

Osmanlı Terakki-i Ziraat, “Gazetemizin Mesleği Hakkında Birkaç Söz”, Sayı:1, 1 Mart 1310, 13 Mart 1894, s.2-4.

Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi, Sayı:1, 23 Nisan 1323, 6 Mayıs 1907, s.1.

Polis Mecmuası, Sayı 1, 1 Temmuz 1329, s.1.

Resimli Çiftçi, S:1, 30 Mart 1325, 12 Nisan 1909, s.1.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:1, H.7 Muharrem 1323-R.1 Mart 1321,s.1-12.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:10, H.13 Rebiyülevvel 1323-R.5 Mayıs 1321, s.109-120.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:11, H.20 Rebiyülevvel 1323-R.12 Mayıs 1321, s.121-132.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:12, H.27 Rebiyülevvel 1323-R.19 Mayıs 1321, s.133-144.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:13, H.4 Rebiyülahir 1323-R.26 Mayıs 1321, s.145-160.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:14, H.11 Rebiyülahir 1323-R.2 Haziran 132, s.161-172.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:15, H.18 Rebiyülahir 1323-R.9 Haziran 1321, s.173-184.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:16, H.25 Rebiyülahir 1323-R.16 Haziran 1321, s.185-196.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:17, H.3 Cemaziyülevvel 1323-R.23 Haziran 1321, s.197-208.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:18, H.10 Cemaziyülevvel 1323-R.30 Haziran 1321, s.209-220.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:19, H.17 Cemaziyülevvel 1323-R.7 Temmuz 1321, s.221-232.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:2, H.16 Muharrem 1323- R.10 Mart 1321,s.13-24.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:20, H.24 Cemaziyülevvel 1323-R.14 Temmuz 1321, s.233-244.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:21, H.1 Cemaziyülahir 1323-R.21 Temmuz 1321, s.245-256.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:22, H.8 Cemaziyülahir 1323-R.28 Temmuz 1321, s.257-268.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:23, H.15 Cemaziyülahir 1323-R.4 Ağustos 1321, s.269-280.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:24, H.22 Cemaziyülahir 1323-R.11 Ağustos 1321, s.281-292.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:25, H.1 Recep 1323-R.19 Ağustos 1321, s.293-304.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:26, H.8 Recep 1323-R.25 Ağustos 1321, s.305-316.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:27, H.14 Recep 1323-R.31 Eylül 1321/, s.317-328.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:28, H.21 Recep 1323-R.8 Eylül 1321, s.329-340.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:29, H.28 Recep 1323-R.15 Eylül 1321, s.341-352.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:3, H.23 Muharrem 1323- R.17 Mart 1321, s.25-36.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:30, H.5 Şaban 1323-R.22 Eylül 1321, s.353-364.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:31, H.12 Şaban 1323 –R.2 Teşrinevvel 1321, s.365-376.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:32, H.20 Şaban 1323 –R.6 Teşrinevvel 1321, s.377-388.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:33, H.27 Şaban 1323-R.13 Teşrinevvel 1321, s.389-400.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:34, H.5 Ramazan 1323-R.20 Teşrinevvel 1321, s.401-412.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:35, H.12 Ramazan 1323-R.27 Teşrinevvel 1321, s.413-420.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:36, H.19 Ramazan 1323-R.3 Teşrinsani 1321, s.421-428.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:37, H.26 Ramazan 1323-R.10 Teşrinsani 1321, s.429-436.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:38, H.1 Şevval 1323-R.15 Teşrinsani 1321, s.437-444.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:39, H.17 Şevval 1323-R.1 Kanunevvel 1321, s.445-452.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:4, H.30 Muharrem 1323-R. 24 Mart 1321, s.37-48.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:40, H.1 Zilkade 1323-R.15 Kanunevvel 1321, s.453-460.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:41, H.15 Zilkade 1323-R.29 Kanunevvel 1321, s.461-468.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:42, H.29 Zilkade 1323-R.12 Kanunsani 1321, s.469-476.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:43, H.10 Zilhicce 1323-R.22 Kanunsani 1321, s.477-484.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:44, H.21 Zilhicce 1323-R.2 Şubat 1321, s.485-492.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:45, H.5 Muharrem 1324-R.12 Şubat 1321, s.493-500.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:46, H.18 Muharrem 1324-R.28 Şubat 1321, s.501-516.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:5, H.7 Sefer 1323- R.31 Mart 1321, s.49-60

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:6, H.14 Sefer 1323-R.7 Nisan 1321, s.61-72.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:7, H.21 Sefer 1323-R.14 Nisan 1321, s.73-84.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:8, H.28 Sefer 1323-R.21 Nisan 1321, s.85-96.

Resimli Ziraat Gazetesi, Sayı:9, H.6 Rebiyülevvel 1323-R.28 Nisan 1321, s.97-108.

Toprak, Sayı:1, Mart 1329, Mart 1913, s.Kapak Sayfası.

Toprak,“Toprak’ın Sözlere”, Sayı:1, 1 Mart 1329, 14 Mart 1913, s.1-3.

Vasıta-ı Servet, Sayı:1, 19 Nisan 1296, 1 Mayıs 1880, s.2.

Ziraat Gazetesi, “Mukaddime”, Birinci Sene, Sayı:1, 3 Temmuz 1297, 15 Temmuz 1881, s.2-5.

Ziraat Hayatı, Sayı :1, 1 Mayıs 1335- 1919, s. Kapak Sayfası.

Ziraat ve Sinaat Tercüme-i Fünun Odaları, “İftitah-ı Kelam ve Tahdis-i Nimet”, S:1, 16 Cemaziyelevvel 1302, 5 Şubat 1886, s.2-4.

Kitaplar

Develioğlu, F.(2013) *Osmanlıca –Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara.

Ergürbüz, Ş.(1947). *Matbaacılık Tarihi*, İzmit, Ahmet Fevzi Matbaası, s. 19.

Ersoy, O.(1959). *Türkiye’ye Matbaanın Giriş ve İlk Basılan Eserler*. Ankara, Güven Basımevi, s. 20-21.

Ertuğ, H.R.(1970). *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, İstanbul, s.5-6.

İskit, S.R.,(1939) *Türkiye’de Neşriyat Hareketleri Tarihine Genel Bir Bakış*, İstanbul, s.5-6.

Kabacalı, A.(1998). *Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Matbaa ve Basın Sanayi*. İstanbul, Cem Ofset, s. 9.

Kabacalı, A.(2000). *Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Matbaa Basın ve Yayın*. İstanbul, Literatür Yayınları, s.70.

Koloğlu, O.(2006). *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul, Pozitif Yayınları, s. 24.

Koloğlu, O.(2010). *Osmanlı Dönemi Basının İçeriği*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, s. 68, 93, 180.

Koloğlu, O.(2014). *İlk Gazete İlk Polemik*, İstanbul, Kaynak Yayınları.

Meral, Y.(2016) *İbrahim Müteferrika Öncesi İstanbul’da Yahudi Matbuatı (1493-1729)*. İstanbul, Divan Kitap, s. 28.

Parmaksızoğlu, A.(1959). *Türk Gazetecilik ve Basın Tarihi*, İstanbul, Dünya Haberler Ajansı Neşriyatı, s. 4.

Sarıcaoğlu, F. – Yılmaz, C.(2008). *Müteferrika Basmacı İbrahim Efendi ve Müteferrika Matbaası*. İstanbul, Esen Ofset Yayınları, s. 53-55

- Simonffy, A. V.(1945). *İbrahim Müteferrika Türkiye 'de Matbaacılığın Banisi*. (Çev. Yener, F.) Basım Yeri Yok, Başbakanlık Basın ve Yayım Genel Müdürlüğü Yayınları, s. 19.
- Toderini, G.(1990) *İbrahim Müteferrika Matbaası ve Türk Matbaacılığı*. (Çev. Rikkat Kut). İstanbul, Yayın Matbaacılık, s. 27,29.
- Topuz, H.(1973). *100 Soruda Türk Basın Tarihi*. İstanbul, Gerçek Yayınevi, s. 5.
- Topuz, H.(2018). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. İstanbul, Remzi: Kitabevi, s. 13.
- Yazıcı, N.(1983). *Takvim-i Vekai Belgeler*, Ankara,1983,s.51.
- Yazıcı, N.(1994). *Tanzimat Dönemi Basını Konusunda Bir Değerlendirme*, Ankara,s.56.

Makaleler

- Akbayar, N.(1985). Osmanlı'da Basın, *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul, C.VII, s.1683.
- Akbulut, M.(2002). İbrahim Müteferrika ve İlk Türk Matbaası, *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara, C.XIV, s.922.
- Ankara, . C.VII, s.221.
- Başaran, C. H.(2019) Osmanlı Seririyat Mecmuası/Revue Medicale Ottomane (1910-1914), *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Sayı:47, s.269-320.
- Birinci Köy ve Ziraat Kongresi Yayını, *Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış*, İstanbul, Devlet Basımevi, 1938, s.XI.
- Demir, K. Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:5, s.57-88.
- Demir, K.(2014) Osmanlı'da Ziraat Dergiciliğine Bir Bakış(1880-1923), *Turkish Studies*, v.9/8 2014 s.397.
- Ertuğ, H. R.(1959) “Türk Basını Nasıl Doğdu ve Gelişti?”, *Yeni Türkiye*, İstanbul, Nebioğlu Yayımevi, ss. 180.
- Gevgilili, A.(1983) Türkiye Basını, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul, C.I, s.203.
- Koloğlu, O. Osmanlı Basını İçeriği ve Rejimi, *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, C.I, s.69.
- Nuhoğlu, H.(1999), Müteferrika Matbaası ve Bazı Mülahazalar, *Osmanlı Ansiklopedisi*,
- Tunalı, A. C.(2005).“Ceride-i Askeriyenin Tarih Araştırmalarındaki Yeri”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.23, S:36, ss. 197-198.

Uçman, A.(1999) Tanzimattan sonra Basın ve Edebiyat, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Ankara, C.IX,s.753.

Varlık, B.(1985). “Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul, İletişim Yayınları, ss.112-125.

Tezler

Deligöz, O.(2008). *Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Demir, B.(2019). *Bazı Patates Melez Klonlarının Phytophthora Infestans'a Karşı Reaksiyonlarının Belirlenmesi*, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bitki Koruma Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

Korkmaz, E.(2019). *Polis Mecmuasına Göre Osmanlı'da Suçlar ve Adli Soruşturma(1913-1922)*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

Uçar, Y.(2017). *Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (Mayıs-Temmuz 1913)*, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kilis.

Yerdoğan, A. E.(2019) *Ceride-i Askeriyye Gazetesi'nin Tasnifi (1864-1870)*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

Yeşilturt, A.(2013). *Polis Mecmuası (1913-1928)'nda Polis ve Cinayet*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

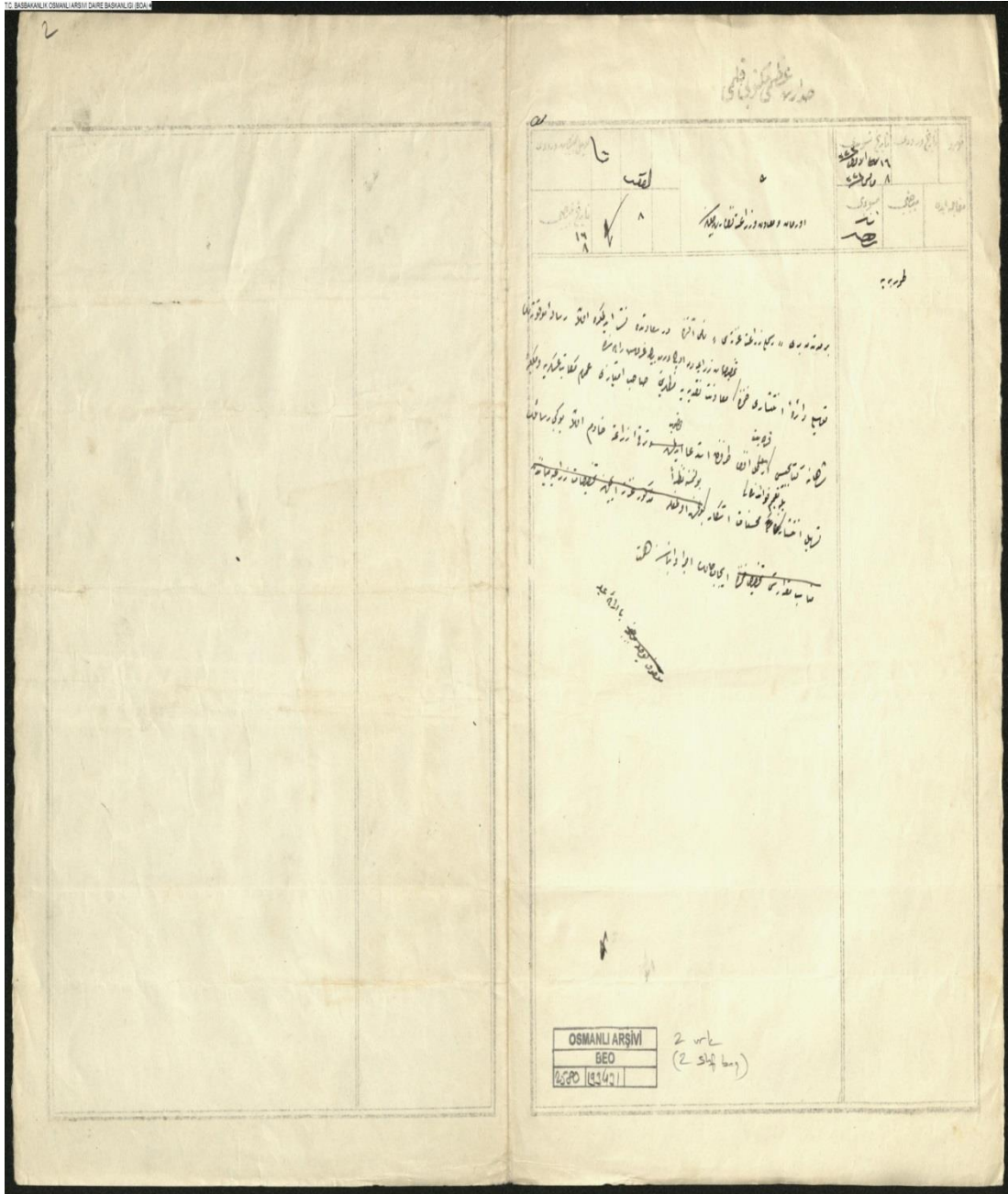
Yıldırım, A.(2008). *Askeri Bir Süreli Yayın : Ceride-i Askeriye* , Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

İnternet Kaynakları

<https://kayseri.tarimorman.gov.tr/Belgeler/SOL%20MEN%C3%9C%20BELGELER%C4%B0/Z%C4%B0RAA%C4%B0%20M%C3%9C%20CADELE/Ba%C4%9F%20Zararlı%C4%B1lar%C4%B1/filoksera.pdf>. Erişim tarihi:26.04.2020

5. EKLER

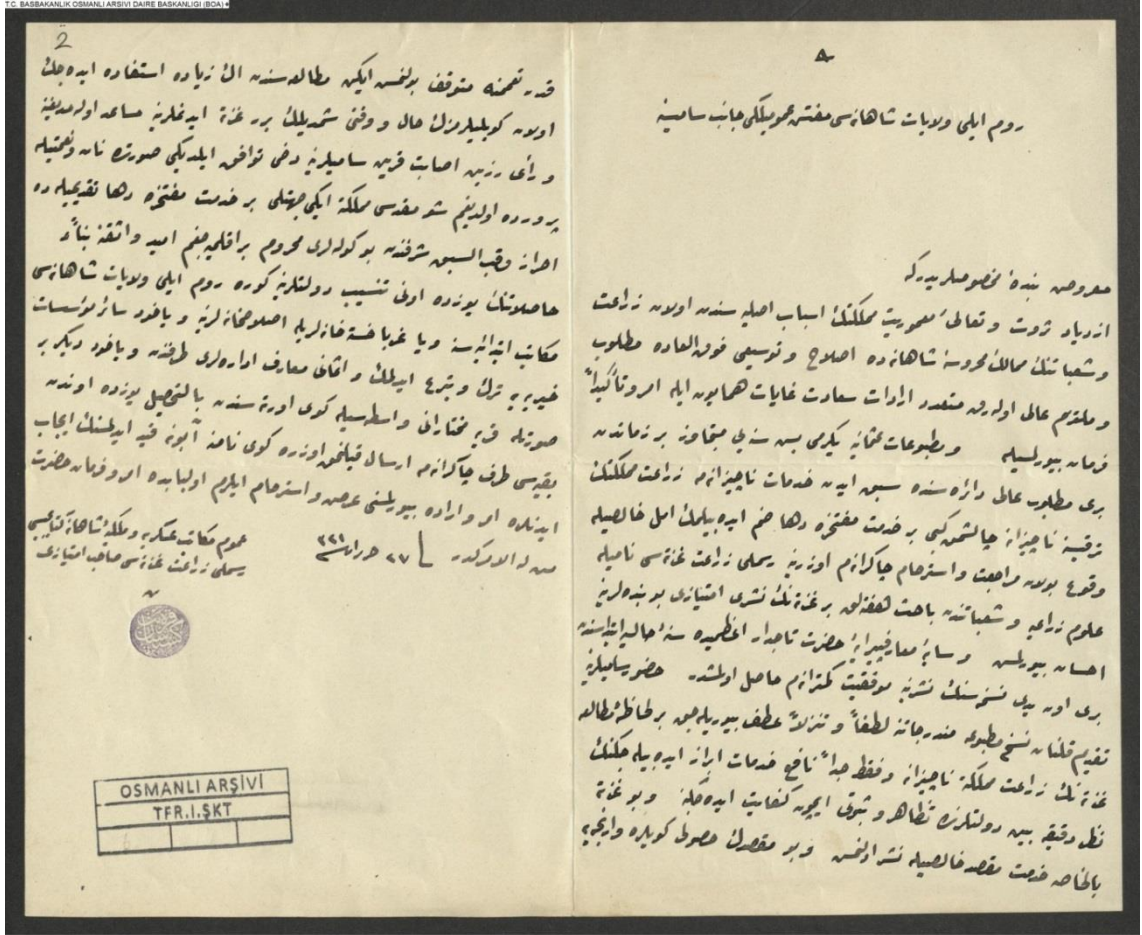
Ek 1. Resimli Ziraat Gazetesi namı altında Dersaadet'te neşredilmekte olan risale-i mevkutenin tevsi-i daire-i intişarı zımmında tahsisat-ı ziraiyeden üç-dört bin raddesinde muavenet-i nakdiyeye mazhariyeti, mezkur gazetenin imtiyaz sahibi Karabet Efendi tarafından istida olunduğu. (Orman ve Maadin :193431). H-16-03-1323(M.21 Mayıs 1905)

BEO.002580.193431.001

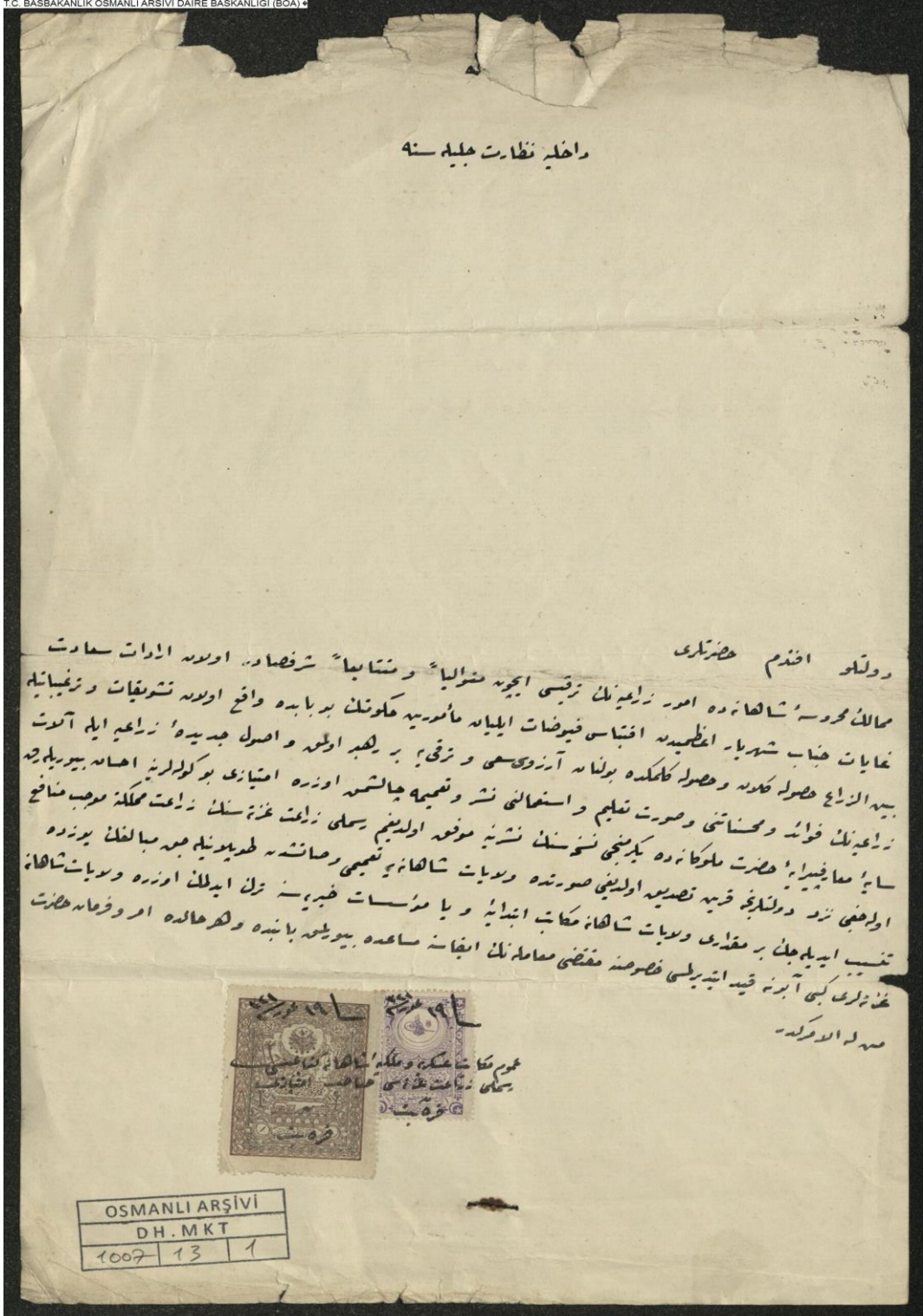
Kaynak: BOA, BEO 2580.193431.

Ek 3. Mekatib-i Askeriyye ve Mülkiye Kitapçısı ve Resimli Ziraat Gazetesi sahibi Karabet'in, gazetesine abone temini hususundaki istidası.H-7-05-1323.(M.10 Temmuz 1905)

Kaynak: BOA, TFR.I.ŞKT. 68/6740.

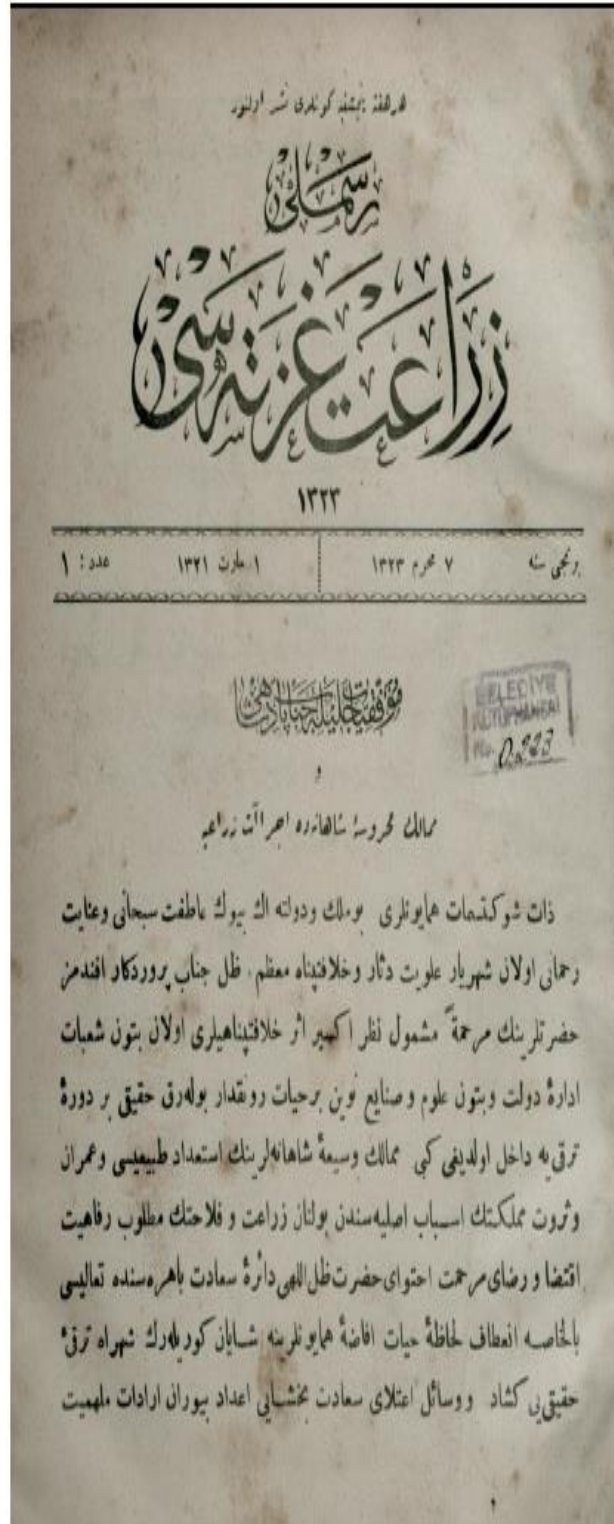
Ek 4. Karabet Efendi tarafından çıkarılan Resimli Ziraat Gazetesine, gelirlerinin yüzde onu mahalli mekteplere bırakılmak şartıyla, kolaylık gösterilmesi. H-19-07-1323.(M. 19 Eylül 1905)

DH.MKT.01007.00013.001

Kaynak: BOA, DH.MKT. 1007/13.

Ek 6. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.7 Muharrem 1323(M.14 Mart 1905) tarihli ilk nüshasının ilk sayfası.

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve e-Kaynaklar, Demirbaş Numarası:NSS066380. (Yer Numarası Yok.)

Ek 7. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.23 Muharrem 1323(M.30 Mart 1905) tarihli 3. nüshasından resimli böcek örnekleri.

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve e-Kaynaklar, Demirbaş Numarası:NSS066382. (Yer Numarası Yok.)

Ek 8. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.30 Muharrem 1323(6 Nisan 1905) tarihli 4.nüshasında Bursa Hamidi Ziraat mektebi öğrencilerinin dut fidanı dikimi.

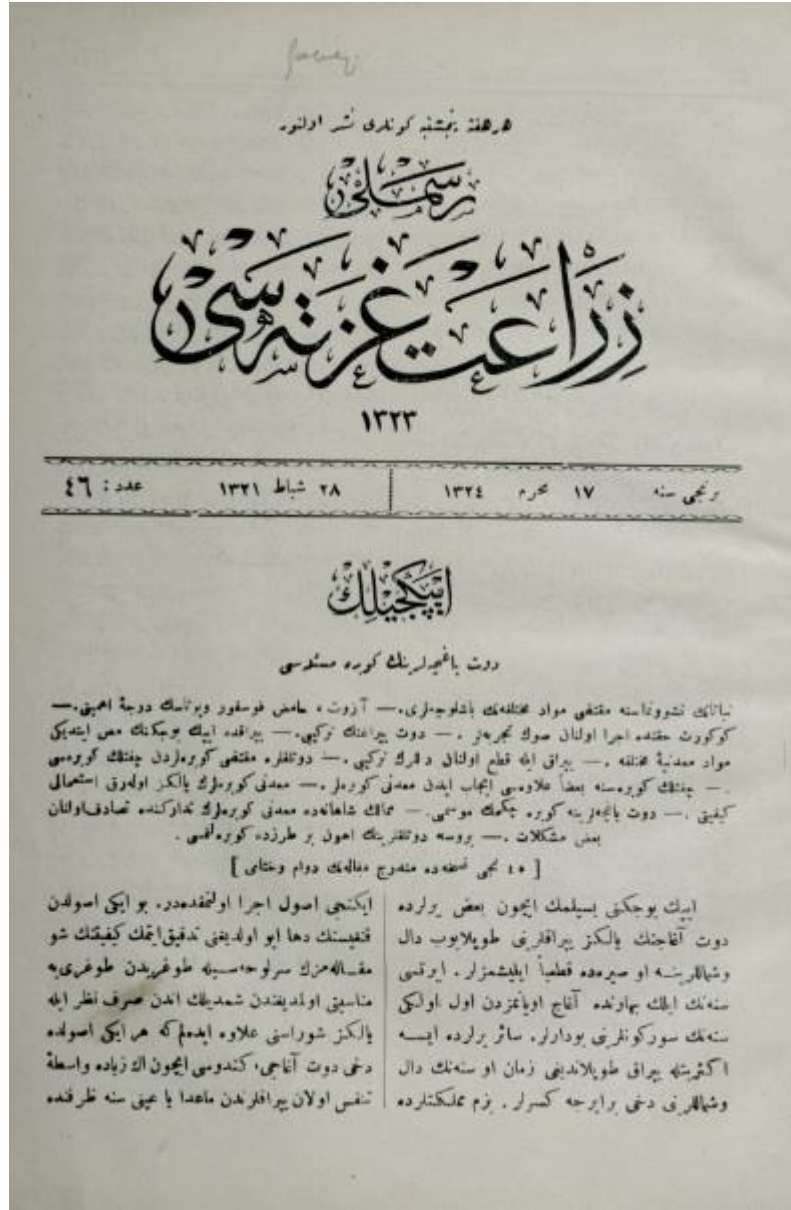
Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve e-Kaynaklar, Demirbaş Numarası:NSS066383. (Yer Numarası Yok.)

Ek 9. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.24 Cemaziyülevvel 1323(M.27 Temmuz 1905) tarihli 21.nüshasında İsveç ırkına mensup bir inek levhası.

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve e-Kaynaklar, Demirbaş Numarası:NSS066400. (Yer Numarası Yok.)

Ek 10. Resimli Ziraat Gazetesi'nin H.17 Muharrem 1324(M.13 Mart 1906) tarihli son sayısının ilk sayfası.

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve e-Kaynaklar, Demirbaş Numarası:NSS066425. (Yer Numarası Yok.)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Görkem Can AYBAŞ

Doğum Yeri ve Tarihi : Çorum/ 14.05.1994.

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Aydın Adnan Menderes Üniversitesi/ Fen- Edebiyat Fakültesi/ Tarih Bölümü

Lisansüstü Öğrenimi : Aydın Adnan Menderes Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Tarih ABD/ Yüksek Lisans

Bildiği Yabancı Diller : -

İş Deneyimi:

Kısmi Zamanlı Çalışan Öğrenci Adnan Menderes Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü/

İletişim

e-posta Adresi: gorkemcanaybas@gmail.com

Tarih :

Yayınlar

Kitap Bölümü:-

Makale:-

Bildiri: Dr.Öğr. Üyesi Ayten CAN- Görkem Can AYBAŞ, “Ankara Vilayet Salnameleri Üzerinden Sungurlu’ya Bakmak”, Uluslararası Bütün Yönleriyle Çorum Sempozyumu, 28-30 Nisan 2016 Çorum.